

TESI DOCTORAL

EVOLUCIÓ HISTÒRICA I MODELS DE *THINK TANKS* A CATALUNYA. EL CAS DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTICS

Realitzada per: Francesc Ponsa i Herrera

Centre: Facultat de Comunicació

Departament: Comunicació Social

Dirigida per: Dr. Jordi Xifra i Triadú

EVOLUCIÓ HISTÒRICA I MODELS DE *THINK TANKS* A CATALUNYA. EL CAS DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTIQS

TESI DOCTORAL

Autor: Francesc Ponsa i Herrera

Director: Jordi Xifra i Triadú

Departament de Comunicació Social

Facultat de Comunicació

Universitat Pompeu Fabra

ÍNDIX

1- INTRODUCCIÓ	9
1.1 – Objecte de la recerca	14
1.2 – Justificació	18
1.3 – Preguntes de recerca, objectius i hipòtesis	23
1.4 – Marc teòric	25
1.4.1 – Perspectives d'estudi	25
1.4.1.1– Aproximació pluralista	26
1.4.1.2– Aproximació institucionalista	29
1.4.1.3– Aproximació elitista	30
1.4.1.4– Aproximació utilitzada en aquest estudi	33
1.5 – Metodologia de l'anàlisi de les fundacions dels partits	36
1.5.1 – Estructura i organització	36
1.5.2 – Dimensió comunicativa	37
1.5.2.1– Anàlisi dels llocs web	37
1.5.2.2– Anàlisi dels continguts de premsa	38
1.6 – Estat de la qüestió	44
1.7 – Estructura del treball	49
1.8 – Limitacions de la investigació	52
1.9 – Fonts consultades	53
2- EL MERCAT DE LES IDEES	57
2.1 – L'organització científica de la política	58
2.2 – La política com a procés comunicacional	64
3- ELS <i>THINK TANKS</i>: DEFINICIÓ I CONCEPTUALITZACIÓ	73
3.1 – Funcions i tipologies	76
3.1.1 – Les «universitats sense estudiants»	78
3.1.2 – Les «organitzacions d'investigació contractada»	79
3.1.3 – Els «centres militants»	80
4- EVOLUCIÓ HISTÒRICA DELS <i>THINK TANKS</i>	83
4.1 – Primera generació: Primera Guerra Mundial i postguerra	84
4.2 – Segona generació: Segona Guerra Mundial	85
4.3 – Tercera generació: crisis petrolieres del 1970	86
4.4 – Expansió global dels <i>think tanks</i>	89
4.5 – Els Estats Units: el bressol dels <i>think tanks</i>	90
4.6 – Els <i>think tanks</i> a Europa	92
4.6.1 – El model anglosaxó	97
4.6.2 – El model francès	99

4.6.3 – El model italià	100
4.6.4 – El model alemany	101
5- EL MODEL ESPANYOL DE CATALITZADORS D'IDEES	105
5.1 – Sistema polític espanyol i model de <i>think tanks</i>	105
5.1.1 – Transició democràtica i cultura política espanyola	106
5.1.2 – Sistema mediàtic espanyol i <i>think tanks</i>	112
5.2 – Evolució històrica dels <i>think tanks</i> a l'Estat espanyol	116
6- ELS THINK TANKS A CATALUNYA	127
6.1 – Evolució històrica dels centres de pensament catalans	132
6.1.1 – L'impuls del catalanisme polític d'inicis del s. XX	133
6.1.2 – El parèntesi del franquisme	134
6.1.3 – Transició democràtica i autogovern	138
7 – LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTIQS	143
7.1 – La “cartelització” dels partits polítics	143
7.2 – Principals funcions de les fundacions dels partits polítics	150
7.3 – Les fundacions dels partits polítics a Europa	154
7.3.1 – Gran Bretanya: el referent històric de la <i>Fabian Society</i>	158
7.3.2 – Alemanya: “Gasolineres de carburant intel·lectual”	160
7.4 – Concepció de les fundacions dels partits polítics a l'Estat espanyol	163
7.4.1 – Promoció dels càrrecs orgànics per a l'Administració	164
7.4.2 – Forta dependència de l'Administració	165
7.4.3 – Subvencions específiques per a les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics	166
7.4.4 – Contribució al finançament dels partits polítics	169
7.4.4.1 – El “cas Palau”	175
7.5 – Les fundacions dels partits polítics d'àmbit estatal	178
7.5.1 – La fundació FAES (PP)	178
7.5.2 – La fundació IDEAS para el progreso (PSOE)	181
8 – HISTÒRIA DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTIQS A CATALUNYA	185
8.1 – La Fundació CatDem (CDC)	185
8.2 – L'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn (UDC)	188
8.3 – La Fundació Rafael Campalans (PSC)	190
8.4 – FAES-Institut Catalunya Futur (PPC)	191
8.5 – La Fundació Nous Horitzons (ICV)	194
8.6 – La Fundació Josep Irla (ERC)	196

9- ORGANITZACIÓ I ESTRUCTURA DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTICS	199
9.1 – Dimensió institucional	200
9.2 – Estructura	202
9.3 – Relacions internacionals	206
9.4 – Finançament	207
9.4.1 – Contribució mensual dels càrrecs polítics	207
9.4.2 – Subvencions públiques	208
9.4.3 – Donacions privades	211
9.4.4 – Convenis de col·laboració	211
9.5 – Pressupost	211
10- LA COMPETÈNCIA EN EL MERCAT DE LES IDEES	215
10.1 – Estratègies d'influència directa	215
10.2 – Estratègies d'influència indirecta	219
10.2.1 – Organització de fòrums i conferències	219
10.2.2 – Promoció d'experts i investigadors	221
10.2.3 – Compareixences a les cambres de representants	222
10.2.4 – Publicació i difusió de llibres i estudis	222
10.2.5 – Diversitat de suports comunicatius per arribar a públics potencials	225
10.2.6 – Creació i actualització de pàgines web	228
10.2.7 – Campanyes de recaptació de fons	233
10.2.8 – Presència en els mitjans de comunicació	234
11- DIMENSIÓ COMUNICATIVA DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTICS	237
11.1 – Presència mediàtica	237
11.1.1 – Aparicions a la premsa durant el període electoral i el període de legislatura	237
11.1.2 – Aparició de les fundacions a la premsa per seccions	241
11.1.3 – Polítiques comunicatives de les fundacions	242
11.2 – Tipus d'impactes mediàtics	249
11.3 – Bones pràctiques comunicatives	256
12- CONCLUSIONS	259
13- ANNEXOS	273
- Llistat de figures	273
- Qüestionaris contestats per les fundacions dels partits	277
- Plantilles d'anàlisi de les pàgines web de les fundacions	289
14- BIBLIOGRAFIA	301

1- INTRODUCCIÓ

Richard M. Weaver¹ sosté que les catàstrofes del nostre temps són el resultat de decisions poc sàvies. Per això, afirma que l'única font d'autoritat que no es pot destronar és el coneixement. De la mateixa manera, el sociòleg francès Auguste Comte considerava que les idees són les que governen el món.² D'acord amb aquestes premisses, en el darrer segle s'ha desenvolupat la indústria de les idees amb l'objectiu d'aportar coneixement i expertesa a la gestió política.³ Tot i que aquest fenomen s'ha estès arreu del món, l'origen d'aquesta eclosió la trobem als Estats Units, i el seu epicentre, a Washington.

Històricament, els Estats Units han destacat per contenir grans metròpolis amb indústries sectorialitzades molt potents. Per exemple, durant l'era industrial, Pittsburgh es va convertir en la ciutat de l'acer. A la segona meitat del segle XX, Detroit va esdevenir la ciutat dels automòbils. Per la seva part, Los Angeles va protagonitzar l'apogeu del cinema i la televisió. I més recentment, Silicon Valley (Califòrnia) va liderar la revolució tecnològica, i Nova York, el predomini de Wall Street. En aquest sentit, el director de la *Brookings Institution*, Peter W. Singer,⁴ sosté que la “indústria de les idees” és el model propi i definitori de Washington, ja que aquesta ciutat alberga més del 20% dels *think tanks* nord-americans.

L'extensió de la indústria de les idees i de les organitzacions que produeixen coneixement —els anomenats *think tanks*⁵— ha anat lligada a l'especialització de les societats i a la proliferació de grups d'experts en tots els àmbits de decisió.⁶ A principis

---

¹ WEAVER, R. *Las ideas tienen consecuencias*. Madrid: Ciudadela libros, 2008.

² Idea citada a XIFRA, J.; PONSÀ, F. *El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo*. Barcelona: Niberta, 2009.

³ Vegeu BASSETS, M. “La industria de las ideas”. *La Vanguardia* [Barcelona] (6 setembre 2010), núm. 46.303, p. 26-27.

⁴ SINGER, P. “Factories to Call Our Own” [En línia]. *The Washingtonian*. 13 d'agost del 2010. <http://www.washingtonian.com/articles/people/16506.html> [Consulta: 29 de setembre del 2010]

⁵ He utilitzat indistintament *laboratoris d'idees*, *tancs d'idees*, *catalitzadors d'idees* o *centres de pensament* com a sinònims de *think tanks*.

⁶ Vegeu SHÖN, D.A. *The Relective Practitioner*. New York: Basic Books, 1983.

dels anys seixanta del segle passat, es va iniciar una nova 'Era de la Raó' en l'àmbit públic que va estar marcada per la confiança en el paper que juga la racionalitat en la millora de les estructures i els processos de govern. Un nou estil de fer política, la 'política dels experts', va arribar progressivament a les estratègies de govern de molts països desenvolupats.⁷

Així, doncs, els laboratoris d'idees o grups d'estudi i d'anàlisi són un clar testimoni del paper dels experts en les democràcies contemporànies. Una de les seves missions és la transmissió d'informació tant als polítics com a l'opinió pública mitjançant l'elaboració d'informes o estudis. Tot i que els *think tanks* són organitzacions relativament modernes, algunes de les tasques que realitzen tenen un origen mil·lenari. Per exemple, l'assessorament polític va començar a Occident amb la preparació dels prínceps joves per a les seves tasques de lideratge: Aristòtil va ser tutor del jove Alexandre Magne; Sèneca va ensenyar a Neró; Gerbert d'Orlhac va ser mestre de l'emperador germànic Otto III i del rei de França Robert Capet; Thomas Hobbes es va ocupar de l'educació del jove príncep de Gal·les que es convertiria en Carles II, i el cardenal Mazzarino va treure temps de les seves obligacions per vigilar la formació de Lluís XIV.⁸ No obstant això, la novetat rau en el creixement exponencial dels experts molt vinculat al progrés de les ciències socials.

En aquest context, la missió essencial d'un laboratori d'idees consisteix a assessorar el govern de torn perquè adopti noves i eficients polítiques públiques. La dedicació de la gestió política del dia a dia no permet que els governs realitzin investigacions i anàlisis permanents per orientar la presa de decisions públiques. A més, els polítics s'han d'enfrontar a problemes pràctics cada cop més complexos generats a partir de fenòmens com el procés d'urbanització, les revolucions tecnològiques, l'estagflació,⁹ la globalització, la crisi mediambiental, etc. Proposar les solucions adequades per a

---

⁷ Vegeu JASANOFF, S. *The fifth branch, Science Advisers as Policymakers*. Massachussets: Harvard University Press, 1994.

⁸ SMITH, J. *Intermediarios de ideas. Los "grupos de expertos" (Think Tanks) y el surgimiento de la nueva elite política*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1994, p. 15.

⁹ Terme d'origen anglosaxó que indica una conjuntura econòmica en la qual, en un context de situació inflacionària, es produeix un estancament de l'economia i el ritme de la inflació no cedeix.

aquests nous problemes requereix saber-los avaluar ràpidament mitjançant els coneixements i les tècniques adequades, així com treballar amb molta informació per considerar totes les possibles alternatives.¹⁰ Els *think tanks* —sobretot als Estats Units— han omplert aquest buit i periòdicament elaboren estudis i informes sobre problemàtiques d'índole diversa. Per posar un exemple, el *Cato Institute* nord-americà considera que per posar fi al narcotràfic —pràctica que ha generat uns beneficis anuals de més de 320.000 milions de dòlars i que ha deixat un balanç de prop de 42.000 morts a Mèxic en el sexenni 2005-2011— cal asfixiar econòmicament els càrtels de la droga. I per aconseguir-ho proposa legalitzar el consum de les drogues. Un altre exemple és la proposta que la *Fundación Alternativas* va realitzar per posar fi a la prostitució a Espanya. Concretament, aquesta organització recomanava endurir la legislació i penalitzar els clients, seguint el model implantat a Suècia, per eradicar la prostitució. Exemples com aquests demostren la voluntat d'aquest tipus d'institucions d'intervenir en el debat públic mitjançant l'elaboració de propostes basades en estudis i anàlisis.

Fins ara no hi havia consens a l'hora de definir detalladament què són els *think tanks*, més enllà d'identificar-ne les funcionalitats. Això passava, entre altres motius, per la varietat organitzativa que aquestes organitzacions presenten segons els països. D'acord amb això, les diferents formes d'articulació del debat públic estan en funció de les realitats institucionals i històriques de cada territori.

Tot i que el capítol 3 està dedicat a la conceptualització del terme *think tank*, és interessant avançar en aquesta introducció les característiques d'aquest tipus d'organitzacions. D'entrada, cal matisar que es tracta d'un concepte molt relliscós. Paul't Hart i Adriane Vromen¹¹ afirmen que *think tank* és un contenidor verbal que s'acomoda a un conjunt heterogeni de significats.

---

¹⁰ REQUEJO, F. (dir.). *Els Think tanks a Catalunya*. Barcelona: Departament de Ciències Polítiques i Socials UPF, 1999, p. 12.

¹¹ HART, P.; VROMEN, A. "A New Era for Think Tanks in Public Policy? International Trends, Australian Realities". *The Australian Journal of Public Administration* Vol. 67 (2008), núm. 2, p. 135-148.

Segons Antonio Castillo,¹² els *think tanks* són organitzacions formades per intel·lectuals i analistes diversos que reben contractes o encàrrecs d'organitzacions públiques o privades per analitzar idees i projectes i proposar formes d'aplicació de les diferents activitats governamentals o industrials. Per Jordi Xifra, aquesta definició és incompleta perquè obvia la dimensió mediàtica dels laboratoris d'idees.¹³ Així mateix, considera que la dificultat d'establir una descripció unívoca es reflecteix en el minimalisme de les aportacions conceptuals efectuades pels especialistes del fenomen i en la consegüent absència d'una definició que integri els instituts independents d'investigació política.

En aquest context, per John Gaffney¹⁴ els *think tanks* són estructures amb finalitats polítiques i informades intel·lectualment amb la intenció d'accedir a les decisions governamentals. Per Tim Hames i Richard Feasey¹⁵ són institucions d'investigació en polítiques públiques, sense ànim de lucre i amb una considerable autonomia organitzativa. James Smith se situa en la mateixa òptica i afirma que són grups privats d'investigació i sense ànim de lucre que operen al marge dels processos polítics formals.¹⁶

En aquesta mateixa línia, el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) afirma que són organitzacions compromeses en bases regulars d'investigació i suport en algunes matèries relatives a les polítiques públiques. Els laboratoris d'idees són el pont entre el coneixement i el poder en algunes democràcies modernes.¹⁷

---

¹² CASTILLO, A. *Los grupos de presión ante la sociedad de la comunicación*. Málaga: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Málaga, 2001.

¹³ XIFRA, J. "Los *think tanks* y *advocacy tanks* como actores de la comunicación política". *Anàlisi* (2005), núm. 32, p. 73-91.

¹⁴ GAFFNEY, J. "Political think tanks in the UK and ministerial 'Cabinets' in France". *West European Politics* Vol. 14 (1991), núm. 1, p. 1-17.

¹⁵ HAMES, T.; FEASEY, R. "Anglo-American think tanks under Reagan and Thatcher". A: ADONIS, A.; HAMES, T. (ed.). *A conservative revolution? The Thatcher-Reagan decade in perspective*. Manchester: Manchester University Press, 1994.

¹⁶ SMITH, J. *Intermediarios de ideas. Los "grupos de expertos" (Think Tanks) y el surgimiento de la nueva elite política*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1994.

¹⁷ PNUD (Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament). "Thinking the Unthinkable". A: UNDP. *Regional Bureau for Europe and the Commonwealth of Independent States*. Bratislava: United Nations Development Programme, 2003.

Els *think tanks* nord-americans acostumen a ser, almenys formalment, organitzacions privades sense afany de lucre, intel·lectualment i organitzativament independents tant del govern com de les universitats i dels grups de pressió, orientades a la investigació empírica i que intenten influir en la construcció de l'agenda política.¹⁸ La majoria dels investigadors anglosaxons, com ara Kent Weaver,¹⁹ Diane Stone²⁰ o D.M. Ricci,²¹ fan servir aquesta definició a l'hora de parlar dels laboratoris d'idees, tot i els problemes que presenta per als estudis comparats.

D'acord amb Xifra,²² per aclarir què són els *think tanks* i quines són les fronteres estructurals, funcionals i operatives en relació amb altres figures similars, s'ha d'adoptar una metodologia fonamentada en l'observació i l'anàlisi d'aquelles organitzacions que són considerades com a tals. Tanmateix, en els estudis de cas —en els d'abast mundial, de James McGann;²³ o Donald Abelson,²⁴ als Estats Units; o Antonio Missiroli i Isabelle Loannides,²⁵ en l'àmbit de la Unió Europea; o Ferran Requejo²⁶ o Francesc Ponsa i Jordi Xifra,²⁷ a Catalunya; entre d'altres— trobem un gran nombre d'institucions que compleixen les funcions dels *think tanks*. Per tant, és molt difícil suggerir que existeix un tipus d'organització ideal que segueix de manera

---

¹⁸ REQUEJO, F. (dir.) [et al.]. *Els Think tanks a Catalunya*. Barcelona: Departament de Ciències Polítiques i Socials de la UPF, 1999.

¹⁹ WEAVER, R.K. "The Changing World of Think tanks". *Political Science and Politics* Vol. 22 (1989), núm. 3, p. 563-578.

²⁰ STONE, D. *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process*. London: Frank Cass, 1996.

²¹ RICCI, D.M. *The Transformation of American Politics: The New Washington and the Rise of Think Tanks*. New Haven: Yale University Press, 1993.

²² XIFRA, J. "Los *think tanks* y *advocacy tanks* como actores de la comunicación política".

²³ MCGANN, J. 2011. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2012.

²⁴ ABELSON, D. *American Think Tanks and their Role in U.S. Foreign Policy*. London and New York: Macmillan and St. Martin's Press, 1996.

²⁵ MISSIROLI, A.; LOANNIDES, I. (ed.). *European Think Tanks and the EU*. Brussels: Bureau of European Policy Advisers, 2012.

²⁶ REQUEJO, F. (dir.) [et al.]. *Els Think tanks a Catalunya*. Barcelona: Departament de Ciències Polítiques i Socials de la UPF, 1999.

²⁷ PONSÀ, F.; XIFRA, J. *Guia de think tanks a Catalunya*. Barcelona: Sehen, 2012.

estandarditzada uns determinats patrons. D'acord amb això, Andrew Rich²⁸ argumenta que el context de fundació dels laboratoris d'idees afecta les seves característiques i que els canvis en els contextos on operen tenen efectes transformatius sobre ells.

Així, doncs, es fa necessari analitzar l'evolució dels *think tanks* segons el moment històric —cosa que farem en el capítol 4— per conèixer les diferents tipologies d'aquestes organitzacions i les diferents implementacions. En el cas espanyol, el sistema autonòmic ha influenciat la naturalesa i la modelació dels laboratoris d'idees. Comparat amb altres països, el desenvolupament de *think tanks* a Espanya és relativament nou. Aquest fet, en gran part, es deu a l'oposició del règim franquista a institucions independents productores de coneixement. No obstant això, s'han anat creant diversos centres dedicats a la producció d'idees en àmbits com l'economia, la política, la cultura, el medi ambient o les relacions internacionals.

En aquest context, una tipologia d'aquestes organitzacions, les fundacions dels partits polítics, s'ha desenvolupat de manera rellevant a l'Estat espanyol. Per aquest motiu, aquesta investigació acadèmica se centra en l'estudi d'aquesta modalitat de *think tanks* i realitza un estudi de cas de les fundacions dels partits polítics catalans.

1.1 – Objecte d'estudi de la recerca

Davant les afirmacions que consideren que només actuen com a *think tanks* les institucions d'essència nord-americana,²⁹ ha pres força la idea de Winand Gellner³⁰ que parteix d'una conceptualització més flexible dels laboratoris d'idees. En lloc de buscar entitats que actuïn a imatge i semblança dels *think tanks* nord-americans, Gellner proposa estudiar les institucions existents que desenvolupen la recerca política. Així, mitjançant els anomenats *equivalents funcionals*, Gellner incorpora a la seva anàlisi dels

---

²⁸ RICH, A. *Think tanks, public policy, and the politics of expertise*. New York: Cambridge University Press, 2004.

²⁹ DROR, Y. "Required Breakthroughs in Think Tanks". *Policy Sciences* (1984), núm. 16, p. 199-225.

³⁰ GELLNER, W. "Think Tanks in Germany". A: STONE, D.; DENHAM, A.; GARNETT, M. (ed.) *Think Tanks across nations*. Manchester: Manchester University Press, 1998.

tancs d'idees alemanys les fundacions dels partits polítics i dels sindicats i els centres de recerca públics i privats. D'acord amb això, les fundacions dels partits polítics s'han incorporat a l'estudi dels *think tanks* amb una gran diversitat de denominacions.

McGann³¹ es refereix a les fundacions dels partits polítics com a *party affiliated think tanks* o *party tanks*. En aquest sentit, afirma que aquest tipus d'institucions són pràcticament inexistents als Estats Units, mentre que són el model predominant a Europa. De la mateixa manera, l'autor nord-americà també es refereix als *government affiliated think tanks*, organismes vinculats al Congrés, a les agències governamentals i a les corporacions.

La literatura llatinoamericana especialitzada anomena *think tanks interns* a les fundacions dels partits polítics. Adolfo Garcé³² engloba sota aquesta etiqueta els centres d'elaboració d'idees i propostes de govern que formen part de l'estructura dels partits polítics. En analitzar l'experiència dels diferents partits polítics, Garcé comprova que aquestes organitzacions són infreqüents a l'Amèrica Llatina. Existeixen moltes institucions similars, però poques s'ajusten a la definició. Per aquest motiu, proposa utilitzar un marc més ampli que reculli els centres de formació dels quadres polítics i les estructures de promoció de debats i de generació d'alternatives polítiques independents dels partits però fundats per dirigents polítics o per persones properes a ells.

En relació amb això, el model francès de *think tanks* presenta una figura molt pròpia, els anomenats *clubs polítics*, que s'ajusta a aquesta darrera accepció. Segons Catherine Fieschi i John Gaffney,³³ tot i no correspondre's amb la conceptualització estricta dels laboratoris d'idees, aquestes organitzacions presenten algunes de les seves característiques, com la coherència ideològica, l'impacte polític i una mínima recerca.

---

³¹ MCGANN, J. *Think Tanks and Policy Advice in the US*. Philadelphia: Foreign Policy Research Institute, 2005, p. 6.

³² GARCÉ, A. "Panorama de la relación entre think tanks y partidos políticos en América Latina". A: MENDIZABAL, E.; SAMPLE, K. (ed.). *Dime a quién escuchas... Think tanks y partidos políticos en América Latina*. Lima: Idea Internacional, 2009.

³³ FIESCHI, C.; GAFFNEY, J. "French think tanks in comparative perspective". A: STONE, D.; DENHAM, A.; GARNETT, M. (ed.) *Think Tanks across nations*. Manchester: Manchester University Press, 1998.

En el seu retrat dels *think tanks* d'Espanya i Portugal, Christian Freres, Maria Joao Seabra i Maria do Rosario Moraes³⁴ utilitzen l'expressió *partisan think tanks* per referir-se als laboratoris d'idees propers als partits polítics que van col·laborar en la modernització del sistema institucional durant la transició democràtica. Els autors situen aquest concepte en la democratització d'ambdós països ibèrics i se centren breument en el cas portuguès. En aquest sentit, Alemanya va contribuir a democratitzar les estructures d'Estat lusitanes per agilitzar la transició política. Les fundacions dels partits polítics alemanys van propiciar la construcció dels partits polítics portuguesos aportant experiència democràtica i suport econòmic —és rellevant destacar que el Partit Socialista Portuguès va ser fundat l'any 1973 a la ciutat alemanya de Bad Münstereifel. Amb la consolidació de la democràcia i la normalització dels partits polítics, els *partisan think tanks* van perdre el seu rol original i van restar pràcticament inactius.

A l'Estat espanyol, la majoria de fundacions dels partits polítics es van constituir a la dècada dels noranta com una mesura d'aprofundiment democràtic promoguda per l'Administració. L'única fundació que existia amb anterioritat era la *Fundación Pablo Iglesias*, vinculada al PSOE, que es va fundar l'any 1926 però que va restar inactiva durant el franquisme. Així, doncs, com a conseqüència de la creació —per part de l'Estat i posteriorment d'altres administracions— d'ajudes específiques per a fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics, es va produir un “efecte creador” de *party tanks* amb la finalitat d'accedir a aquestes línies de subvencions.³⁵

En aquest context, la immensa majoria de partits polítics amb representació parlamentària tenen les seves pròpies fundacions polítiques. En el cas de la mostra objecte d'estudi, he seleccionat les fundacions dels principals partits polítics catalans (vegeu figura 1) en el marc de la IX legislatura al Parlament de Catalunya (novembre 2010 - octubre 2012).³⁶ D'acord amb això, he optat per centrar-me en les fundacions

---

³⁴ FRERES, C.; SEABRA, M.J.; MORAES, M. “Think Tanks in Spain and Portugal: Searching for relevance”. A: MCGANN, J.; WEAVER, R.K. *Think Tanks & Civil Societies: Catalysts for ideas and action*. New Brunswick: Transaction, 2000.

³⁵ Vegeu PONSÀ, F.; XIFRA, J. *Guia de think tanks a Catalunya*. Barcelona: Sehen, 2012.

³⁶ A causa del rebuig per part del Govern de l'Estat de la proposta del pacte fiscal presentada pel Govern català de CiU, el president de la Generalitat de Catalunya, Artur Mas, va dissoldre el Parlament i va convocar eleccions, que van tenir lloc el 25 de novembre del 2012. Vegeu *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (2 d'octubre del 2012), núm. 6224.

consolidades, és a dir, les que presenten una llarga trajectòria institucional. Per aquest motiu, he prescindit de les fundacions dels partits polítics que formaven el Grup Mixt durant aquella legislatura: Egara-Civitas (Ciudadans - Partit de la Ciutadania) i el Cercle d'Estudis Sobiranistes (Solidaritat Catalana per la Independència).³⁷ De la mateixa manera, també he prescindit en la confecció de la mostra objecte d'estudi de la Fundació l'Alternativa, vinculada a Esquerra Unida i Alternativa (EUiA), partit que es presenta en coalició amb Iniciativa per Catalunya Verds (ICV). En aquest cas, l'exclusió no es deu a la manca de trajectòria (l'Alternativa es va crear el 2003), sinó per la seva poca dimensió pressupostària, activitat i estructura.

Fundació	Partit
Catalanista i Demòcrata Trias Fargas (CatDem)	Convergència Democràtica de Catalunya (CDC)
Institut d'Estudis Humanístics Coll i Alentorn (Inehca)	Unió Democràtica de Catalunya (UDC)
Rafael Campalans	Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)
FAES-Institut Catalunya Futur	Partit Popular de Catalunya (PPC)
Fundació Nous Horitzons	Iniciativa per Catalunya Verds (ICV)
Fundació Josep Irla	Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)

Figura 1. Fundacions dels partits polítics catalans incloses en aquest estudi.

En relació amb l'ordre d'aparició de les fundacions dels partits polítics en aquest treball, s'han tingut en compte els resultats electorals del 28 de novembre del 2010; la correlació de forces va ser la següent: CiU (63 escons), PSC (28), PPC (18), ICV-EUiA (10), ERC (10), SI (4) i C's (3). En aquest sentit i d'acord amb els criteris de selecció, l'ordre és el següent: CatDem, Inehca, Fundació Rafael Campalans, FAES-ICF, Fundació Nous Horitzons i Fundació Josep Irla.

³⁷ A les eleccions del 25 de novembre, Solidaritat Catalana per la Independència (SI) va perdre la representació parlamentària.

1.2 - Justificació

Des de finals dels anys cinquanta del segle passat, un nou estil de fer política, la política dels experts, ha anat consolidant-se en les democràcies occidentals. Això ha comportat una consolidació dels *think tanks* com a organitzacions productores d'idees que fan de pont entre el món del coneixement i el de la pràctica política. Es tracta de centres d'estudi que funcionen com a plataformes per a la innovació política mitjançant la definició de problemes, l'exploració d'idees amb capacitat d'influir en les classes dirigents, l'elaboració de solucions alternatives i la mobilització de l'opinió pública. És en les democràcies d'arrel anglosaxona on aquests centres es troben més desenvolupats.

L'estudi d'aquest treball és una tasca necessària, ja que la investigació sobre el fenomen dels laboratoris d'idees a Espanya —i per extensió a Catalunya— ha estat molt escassa. Fins ara, només s'han realitzat estudis introductoris amb una vocació més divulgativa que no pas científica. Amb tot, algunes peculiaritats del model espanyol de *think tanks* ja poden apuntar-se. La més destacada és el notable pes de les fundacions i centres d'estudis creats pels partits polítics. En aquest context, doncs, se situa l'àmbit d'investigació d'aquesta tesi.

Aquesta investigació pretén realitzar, primer, un estudi comparatiu sobre el concepte de *think tank* en altres països, especialment de l'àmbit anglosaxó; analitzar l'evolució històrica que ha experimentat al llarg dels anys, i detallar les diferents tipologies que n'han sorgit. Això permetrà identificar i classificar els laboratoris d'idees catalans; centrant-nos, en el cas de les fundacions dels partits polítics catalans, en l'estructura, la plantilla, el finançament, el funcionament i la dependència orgànica. De la mateixa manera, s'analitzaran aquestes organitzacions des de la perspectiva comunicativa, investigant quines estratègies de comunicació utilitzen, la construcció de missatges i els destinataris.

L'Estat espanyol no ha estat aliè a l'expansió del fenomen dels laboratoris d'idees i ha vist com en els darrers anys s'han creat noves organitzacions que tenen per objectiu emular els *think tanks* nord-americans. Objectivament, aquesta no és una finalitat plausible, sobretot perquè el naixement dels laboratoris d'idees respon a una sèrie de

característiques pròpies i definitòries del sistema polític dels Estats Units que no es troben en altres països. Bàsicament, aquestes particularitats són la fragmentació del sistema governamental, l'absència de partits polítics forts, la manca d'estructures corporatives i un sistema de valors basats en el respecte a l'individualisme. Amb tot, es tracta, per a la majoria d'autors, d'un fenomen emmarcat entre la sociologia política i les ciències de la comunicació i, en especial, en l'àmbit de les relacions públiques (vegeu, per exemple, Stone³⁸, Abelson³⁹, Xifra⁴⁰ o Castillo⁴¹).

En relació amb l'objecte d'estudi, la revisió de la literatura especialitzada mostra que existeix una acumulació important d'estudis tant sobre *think tanks* com sobre partits polítics. No obstant això, no és difícil constatar que hi ha molt pocs treballs sobre la relació entre ambdós actors sociopolítics. Quant a objecte d'estudi pertanyen a tradicions acadèmiques diferents. Les investigacions sobre els catalitzadors d'idees fan referència a estudis sobre polítiques públiques, mentre que les que s'ocupen dels partits polítics s'enquadren en el tronc més tradicional de la ciència política, centrat en l'anàlisi de les institucions polítiques i el comportament electoral. Aquestes dues tradicions han tingut escassos punts de trobada.

D'acord amb això, Garcé⁴² considera que tancar l'esvoranc entre ambdues tradicions és imprescindible per tres raons. En primer lloc, perquè en el marc de processos de governança de complexitat creixent —per la quantitat i la diversitat d'actors i institucions que hi incideixen— els partits polítics i els *think tanks* juguen un paper rellevant en les polítiques públiques.

---

³⁸ STONE, D. *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process*. London: Frank Cass, 1996.

³⁹ ABELSON, D. *A Capitol Idea. Think Tanks & US Foreign Policy*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2006.

⁴⁰ XIFRA, J. *Els think tanks*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.

⁴¹ CASTILLO, A. *Los grupos de presión ante la sociedad de la comunicación*. Málaga: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Málaga, 2001.

⁴² GARCÉ, A. "Panorama de la relación entre think tanks y partidos políticos en América Latina". A: MENDIZABAL, E.; SAMPLE, K. (ed.). *Dime a quién escuchas... Think tanks y partidos políticos en América Latina*. Lima: Idea Internacional, 2009.

La segona raó per vincular aquestes tradicions d'estudi és l'existència de diversos patrons d'interacció entre partits i laboratoris d'idees. En alguns països predomina la cooperació. En altres casos, els *think tanks* aporten als partits personal per a l'elaboració, la implementació o l'avaluació dels seus programes de govern i de polítiques públiques. Partits i *think tanks* competeixen en el mercat de les idees, sobretot a través dels mitjans de comunicació. Ambdós patrons de vinculació interinstitucional requereixen ser estudiats amb més profunditat per conèixer millor les causes, les dinàmiques concretes i les conseqüències de la participació dels *think tanks* en els processos d'elaboració de polítiques públiques i/o de la col·laboració amb els partits polítics.

I en tercer lloc, l'anàlisi de les relacions entre formacions polítiques i tancs d'idees crea una oportunitat important per al desenvolupament d'estudis sobre la interacció entre institucions. Aquesta és una de les reivindicacions de l'estudi elaborat per Sandra Nutley, Isabel Walter i Huw T.O. Davies.⁴³

Alguns investigadors ja han començat a tancar la distància que separa els estudis sobre els partits polítics i la literatura referent als *think tanks*. En aquest sentit, Adolfo Garcé i Gerardo Uña⁴⁴ han estudiat l'evolució dels laboratoris d'idees a l'Amèrica Llatina i la seva influència en les polítiques públiques, especialment en l'àmbit econòmic. Per aquest motiu, és interessant encaminar aquesta investigació a analitzar la confluència entre els partits polítics i els *think tanks* a casa nostra a través de l'estudi de les fundacions dels partits polítics.

Amb referència a això, Baier i Bakvis⁴⁵ sostenen que és possible representar la relació entre *think tanks* i partits polítics des de la màxima independència fins a la màxima associació. Aquests autors argumenten que als Estats Units i al Canadà els tancs d'idees

---

⁴³ NUTLEY, S.; WALTER, I.; DAVIES, H. *Using evidence: how research can inform public services*. Bristol: The Policy Press, 2007.

⁴⁴ GARCÉ, A. UÑA, G. (coord.) *Think tanks y políticas públicas en Latinoamérica*. Buenos Aires: Prometeo Libros, 2006.

⁴⁵ BAIER, G.; BAKVIS, H. "Think tanks and political parties: competitors or collaborators?" *ISUMA, Canadian Journal of Policy Research* Vol. 2 (2001), núm. 1.

tenen un alt grau d'independència respecte dels partits polítics. El pol oposat l'ocupen països com Alemanya, Espanya i Holanda, en els quals els partits han constituït fundacions molt poderoses. Els majors esforços per descriure i comprendre el fenomen dels *think tanks* s'han realitzat als Estats Units, bressol d'aquestes institucions i país, segons els autors, en el qual existeixen pocs vincles entre laboratoris d'idees i partits polítics. Això explica per què existeix tan poca literatura específica en aquest àmbit. Per aquest motiu, la realització d'aquesta investigació permet incidir de manera nova en la relació entre ambdós actors.

Finalment, és imprescindible abordar aquesta investigació des de l'àmbit comunicatiu. A partir de la segona meitat del segle XX, els mitjans de comunicació de masses van esdevenir un element clau de la nova configuració política, social i econòmica.⁴⁶ Per aquest motiu, qualsevol investigació que vulgui aprofundir en els mecanismes d'influència política dels *think tanks* ha de tenir en compte la funció política dels mitjans de comunicació. Molts investigadors sostenen que existeix una tendència important cap a una major influència dels mitjans de comunicació, principalment respecte del sistema polític. El convenciment que els mitjans s'han convertit en una variable exògena que afecta altres institucions polítiques és una de les raons per les quals els investigadors de les ciències polítiques comparades han començat a tenir-los en compte.⁴⁷ Abans, però, havien passat bastant desapercebuts.

Com s'ha apuntat, els partits polítics i els *think tanks* comparteixen la presència mediàtica com a via per influir en l'agenda política. Per aquest motiu, una anàlisi exhaustiva sobre els laboratoris d'idees no podia prescindir de la dimensió comunicativa d'aquestes institucions i de les estratègies d'influència que utilitzen. Els estudis sobre grups d'interès o de pressió han mostrat que la característica més important de les organitzacions que volen assolir visibilitat mediàtica és la quantia del seu pressupost.⁴⁸

---

⁴⁶ ECHEVARRIA, J. *Los Señores del aire: Telépolis y el Tercer Entorno*. Barcelona: Ediciones Destino, 1999.

⁴⁷ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*. Barcelona: Editorial Hacer, S.L., 2008.

⁴⁸ CASTELLS, M. *Comunicación y poder*. Madrid: Alianza Editorial, 2009, p. 280.

Eddie Goldenberg,⁴⁹ en el seu estudi sobre els grups sense recursos, demostra que més recursos equivalen a una major capacitat per obtenir presència en els mitjans de comunicació. Lucing H. Danielian⁵⁰ considera que la fortalesa econòmica dels grups de pressió és un dels indicadors més fiables de la seva visibilitat en les notícies i suggereix que la proporció de recursos destinats a les relacions públiques i la comunicació afecten la visibilitat mediàtica. En aquest sentit, Sally Covington⁵¹ va demostrar que a les dècades dels vuitanta i els noranta els *think tanks* conservadors nord-americans dedicaven més recursos a promocionar els seus productes i a buscar visibilitat. En canvi, els liberals no disposaven de tants recursos econòmics i no difonien amb la mateixa intensitat els productes que generaven. Un estudi de Rich i Weaver⁵² sobre els laboratoris conservadors als anys noranta va concloure que depenent de la tendència ideològica de la publicació, els *think tanks* que més gastaven en comunicació eren molt més citats (per exemple a *The Wall Street Journal* i *The Washington Post*). D'acord amb això, és interessant l'estudi del *Center for Economic and Policy Research* que analitza la relació cost/efectivitat en funció del nombre de citacions mediàtiques dels *think tanks* i del pressupost. La investigació mostra que més pressupost equival a més visibilitat, però no necessàriament significa més efectivitat.⁵³

Queda clar, doncs, que la comunicació i les relacions públiques representen un àmbit essencial dels laboratoris d'idees a l'hora d'exercir estratègies d'influència i assolir visibilitat mediàtica.

Tanmateix, aquesta vinculació no ha estat abordada en els estudis realitzats a l'Estat espanyol sobre els *think tanks*. Per aquest motiu, l'anàlisi sobre les estratègies d'influència de les fundacions dels partits polítics catalans i la naturalesa dels seus

---

⁴⁹ GOLDENBERG, E. *Making the papers, the Acces of Resource-Poor Groups to the Metropolitan Press*. Lexington: L. Books, 1975.

⁵⁰ DANIELIAN, L. H. "Interest Groups in the News". A: KENNAMER, J.D. (ed.). *Public opinion, the Press, and the Public Policy*. Westport: Praeger, 1992.

⁵¹ COVINGTON, S. *Moving a Public Policy Agenda, the Strategic Philanthropy of Conservative Foundations*. Washington: National Committee for Responsive Philanthropy, 1997.

⁵² RICH, A.; WEAVER, K. "Think Tanks and the U.S. Media". *The Harvard International Journal of Press/Politics* Vol. 5 (2000), núm. 4, p. 81-103.

⁵³ CENTER FOR ECONOMIC AND POLICY RESEARCH. *Cost Effectiveness of the Most Widely Cited Think Tanks in 2011*. Washington: CEPR, 2012.

impactes mediàtics —temes tractats, respectivament, en els capítols 10 i 11— representen un altre aspecte pioner d'aquest treball.

1.3 - Preguntes de recerca, objectius i hipòtesis

En el si d'una democràcia de partits com l'espanyola, és fàcil suposar que les fundacions dels partits polítics gaudeixen de comoditats econòmiques i estructurals que els han permès desenvolupar-se i situar-se com la tipologia de *think tanks* més important a casa nostra, tant per nombre i activitat com per capacitat financera. El gran gruix del pressupost d'aquestes fundacions és de caràcter públic, a través de les subvencions de les diferents administracions.

Segons Botella,⁵⁴ els partits catalans són estructures dèbils des del punt de vista del nombre d'afiliats o dels canals d'influència, però en tant que vehicles de representació de la ciutadania han assolit un predomini complet i han desplaçat, d'aquesta manera, altres possibles protagonistes de la vida política.

En aquest context, exposo les preguntes de recerca —principal i derivades— i els objectius —generals i específics— que van motivar la realització d'aquest treball.

a) Pregunta d'investigació principal i derivades

Principal:

Quin paper desenvolupen les fundacions dels partits polítics en el disseny, l'elaboració i la definició de les polítiques públiques?

Derivades:

A l'Estat espanyol, el desenvolupament de les fundacions dels partits polítics ha anat en detriment de la consolidació d'altres tipologies de *think tanks*?

---

⁵⁴ BOTELLA, J. "Elementos del sistema de partidos de la Cataluña actual". *Papers* (1984), núm. 21, p. 27-45.

Les característiques del sistema mediàtic espanyol afavoreixen la presència de *think tanks*?

Les fundacions tenen un pes específic important dins l'estructura dels respectius partits polítics?

Quina és la influència mediàtica de les fundacions dels partits polítics?

b) Objectius generals i específics

Generals:

Contextualitzar el model espanyol de *think tanks* (evolució, característiques, tipologies i influència).

Específics:

Estudiar les característiques específiques dels laboratoris d'idees catalans atenent a l'evolució històrica i les particularitats polítiques.

Contextualitzar i definir la tasca de les fundacions dels partits polítics en relació amb l'essència dels *think tanks* (assessorar i influir).

Analitzar les característiques i la relació orgànica de les fundacions amb els respectius partits basant-se en l'autonomia i la missió específica que desenvolupen.

Analitzar les estructures, les plantilles, el pressupost, les activitats i les publicacions amb la finalitat de detectar les eines i les estratègies que utilitzen les fundacions dels partits a l'hora d'exercir la influència pública.

Analitzar les característiques del sistema mediàtic espanyol amb relació al tipus de notícies sobre les fundacions dels partits polítics que apareixen a la premsa.

Finalment, responent a les preguntes de recerca esmentades anteriorment, formulo les hipòtesis —general i específica— d'aquesta investigació:

- a) Hipòtesi general: Existeix un model espanyol de *think tanks* en què predominen, per raons de cultura política, les fundacions dels partits polítics.
- b) Hipòtesi específica: Una gran majoria de partits polítics utilitzen la figura de les fundacions orgàniques (*think tanks* interns o *party tanks*) com un instrument de captació de finançament, més que no pas com un laboratori d'idees o un recurs per influir a través dels mitjans de comunicació.

1.4- Marc teòric

1.4.1- Perspectives d'estudi

Donald E. Abelson⁵⁵ assenyala que els estudiosos dels *think tanks* s'han apropiat a aquest fenomen des de tres perspectives diferenciades. En primer lloc, l'aproximació pluralista, que té l'origen en els treballs de David Truman⁵⁶ i Robert Dahl⁵⁷ sobre els grups d'interès, concep els *think tanks* com uns actors més del mercat de les idees que competeixen amb altres grups per influenciar els governs a l'hora de prendre decisions públiques. D'acord amb això, els grups d'interès es consideren els principals mecanismes de mobilització política ciutadana entre els llargs períodes sense concurrència electoral i, gràcies a la seva activitat, contribueixen a renovar l'agenda política.

En segon lloc, l'enfocament institucionalista proposa una sèrie de qüestions centrades en la interacció entre les institucions i el seu entorn. Les transformacions socials, polítiques i econòmiques han aportat major dinamisme i complexitat als conflictes

---

⁵⁵ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter? Assessing the Impact of Public Policy Institutes*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2002.

⁵⁶ Vegeu TRUMAN, D. *The Governmental Process; political interests and public opinion*. New York: Knopf, 1951.

⁵⁷ Vegeu DAHL, R. *Democracy and its critics*. New Haven: Yale University Press, 1989.

socials, disminuint la previsibilitat dels problemes, globalitzant-ne les conseqüències, limitant l'eficàcia dels clàssics instruments estatals d'intervenció i regulació, augmentant el nombre d'actors implicats en els processos i reclamant respostes comunes i coordinades entre els nivells territorials.⁵⁸ Aquestes exigències han provocat noves formes de governar i un desenvolupament tècnic de com han de funcionar les institucions per permetre la governabilitat del sistema.⁵⁹ Sota aquesta perspectiva, cada política, en el marc de l'estructura d'oportunitats/restriccions institucionals, genera el seu propi entramat d'actors. D'acord amb això, els *think tanks* són uns actors essencials en l'elaboració i la implementació de propostes polítiques en un context de pèrdua de centralitat de l'Estat en benefici d'estructures supraestatals i dels mercats.

Finalment, l'aproximació elitista, representada per William Domhoff⁶⁰ i Thomas Dye,⁶¹ sosté que els laboratoris d'idees estan en contacte permanent amb les elits exercint un efecte directe en les polítiques públiques. D'acord amb això, els *think tanks* són analitzats segons les seves relacions amb les fonts del poder polític i econòmic, el *background* social i les interconnexions existents entre les elits.

1.4.1.1- Aproximació pluralista

Els pluralistes centren la seva anàlisi de la política en els conflictes observables i en l'ús manifest del poder. Des d'aquest enfocament, els *think tanks* són concebuts com a centres d'investigació independents amb uns objectius orientats a l'interès públic. La seva influència pot ser contrarestada per l'àmbit competitiu en la qual es desenvolupa. En aquest sentit, Stone⁶² considera que la competència per influir en el procés d'elaboració de polítiques públiques i la diversitat de laboratoris d'idees existents es

---

⁵⁸ JESSOP, B. *The future of the Capitalist State*. Cambridge: Polity, 2002.

⁵⁹ RHODES, R.A.W. "The new governance: governing without government". *Political Studies* (1996), núm. 44, p. 652-667.

⁶⁰ Vegeu DOMHOFF, G.W. *Who Really Rules? New Haven and Community Power Reexamined*. New Brunswick: NJ, Transaction Books, 1978.

⁶¹ Vegeu DYE, T. *Who's running America? The Bush Restoration*. New Jersey: Prentice Hall, 2002.

⁶² Vegeu STONE, D. *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process*. London: Frank Cass, 1996.

concep com un aspecte positiu de la vida democràtica. Així, els pluralistes superen els límits dels sistemes polítics representatius mitjançant la diversitat suficient, l'autonomia i l'activitat de les organitzacions polítiques. D'aquesta manera, el control efectiu del Govern no s'exerceix des del Parlament, sinó a partir de les eleccions, la competició partidista, els mitjans de comunicació i l'activitat dels grups d'interès.⁶³

La tradició pluralista està fortament arrelada en la creença que la societat està formada per grups diferents que competeixen per l'obtenció del poder i l'estatus davant els decisors públics. Aquesta perspectiva considera que els partits polítics i els governs són actors menys poderosos i preeminents que les organitzacions d'interessos en el procés de definició de les polítiques públiques. La decisió final que adopti el Govern estarà fonamentada en les demandes del grup d'interès que hagi pogut reunir el major nombre d'individus. Des d'aquest enfocament, la influència del grup s'identifica amb la capacitat de convertir les preferències en decisions finals. Per tant, les organitzacions més influents són les que han pogut introduir més propostes a l'agenda pública.

Per aquest motiu, el pluralisme veu amb optimisme les associacions d'interessos —a les quals anomena *grups de pressió* o *d'interès*— perquè considera que contribueixen a mantenir un equilibri entre els interessos que competeixen en cada societat.⁶⁴ Inicialment, el pluralisme presentava com a supòsit bàsic que la participació en el procés polític dels interessos es produïa de forma relativament atomitzada i diversa a partir de qüestions que mobilitzaven diferents sectors de ciutadans. En aquest mateix sentit, també defensava que tothom tenia possibilitats d'influir en les decisions públiques. Però aquest darrer supòsit va ser causa de controvèrsia perquè els estudis empírics mostraven que davant una mateixa qüestió, no tots els interessos tenien la mateixa capacitat d'influència a causa de la desigualtat de recursos, components i grau de resistència.

Per aquest motiu va sorgir una nova línia d'evolució del pluralisme que defensa que els grups d'interès no competeixen en igualtat de condicions en la disputa per influir sobre

---

⁶³ MEDINA, I. *¿Cómo medir la influencia de los grupos de interés? (Propuestas desde el pluralismo, el elitismo y el nuevo institucionalismo)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2009, p. 33 (WP 279).

⁶⁴ Vegeu TRUMAN, D. *The Governmental Process; political interests and public opinion*. New York: Knopf, 1951.

els processos de presa de decisions polítiques. Concretament, asseguren que les desigualtats que presenta el mercat també es reproduïxen en l'àmbit polític. D'acord amb això, Charles Lindblom⁶⁵ considera que els grups d'interès formats per empreses disposen de recursos especials en la seva relació amb l'esfera política a conseqüència de la seva posició de pilar del sistema econòmic.

Autors com Jack L. Walker,⁶⁶ Peter Morriss⁶⁷ o William Domhoff⁶⁸ asseguren que la concepció pluralista de la societat no és una visió del tot fidedigna perquè no existeix una competència pacífica i rutinària entre les organitzacions. Peter Bachrach i Morton S. Baratz⁶⁹ assenyalen que, més enllà de les decisions que puguin prendre un conjunt d'actors en un moment determinat, hi ha un conjunt de valors, creences i regles que situen uns actors en una posició més avantatjosa respecte als altres, i pràcticament sempre els més afavorits són aquells que defensen l'*statu quo*.

Tanmateix, Abelson⁷⁰ considera que la principal deficiència d'aquest enfocament no és que assumeixi que tots els grups poden influir en l'orientació de les polítiques públiques, sinó que no explica eficaçment per què alguns sí que ho poden fer. Afirmar que els *think tanks* poden competir entre ells per assolir prestigi, però que no ho han de fer necessàriament amb els centenars d'actors implicats en la formulació de les polítiques públiques.

En resum, la tradició pluralista defensa que els *think tanks* són uns actors més del mercat de les idees que competeixen amb d'altres actors polítics per influir en els processos d'elaboració de polítiques públiques. Però, tal com defensen Walker i

---

⁶⁵ Vegeu LINDBLOM, C. *Politics and Markets*. Nova York: Basic Books, 1977.

⁶⁶ WALKER, J.L. "A critique of the Elitist Theory of Democracy". *American Political Science Review* (1996), núm. 60, p. 285-295.

⁶⁷ MORRISS, P. "Power in New Haven: A Reassessment of "Who Governs?". *British Journal of Political Science* (1972), núm. 2, p. 457-465.

⁶⁸ DOMHOFF, G.W. *Who Really Rules? New Haven and Community Power Reexamined*. New Brunswick: NJ, Transaction Books, 1978.

⁶⁹ BACHRACH, P.; BARATZ, M.S. *Power and Poverty: Theory and Practice*. New York: Oxford University Press, 1970.

⁷⁰ ABELSON, D. *Do think tanks matter?*, p. 52-53.

Domhoff, entre d'altres, aquesta competència entre els diferents grups o organitzacions presenta desigualtats.

1.4.1.2- Aproximació institucionalista

Aquesta aproximació considera els laboratoris d'idees com a grups d'intel·lectuals motivats políticament que influeixen sobre les burocràcies i els decisors públics basant-se en la seva experiència, fent del coneixement i de la informació una important dimensió del poder. D'acord amb això, la difusió d'aquest coneixement pot donar lloc a nous patrons de comportament polític i innovacions en les polítiques públiques.

En la literatura sobre els *think tanks* dels darrers anys han aparegut tres aproximacions diferents dins l'enfocament institucionalista. La primera se centra tant en la història específica dels laboratoris d'idees com en l'evolució i la transformació del rol polític que desenvolupen en determinats països. Diversos autors han escrit històries institucionals sobre la *Brookings Institution*⁷¹ o la *Rand Corporation*⁷², per citar-ne algunes, que detallen l'ascens dels tancs de pensament en els països desenvolupats. L'avantatge obvi d'aquesta aproximació és que proporciona una gran quantitat d'informació sobre la naturalesa, el funcionament, les investigacions realitzades i els canvis institucionals que han sofert els catalitzadors d'idees. La contrapartida és que alguns d'aquests estudis són simples descripcions corporatives que no aprofundeixen en el paper que aquestes organitzacions han protagonitzat en la definició de les polítiques públiques.

La segona aproximació es concentra en la participació dels *think tanks* en les comunitats epistèmiques o polítiques. Segons Peter Haas,⁷³ aquestes comunitats fan referència a una xarxa d'experts que en virtut de la seva experiència i competència són convidats a

---

⁷¹ CRITCHLOW, D. *The Brookings Institution, 1916-52: Expertise and the Public Interest in a Democratic Society*. DeKalb, IL: Northern Illinois University Press, 1985.

⁷² SMITH, B. *The Rand Corporation: Case Study of a Nonprofit Advisory Corporation*. Cambridge: Harvard University Press, 1966.

⁷³ HAAS, P. "Do regimes matter? Epistemic communities and the Mediterranean pollution control". *International Organization* Vol. 3. (1989), núm. 43.

participar en debats i reunions amb els decisors públics. Autors com Diane Stone,⁷⁴ Hugh Heclo⁷⁵ o Evert Lindquist⁷⁶ consideren els *think tanks* com a actors importants d'aquestes comunitats perquè tenen una missió essencial en la formulació de polítiques públiques.

Finalment, la tercera aproximació institucionalista, basada en el treball de John Kingdon⁷⁷ sobre l'*agenda setting*, assumeix la impossibilitat d'identificar l'impacte directe dels tancs d'idees en el procés polític. Aquesta aproximació parteix de la idea que aquestes organitzacions interactuen amb una àmplia varietat d'actors durant tot el procés d'elaboració de polítiques públiques i persegueixen objectius heterogenis. D'aquesta manera, la prioritat dels *think tanks* no és únicament marcar el contingut de les polítiques públiques, sinó també la seva orientació, la forma com s'implementa, els temes que entren en l'agenda política o els límits dels debats públics. Així, doncs, analitza com els *think tanks* tracten de col·locar els seus *issues* en l'agenda política i les estratègies que utilitzen per transmetre els seus postulats als responsables polítics.

L'institucionalisme ha bastit una metodologia vinculada a l'anàlisi de xarxes i a la posició dels actors en aquestes. Els que ocupen posicions centrals en una xarxa són vistos com els més poderosos perquè disposen d'un major accés i control sobre els recursos.

1.4.1.3- Aproximació elitista

Si els pluralistes creuen que el govern d'uns pocs és la conseqüència indesitjada dels règims representatius, els elitistes es mostren partidaris que els més preparats,

---

⁷⁴ STONE, D. *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process*. London: Frank Cass, 1996.

⁷⁵ HECLLO, H. "Issue Networks and the Executive Establishment". A: KING, A. (ed.) *The New American Political System*. Washington, DC: The American Enterprise Institute, 1978.

⁷⁶ LINDQUIST, E. "Think Tanks or Clubs? Assessing the Influence and Roles of Canadian Policy Institutes". *Canadian Public Administration* Vol.36 (1993), núm. 4, p. 547-579.

⁷⁷ KINGDON, J. *Agendas, Alternatives and Public Policies*. New York: Harper Collins, 1984.

intel·ligents i excel·lents governin a la majoria. D'acord amb això, Bottomore⁷⁸ considera que en les societats existeixen elits que tenen un estatus alt, i el seu poder d'influència és superior al de la massa impersonal. Per molts estudiosos, com Joseph Peschek,⁷⁹ William Domhoff,⁸⁰ Thomas Dye⁸¹ o John Saloma,⁸² els *think tanks* no només interactuen regularment amb les elits polítiques, sinó que ajuden a comprendre part de l'estructura de poder dels estats. Així, doncs, la funció governamental queda definida per un govern necessitat de l'ajuda d'un grup d'experts que redacten i gestionen els programes. A Catalunya, un bon exemple d'aquesta aproximació és la creació per part de la Generalitat del Consell Assessor per a la Reactivació Econòmica i el Creixement (CAREC) l'any 2011, amb la missió d'assessorar sobre les qüestions que li plantegi l'Executiu per tal d'impulsar el procés de reactivació econòmica en el context de la crisi. En paraules del portaveu del Govern català, Francesc Homs, aquest acord s'emmarca en el si d'un Govern "que vol ser ajudat i demana ajuda".⁸³

En aquest sentit, el lideratge no és concebut com una qualitat innata de les masses, sinó que més aviat els alts funcionaris i els polítics més destacats provenen de les elits econòmiques i socials, per la qual cosa es genera una relació privada de parentiu.⁸⁴ Aquests líders es formen en escoles privades connectades amb les millors universitats, que els forgen la mentalitat pròpia del grup dominant que acaba engendrant una gran xarxa social.⁸⁵ En aquest context, la burocratització de la política i els vincles personals

---

⁷⁸ BOTTOMORE, T. *Élites y sociedad*. Madrid: Talasa, 1993.

⁷⁹ PESCHEK, J. *Policy Planning Organizations: Elite Agendas and America's Rightward Turn*. Philadelphia: Temple University Press, 1987.

⁸⁰ DOMHOFF, W.G. *The Power Elite and the State: How Policy is Made in America*. New York: Aldine de Gruyter, 1990.

⁸¹ DYE, T. *Who's running America? The Bush Restoration*. New Jersey: Prentice Hall, 2002.

⁸² SALOMA, J. *Ominous Politics: The New Conservative Labyrinth*. New York: Hill and Wang, 1984.

⁸³ GENERALITAT DE CATALUNYA. *El Govern acorda la creació del Consell Assessor per a la Reactivació Econòmica i el Creixement* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2011. <http://premsa.gencat.cat/pres_fsvp/AppJava/acordgovernidioma/detall.do?id=1281&idiom.> [Consulta: 13 d'abril del 2011]

⁸⁴ Vegeu SUBRAMANIAM, V. "Representative bureaucracy: a reassessment". *American Political Science Review* Vol. 4 (1967), núm. 61, p. 9-31.

⁸⁵ Vegeu KELLNER, P.; CROWTHER-HUNT, L. *The Civil Servants: An Inquiry into Britain's Ruling Class*. London: Macmillan, 1980.

entre les elits dirigents condueixen a una forta simbiosi entre les activitats governamentals i els principals interessos econòmics.⁸⁶

Segons l'enfocament elitista, la veritable competició entre grups d'interès es produeix quan el govern ha de considerar quin grup —o quin dels seus membres— ha d'ocupar representació institucional, i, atès que l'activitat dels grups més influents és intrínsecament institucional, el seu comportament estarà altament condicionat per les regles del joc imposades institucionalment. Això afavoreix que siguin aquestes organitzacions més ben posicionades les que modulin els debats sobre polítiques públiques mitjançant l'expertesa i el coneixement. D'acord amb Solé,⁸⁷ l'èxit de les elits no rau únicament en la defensa de les seves pretensions, sinó també en la capacitat per mantenir sòlida l'estructura i mostrar-se altament representatives davant l'Estat.

Als Estats Units, on els laboratoris d'idees serveixen com a reserves de talent que faciliten la presa de possessió dels governs entrants, aquestes organitzacions són retratades com institucions d'elit molt ben posicionades a l'hora d'influir en el disseny de les polítiques públiques. Els pressupostos abundants d'alguns *think tanks* i el prestigi dels seus directors i investigadors contribueixen a reforçar aquesta imatge d'elit.⁸⁸ No obstant això, només alguns catalitzadors d'idees com la *Brookings Institution*, el *Council on Foreign Relations*, la *Hoover Institution* o la *Rand Corporation*, entre d'altres, poden justificar l'etiqueta d'"elit" pel seu pressupost i la seva estructura. La resta de *think tanks* nord-americans disposen de recursos més modestos. Aquest enfocament s'ha criticat perquè no descriu de manera satisfactòria la capacitat dels laboratoris d'idees d'influenciar en les diferents etapes del cicle polític ni els mecanismes d'avaluació del seu impacte en la formulació de polítiques públiques.⁸⁹

---

⁸⁶ Vegeu DUNLEAVY, P.; O'LEARY, B. *Theories of the State. The Politics of Liberal Democracy*. London: Macmillan Education Ltd., 1987.

⁸⁷ SOLÉ, C. (comp.) *Corporativismo y Diferenciación regional*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1987.

⁸⁸ DOMHOFF, W.G. *The Power Elite and the State*.

⁸⁹ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter?*, p. 51-52.

1.4.1.4 – Aproximació utilitzada en aquest estudi

D'acord amb Smith,⁹⁰ la història de l'elit política nord-americana és en gran mesura una història dels *think tanks* i del seu creixement, així com dels individus que els conformen. En el cas espanyol, l'entramat institucional de *think tanks* que per estructura, pressupost, poder o història pot influir en l'Administració és molt escàs i, generalment, depèn del finançament públic, aspecte que de vegades no encaixa bé amb una independència operativa. En canvi, els partits polítics disposen d'un elevat grau d'integració estructural, referent a l'extensió de les xarxes formals de poder i influència. En aquest sentit, el procés polític espanyol s'ha descrit freqüentment des d'una perspectiva en la qual les elits polítiques ocupen un paper preponderant.⁹¹

La democràcia de partits, constituïda per oligarquies partidistes i basada en una “cartelització” política consolidada, ha assumit la sobirania efectiva reduint la voluntat política dels ciutadans als partits ja existents.⁹² Hans Klingemann, Richard Hofferbertt i Ian Budge⁹³ van interpretar de manera contundent que la política moderna és, en essència, una política de partits. En aquest sentit, els partits agreguen les demandes de la ciutadania, presenten programes o estratègies de govern que incorporen un procés de prioritització d'aquestes demandes i proveeixen de quadres tècnics l'Estat —en el govern i en l'oposició. Montserrat Baras⁹⁴ considera que les elits polítiques ocupen posicions de predomini en les institucions de l'Estat. Inclou dins l'elit política aquelles persones que es dediquen a l'activitat política en diferents contextos i àmbits (estatal, autonòmic i local) i, també, els alts càrrecs de l'Administració el nomenament dels quals depèn d'una decisió política i no només d'una carrera burocràtica.

---

⁹⁰ SMITH, J. *Intermediarios de ideas*, p. 31.

⁹¹ SUBIRATS, J.; GOMÀ, R. “La dimensión del Estilo de las Políticas Públicas en España: Entramados Institucionales y Redes de Actores”. A: SUBIRATS, J.; GOMÀ, R. (ed.) *Políticas Públicas en España*. Barcelona: Ariel, 1998.

⁹² Vegeu KATZ, R.; MAIR, P. (ed.) *How Parties Organize. Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies*. London: Sage, 1994.

⁹³ KLINGEMANN, H.; HOFFERBERTT, R.; BUDGE, I. *Parties, policies and democracy*. Colorado: Westview Press, 1994.

⁹⁴ BARAS, M. “Las élites políticas”. A: ALCÁNTARA, M.; MARTÍNEZ, A. (ed.). *Política y gobierno en España*. València: Tirant lo Blanch, 1997.

Aquesta investigació es basa en l'aproximació elitista com a metodologia per contextualitzar i analitzar el cas de les fundacions dels partits polítics a Catalunya. Aquest tipus d'organitzacions gaudeixen, per finançament, normativa legal i accés al poder, d'una posició privilegiada en la constel·lació d'institucions productores de coneixement.⁹⁵ Tanmateix, aquesta situació de prerrogativa s'emmarca en la consolidació del sistema de partits espanyol que ha donat lloc a una classe política professional amb esperit de gremi i interessos particulars de col·lectiu. En aquest sentit, César Molinas⁹⁶ assenyala alguns aspectes clau que expliquen aquest procés.

En primer lloc, el sistema electoral proporcional de llistes tancades i bloquejades ha configurat una classe política molt diferent de la que va protagonitzar la Transició. La política i les seves ramificacions s'han convertit en un *modus vivendi* que subsisteix gràcies a l'acceptació de càrrecs oficials i en empreses, fundacions i organismes públics.

En segon lloc, la versió del “café para todos” de l'Estat autonòmic va provocar un augment d'institucions públiques i milers de noves empreses i organismes públics territorials amb la finalitat última de vertebrar aquest *modus vivendi* de la política. La descentralització del control i la supervisió de les caixes d'estalvi —i els organismes i filials d'aquestes— en l'àmbit autonòmic també contribueixen a la consolidació de les elits polítiques.

I, en tercer lloc, la classe política espanyola s'ha dedicat a colonitzar espais que no són propis de la política, com per exemple el Tribunal Constitucional, el Consell General del Poder Judicial, el Banc d'Espanya o la Comissió Nacional del Mercat de Valors, entre molts altres.

Tot plegat ha implicat que la classe política s'hagi afermat com una elit molt ben posicionada i assentada que compta amb una àmplia gamma de col·laboradors,

---

⁹⁵ PONSÀ, F.; XIFRA, J. *Guia de think tanks a Catalunya*. Barcelona: Sehen, 2012, p. 30.

⁹⁶ MOLINAS, C. “Una teoria de la classe política espanyola”. *El País* [Madrid] (9 de setembre del 2012), núm. 12.859, p. 22-23.

assessors, proveïdors, empreses, organitzacions, etc., que participen de l'entramat dinàmic però poc accessible de la democràcia de partits espanyola. D'acord amb Odenhahl i Shaw,⁹⁷ en la mesura que s'aprofundeix en l'anàlisi, els interessos de les elits es tornen més opacs, ja que el seu estatus els permet crear barreres socials i estructures difícils de penetrar. En el seu article, Molinas assimila la classe política espanyola al concepte d'*elit extractiva* creat per Daron Acemoglu i James Robinson.⁹⁸ Segons aquesta teoria, una elit extractiva es caracteritza per:

1. Tenir un sistema de captura de rendes que permet, sense crear riquesa nova, detreure rendes de la majoria de la població en benefici propi.
2. Tenir el poder suficient per impedir un sistema institucional inclusiu, és a dir, un sistema que distribueixi el poder polític i econòmic de manera àmplia, que respecti l'estat de dret i les regles del mercat lliure.
3. Abominar la "destrucció creativa"⁹⁹ que caracteritza el capitalisme més dinàmic.

En aquest treball desenvolupo com el sistema polític espanyol s'ha bastit entorn d'una elit política que té en els partits un dels seus màxims exponents. En l'àmbit de les institucions productores de coneixement, la preponderància de les formacions polítiques s'ha traduït en una predominança de les fundacions dels partits com a tipologia de *think tank*.¹⁰⁰ Per aquest motiu, una aproximació rigorosa i efectiva d'aquest fenomen s'ha de realitzar mitjançant la teoria elitista per contextualitzar el poder i la influència dels partits polítics i, per extensió, de les seves fundacions, en la proposició, el disseny i l'execució de les polítiques públiques.

---

⁹⁷ ODENHAHL, T.; SHAW, A.M. "Interviewing elites". A: GUBRIUM, J.F.; HOLSTEIN, J.A. (ed.) *Handbook of interview research*. London: Sage, 2002.

⁹⁸ ACEMOGLU, D.; ROBINSON, J. *Why Nations Fail. The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York: Crown Publishers, 2012.

⁹⁹ En paraules de Schumpeter, la "destrucció creativa consisteix en la revolució incessant de l'estructura econòmica des de dins; contínuament destruint l'antic i creant de nou".

¹⁰⁰ PONSÀ, F.; XIFRA, J. *Guia de think tanks a Catalunya*, p. 30.

1.5 – Metodologia de l'anàlisi de les fundacions dels partits

1.5.1 – Estructura i organització

Per analitzar l'estructura, l'organització i el funcionament de les fundacions dels partits polítics seleccionades m'he basat en una enquesta sociomètrica sobre l'estructura i la composició de les fundacions. Concretament, vaig trametre a totes les formacions polítiques un qüestionari amb preguntes obertes dividit en cinc blocs. En el primer es recull informació general de la fundació (any de fundació, dades de contacte, nom del director, etc.).

El segon bloc fa referència a l'estructura i l'organització i es demanen dades referents al nombre de treballadors, la formació dels treballadors en plantilla i el nombre de col·laboradors externs.

L'econòmic és el tercer bloc del qüestionari i recull els pressupostos de les fundacions des de l'any 2000 fins al 2011. S'ha establert aquest barem per poder-ne analitzar l'evolució pressupostària.

El quart bloc té a veure amb el nombre i el tipus d'activitats que les fundacions realitzen durant l'any i el nombre i el tipus de publicacions que editen.

Finalment, el bloc de relacions institucionals analitza com és la relació de la fundació amb el partit polític respectiu.

Els qüestionaris van ser enviats per correu electrònic. Prèviament es va realitzar una entrevista personal de tipus conversacional amb el director de la fundació per presentar la investigació. A l'apartat de l'annex es poden consultar tots els qüestionaris contestats per les fundacions dels partits, excepte el de la CatDem, ja que aquesta organització es va negar a col·laborar en la investigació.

1.5.2– Dimensió comunicativa

Per analitzar la dimensió comunicativa de les fundacions dels partits polítics, m'he centrat en l'anàlisi de continguts¹⁰¹ dels respectius llocs web i en l'anàlisi de continguts de premsa generats en els diaris seleccionats.¹⁰²

1.5.2.1– Anàlisi dels llocs web

En primer lloc, l'anàlisi dels llocs web de les fundacions dels partits polítics l'he realitzat a partir d'una plantilla confeccionada amb les diferents categories localitzades en una exploració prèvia dels webs per determinar les regles de codificació.¹⁰³ Un cop organitzada la informació he obtingut quatre grans blocs —institucional, internacional, continguts i navegabilitat— que comprenen sistemes de categories agrupats per analogia.

El primer bloc correspon als elements ideològics i fundacionals de la fundació i presenta les categories següents: ideari, presentació, objectius, línies de recerca, òrgans de govern, estructura, patronat i relació orgànica amb el partit.

L'apartat d'internacional recull tots els aspectes relacionats amb les relacions internacionals de la fundació amb d'altres organitzacions. En aquest sentit, s'analitzen les estratègies d'internacionalització i els projectes de cooperació exterior.

---

¹⁰¹ M'he basat en la conceptualització de la tècnica d'anàlisi de continguts emprada per Laurence Bardin, entesa com el conjunt de tècniques d'anàlisi tendents a obtenir indicadors (quantitatius o no) per procediments sistemàtics i objectius de descripció del contingut dels missatges permetent la inferència de coneixements relatius a les condicions de producció/recepció (context social) d'aquests missatges. Vegeu BARDIN, L. *Análisis de contenido*. Madrid: Akal, 1996.

¹⁰² Vegeu DIJK, T.A. *News and Discourse*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1988.

¹⁰³ Per realitzar aquesta anàlisi m'he basat en les propostes de CODINA, L. "Evaluación de recursos digitales en línea: conceptos, indicadores y métodos". *Revista española de documentación científica* Vol. 23 (2000) núm. 1, p. 9-44.

El bloc de continguts és el més heterogeni i recopila tota la informació que apareix al web (publicacions, articles, estudis, agenda, memòries, xarxes socials, butlletins electrònics, reculls de premsa, vídeos, memòria històrica i formació).

Finalment, en el bloc de navegabilitat web es tenen en compte les funcionalitats que garanteixen una àgil i correcta navegació per la pàgina (cercador web, mapa web, RSS, traducció en altres idiomes i contacte).

1.5.2.2– Anàlisi de continguts de premsa

En segon lloc, l'anàlisi de continguts de premsa l'he realitzat mitjançant el tractament de les aparicions de les fundacions dels partits polítics en cinc unitats de mostreig durant dos períodes mostrals diferents. Per una banda, s'han seleccionat les notícies aparegudes durant el segon semestre del 2010 (de l'1 de juliol al 31 de desembre) i el primer semestre del 2012 (de l'1 de gener al 30 de juny). El primer correspon a un període electoral marcat per les IX eleccions al Parlament de Catalunya celebrades el 28 de novembre del 2010. I, en contraposició, el primer semestre del 2012 representa el període de desenvolupament de l'estratègia política, ja que se situa a les portes de l'equador de la legislatura.¹⁰⁴ Aquesta diferenciació temporal permet analitzar la influència de les fundacions dels partits polítics catalans durant un període electoral i un període de legislatura. Això permetrà discernir si en un període electoral els *think tanks* són més actius a l'hora de publicar estudis i/o participar en l'estratègia política dels partits o si, al contrari, són més dinàmics durant la legislatura.

D'altra banda, les unitats de mostreig escollides a l'hora d'analitzar els impactes mediàtics en premsa han estat els diaris *La Vanguardia*, *El Punt Avui*, *Ara*, *El País* i *El Periódico de Catalunya*. Els cinc diaris ofereixen visions, tractaments i "fílies" diferents i complementàries que permeten arribar a resultats interessants i rigorosos. D'acord amb això, el buidatge de les corresponents notícies l'he realitzat a través de les hemeroteques

---

¹⁰⁴ A l'hora de plantejar aquesta investigació no es comptava que a finals de setembre del 2012 el president Mas convocaria noves eleccions al Parlament de Catalunya el novembre del mateix any. Com a conseqüència d'això, el semestre seleccionat no ha acabat representant l'equador de la legislatura; tanmateix, això no ha afectat els resultats de la investigació perquè al final del segon període mostral encara no s'havia plantejat l'escenari d'unes noves eleccions.

digitals dels diaris seleccionats,¹⁰⁵ a excepció del diari *El Periódico*, que, a causa de la inoperància de la seva hemeroteca digital,¹⁰⁶ he optat per utilitzar la base de dades *My News*.¹⁰⁷

Amb referència a les característiques dels diaris seleccionats, *La Vanguardia* ofereix una visió conservadora de la realitat i representa la tradició i el prestigi de la premsa catalana a causa de la longevitat de la seva història.¹⁰⁸ En aquest sentit, el diari del Grup Godó s'ha caracteritzat històricament per ser un acèrrim defensor de la monarquia, l'estabilitat, l'espanyolitat de Catalunya, el pujolisme¹⁰⁹ i, com a conseqüència d'aquest darrer punt, se l'ha situat a l'òrbita de CiU.¹¹⁰ En relació amb això, més del 90% dels diputats de CiU al Parlament de Catalunya assegura llegir l'edició catalana de *La Vanguardia* com a principal font informativa.¹¹¹

Pel que fa a *El Punt Avui*, la fusió entre les capçaleres *Avui* i *El Punt* es va fer efectiva el 31 de juliol del 2011.¹¹² Per tant, en el primer període seleccionat en aquest estudi els dos rotatius actuaven com a mitjans independents. En aquest sentit, s'han comptabilitzat els impactes de manera conjunta sense que això suposi una duplicitat, perquè la majoria

---

¹⁰⁵ Vegeu GUALLAR, J.; ABADAL FALGUERAS, E. "Evaluación de hemerotecas de prensa digital. Indicadores y ejemplos de buenas prácticas". *El profesional de la información* Vol. 18 (2009), núm. 3, p. 255-269.

¹⁰⁶ L'hemeroteca digital d'*El Periódico* ha estat catalogada per Javier Guallar amb un nivell "mitjà-baix". Això es deu a les grans diferències entre el sistema obert de cerca i el de pagament. Vegeu GUALLAR, J. "Las hemerotecas de la prensa digital. Análisis de diarios españoles". Tesi doctoral, UB, Departament de Biblioteconomia i Documentació, 2012, p. 193.

¹⁰⁷ Vegeu GUALLAR, J.; GRAU MORACHO, J. "My News, la hemeroteca digital de la prensa española". *El profesional de la información* Vol. 13 (2004), núm. 6, p. 466-476.

¹⁰⁸ Sobre la història d'aquest rotatiu vegeu GAZIEL. *Història de La Vanguardia (1881-1936) i nou articles sobre periodisme*. Barcelona: Empúries, 1994.

¹⁰⁹ GIRÓ, X. "Periódicos y construcción nacional". *Zer-Revista de Estudios de Comunicación* Vol. 7 (2002), núm. 12, p. 79-97.

¹¹⁰ ALCOVER, N.; SIMÓN, M.T. *La trama oculta de la gran prensa española*. Barcelona: Cristianisme i Justícia, 1998, p. 17.

¹¹¹ CANO, F.; RODON, A. *La informació al Parlament de Catalunya. Vies d'accés a la informació dels diputats i diputades: premsa, ràdio, televisió i mitjans digitals*. Barcelona: Fundació CatDem, 2012, p. 17.

¹¹² Vegeu "L'Avui i 'El Punt' unificaran capçaleres el 31 de juliol". *Ara* [Edició digital] (7 de juliol del 2011) <http://www.ara.cat/media/Avui-El_Punt-capcaleres-31_de_juliol_0_512949347.html> [Consulta: 11 abril 2012]

de registres corresponien a l'*Avui*. Aquest mitjà s'havia caracteritzat per mostrar una ideologia més clara a causa no només d'una major dependència política, sinó també de tenir una difusió més petita i una audiència molt més homogènia que la dels grans quotidians.¹¹³ D'acord amb això, la fusió editorial va reforçar aquest posicionament molt sensible davant els temes referents a la sobirania.¹¹⁴

El diari *Ara* representa la novetat en el panorama de la premsa catalana, fet que es tradueix en un estil innovador.¹¹⁵ La seva creació el 28 de novembre del 2010 implica que durant el primer període mostrat només comptabilitzés un mes en l'anàlisi de notícies sobre les fundacions dels partits polítics catalans. En els seus inicis, l'*Ara* va estar impulsat per Cultura 03, un grup que es considera proper a ERC.¹¹⁶ D'acord amb això, el 100% dels diputats d'ERC al Parlament asseguren llegir el diari *Ara* com a primera opció de font informativa, seguit d'*El Punt Avui* (87,5%).¹¹⁷ No obstant això, el juny del 2012 Cultura 03 es va vendre totes les seves accions.

Pel que fa a *El País*, aquest mitjà respon a una cosmovisió progressista propera a l'esquerra espanyola.¹¹⁸ L'editor d'aquest rotatiu és Prisa, un grup de gran influència

---

¹¹³ JONES, D.E. "Democràcia, comunicació i negoci: el creixement desmesurat de la concentració econòmica" *Trípodos* (2001), núm. 10, p. 95.

¹¹⁴ Serveixi d'exemple l'acord al qual el diari va arribar amb l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) —organització popular que té per objectiu assolir la independència de Catalunya— i l'Associació de Municipis per la Independència (AMI) amb motiu de les assemblees generals d'aquestes organitzacions. D'acord amb això, la contraportada d'*El Punt Avui* era de color vermell i la d'*El 9* —diari del mateix grup (Hermes)—, verda, i van servir perquè els assistents a les assemblees emetessin el seu vot. Vegeu "Acord d'*El Punt Avui* amb l'AMI i l'ANC per les assemblees". *El Punt Avui* [Barcelona] (14 de febrer del 2013), p. 8.

¹¹⁵ Vegeu PARREÑO, M. *El nou periodisme integrat i multiplataforma. El cas del diari ARA*. Barcelona: UOC, Treball de Màster, 2011. [En línia] <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/6461/1/mparrenorTFM0111.pdf> [Consulta: 10 gener 2013]

¹¹⁶ DIARI DE GIRONA. *Cultura subvenciona amb 990.000 euros un diari que encara no té data de sortida* [En línia] Girona: Diari de Girona, 2010. <http://www.diaridegirona.cat/catalunya/2010/08/22/cultura-subvenciona-990000-euros-diari-que-encara-no-data-sortida/427217.html> [Data consulta: 10 de gener del 2013]

¹¹⁷ CANO, F.; RODON, A. *La informació al Parlament de Catalunya*, p. 17.

¹¹⁸ IMBERT, G.; VIDAL BENEYTO, J. (coord.). *El País o la referencia dominante*. Barcelona: Mitre, 1986.

mediàtica, política i social a l'Estat espanyol.¹¹⁹ En aquest sentit, aporta a la mostra una visió espanyola sobre la política catalana.

Finalment, *El Periódico*, propietat del Grup Zeta, presenta una orientació autonomista asimètrica (està en contra del “café para todos”)¹²⁰ i progressista, propera al PSC. D'acord amb això, els diputats del PSC al Parlament de Catalunya consumeixen majoritàriament com a premsa de referència *El País* (86,36%) i *El Periódico* (77,27%).¹²¹

Diari	Àmbit	Grup editor	Visió nacional	Línia editorial	Proximitat ideològica
La Vanguardia	Catalunya	Godó	Autonomista	Conservador	CiU
El Punt Avui	Països Catalans	Hermes	Sobiranista	Progressista	CiU-ERC
Ara	Catalunya	Ara, SL	Sobiranista	Progressista	ERC
El País	Espanya	Prisa	Autonomista	Progressista	PSOE
El Periódico	Catalunya	Zeta	Autonomista	Progressista	PSC

Figura 2. Característiques dels diaris seleccionats per a l'anàlisi de continguts de premsa. *Font: Elaboració pròpia*

La conjunció dels impactes mediàtics d'aquests cinc mitjans permetrà extrapolar consideracions reals i fidedignes sobre les polítiques comunicatives de les diferents fundacions i les característiques de la seva recepció en els diaris.

Pel que fa al protocol d'anàlisi, he creat un llibre de codis que determina la segmentació del corpus, els codis alfanumèrics utilitzats, la composició de les fitxes d'anàlisi i la construcció de la base de dades per processar dades de segon ordre.¹²² Una vegada obtingudes les notícies aparegudes en els diaris i els períodes esmentats, les he registrat en una fitxa d'anàlisi amb la següent informació: fundació, mitjà, data, titular, secció,

¹¹⁹ SERRANO, P. *Traficantes de información. La historia oculta de los grupos de comunicación españoles*. Madrid: Ediciones Akal, S.A., 2010, p. 147.

¹²⁰ GIRÓ, X. “Periódicos y construcción nacional”.

¹²¹ CANO, F.; RODON, A. *La informació al Parlament de Catalunya*, p. 17.

¹²² Vegeu GAITÁN, J.A.; PIÑUEL, J.L. *Técnicas de investigación en comunicación social. Elaboración y registro de datos*. Madrid: Editorial Síntesis, 1998.

tipus d'impacte, categoria, valoració, mida de la notícia, fotografia i breu descripció. D'acord amb això, he obtingut 151 fitxes d'anàlisi.

Mitjançant l'elecció d'unitats de registre per a la classificació de categories, he establert el següent sistema de categorització:

1. Notícia on apareix una fundació de partit

- a. Diari: *La Vanguardia, El Punt Avui, Ara, El País* o *El Periódico*
  - i. Període: segon semestre del 2010 (període electoral) o primer semestre del 2012 (període no electoral)
  - ii. Data
  - iii. Secció: política, societat, opinió, suplement, comarques, comunicació, editorial, cultura, internacional i agenda
  - iv. Titular: Se cita la fundació en el titular (Sí o no)
- b. Impacte:
  - i. Menció: citació de la fundació en el cos de la notícia d'una manera secundària
  - ii. Protagonista: la fundació és l'actor principal de la notícia
- c. Tipus d'impacte: categorització de la raó de l'aparició de la fundació a la premsa
  - i. Acte/premi
  - ii. Estudi/publicació
  - iii. Raó de càrrec d'algun dels membres de la fundació
  - iv. Escàndols¹²³
- d. Valoració de l'impacte mediàtic: positiu o negatiu¹²⁴
- e. Valoració de la intenció: impacte buscat o no buscat¹²⁵

---

¹²³ En un principi, aquesta categoria havia de ser la d'"altres" i recollir tots els impactes mediàtics que no es poguessin classificar en cap dels altres tres propòsits. No obstant això, totes els pertanyents a aquesta subcategoria feien referència a les vinculacions de les fundacions amb escàndols o presumptes casos de corrupció dels partits polítics. Per aquesta raó, he optat per titular-la "escàndols".

¹²⁴ La valoració de la notícia l'he dividit entre positiva i negativa, obviant la neutra perquè sovint presenta decisions subjectives. Per aquest motiu, he partit de la premissa que qualsevol menció que no és negativa automàticament la classifico com a positiva, entenent que tenir visibilitat en un diari —encara que sigui una simple menció— és positiu. En canvi, la valoració negativa fa referència a tots aquells impactes que atempten contra l'honorabilitat i el prestigi de la fundació del partit polític.

- f. Categoria: classe de registre
  - i. Notícia
  - ii. Article d'opinió: escrit per un membre de la fundació o per un articulista que citi alguna fundació de partit
  - iii. Agenda: es fa ressò d'un acte en la secció de l'agenda
  - iv. Tuit: opinió d'un membre de la fundació mitjançant la xarxa social Twitter recollida en la secció d'actualitat de tuits (habitual en el diari *Ara*)
  - v. Peu de foto: se cita el nom de la fundació en el breu text que acompanya les fotografies
  - vi. Ressenya: apareix una publicació d'una fundació en la secció de llibres
  - vii. Editorial: se cita la fundació en l'editorial del diari
  - viii. Reportatge: se cita la fundació en el context d'un reportatge
  - ix. Breu: se cita la fundació en una notícia breu
  - x. Infografia: apareix la fundació en la creació o el tractament digital d'una imatge
- g. Mida de l'impacte mediàtic:
  - i. Pàgina sencera
  - ii. Mitja pàgina
  - iii. Quart de pàgina
  - iv. Columna
  - v. Breu
- h. Imatge: l'impacte mediàtic conté imatge? (Sí o no). En cas afirmatiu, hi apareix la fundació?

A l'hora de determinar el sistema de codificació de les dades obtingudes, m'he basat en la freqüència d'aparició de les fundacions dels partits en les diferents unitats de

---

¹²⁵ He considerat que un impacte mediàtic derivat d'un acte o d'una publicació és volgut perquè respon a una convocatòria o nota de premsa prèvia. Així mateix, una notícia causada per una declaració o com a conseqüència d'una entrevista d'un dirigent de la fundació també s'emmarca dins les polítiques comunicatives de la institució. En canvi, he estimat com a impacte no buscat els registres negatius que vinculen la fundació a escàndols o processos judicials. Pel que fa a les mencions en articles d'opinió, s'han tingut en compte les característiques de l'impacte. Per exemple, si l'articulista fa referència a un acte o estudi de la fundació l'he considerat un impacte volgut; en canvi, si la menció respon a una reflexió sobre l'actualitat política l'he recollit com a impacte no buscat.

mostreig i les corresponents unitats de context (secció, valoració, mida, aparició en el titular i imatge gràfica).¹²⁶ Finalment, l'exploració de les dades l'he realitzat mitjançant l'Excel.

1.6- Estat de la qüestió

Els antecedents més llunyans de l'anàlisi dels laboratoris d'idees se situen en l'àmbit de l'estudi de les polítiques públiques als Estats Units de finals dels anys vuitanta, que van consolidar-se en la dècada dels noranta. Són, en aquest sentit, referències imprescindibles els estudis de R. Kent Weaver,¹²⁷ James Smith,¹²⁸ Carol H. Weiss¹²⁹ i Joseph Pescheck.¹³⁰ Aquestes obres analitzen el paper dels *think tanks* i dels seus experts en la configuració de les polítiques públiques nord-americanes.

És indubtable que, tot i tractar-se d'un fenomen que va sorgir als Estats Units a finals del segle XIX, la revolució neoconservadora i el període de presidència de Ronald Reagan (1981-1989) van fer ressorgir l'interès pel rol dels *think tanks*, especialment en la seva dimensió comunicativa i d'influència sobre les decisions públiques.

Des d'aquest punt de vista, els treballs de David M. Ricci,¹³¹ Richard Cockett,¹³²

---

¹²⁶ BARDIN, L. *Análisis de contenido*. Madrid: Akal, 1996.

¹²⁷WEAVER, R.K. "The Changing World of Think tanks". *Political Science and Politics* Vol. 22 (1989), núm. 3, p. 563-578.

¹²⁸ SMITH, J. *Intermediarios de ideas. Los "grupos de expertos" (Think Tanks) y el surgimiento de la nueva elite política*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1994.

¹²⁹ WEISS, C.H. *Organizations for Policy Analysis: Helping Government Think*. Newbury Park: Sage Publications, 1992.

¹³⁰ PESCHECK, J.G. *Policy Planning Organizations: Elite Agendas and America's Rightward Turn*. Philadelphia: Temple University Press, 1987.

¹³¹ RICCI, D.M. *The Transformation of American Politics: The New Washington and the Rise of Think Tanks*. New Haven: Yale University Press, 1993.

¹³² COCKETT, R. *Thinking the unthinkable: Think-tanks and the economic counter-revolution, 1931-1983*. London: Fontana Press, 1994.

Christopher Hill i Pamela Beshoff,¹³³ Jean Stefanic i Richard Delgado¹³⁴ i, ja en el nou segle, Andrew Rich,¹³⁵ són referents primordials als quals es van sumar a la segona part de la dècada dels noranta els estudiosos britànics del fenomen, encapçalats per Diane Stone, amb el llibre *Capturing the political imagination: Think tanks and the policy process* (1996), i després per Andrew Denham i Mark Garnett.¹³⁶ No obstant això, no seria just oblidar el treball anterior de John Gaffney¹³⁷ en què comparava els *think tanks* britànics amb els gabinets ministerials francesos.

Precisament són els autors britànics els que van fer aflorar la qüestió conceptual dels tancs d'idees destacant que es tracta d'un tema que no pot separar-se de la voluntat comunicativa d'aquestes organitzacions, iniciant així un debat que dura fins als nostres dies i que, en el terreny nord-americà, té en el treball de Rich i Weaver¹³⁸ els seus màxims exponents. Ambdós autors van concloure que els *think tanks* amb seu a Washington i els ideològicament independents presentaven un avantatge clar respecte a les altres organitzacions a l'hora d'obtenir una major presència en els mitjans de comunicació. De la mateixa manera, també són interessants els informes elaborats pel *Center for Economic and Policy Research* sobre la correlació dels pressupostos dels *think tanks* amb les mencions obtingudes en els mitjans de comunicació.¹³⁹

Tanmateix, els autors nord-americans s'interessen més per analitzar les qüestions estructurals i per establir una taxonomia dels laboratoris d'idees que no pas per la seva dimensió comunicativa. En aquest punt convé destacar els esforços de Weaver¹⁴⁰ i

---

¹³³ HILL, C.; BESHOFF, P. *Two worlds of International Relations. Academics, practitioners, and the trade in ideas*. London: Routledge, 1994.

¹³⁴ STEFANIC, J.; DELGADO, R. *No mercy: How conservative think tanks and foundations changed the American social agenda*. Philadelphia: Temple University Press, 1996.

¹³⁵ RICH, A. *Think tanks, public policy, and the politics of expertise*. New York: Cambridge University Press, 2004.

¹³⁶ DENHAM, A.; GARNETT, M. *British think-tanks and the climate of opinion*. London: UCL Press, 1998.

¹³⁷ GAFFNEY, J. "Political think tanks in the UK and ministerial 'Cabinets' in France". *West European Politics* Vol. 14 (1991), núm. 1, p. 1-17.

¹³⁸ RICH, A.; WEAVER, K. "Think Tanks and the U.S. Media". *The Harvard International Journal of Press/Politics* Vol. 5 (2000), núm. 4, p. 81-103.

¹³⁹ CENTER FOR ECONOMIC AND POLICY RESEARCH. *Cost Effectiveness of the Most Widely Cited Think Tanks in 2011*. Washington: CEPR, 2012.

¹⁴⁰ WEAVER, R.K. "The Changing World of Think tanks".

McGann¹⁴¹ per establir-ne les diferents tipologies i característiques. Aquest darrer autor elabora anualment un rànquing mundial de *think tanks* per zones geogràfiques i especialitzacions.¹⁴²

En aquest context, cal fer menció del llibre coral sobre models comparats de *think tanks* internacionals coordinat per Stone, Denham i Garnett¹⁴³ i que es va actualitzar el 2008.¹⁴⁴ Aquest treball representa la primera comparativa important dels *think tanks* i permet conèixer la implementació d'aquestes organitzacions en diferents països. En aquest sentit, hi figuren capítols referents als Estats Units, el Canadà, Austràlia, França, Itàlia i Alemanya. En la segona edició, s'hi van incorporar la Xina, el Japó i països de l'Europa de l'Est.

En els darrers temps s'han publicat diversos estudis referents als *think tanks* xinesos, com els realitzats per McGann,¹⁴⁵ Xufeng Zhu¹⁴⁶ i Karthik Nachiappan, Enrique Mendizabal i Ajoy Datta,¹⁴⁷ a causa de la presència creixent de la Xina com un actor clau en l'escenari internacional i el seu superàvit comercial. Aquests autors albiren un rol essencial d'aquestes organitzacions en un context de potencial obertura de mercats i de coordinació macroeconòmica.

---

¹⁴¹ MCGANN, J. *Think Tanks and Policy Advice in the United States. Academics, advisors and advocates*. New York: Routledge Research in American Politics, 2007.

¹⁴² Vegeu MCGANN, J. 2008. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.

¹⁴³ STONE, D.; DENHAM, A.; GARNETT, M. (ed.) *Think Tanks across nations*. Manchester: Manchester University Press, 1998.

¹⁴⁴ STONE, D.; DENHAM, A. (ed.) *Think tanks tradition. Policy research and the politics of ideas*. Manchester: Manchester University Press, 2004.

¹⁴⁵ MCGANN, J. "Chinese Think Tanks, Policy Advice and Global Governance". *Research Center for Chinese Politics & Business* (2012), Working Paper, núm. 21.

¹⁴⁶ ZHU, X. *The Rise of Think Tanks in China*. New York: Rutledge, 2012.

¹⁴⁷ NACHIAPPAN, K.; MENDIZABAL, E.; DATTA, A. *Think tanks in East and Southeast Asia*. London: Overseas Development Institute, 2010.

També existeixen treballs sobre el rol dels *think tanks* en la construcció europea. En aquest punt, cal destacar els treballs realitzats per Stephen Boucher¹⁴⁸ i Antonio Missiroli i Isabelle Loannides.¹⁴⁹

Cap de les dues edicions del llibre de Stone, Denham i Garnett conté un capítol sobre la situació espanyola. En canvi, sí que apareix en un capítol escrit per Freres, Seabra i Moraes¹⁵⁰ sobre els tancs d'idees espanyols i portuguesos en el llibre coordinat per McGann i Weaver. Aquest estudi està molt centrat en el paper que van jugar les fundacions polítiques durant la transició democràtica en ambdós països. De fet, a Espanya la literatura sobre els *think tanks* és molt escassa. Amb tot, convé destacar els treballs de Jordi Xifra i Francesc Ponsa¹⁵¹ sobre els tancs d'idees espanyols, l'edició de la primera guia espanyola de *think tanks* a càrrec de Marta Tello,¹⁵² el *workpaper* elaborat per Pablo Barberà i Javier Arregui sobre la influència d'aquestes institucions en el procés polític espanyol¹⁵³ i els articles d'Antonio Castillo derivats de les seves investigacions sobre els grups d'influència.¹⁵⁴ En relació amb això, Manuel Pérez Yruela va analitzar el paper dels laboratoris d'idees en la modelació de les polítiques de reforma durant la primera conferència internacional de *think tanks* de països en desenvolupament celebrada al Caire el gener del 2008.

---

¹⁴⁸ BOUCHER, S. [et al.]. *Europe and its think tanks; a promise to be fulfilled. An analysis of think tanks specialised in European policy issues in the enlarged European Union*. Paris: Notre Europe, 2004.

¹⁴⁹ MISSIROLI, A.; LOANNIDES, I. (ed.). *European Think tanks and the UE*. Brussels: Bureau of European Policy Advisers, 2010.

¹⁵⁰ FRERES, C.; SEABRA, M.J.; MORAES, M. "Think Tanks in Spain and Portugal: Searching for relevance". A: MCGANN, J.; WEAVER, R.K. *Think Tanks & Civil Societies: Catalysts for ideas and action*. New Brunswick: Transaction, 2000.

¹⁵¹ XIFRA, J.; PONSÀ, F. *El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo*. Barcelona: Niberta, 2009.

¹⁵² TELLO BENEITEZ, M. *Guía de Think tanks en España*. Madrid: Fundación Ciudadanía y Valores, 2008.

¹⁵³ BARBERÀ, P.; ARREGUI, J. "Naturaleza e influencia de los think tanks en el proceso político en España". *Institut de Ciències Polítiques i Socials* (2011) WP núm. 292.

¹⁵⁴ CASTILLO, A. "La comunicación de los lobbies en Internet. El ciberactivismo de los Think tanks". *Icono 14. Revista de Comunicación y nuevas tecnologías* (2009), núm. 15, p. 193-206.

A Catalunya, existeix una investigació molt interessant sobre aquestes organitzacions realitzada l'any 1999 per un equip de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) encapçalat per Ferran Requejo¹⁵⁵ per acomplir un encàrrec del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya. Aquest estudi identifica els laboratoris i grups d'estudi que operen a Catalunya en els diferents àmbits de les polítiques públiques i aporta un conjunt de reflexions sobre el seu paper en la política i les noves tendències que s'estan apuntant. En un altre estudi, Ponsa i Xifra¹⁵⁶ van seguir l'estela d'aquest treball per aprofundir en el nombre i les característiques dels *think tanks* a casa nostra. No obstant això, no existeix cap treball que analitzi la dimensió comunicativa dels laboratoris d'idees a Catalunya, raó per la qual aquesta tesi, en l'apartat de la presència mediàtica de les fundacions, representa una investigació pionera.

Tal com s'ha apuntat en l'apartat de justificació sobre l'elecció de la temàtica d'aquest treball, la bibliografia específica sobre la relació entre *think tanks* i partits polítics és força limitada. No obstant això, una de les referències més importants és l'article elaborat per Gerald Baier i Herman Bakvis¹⁵⁷ sobre la interacció entre partits polítics i laboratoris d'idees, que passa per la cooperació o la competència segons el sistema polític del país. De la mateixa manera, Enrique Mendizabal i Kristen Sample¹⁵⁸ van analitzar en general la relació entre els centres d'investigació i els partits polítics, i, en particular, els *think tanks* interns de les formacions polítiques de diversos països de l'Amèrica Llatina.

Pel que fa a les fundacions dels partits polítics és necessari assenyalar un estudi comparatiu elaborat per Wilhelm Lehmann¹⁵⁹ sobre les característiques dels *party tanks* d'una selecció d'estats de la Unió Europea. A Alemanya, país d'una gran tradició de

---

¹⁵⁵ REQUEJO, F. (dir.) *Els Think tanks a Catalunya*. Departament de Ciències Polítiques i Socials de la UPF. Barcelona, 1999.

¹⁵⁶ PONSA, F.; XIFRA, J. *Guia de think tanks a Catalunya*. Barcelona: Sehen, 2012.

¹⁵⁷ BAIER, G. BAKVIS, H. "Think tanks and political parties: competitors or collaborators?" *ISUMA, Canadian Journal of Policy Research*, vol. 2 (2001), núm. 1.

¹⁵⁸ MENDIZABAL, E.; SAMPLE, K. (ed.) *Dime a quién escuchas... Think tanks y partidos políticos en América Latina*. Lima: Idea Internacional, 2009.

¹⁵⁹ LEHMANN, W. *Political Foundations in selected Member States of the European Union: Structures, Budgets and Activities*. Brussels: European Parliament, 2007.

fundacions de partits polítics, autors com Michael Pinto-Duschinsky¹⁶⁰ i Josef Braml¹⁶¹ han comparat les fundacions polítiques germàniques amb les nord-americanes. D'acord amb això, han conclòs que els *think tanks* nord-americans han desenvolupat molt més la tasca de reclutament d'elits polítics per a l'Administració i la transmissió de coneixement, mentre que els alemanys estan més orientats a la recerca.

Finalment, també cal destacar el gens menyspreable treball de recerca de batxillerat d'Adrià Doce,¹⁶² que li va valer el IV Premi Ernest Lluch de Ciències Socials i Polítiques que atorga la UPF. En aquest treball, Doce analitza les fundacions dels partits polítics catalans i conclou que, tot i distar del model anglosaxó, es poden considerar *think tanks*.

1.7- Estructura del treball

Capítol primer

Introducció sobre els *think tanks*, justificació, objecte d'estudi, presentació del marc teòric, hipòtesis i preguntes de recerca, metodologia, estat de la qüestió i fonts utilitzades.

Capítol segon

L'aparició dels *think tanks* com a actors privilegiats dels processos polítics s'ha d'emmarcar en la consolidació d'una manera d'entendre la política basada en l'organització científica i en la preeminència de la comunicació. En aquest sentit, el capítol 2 analitza aquesta concepció de la política fent èmfasi en el rol dels laboratoris d'idees. Pel que fa a l'organització científica de la política, els catalitzadors d'idees

---

¹⁶⁰ PINTO- DUSCHINSKY, M. "Foreign Political Aid: The German Political Foundations and Their US Counterparts". *International Affairs* Vol. 67 (1991), núm. 1, p. 33-63.

¹⁶¹ BRAML, J. "U.S. and German Think Tanks in Comparative Perspective". *Policy Studies* Vol. 3 (2006), núm. 2, p. 222-267.

¹⁶² DOCE, A. *Les fundacions dels partits catalans. Un cas de think tanks?* [En línia] Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2009.
<http://www.upf.edu/politiques/pdf/Treballs_IV_Premi_Ernest_Lluch/Les_fundacions_dels_partits_catalans_x_un_cas_de_Think_Tanks.pdf> [Consulta: 25 d'abril del 2010]

traslladen l'esperit del taylorisme, basat en la recerca de l'eficàcia i l'eficiència a la producció de la política. D'acord amb això, es va aprofitar l'expertesa i el coneixement de les ciències socials per aplicar-ho a la política.

L'evolució dels tancs d'idees va lligada a la consolidació de la política com a procés comunicacional. Més enllà de la producció ideològica, la política ha de saber "vendre" les seves idees. Per això, els *think tanks* van haver d'adaptar la seva missió original consistent en el disseny i l'elaboració de polítiques públiques a una estratègia comunicativa basada en la difusió a través dels mitjans de comunicació.

Un factor crucial al qual s'ha prestat poca atenció és el de la dimensió mediàtica dels *think tanks*; és a dir, la seva relació amb els mitjans de comunicació. Com a lliurepensadors, han d'informar els seus públics, que són essencialment dos: els que prenen les decisions públiques i els mitjans de comunicació social. Es crea així una dinàmica que ha generat la interdependència entre les organitzacions d'anàlisi política i els seus públics que ha derivat en una necessitat mútua. És en aquest context que determinats laboratoris d'idees van centrar-se a justificar propostes polítiques mitjançant una política comunicativa molt potent. Segurament, la *Heritage Foundation* n'és l'exemple més paradigmàtic.

Capítol tercer

Aquest capítol aborda la conceptualització dels catalitzadors d'idees, atesa la nebulosa definició d'aquest terme. Així, doncs, per aclarir què són els *think tanks* i quines són les fronteres estructurals, funcionals i operatives en relació amb altres figures similars, cal adoptar una metodologia fonamentada en l'observació i l'anàlisi d'aquelles organitzacions que es consideren com a tals. La seva realitat demostra la diversitat de mides, estructures, àrees polítiques d'anàlisi i significació política dels *think tanks*. Alguns es manifesten no implicats ideològicament, mentre que d'altres gaudeixen de motivacions polítiques i ideològiques. Uns tenen un tarannà acadèmic, basat en la investigació i adaptat als interessos universitaris, mentre que d'altres estan més compromesos en la defensa i la promoció de valors. Per tant, és important definir què és un *think tank* i delimitar-ne les tipologies.

Capítol quart

Se centra en l'evolució històrica d'aquestes organitzacions fins a la globalització d'aquest fenomen més enllà dels Estats Units, el bressol dels *think tanks*. De la mateixa manera, es fa una especial atenció a les diferències entre laboratoris d'idees nord-americans i europeus, per acabar definint les característiques principals dels models anglosaxó, francès, alemany i italià.

Capítol cinquè

Analitza les característiques del model espanyol de catalitzadors d'idees amb relació al sistema polític i mediàtic. De la mateixa manera, fa un repàs històric de les institucions que han actuat com a embrions dels *think tanks* a Espanya. Aquest recorregut comprèn des de l'*Instituto Nacional de Estadística* (INE) o la *Junta de Ampliación de Estudios* (JAE) fins a Funcas i Fedea, passant per institucions franquistes com l'*Instituto de Estudios Políticos* o l'*Instituto de Estudios de la Opinión Pública*.

Capítol sisè

Aborda la situació dels laboratoris d'idees a Catalunya des dels inicis del catalanisme polític —amb l'impuls de Prat de la Riba— fins als nostres dies, atenent a l'especificitat més important: l'aprofundiment en l'autogovern.

Capítol setè

Se centra en la definició de les fundacions dels partits polítics o *party tanks* com a tipologia de *think tanks*. S'analitza com aquestes organitzacions es contextualitzen en el fenomen de la “cartelització” política per justificar la seva extensió. Tot seguit, s'analitzen les principals funcions i s'apunten els trets essencials dels dos grans models de fundacions de partits: l'anglosaxó i l'alemany. Finalment, es fa un repàs de les característiques de les fundacions dels partits polítics espanyols, fent especial menció de les dues grans fundacions d'àmbit estatal: la *FAES* (PP) i la *Fundación IDEAS para el Progreso* (PSOE).

Capítol vuitè

Avançant en la delimitació de les fundacions dels partits polítics, aquest capítol explica la història de les sis fundacions de partits catalans objecte d'estudi d'aquest treball: la

CatDem (CDC), l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn (UDC), la Fundació Rafael Campalans (PSC), la FAES-Institut Catalunya Futur (PPC), la Fundació Nous Horitzons (ICV) i la Fundació Josep Irla (ERC).

Capítol novè

Analitza i compara la dimensió i l'organització d'aquestes sis fundacions tenint en compte la plantilla, els col·laboradors, les relacions institucionals, el finançament i el pressupost.

Capítol desè

Complementa l'anàlisi de la dimensió organitzativa amb l'estudi comparat de les estratègies d'influència directa i indirecta. Quant a les indirectes, s'analitzen l'organització d'actes, la promoció d'experts, les compareixences polítiques davant les institucions parlamentàries, la publicació de llibres i estudis, els llocs web, les campanyes de recaptació de fons i la presència en els mitjans de comunicació.

Capítol onzè

Aquest capítol analitza la presència comunicativa de les fundacions dels partits polítics catalans mitjançant l'anàlisi de continguts de premsa generats en cinc diaris. Això permet establir quines són les estratègies comunicatives d'aquestes organitzacions i localitzar les bones pràctiques comunicatives per incentivar la presència mediàtica.

Tot plegat permet obtenir una radiografia molt acurada de l'evolució general dels *think tanks* a casa nostra i, en particular, de les funcions, l'organització i el funcionament de les fundacions dels partits polítics catalans.

1.8 – Limitacions a la investigació

Una de les principals limitacions a l'hora de realitzar aquesta investigació acadèmica sobre les fundacions dels partits polítics ha estat la negativa de la CatDem, el laboratori d'idees de CDC, de col·laborar-hi. Aquesta negativa ha comportat una dificultat pel que fa a l'accés a determinades dades, com el nombre de col·laboradors externs, la quantitat

d'actes organitzats en un any o els pressupostos anuals. He intentat esmenar aquesta mancança sol·licitant la informació a d'altres instàncies, com el Protectorat de Fundacions de la Generalitat de Catalunya. No obstant això, algunes dades han estat impossibles d'aconseguir i, per tant, no s'han pogut incloure en aquest treball. En canvi, voldria ressaltar la col·laboració i el *feedback* positiu que he rebut de la resta de fundacions.

En un altre ordre de coses, també he trobat limitacions en la FAES-Institut Catalunya Futur. En aquest cas, no es deu a l'opacitat de l'organització, sinó a la inactivitat que experimenta actualment. Després de diversos episodis de confrontació interna —convenientment explicats en l'apartat de la història d'aquesta organització—, la FAES-ICF resta en un estat d'abandó. Per la seva part, el PPC ha endegat una nova fundació, al marge de FAES Madrid, destinada a convertir-se en el laboratori d'idees d'aquest partit a Catalunya. Aquest *impasse* ha provocat que en alguns aspectes no s'hagi pogut comparar la informació de la FAES-ICF amb la resta de fundacions.

1.9 – Fonts consultades

A l'apartat de la bibliografia hi ha referenciades totes les publicacions consultades en aquest treball. Tanmateix, a continuació destacaré les que han tingut un pes específic més important a l'hora de realitzar aquest estudi.

Pel que fa a la contextualització del fenomen dels *think tanks* m'he centrat bàsicament en quatre llibres: *Do Think Tanks Matter?*, de Donald Abelson; *Think Tanks and Policy Advice in the United States*, de James McGann; *Intermediarios de IDEAS*, de James Smith, i *Els think tanks*, de Jordi Xifra. En aquest context, també són remarcables els informes anuals de la Universitat de Pennsilvània sobre l'evolució dels laboratoris d'idees en el món.

Amb relació a la comparativa dels diferents models de catalitzadors d'idees m'han estat imprescindibles els treballs de Stone i Denham publicats a *Think Tanks tradition* i l'estudi *European Think Tanks: Regional and Trans-Atlantic Trends*, de James McGann.

En l'àmbit espanyol i català m'han servit els treballs realitzats per un servidor conjuntament amb Jordi Xifra: *Guia de think tanks a Catalunya* i *El marketing de las IDEAS*. De la mateixa manera, també han estat importants l'estudi coordinat per Ferran Requejo titulat *Els think tanks a Catalunya*; la *Guía de Think tanks en España*, de Marta Tello, i el *workpaper* de Barberà i Arregui titulat *Naturaleza e influencia de los think tanks en el proceso político en España*.

A l'hora d'analitzar la relació entre els tancs d'idees i la comunicació han estat essencials els llibres *Think Tanks, the Media and the Policy Process*, de Rich i Weaver; *Comunicación y poder*, de Manuel Castells, i l'article de Xifra a la revista *Anàlisi* titulat "Los think tanks y advocacy tanks como actores de la comunicación política".

He plantejat la "cartelització" de la política i el finançament dels partits polítics com un preàmbul a l'hora de contextualitzar el naixement de les fundacions dels partits. D'acord amb això, *How Parties Organize*, de Katz i Mair, m'ha permès situar els "partits càrtel". I pel que fa al finançament de les formacions polítiques m'he centrat en el llibre de Pilar Cortés titulat *Com es financen els partits polítics* i amb els articles de Pérez Francesch a la revista *Papers* ("La financiación de los partidos políticos en España. Consideraciones a partir de los informes del Tribunal de Cuentas y de la nueva Ley Orgánica 8/2007, de 4 de julio") i de Joan Rodríguez a *Pensem Europa* de la Fundació Catalunya Europa ("Europa sense polítics? Els partits polítics i el seu finançament").

L'informe de Lehmann *Political foundations in selected Members States of European Union* i l'article de Botella "Les fundacions i els partits polítics", publicat a la revista *Nous Horitzons*, m'han ajudat a posar en context les fundacions dels partits polítics a l'Estat espanyol i a Europa. De la mateixa manera, he consultat les memòries, pàgines web i publicacions de les fundacions dels partits polítics catalans objecte d'aquest treball d'investigació per analitzar el seu funcionament i la seva estructura.

Pel que fa a les fonts orals, vaig entrevistar-me amb Agustí Colomines, director de la CatDem;¹⁶³ Albert Aixalà, director de la Fundació Campalans; Joan López,

---

¹⁶³ Colomines va dimitir com a director de la fundació de CDC el 21 de maig de 2013. Però com que durant el període analitzat en aquest treball n'era el director, apareixerà en tot moment amb aquest càrrec.

excoordinador de la FAES-ICF; Marc Rius, director de la Fundació Nous Horitzons, i Arnau Albert, cap d'Estudis Polítics de la Fundació Irla. Quant a l'Inehca, no va ser possible concretar una entrevista, però vaig rebre l'enquesta sobre el funcionament de la fundació de la mà del seu director, Francesc de Paula Gambús.

2- EL MERCAT DE LES IDEES

Com ja s'ha indicat, els estudiosos han analitzat els *think tanks* des de l'àmbit de les ciències polítiques (anàlisi de les polítiques públiques) i de la comunicació (relacions públiques). En aquest sentit, una aproximació al món dels laboratoris d'idees ha de partir d'una concepció de la política que repassi dos aspectes essencials que han permès el desenvolupament d'aquestes organitzacions: el desenvolupament del mercat de les idees i la comunicació.

D'una banda, l'organització científica de la política va incorporar la figura de l'expert o analista al joc polític. Segons James Smith,¹⁶⁴ la història dels experts polítics i el seu paper en la vida nord-americana està determinada per tres fases connectades. La primera, iniciada a mitjan segle XIX, tenia com a objectiu crear una ciència social i justificar-la com a mètode d'investigació acadèmica i eina pràctica destinada a la millora social. Correspon al perfil de la carrera professional d'aquells que han utilitzat els seus coneixements acadèmics per obtenir influència pública. La segona fase es caracteritza per l'esforç d'apropar el coneixement dels experts i les tècniques analítiques a l'administració pública a través d'una gran varietat de mecanismes institucionals, com comissions especials, equips d'assessors o organismes d'investigació governamental.¹⁶⁵ Finalment, la tercera fase està constituïda per l'aparició dels *think tanks*, institucions de planejament i assessoria prototípicament nord-americanes.

D'altra banda, la preponderància de la comunicació política com a conseqüència de l'impacte de les noves tecnologies va concedir un rol estratègic a les instàncies encarregades d'emmarcar el missatge polític.¹⁶⁶ L'ús de bases de dades, missatges a grups concrets de destinataris i el seguiment de sondeigs s'ha d'entendre en el context d'una perspectiva més àmplia que es va iniciar als Estats Units al voltant del 1970 —i que es va difondre posteriorment a gairebé tot el món— amb objectius com la formació

---

¹⁶⁴ SMITH, J. *Intermediarios de ideas. Los "grupos de expertos" (Think Tanks) y el surgimiento de la nueva elite política*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1994.

¹⁶⁵ FRIEDMANN, J. *Planning in the public domain: from knowledge to action*. Princeton: Princeton University Press, 1987.

¹⁶⁶ Vegeu SÁDABA, T. *Framing: el encuadre de las noticias. El binomio terrorismo-medios*. Buenos Aires: La Crujía, 2007.

de *think tanks* i polítics responsables de les anàlisis de les tendències, la comprensió dels mecanismes cognitius de la gent i l'aplicació dels resultats obtinguts en els seus estudis per dissenyar pràctiques eficients orientades a guanyar eleccions.¹⁶⁷

2.1- L'organització científica de la política

En els seus orígens, a partir del Renaixement, la ciència era una activitat desenvolupada per filòsofs, professors i afeccionats de tota mena que treballaven de forma aïllada, escampats pels diferents països europeus, però que sempre procuraven establir relacions entre ells. Aquestes relacions, bàsicament, eren epistolars. Durant l'era moderna, no es pot dir que, en general, la societat prestés gaire atenció al que feien els científics. Segurament, l'excepció va ser l'Església catòlica, que vigilava els nous coneixements perquè els considerava contraris als continguts de les Sagrades Escripures. Prova d'això són les accions empreses contra Galileo Galilei o Giordano Bruno, entre molts altres. Tanmateix, durant la Il·lustració, les persones es van començar a interessar pels descobriments que es feien en disciplines com la física, l'astronomia, la medicina o les ciències naturals. No obstant això, aquest era un interès exclusiu dels cercles il·lustrats i, per tant, no afectava els àmbits de l'economia o de la política dels estats. Però l'esclat de la Revolució Industrial va significar un punt d'inflexió. A partir d'aleshores, les aplicacions tecnològiques de la ciència esdevindrien un dels motors més importants de desenvolupament. De la mateixa manera, es va encetar un procés d'integració de moltes branques de la ciència en el sistema industrial, en l'administració pública, en les universitats o en els instituts de recerca de nova creació.¹⁶⁸

Smith¹⁶⁹ assegura que històricament la investigació en ciències socials ha estat guiada per una successió de metàfores extretes de les ciències clàssiques que han configurat els mètodes d'investigació. Per exemple, a finals del segle XIX els especialistes en ciències socials van adoptar una convincent metàfora mèdica que els descriu com a professionals que intenten entendre els mals que afligeixen la societat i descobrir remeis. La *Russell*

---

¹⁶⁷ CASTELLS, M. *Comunicación y poder*. Madrid: Alianza editorial, 2009.

¹⁶⁸ Vegeu BERRIO, J. "La ciència i els científics en l'espai públic". *Trípodos* Vol. 1 (2005), núm. 17, p. 117-130.

¹⁶⁹ SMITH, J. *Intermediarios de ideas*.

Sage Foundation va utilitzar aquesta metàfora quan es va crear. A la primera dècada del segle XX, la retòrica de la diagnòsi mèdica va començar a competir amb una derivada de les ciències físiques basada en l'eficiència. Els científics socials, igual que els enginyers que s'ocupaven de l'eficiència dels motors i de les plantes industrials, van veure paral·lelismes en el funcionament eficient de les empreses i la burocràcia. La *Brookings Institution* o el *Twentieth Century Fund* estaven impulsats per aquesta nova metàfora.

D'acord amb això, el taylorisme va suposar una nova forma de concepció industrial que tenia com a principal objectiu augmentar la productivitat i evitar el control dels obrers sobre el seu temps de treball. El creador d'aquest mètode, Frederick W. Taylor, considerava que la indústria dels Estats Units era víctima de la ineficiència de molts dels actes diaris de la seva producció. Per aquest motiu, va realitzar estudis sobre la racionalització del temps i el moviment orientats a substituir els ineficients mètodes empírics basats en lleis generals.¹⁷⁰ Aquest mètode es basava en la divisió de les tasques dels processos de producció mitjançant l'aplicació de coneixements científics d'orientació positivista i mecanicista a l'estudi de la relació entre l'obrer i les tècniques modernes de producció industrial, amb la finalitat de maximitzar l'eficiència de la mà d'obra i de les màquines i eines, mitjançant la divisió sistemàtica de les tasques, l'organització racional del treball en els seus processos i seqüències i el cronometratge de les operacions. La incorporació dels científics socials a l'esfera política té a veure amb aquesta organització científica basada en l'eficiència.¹⁷¹ Els reformadors polítics¹⁷² de finals del segle XIX i principis del XX van arribar a la conclusió que el govern democràtic milloraria si s'adoptessin més característiques de l'empresa moderna centralitzada i jeràrquica i s'encarreguessin de les tasques administratives gerents més ben formats.¹⁷³

---

¹⁷⁰ TAYLOR, F. *The Principles of Scientific Management*. New York: Harper & Row, 1947, p. 6-7.

¹⁷¹ HABER, S. *Efficiency and Uplift: Scientific Management in the Progressive Era, 1890-1920*. Chicago: University of Chicago Press, 1964.

¹⁷² Vegeu FOSDICK, R. *Chronicle of Generation*. New York: Harper & Bros, 1958.

¹⁷³ SMITH, J. *Intermediarios de ideas*, p. 71.

En aquest context, els *think tanks* van néixer a inicis del segle XX fruit de l'entusiasme per unes ciències socials que començaven a consolidar-se. El procés polític requeria l'aplicació de nous mètodes científics que havien estat testats en l'àmbit industrial; l'expertesa i la investigació, afavorides per les universitats de l'època, s'havien d'emprar per professionalitzar el joc polític.¹⁷⁴ Així, doncs, les anàlisis científiques de les necessitats dels Estats Units derivades de l'ideal progressista de les polítiques del president William McKinley, en un primer període, i sobretot de Theodore Roosevelt, van afavorir la fundació d'institucions dedicades a la creació de coneixements pràctics i la participació dels experts en el món de la política. La primera generació d'institucions d'investigació política es remunta al voltant del 1910, fruit de la reforma de l'era progressista i del moviment a favor d'una "administració científica". El paper d'aquestes organitzacions era apolític i se centrava a fer avançar l'interès públic i en l'assessorament especialitzat.¹⁷⁵ L'augment d'aquest tipus d'organitzacions va anar associat amb la consolidació dels Estats Units com a potència mundial. De la mateixa manera, la figura de l'assessor expert i de l'analista es va consolidar a partir de la Segona Guerra Mundial i sovint es va identificar amb un programa o tema particular, com per exemple Wilbur Cohen i la seguretat social, Joseph Pechman i la política impositiva, James R. Schlesinger i la política de defensa o Herbert Stein i la política econòmica.

Al voltant del 1920, els especialistes en ciències socials van adoptar una nova metàfora per justificar i guiar la investigació aplicada i, fent-se ressò del llenguatge de la psicologia, van utilitzar l'expressió "ajust". En aquest sentit, van assumir un paper cada cop més actiu i es veien com a experts que controlaven i ajustaven el sistema polític o econòmic per ajudar-lo a suportar les commocions del canvi inesperat. Coincidint amb la Segona Guerra Mundial, la referència als experts girava entorn d'enginyers que dissenyaven i avaluaven sistemes complexos. Els investigadors de la *Rand Corporation*, de l'*Urban Institute* i d'altres tancs d'idees creats en aquella època van utilitzar aquesta metàfora fins a la desil·lusió pública de la "gran societat" promoguda pel president Johnson i la catàstrofe del Vietnam. Com a conseqüència d'això, els treballs dels

---

¹⁷⁴ XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 14.

¹⁷⁵ HAAS, R. *Think Tanks and U.S. Foreign Policy: A policy-maker's Perspective*.

especialistes socials es van començar a percebre com a propaganda ideològica o armament intel·lectual.¹⁷⁶

En relació amb això és interessant comentar la contribució de determinats *think tanks* nord-americans a la consolidació de la ideologia conservadora. Al voltant del 1950 existia una fragmentació latent entre els diferents sectors del conservadorisme nord-americà. Un grup de persones es van associar al voltant de William F. Buckley Jr. per explorar una possible col·laboració per promoure la causa comuna dels conservadors. Una de les primeres accions que van dur a terme va ser la creació de revistes i centres de recerca per als seus equips d'experts. Anys més tard, en el context de la guerra del Vietnam (1958-1975), es van adonar que la majoria dels joves més brillants del país no combregaven amb els ideals conservadors. En aquest sentit, Lewis Powell, assessor legal en cap de la Cambra de Comerç dels Estats Units i persona propera al president Nixon, va escriure un memoràndum d'ús intern que advocava per la fundació d'instituts d'investigació, la creació de càtedres universitàries i la publicació de llibres amb l'objectiu de promoure la ideologia conservadora. Fruit d'aquesta exhort, el ministre del Tresor de Nixon, William Simon, va convèncer diverses persones molts poderoses¹⁷⁷ perquè fundessin la *Heritage Foundation*, les càtedres Olin, l'*Olin Institute* de Harvard i altres institucions. L'informe Powell se sol considerar el tret de sortida dels *think tanks* republicans i de l'*enfocament de la nova dreta* en la política nord-americana.¹⁷⁸

Així mateix, Susan George¹⁷⁹ sosté que els *think tanks* conservadors són els responsables del canvi ideològic profund de les darreres dècades als Estats Units. Entre el 1981 i el 2001, empresaris i potentats nord-americans van donar més de mil milions de dòlars a la *Heritage Foundation*, l'*American Enterprise*, el *Cato* o el *Manhattan Institute* amb l'objectiu de difondre les idees neoliberals. D'aquesta manera, s'han

---

¹⁷⁶ SMITH, J. *Intermediarios de ideas*, p. 39.

¹⁷⁷ El finançament d'aquestes noves institucions procedia principalment de la banca i del petroli dels Mellon-Scaifes de Pittsburgh, les fortunes manufactureres de Lynde i Harry Bradley de Milwaukee, els ingressos energètics de la família Koch de Kansas, els beneficis de l'empresa química de John M. Olin de Nova York i dels actius cervesers de la dinastia Coors de Colorado, entre d'altres.

¹⁷⁸ CASTELLS, M. *Comunicación y poder*.

¹⁷⁹ GEORGE, S. *El pensamiento secuestrado. Cómo la derecha laica y religiosa se ha apoderado de Estados Unidos*. Barcelona: Icaria editorial, 2007.

promogut les idees neoliberals de pensadors com Samuel P. Huntington, Allan Bloom, Irving Kristol o Norman Podhoretz per canviar el paisatge intel·lectual i fomentar la baixada d'impostos, l'activisme militar i el conservadorisme social, entre d'altres.

Stefanic i Delgado¹⁸⁰ apunten que l'èxit de la contrarevolució conservadora nord-americana dels anys vuitanta va ser conseqüència dels factors següents:

- 1) Concentració en un petit nombre d'idees centrals amb objectius clars, unides les unes amb les altres de manera progressiva i encadenada —a diferència de la dispersió de temes de l'esquerra.
- 2) Coherència ideològica de les temàtiques abordades i planificació estratègica basada en una sèrie de petites victòries, però progressives a llarg termini. Més que confiar en la força pròpia i lògica de les idees, prefereixen el treball de persuasió.
- 3) Accés fluid a finançament i forta determinació per obtenir-lo —afinitat ideològica amb sectors empresarials conservadors.
- 4) Millor arribada i ús intensiu dels mitjans de comunicació de masses (premsa, ràdio, televisió i Internet).
- 5) Millor gestió de “cervells”, finançant-los des dels seus primers estudis fins a la seva instal·lació en aquestes entitats o en llocs de responsabilitat política (tutela). Generalment despleguen un enorme esforç en el reclutament de joves promeses.

El Projecte per a un Nou Segle Americà (PANC, en anglès) representa un dels exemples més paradigmàtics de creació, difusió i execució d'una ideologia bèl·lica hegemònica. Els fundadors del PANC retien homenatge a Henry Luce, autor de l'expressió “The American Century”, en un editorial publicat a la revista *Life* el febrer del 1941 —deu mesos abans de Pearl Harbor— que defensava una intervenció armada a Europa i un nou ordre mundial de postguerra dominat pels Estats Units. En aquest context, l'any 1997, més d'una vintena d'experts neoconservadors es van reunir per dissenyar el

---

¹⁸⁰ STEFANCIC, J.; DELGADO, R. *No mercy: How conservative think tanks and foundations changed the American social agenda*. Philadelphia: Temple University Press, 1996.

PANC, la nova visió del lideratge mundial dels Estats Units. En una carta al president Clinton el 1998, el PANC esbossava el pla d'una dominació nord-americana sobre el món i s'alçava com l'advocat d'un canvi radical d'actitud davant l'ONU i propugnava l'enderrocament del règim de Saddam Hussein.¹⁸¹

Amb l'arribada de George W. Bush a la Casa Blanca el gener del 2001, el projecte del PANC es va convertir en realitat. En aquest sentit, no ens ha de sorprendre que les idees del PANC formessin part de l'agenda presidencial, sobretot perquè gran part dels redactors del document formaven part del govern Bush. Entre els signants de la Declaració de Principis del PANC trobem gent com el vicepresident Richard Cheney; el cap de l'Estat Major, Lewis Libby; el secretari de Defensa, Donald Rumsfeld, i el president del Banc Mundial, Paul Wolfowitz.

Per la seva part, els demòcrates nord-americans van voler crear un contrapès al poder de les institucions conservadores, però no se'n van sortir per falta de finançament i poc impacte públic. Un dels casos més flagrants va ser el del *Rockridge Institute*, dirigit per George Lakoff, lingüista cognitiu a qui van encarregar la creació de marcs progressistes que contrarestessin el domini conservador. Tot i els seus resultats intel·lectuals i la seva influència política, aquesta organització va tancar l'any 2008 a causa de la falta de suport de l'*establishment* demòcrata.

En termes generals, es considera que una de les principals diferències entre els *think tanks* conservadors i progressistes és l'ús sistemàtic que fan dels mitjans de comunicació per modelar l'opinió pública. Els laboratoris d'idees liberals i independents se centren principalment en l'anàlisi política, mentre que els conservadors accentuen la influència pública a través dels mitjans de comunicació.¹⁸² Per exemple, l'any 2002, la *Heritage Foundation* va destinar el 20% del seu pressupost (uns 33 milions de dòlars) a les relacions públiques i la comunicació. D'acord amb això, diversos estudis¹⁸³ assenyalen que la fortalesa econòmica dels laboratoris d'idees és un

---

¹⁸¹ Vegeu XIFRA, J. *Els think tanks*. Barcelona: Editorial UOC, 2008, p. 27.

¹⁸² Vegeu CASTELLS, M. *Comunicación y poder*. Madrid: Alianza Editorial, 2009, p. 281.

¹⁸³ Vegeu GOLDENBERG, E. *Making the Papers, the Acces of Resource-Poor Groups to the Metropolitan Press*. Lexington: Lexington books, 1975.

dels majors indicadors de visibilitat mediàtica. Un estudi de Rich i Weaver¹⁸⁴ sobre *think tanks* nord-americans demostra que els tancs d'idees amb més presència mediàtica són més cridats a comparèixer davant les institucions parlamentàries. En relació amb això, el mateix Rich¹⁸⁵ assegura que existeix una relació entre els laboratoris d'idees més exposats en els mitjans de comunicació i els considerats més influents pels líders d'opinió. En aquest sentit, ambdós autors consideren que hi ha dos factors clau que expliquen la visibilitat mediàtica dels *think tanks*: els recursos econòmics i la localització.

Pel que fa als recursos econòmics, cap dels cinc *think tanks* de l'estudi de Rich i Weaver amb més impactes mediàtics tenia un pressupost inferior als 10 milions de dòlars. Per contra, les institucions amb pressupostos per sota del milió de dòlars van generar molt poca informació. I quant a la localització, els catalitzadors d'idees situats a Washington tenen un cert avantatge respecte als que tenen el seu centre d'operacions en un altre lloc perquè poden establir vincles amb els periodistes que cobreixen l'actualitat política nacional.

Amb tot, la presència mediàtica és una condició irrenunciable a l'hora d'exercir la influència, sobretot en un context de societat en xarxa i preeminència dels mitjans de comunicació.

2-2. La política com a procés comunicacional

Segons Manuel Castells, la informació i el coneixement són factors essencials per aconseguir el poder i la riquesa en totes les societats. La novetat de la nostra societat rau en l'organització dels subjectes humans en xarxes d'interacció alimentades per tecnologies de la comunicació basades en la microelectrònica i que operen mitjançant *software*.¹⁸⁶ D'acord amb això, Castells anomena *informacionalisme* el paradigma tecnològic que constitueix la base material de les societats d'inicis del segle XXI basat

---

¹⁸⁴ RICH, A.; WEAVER, K. *Think Tanks, the Media and the Policy Process*. Washington DC: American Political Science Association, 1997.

¹⁸⁵ RICH, A. *Perceptions of think Tanks in American Politics: A Survey of Congressional Staff and Journalists*. Burson-Marsteller Worldwide Report, 1997.

¹⁸⁶ CASTELLS, M. (ed.). *La sociedad red: una visión global*. Madrid: Alianza Editorial, 2006, p. 32.

en l'augment de la capacitat de processament de la informació i la comunicació humanes. A més, és global per definició, ja que se sustenta en xarxes digitals amb una capacitat il·limitada de reconfiguració. Així, doncs, totes les activitats bàsiques de la *societat xarxa* (els mercats financers, la producció, la gestió, la distribució, la ciència, la tecnologia, els mitjans de comunicació, la cultura...) estan organitzades en sistemes de comunicació globals. Pel que fa a l'àmbit comunicatiu, aquest es caracteritza per una estructura en xarxa, flexible, de recombinació de codis i articulada al voltant d'un sistema diversificat de mitjans electrònics.¹⁸⁷ Això implica que estiguem exposats constantment a fluxos informatius i que aquesta sobreexposició hagi modificat les nostres conductes socials. En aquest sentit, els mitjans de comunicació han assolit un paper fonamental en l'exercici d'una política que necessita ser mediàtica per poder existir. Josep Maria Vallès considera que els mitjans han esdevingut els escenaris principals de la confrontació pública entre partits en detriment de l'àmbit parlamentari:

“Han exercit la funció de crítica i denúncia del poder, que era pròpia dels partits de l'oposició. Ho fan imposant sovint la fixació de l'agenda política (*agenda-setting*), l'enquadrament dels temes (*framing*) i la determinació dels criteris de valoració de l'acció política (*priming*). En síntesi, es pot afirmar que els mitjans s'han erigit en actors inevitables del procés polític. De vegades, fins i tot intenten supeditar els partits a les seves orientacions en una relació que ha passat del predomini dels «mitjans de partit» als «partits mediatitzats».”¹⁸⁸

Autors com Robert Meadow¹⁸⁹ defineixen la política actual com un procés comunicacional en el qual les democràcies actuals no poden comprendre's sense el seu component comunicatiu. De fet, aquest component se situa en el centre del sistema i constitueix un dels seus elements consubstancials, sense el qual la democràcia tal com s'entén avui dia no podria ser concebuda. L'existència d'aquesta vessant comunicativa ha implicat importants transformacions en el sistema democràtic, fins al punt que el règim polític en què es desenvolupen rep el nom de “democràcia mediàtica”.¹⁹⁰ Aquesta

---

¹⁸⁷ *Ibidem*, p. 58.

¹⁸⁸ VALLÈS, J.M. “Ciutadania i partits polítics: Una relació problemàtica”. *Via*. (2011), núm. 12, p. 130.

¹⁸⁹ MEADOW, R. *Politics as Communication*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 1980.

¹⁹⁰ CAPDEVILA, A. “La comunicació persuasiva en la democràcia mediàtica”. *Eines* (2008), núm. 5, p. 77-89.

metamorfosi de la democràcia ha situat la comunicació per sobre del debat ideològic, i, d'acord amb això, la comunicació política s'ha centrat majoritàriament en el màrqueting. Aquesta és una disciplina global que compren el disseny, la racionalització i la transmissió de la comunicació política. Aira¹⁹¹ considera que aquesta pràctica dóna lloc a una política reduïda a una sèrie d'impactes visuals, simbòlics i emblemàtics que es vol que parlin per si sols, en la línia de la simplificació i de la personalització que imposa el llenguatge audiovisual, i que provoca una submissió a les necessitats dels *media* que no només afecta el *com*, sinó sobretot un *què* de l'exercici de la cosa pública que es banalitza en tant que se'n redueix l'essència a la mínima expressió. En aquest sentit, Édouard Balladur¹⁹² afirma que els homes es deixen seduir per la passió més que per la raó.

La campanya electoral que l'any 1952 va enfrontar Eisenhower i Stevenson va canviar profundament el fins llavors model de campanya electoral: els experts publicitaris van substituir els polítics en la direcció de la campanya; les intervencions llargues i avorrides de la televisió van donar pas a petits espots amb músiques comercials. És a dir, va ser la primera campanya en la qual es va vendre el candidat com un producte.

Abans d'utilitzar la informació demoscòpica, els partits polítics elaboraven els seus programes a través de llargs debats amb la militància. Després els comunicaven en la seva totalitat. En canvi, les investigacions de mercat han propiciat que els polítics iniciïn les seves campanyes coneixent tots els públics amb intensitat: els que els votaran, els que no i els indecisos. Així, doncs, l'objectiu de convèncer els indecisos és el que fa que els programes i les campanyes dels partits polítics siguin sensiblement semblants i que la conquesta del vot es basi més en la capacitat de seducció del candidat que en els continguts, i que, paradoxalment, a les campanyes electorals es parli poc dels temes que realment preocupen la ciutadania.¹⁹³

Però aquest fenomen ja no se circumscriu únicament al període electoral, sinó que s'ha instal·lat en el dia a dia polític amb el que es coneix com *campanya permanent*. Aquest

---

¹⁹¹ AIRA, T. "El protagonisme dels *spins doctors*. La política com a procés comunicacional". *Anàlisi* (2010), núm. 40, p. 15-27.

¹⁹² BALLADUR, É. *Maquiavel en democràcia*. Barcelona: L'Arquer, 2007, p. 32.

¹⁹³ MAAREK, P.J. *Marketing político y comunicación*. Barcelona: Paidós Comunicación, 1997.

concepte es basa en l'esquema clàssic del fulletó *The line of the day* que li preparaven al president Reagan. Durant la seva presidència, l'Oficina d'Informació i Comunicació de la Casa Blanca contribuïa a crear una *contrarealitat* per desviar l'atenció de la gent dels aspectes essencials tot creant un univers de mites i simbologia que provocava una sensació artificial de folgança amb el país i amb un mateix.¹⁹⁴ D'acord amb això, *The line of the day* consistia a definir cada dia un guió presidencial per “vendre” a la premsa. Si els periodistes volien allunyar-se del guió, ràpidament se'ls cridava a l'ordre, com va fer un dia el president Reagan: “Si contesto aquesta pregunta, ningú de vostès dirà res sobre això pel qual avui estem aquí. No donaré una informació diferent”.¹⁹⁵

Sidney Blumenthal va adoptar el terme de la *permanent campaign* inspirant-se en la “revolució permanent” de Lev Trotski. Així, segons Blumenthal: “Com la revolució permanent de Trotski, la campanya permanent és un procés de contínua transformació. Mai no s'atura, i continua una vegada es pren el poder [...] Governar s'ha convertit en una campanya perpètua que converteix el govern en un instrument dissenyat per mantenir la popularitat pública dels electes.”¹⁹⁶

Richard Rose¹⁹⁷ considera que la clau d'una presidència postmoderna és la capacitat de fabricar l'opinió. L'esclat de la societat xarxa ha magnificat la dimensió de l'anomenada *opinió pública* i ha comportat una atenció més acurada i profunda a la influència social dels mitjans de comunicació. En aquest context, és evident que la intensificació dels canals comunicacionals porta associada una ampliació de la recepció d'aquests. Estadísticament, més capacitat de comunicació implica més opcions de recepció i, en conseqüència, més possibilitats d'influx. En els anys previs a la Revolució Francesa, Edmund Burke ja va intuir el paper cabdal que en el futur desenvoluparien els mitjans de comunicació quan va encunyar el terme *quart poder* per referir-se a la influència que aquests exercien sobre la societat. D'acord amb això, les teories contemporànies d'efectes directes assenyalen que els mitjans de comunicació no es limiten a reflectir

---

¹⁹⁴ Vegeu MALTESE, J.A. *Spin Control. The White House Office of Communications and the Management of Presidential News*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1994.

¹⁹⁵ Citat per Maltese, “Spin Control”, *op. cit.*, p. 192.

¹⁹⁶ BLUMENTHAL, S. *The Permanent Campaign: Inside the world of elite political operatives*. Boston: Beacon, 1980. Citat a: AIRA, T. *Màrqueting polític: l'art de guanyar eleccions*. Barcelona: Trípodos, 2008, p.164.

¹⁹⁷ Vegeu ROSE, R. *The Postmodern President. The White House Meets the World*. Chatham: Chatham House, 1988.

l'opinió pública, sinó que poden arribar a crear-la mitjançant la generació de corrents generalitzats.¹⁹⁸ Per aquest motiu, la relació entre mitjans de comunicació i societat esdevé un àmbit d'investigació estratègic a l'hora d'estudiar les influències sociopolítiques que es desprenen de l'exercici del poder.

Malgrat la influència actual dels mitjans de comunicació, el poder de l'opinió pública no és un fenomen nou. En una carta enviada a Àtic l'any 50 aC, Ciceró¹⁹⁹ es disculpa per un error que havia comès assenyalant que s'havia deixat portar per la *publicam opinionem*. Servint-se del mite de la caverna de Plató, Walter Lippmann²⁰⁰ explica que no podem experimentar per nosaltres mateixos la realitat global. La nostra percepció del món es basa en les històries, relats, cròniques periodístiques, quadres, etcètera, que els altres ens expliquen. Per aquest motiu, el món artificial no constitueix un entorn real, sinó un *pseudoentorn*. Tanmateix, la teoria democràtica pressuposa l'existència d'un electorat informat i imparcial que té una opinió competent dels assumptes públics. En canvi, Lippmann sosté que la democràcia clàssica mai no ha tractat en profunditat la dificultat que es deriva del fet que les percepcions mentals de cada individu no es corresponguin automàticament amb el món exterior.

L'evolució dels *think tanks* als Estats Units ha accentuat la comunicació com a eina de persuasió ideològica. Castells²⁰¹ sosté que la política informacional comença amb l'articulació dels missatges que depenen dels interessos i valors de la coalició sociopolítica construïda al voltant d'actors polítics concrets. En aquest sentit, el mateix autor afirma que el contingut i el format dels projectes polítics es decideixen cada cop més amb l'ajuda dels *think tanks*, que reuneixen experts, teòrics, estratègics polítics i especialistes mediàtics en el disseny i la pràctica de la política. En relació amb això, George Lakoff²⁰² exposa que per guanyar batalles electorals, en democràcia s'ha de

---

¹⁹⁸ El *mainstream* és l'anglicisme que s'utilitza per designar els pensaments, gustos i preferències acceptats majoritàriament per una societat com a conseqüència dels efectes dels mitjans de comunicació. Originàriament, es va emprar en l'àmbit de l'art —sobretot de la música moderna— per indicar els treballs que disposen de grans mitjans per a la seva producció i comercialització. N'és un bon exemple la cultura pop, produïda principalment per obtenir la major quantitat de vendes i beneficis econòmics.

¹⁹⁹ CICERÓN, M.T. *Cartas a Ático*. Murcia: Universidad de Murcia.

²⁰⁰ LIPPMANN, W. *La opinión pública*. Madrid: Langre S.L., 2003, p. 43.

²⁰¹ CASTELLS, M. *Comunicación y poder*.

²⁰² LAKOFF, G. *No pensis en un elefant! Llenguatge i debat polític*. Barcelona: Viena edicions, 2008.

tenir la capacitat de definir abans el terreny de joc del debat ideològic en la societat. Lakoff anomena a aquesta acció *emmarcar*. Els *marcs*²⁰³ són estructures mentals que donen forma a la manera com veiem el món. En conseqüència, modelen els objectius que perseguim, els plans que fem, la manera com actuem i allò que considerem que és un bon o un mal resultat de les nostres accions:

“Els marcs estan impresos en les sinapsis del nostre cervell, físicament presents en forma de circuits neuronals. Quan els fets no concorden amb els marcs, es conserven els marcs i s’ignoren els fets.”²⁰⁴

Quan George W. Bush va accedir a la presidència dels Estats Units, des de la Casa Blanca es va posar en circulació l’expressió *tax relief* (“alleujament fiscal”). El marc que evoca la paraula *alleujament* implica una acció positiva. Perquè es produeixi un alleujament abans hi ha d’haver una xacra, algú que la pateixi i algú amb la capacitat d’apaivagar-la. Aquest últim es converteix en un heroi i si algú prova de frenar-lo, serà un traïdor perquè evitarà que alleugi el malestar. Quan a la paraula *alleujament* se li uneix l’adjectiu *fiscal*, s’obté una metàfora: els impostos són una càrrega. La persona que els faci desaparèixer serà considerat un heroi, i qui pretengui aturar-la serà malèfic. El llenguatge que evoca el marc surt de la Casa Blanca i es transmet a través dels comunicats de premsa, de les emissions de ràdio i televisió, de les entrevistes de la premsa, etc. Posteriorment, *The New York Times*, la FOX, la CNN o la NBC també utilitzen l’expressió *pla d’alleujament fiscal* del president.

De la mateixa manera, *El xoc de civilitzacions*,²⁰⁵ de Samuel P. Huntington, és un informe incisiu, en la línia de *La fi de la història*,²⁰⁶ de Francis Fukuyama, que aborda les diferents formes adoptades per la política mundial després de la caiguda del comunisme amb una finalitat molt concreta. Segons Huntington, la font principal de conflictes un cop superat l’escenari de la guerra freda no té arrels econòmiques ni

---

²⁰³ *Frames*, en anglès. També s’utilitzen com a eina conceptual en d’altres disciplines, com la psicologia o la sociologia.

²⁰⁴ LAKOFF, G. *No pensis en un elefant!*

²⁰⁵ HUNTINGTON, S. *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York: Simon & Schuster, 1996.

²⁰⁶ FUKUYAMA, F. *The End of History and the Last Man*. New York: Penguin, 1992.

ideològiques, sinó més aviat culturals, en l'enfrontament de les diferències religioses de les grans civilitzacions. Reivindicat i llegit al peu de la lletra per diversos acòlits de les dues administracions de George W. Bush, amb la teoria de l'*alteritat amenaçant* Huntington va proporcionar arguments als qui van voler interpretar després dels atemptats de l'11-S una guerra entre l'Occident cristià i l'Orient musulmà. L'aportació doctrinal de Samuel P. Huntington, una de les figures més destacades de la *Trilateral Commission*, juntament amb Henry Kissinger, Zbigniew Brzezinski i Madeleine Albright —un grup que té una gran influència en la política exterior nord-americana—, va facilitar l'acceptació de les justificacions de la guerra de l'Iraq, com les “armes de destrucció massiva” o l’“eix del mal”.

Així, doncs, “emmarcar” consisteix a triar un llenguatge que es correspongui amb la visió del món d'un mateix. Però no es tracta exclusivament d'una qüestió lingüística, sinó més aviat cognitiva, en relació amb les idees fonamentals que aquest llenguatge evoca. En aquest context, els *think tanks* desenvolupen un paper important a l'hora d'“emmarcar” la realitat. Un bon exemple d'això és la creació del marc del “bonisme”²⁰⁷ dissenyat per la FAES, fundació vinculada al PP, per referir-se a la gestió de l'expresident del Govern espanyol José Luis Rodríguez Zapatero, basada en el suport incondicional als sectors socials més desfavorits mitjançant ajudes, subsidis i polítiques de discriminació positiva. Gustavo Bueno considera que la gestió de Zapatero responia al “pensament Alícia”, un pensament —basat, com *Alícia al país de les meravelles*, en un món irreal i al revés del nostre— que concorda amb una actitud optimista, angelical i que avorreix el catastrofisme i la visió tràgica de la vida.²⁰⁸ En aquest context, la FAES va encunyar el terme *bonisme* per definir, des del seu punt de vista, el sentimentalisme expansiu de les polítiques estratègiques de Zapatero, des de la noció pacifista en les relacions internacionals, el bon salvatge com a subjecte del sistema educatiu, l'extrapolació multiculturalista de la idea de tolerància, l'economia

---

²⁰⁷ Aquest terme és un neologisme que prové de “buenismo”, concepte desenvolupat per diferents sectors per referir-se a esquemes d'actuació social i política que tenen com a eix central la posada en marxa de programes d'ajuda als més desfavorits basats en un sentimentalisme absent d'autocrítica vers els resultats obtinguts. Està inspirat en l'expressió anglesa *do-gooder*, literalment “el que fa el bé”, utilitzada de forma satírica per referir-se a persones que fan bones obres per obtenir el reconeixement dels demés.

²⁰⁸ BUENO, G. *Zapatero y el pensamiento Alicia. Un presidente en el país de las maravillas*. Madrid: Ediciones Temas de Hoy, 2006.

com a solidaritat, l'intervencionisme humanitari o el diàleg com la panacea.²⁰⁹ Aquesta idea projectada socialment va arrelar fort en el sentit que l'esquerra és als antípodes de la dreta més extrema i no reconeix els problemes de convivència que existeixen en molts barris i pobles.²¹⁰ Tanmateix, l'èxit d'aquest terme rau en el fet que diversos polítics²¹¹ i articulistes²¹² van assumir aquest marc a l'hora de referir-se a temes com, per exemple, la immigració.

Amb tot, l'evolució històrica dels *think tanks* ha implicat que, més que proposar possibles solucions a determinades problemàtiques, justifiquin conclusions i línies concretes d'actuació. D'acord amb això, els laboratoris d'idees han esdevingut actors polítics clau en l'orientació ideològica i, per extensió, en la legitimació de polítiques públiques.²¹³

---

²⁰⁹ PUIG, V. (coord.). *El fraude del buenismo*. Madrid: FAES, 2005.

²¹⁰ ESPADA, F. "Bonisme, un mite inventat per la dreta". *El Punt Barcelona* [Barcelona] (17 de maig del 2011), p. 3.

²¹¹ "Pujol critica el 'buenismo' de la alcaldesa de Cunit". *El País* [Edició digital] (18 de febrer del 2010)

< http://sociedad.elpais.com/sociedad/2010/02/18/actualidad/1266447611_850215.html >

²¹² SOLER, T. "Cuentos de buenos y malos". *La Vanguardia* [Barcelona] (17 de gener del 2010), núm. 46.072, p. 25.

²¹³ MAJONE, G. *Evidence, Argument and Persuasion in the Policy Process*. New Haven: Yale University Press, 1989.

3- ELS *THINK TANKS*: DEFINICIÓ I CONCEPTUALITZACIÓ

Think tank és un terme d'origen nord-americà que significa “laboratori” o “tanc d'idees” i, des de la dècada dels cinquanta del segle XX, s'utilitza per definir les organitzacions que intervenen en el procés polític mitjançant la producció de coneixements, la difusió de valors o l'anàlisi dels sistemes polítics i de les intervencions públiques.²¹⁴ L'origen d'aquest terme el trobem en l'àmbit militar: durant la Segona Guerra Mundial s'anomenava *think tank* a l'espai o recinte tancat i segur en el qual els científics i militars es reunien per debatre l'estratègia política.²¹⁵ Així, doncs, la gènesi d'aquesta expressió posava l'accent en el context òptim per a la generació d'idees, estratègies i propostes.

Tot i que les primeres manifestacions dels laboratoris d'idees són d'inicis del segle XX, l'impuls d'aquestes organitzacions es deu a una sèrie de factors com el final de la guerra freda, els conflictes ètnics europeus, les conseqüències de la crisi econòmica internacional (atur, pobresa, marginació...) i, en darrera instància, a l'aparició del nou panorama global després dels atemptats de l'11 de setembre del 2001.²¹⁶ En relació amb aquest darrer punt, Abelson²¹⁷ sosté que després de l'11-S els mitjans de comunicació van acudir als experts dels *think tanks* per intentar respondre als grans interrogants que aquell atac terrorista havia suscitat. A partir d'aquell moment, la visibilitat dels *think tanks* en els mitjans de comunicació no ha parat d'augmentar.

Segons un estudi²¹⁸ del programa *Think Tank and Civil Societies* de la Universitat de Pennsilvània, l'any 2012 hi havia comptabilitzats al món 6.603 *think tanks* repartits en 182 països diferents:

---

²¹⁴ DICKSON, P. *Think Tanks*. New York: Atheneum, 1971.

²¹⁵ XIFRA, J.; PONSÀ, F. *El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo*. Barcelona: Niberta, 2009, p. 9.

²¹⁶ XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 11.

²¹⁷ ABELSON, D. “The business of ideas: the think tank industry in the USA”. A STONE, D.; DENHAM, A. (ed.). *Think tanks tradition. Policy research and the politics of ideas*. Manchester: Manchester University Press, 2004.

²¹⁸ MCGANN, J. 2012. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2013.

- Amèrica del Nord: 1.919 (29,1%)
- Europa: 1.836 (27,8%)
- Àsia: 1.194 (18%)
- Amèrica Llatina i el Carib: 721 (11%)
- Àfrica: 550 (8,4%)
- Nord d'Àfrica i l'Orient Mitjà: 339 (5,1%)
- Oceania: 40 (0,6%)

Rànquing	País	Nombre de TT
1	Estats Units	1.823
2	Xina	429
3	Regne Unit	288
4	Índia	269
5	Alemanya	194
6	França	177
7	Argentina	137
8	Rússia	122
9	Japó	108
10	Itàlia	107
... 18	Espanya	55

Figura 3. Rànquing de think tanks per països. Font: McGann. “2012. The global Go To Think Tanks”

En termes generals, un *think tank* és una organització formada per intel·lectuals i analistes diversos que rep contractes o encàrrecs d'organitzacions públiques o privades per analitzar idees i projectes i proposar formes d'aplicació de les diferents activitats governamentals o industrials per ser difoses a través dels mitjans de comunicació social i influir així en el debat públic”.²¹⁹ D'acord amb això, Castillo²²⁰ assenyala una sèrie de característiques dels *think tanks* que complementen aquesta definició:

- Estructura interna i personal permanent i temporal. Els laboratoris d'idees fugen de la temporalitat i de les accions episòdiques i mantenen una intenció de permanència.

²¹⁹ XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 13.

²²⁰ CASTILLO, A. “Relaciones públicas y “think tanks” en América Latina. Estudio sobre su implantación y acción”. *Razón y palabra* [En línia]

- Sense ànim de lucre. Entre els seus objectius no es troba el benefici material. Els *think tanks* busquen el coneixement i el progrés en relació amb un àmbit (els drets humans, per exemple), una activitat (econòmica o jurídica), el context internacional (relacions internacionals) o una ideologia (liberalisme, entre d'altres). Tanmateix, aquesta pretensió no lucrativa no és incompatible amb tasques de captació de fons (*fundraising*) per desenvolupar els seus projectes.
- Acció comunicativa. Aquesta pràctica és molt important a l'hora de difondre les investigacions realitzades i que altres institucions públiques i privades les tinguin en compte en el seu àmbit.
- Influència. L'acció política dels *think tanks* està dirigida a influir sobre les decisions públiques a través de propostes específiques sobre implementació de polítiques públiques.

En un article sobre la configuració de la política exterior nord-americana, Howard Wiarda²²¹ destaca una altra característica dels *think tanks*: la forta aplicabilitat de les seves anàlisis en contraposició a les de les institucions universitàries. En aquest sentit, enumera cinc avantatges comparatius:

1. Els escrits acadèmics solen ser massa abstractes, teòrics i allunyats de la realitat política. En contraposició, els dels *think tanks* tenen una gran aplicabilitat.
2. Els acadèmics solen estar interessats en desenvolupar models i descobrir lleis, mentre que els analistes tendeixen a emfatitzar aspectes concrets.
3. Les aportacions dels acadèmics són ideològicament properes a l'esquerra, mentre que la formulació de polítiques públiques i els analistes han de mantenir-se propers al centre de l'espectre ideològic.
4. A diferència dels analistes, els acadèmics no són conscients dels límits burocràtics que encaren els *policymakers*.

---

²²¹ WIARDA, H. J. "The New Powerhouses: Think Tanks and Foreign Policy". *American Foreign Policy Interests* Vol. 30 (2008), núm. 98, p. 96-117.

5. Els acadèmics no són coneixedors dels circuits i les dinàmiques internes de Washington.

3.1 - Funcions i tipologies

La diversitat de l'estil, l'activitat i l'objecte d'anàlisi dels *think tanks* fa difícil l'establiment d'una definició unívoca i general.²²² La nebulosa frontera conceptual d'aquestes organitzacions ha conduït els estudiosos a analitzar les funcions que desenvolupen per poder explicar la seva naturalesa. Segons R.K. Weaver,²²³ les principals funcions dels *think tanks* són:

- Explorar i popularitzar idees que puguin no ser políticament realitzables a curt termini, però que gradualment puguin aconseguir acceptació en les preses de decisions.
- Avaluar propostes de política pública. En aquest cas es tracta menys de la difusió d'idees que de l'avaluació de propostes dirigides a les autoritats públiques. Generalment prenen la forma de llibres o guies de política pública que solen entregar-se a les noves administracions.
- Fiscalitzar els programes governamentals. Una vegada s'han endegat els programes del govern, diversos laboratoris d'idees els avaluen per determinar el grau d'eficiència operativa i l'assoliment dels objectius inicials.
- Formar experts. Una de les tasques tradicionalment associada als *think tanks* és la formació de personal qualificat per a tasques de govern. Aquestes organitzacions proveeixen d'experts amb alt coneixement respecte de les mateixes propostes que fomenten. També solen generar els denominats *governments parallels*, on qui ha perdut les eleccions pot refugiar-s'hi, mantenir-hi un treball, generar crítica i preparar-se per al retorn al poder proveït de noves idees.

---

²²² DRENHAM, A.; GARNETT, M. "The Nature and Impact of Think Tanks in Contemporary Britain". A: KANDIAH, M.; SELDON, A. (ed.). *Ideas and Think Tanks in Contemporary Britain*. London: Frank Cass, 1996.

²²³ WEAVER, R.K. "The Changing World of Think tanks". *Political Science and Politics* Vol. 22 (1989), núm. 3, p. 563-578.

- Font d'autoritat tècnica. Els investigadors dels *think tanks* solen ser consultats pels mitjans de comunicació en tant que fonts autoritzades d'informació i opinió.

Per la seva part, Baier i Bakvis²²⁴ identifiquen quatre funcions principals que desenvolupen els *think tanks* i que complementen les anteriors:

- Legitimació de polítiques. Els *think tanks* —sobretot britànics i nord-americans— sovint són utilitzats pels governs de torn per brindar una justificació intel·lectual o científica de les polítiques que volen dur a terme. A la dècada dels vuitanta, Margaret Thatcher i Ronald Reagan van acudir a diferents laboratoris d'idees afins per disminuir l'estat del benestar.
- Caixa de ressonància. Els *think tanks* poden proporcionar un entorn agradable perquè els decisors públics reflexionin i experimentin amb noves idees i rebin comentaris d'audiències receptives. La *Brookings Institution* és coneguda a Washington pels dinars que organitza els divendres, on els seus socis i investigadors interactuen amb els responsables de les polítiques públiques.
- Conductes financers. Alguns *think tanks* —bàsicament els de tipus *vanity tanks*— contribueixen a finançar campanyes electorals beneficiant-se de la condició de lliure d'impostos i l'absència de control sobre la despesa.
- Xarxa de polítiques. Els *think tanks* tenen la capacitat d'establir una xarxa d'individus i d'idees que pot arribar a ser molt útil per als partits polítics a l'hora de nodrir-se d'experiència i assessorament extern. En aquest sentit, les fundacions dels partits alemanys ofereixen un suport important a la xarxa d'experts propera ideològicament a la direcció de les formacions polítiques.

---

²²⁴ BAIER, G. BAKVIS, H. "Think tanks and political parties: competitors or collaborators?" *ISUMA, Canadian Journal of Policy Research*, Vol. 2 (2001), núm. 1.

Pel que fa a les tipologies, podem distingir entre els *think tanks* que pretenen informar el debat públic (*forum think tanks*) i els que volen imposar una visió particular sobre una problemàtica pública (*committed think tanks*). Aquesta distinció confirma que els segons actuen com els grups de pressió, mentre que la dimensió informativa dels primers els converteix en mers informadors desvinculats d'interessos privats, la col·laboració dels quals pot ser més eficaç com a públic aliat en una determinada acció destinada a influir en la presa de decisions públiques.²²⁵ Però aquesta categorització no soluciona qüestions estructurals a l'hora de diferenciar els *think tanks* d'altres organitzacions dedicades a la investigació política. En aquest context, R.K. Weaver²²⁶ ha aportat una classificació molt aclaridora que resol les controvèrsies d'identificació. Així, doncs, proposa les següents categories:

- a) «Universitats sense estudiants» (*universities without students*)
- b) «Organitzacions d'investigació contractada» (*contract research organizations*)
- c) «Centres militants» (*advocacy tanks*)

3.1.1 - Les «universitats sense estudiants»

Són institucions amb un gran nombre de personal —normalment professors universitaris— que treballen principalment en l'elaboració de llibres i publicacions diverses.²²⁷ A diferència de les universitats, el personal d'aquestes organitzacions no es dedica a la formació acadèmica, sinó a la investigació d'àrees temàtiques més pràctiques relacionades amb l'activitat política. Per aquest motiu, generen conclusions més sensibles als debats polítics que les universitats tradicionals. No obstant això, tot i que el seu *target* són els decisors públics, les seves recerques solen generar més atenció en la comunitat acadèmica.²²⁸

---

²²⁵ XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 37.

²²⁶ WEAVER, R.K. "The Changing World of Think tanks". *Political Science and Politics* Vol. 22 (1989), núm. 3, p. 563-578.

²²⁷ WEAVER, R.K. "The Changing World of Think tanks", p. 564.

²²⁸ ABELSON, D. "The business of ideas: the think tank industry in the USA", p. 218.

Tal com apunta Xifra, la diversificació de les fonts de finançament és una característica d'aquesta tipologia de tancs d'idees, ja que els fons procedeixen de corporacions, individus i fundacions. Aquesta varietat de patrocinadors redueix el risc de reaccions negatives davant els hipotètics resultats negatius d'una determinada investigació encarregada per un client.²²⁹ La *Brookings Institution* o la *Hoover Institution* formen part d'aquesta tipologia que s'emmarca en els *forum think tanks*.²³⁰

3.1.2 - Les «organitzacions d'investigació contractada»

Aquesta categoria fa referència als *think tanks* que actuen contractats pel govern o pels interessos privats per iniciar una investigació en qualsevol camp. Juntament amb els *advocacy tanks*, s'engloben en el grup dels *committed think tanks*.

Aquests organismes d'investigació tenen un caràcter finalista i en molts casos actuen com empreses que realitzen un contracte —investigació o estudi— a partir dels interessos del contractant. Això pot generar tensions entre la necessitat de mantenir una certa objectivitat i independència i la possibilitat de generar un desacord entre les elits polítiques contractants.²³¹ D'acord amb això, Xifra afirma que aquest model gaudeix d'una marcada idiosincràsia partidista, d'acord amb els interessos dels fundadors, dels membres i dels clients. Les seves conclusions han de concordar amb els interessos dels clients, si no volen perdre'ls en benefici dels laboratoris d'idees de la competència.²³²

L'estreta col·laboració de la *Rand Corporation* amb el Departament de Defensa nord-americà converteix aquesta organització en un bon exemple d'aquesta tipologia de laboratori d'idees.²³³

---

²²⁹ XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 38.

²³⁰ ABELSON, D.; CARBERRY, C. "Policy Experts in Presidential Campaigns: A Model of Think Tank Recruitment". *Presidential Studies Quarterly* Vol. 27 (1997), núm. 4, p. 679-697.

²³¹ BARBERÀ, P.; ARREGUI, J. *Naturaleza e influencia de los think tanks en el proceso político en España*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2011. (WP 292).

²³² XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 39.

²³³ SMITH, B. *The Rand Corporation: Case Study of a Nonprofit Advisory Corporation*. Cambridge: Harvard University Press, 1966.

3.1.3 – Els «centres militants»

Aquesta categoria constitueix una nova deriva d'aquest tipus d'organitzacions que posa en crisi la imparcialitat ideològica que originàriament venia associada als laboratoris d'idees. La dificultat de separar-los dels grups d'influència és immensa, ja que el seu principal objectiu és provocar un canvi en l'acció política i no la pròpia investigació política.²³⁴ Aquest model destaca per la pràctica d'una política agressiva dirigida a imposar una determinada ideologia a l'agenda política.²³⁵ Per influir en el debat públic vigent en cada moment recorren a les tècniques de relacions públiques unidireccionals. Els formats utilitzats per difondre els seus missatges solen ser els informes o estudis breus, més que els llibres.²³⁶ Generalment, aquest tipus d'institucions estan vinculades —o són molt properes— a un partit polític.

L'exemple més paradigmàtic és la *Heritage Foundation*, organització conservadora propera al Partit Republicà nord-americà. Des del seu naixement, aquest tanc d'idees es va especialitzar en la investigació de polítiques públiques de resposta ràpida i en la comercialització de les seves obres acadèmiques per a un consum polític. Així, doncs, es va erigir com un interlocutor vàlid per als equips legislatius republicans i per als periodistes interessats en equilibrar un article amb reflexions d'una font conservadora autoritzada.²³⁷

Tradicionalment, els *think tanks* han cultivat la imatge d'imparcialitat i independència pròpia de les organitzacions que investiguen problemàtiques i després redacten conclusions. Però l'aparició en escena dels centres militants, amb l'objectiu bàsic d'influenciar directament sobre el debat polític per afavorir determinats posicionaments ideològics, va posar fi a aquesta imatge de puresa.²³⁸

---

²³⁴ Vegeu PONSÀ, F. “Els *think tanks* i l'assalt a l'agenda pública”. *Capçalera* (2010), núm. 147, p. 86-91.

²³⁵ WEAVER, R.K. “The Changing World of Think tanks”, p. 567.

²³⁶ XIFRA, J. “Los *think tanks* y *advocacy tanks* como actores de la comunicación política”. *Anàlisi* (2005), núm. 32, p. 73-91.

²³⁷ EDWARDS, L. *The Power of Ideas: The Heritage Foundation at 25 Years*. Ottawa: Jameson Books, 1997.

²³⁸ XIFRA, J. *Els think tanks*.

Ideologia	Identificable políticament (ID)		No identificable políticament (NO ID)	
Tipus	Centres militants	Fundacions partits polítics	Universitats sense estudiants	Organitzacions d'investigació contractada

Figura 4. Identificació ideològica i tipologies de think tanks. (Font: Elaboració pròpia).

Tanmateix, alguns laboratoris d'idees modifiquen la seva aparença i actuació per esdevenir més competitius en el mercat de les idees.²³⁹ Això comporta que continguin característiques dels tres models anteriors. Per aquesta raó, McGann els anomena *hybrid think tanks*.²⁴⁰

Més enllà de les tipologies proposades per Weaver, trobem diferents subcategories d'*advocacy tanks*. La primera correspon als *vanity tanks*, denominació creada per Robert K. Landers²⁴¹ per referir-se als centres creats en honor d'una personalitat política o per complir un llegat polític que no s'ha pogut dur a terme. La *Hoover Institution of War, Revolution and Peace* o el *Nixon Center* són exemples de *vanity tanks*. A Catalunya, el Centre d'Estudis Jordi Pujol formaria part d'aquesta tipologia.

Una altra categoria d'*advocacy tanks* són les fundacions dels partits polítics. La literatura anglosaxona s'hi ha referit com *party tanks* o *party-affiliated think tanks* i destaca que és una tipologia inexistent als Estats Units i predominant a Europa.²⁴² En el sisè capítol analitzarem amb detall les característiques de les fundacions dels partits polítics.

Des dels seus orígens, els *think tanks* han tingut com a missió principal influir en el procés d'elaboració de polítiques públiques. No obstant això, la seva evolució històrica ha comportat una modificació progressiva d'aquesta missió i de les tècniques emprades per dur-la a terme.

²³⁹ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter? Assessing the Impact of Public Policy Institutes*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2002, p. 21.

²⁴⁰ MCGANN, J. *Think Tanks and Policy Advice in the US*. Philadelphia: Foreign Policy Research Institute, 2005.

²⁴¹ LANDERS, R. "Think-Tanks: The New Partisans?". *Congressional Quarterly* Vol. 1 (1986), núm. 23, p. 455-472.

²⁴² MCGANN, J. *Think Tanks and Policy Advice in the US*. Philadelphia: Foreign Policy Research Institute, 2005, p. 6.

4- EVOLUCIÓ HISTÒRICA DELS *THINK TANKS*

Els *think tanks* van néixer de l'ideal progressista que va dominar les polítiques dels presidents dels Estats Units William McKinley i Theodore Roosevelt i de l'entusiasme per unes ciències socials que començaven a consolidar-se. Fruit d'aquest procés, la investigació i l'expertesa provinents dels mètodes científics de l'àmbit industrial es van incorporar al joc polític però limitant la seva acció a l'assessorament dels líders polítics, sense intentar influir en el sentit en què ho fan els *lobbies*. Aquests experts que fins a la Primera Guerra Mundial van assessorar el Congrés nord-americà i la Casa Blanca van intentar, sense gaire èxit, crear instituts d'investigació. No obstant això, el que veritablement va transformar aquests instituts efímers en organitzacions estables va ser l'adveniment d'una nova institució: la fundació filantròpica.²⁴³ A inicis del segle XX, les institucions de naturalesa filantròpica van finançar nombrosos instituts d'investigació i van oferir un estatus respectable i recursos financers per realitzar recerca als investigadors sorgits de les universitats.²⁴⁴ Les fundacions filantròpiques portaven el nom del seu fundador, generalment líders del món de la indústria o de les finances. La fundació *Carnegie*²⁴⁵ (1911) o la *Rockefeller*²⁴⁶ (1913) són les més representatives.

La creació, l'any 1907, de la *Russell Sage Foundation* va significar el punt d'inflexió cap als *think tanks* actuals. El seu objectiu fonamental era formar una nova elit política capaç de portar el govern federal a encarregar-se dels problemes socials que desbordaven, per quantitat i complexitat, les associacions de beneficència. Aquests embrions de *think tanks* eren políticament neutres, fet que els va proporcionar una legitimitat i una autoritat inqüestionables davant els legisladors. En aquest sentit, la

---

²⁴³ MCGANN, J. *Think Tanks and Policy Advice in the United States. Academics, advisors and advocates*. New York: Routledge Research in American Politics, 2007.

²⁴⁴ NIELSEN, W.A. *The Golden Donors: A New Anatomy of the Great Foundations*. New York: Dutton, 1989.

²⁴⁵ Creada per Andrew Carnegie, empresari nord-americà d'origen escocès, considerat per la revista Forbes la segona persona més rica de la història. Va invertir gran part de la seva fortuna en el finançament d'escoles, biblioteques, universitats i a la creació de la *Carnegie Corporation of New York*, la *Carnegie Mellon University* o el *Carnegie Endowment for International Peace*.

²⁴⁶ Creada per John D. Rockefeller, empresari de la indústria petrolera i filantrop nord-americà, que entre altres iniciatives en l'àmbit de l'educació i la ciència va fundar la Universitat de Chicago, bressol de més de 80 premis Nobel, i la Universitat de Rockefeller a Nova York.

Russell Foundation va contribuir a desenvolupar la investigació social, la prescripció de mesures i el debat públic en els anys d'auge de l'era progressista.²⁴⁷

Des d'una òptica històrica, es pot afirmar que l'apogeu dels laboratoris d'idees moderns va evolucionar paral·lelament a la consolidació dels Estats Units com a potència mundial.²⁴⁸ Autors com Abelson²⁴⁹ o Stone²⁵⁰ distingeixen tres generacions o fases.

4.1 – Primera generació de *think tanks*: Primera Guerra Mundial i postguerra

La primera etapa —que comprèn la Primera Guerra Mundial i la postguerra immediata— va estar marcada per l'aparició d'alguns organismes apolítics que tenien com a finalitat col·laborar amb el govern en qüestions internacionals. Aquestes organitzacions tenien un fort component acadèmic i d'investigació i corresponien a la tipologia d'“universitats sense estudiants”. La institució de referència d'aquesta primera onada de *think tanks* va ser la *Brookings Institution*, fundada l'any 1927.²⁵¹

Durant la dècada del 1920, l'entusiasme per les ciències socials va decaure. El crac del 29 i la Gran Depressió van suposar una ruptura en la història de les ciències socials; les estadístiques es van convertir en errònies i poc fiables i els estudis socials van esdevenir inadequats.²⁵² Aquest fet, en lloc de posar fi a l'expertesa, va donar lloc a una nova categoria d'experts més vinculats als polítics professionals:

“Si els experts utilitzats fins aleshores havien fallat, es tractava de buscar-ne d'altres més competents, mentre que potser era el moment de substituir els coneixements *desinteressats* per anàlisis basades en arguments polítics. Va arribar el moment, doncs, de posar fi a la sacrosanta neutralitat dels experts per

---

²⁴⁷ Vegeu HAMMACK, D. (ed.) *The Russell Sage Foundation: Social Research and Social Action in America, 1907-1947*. Frederick: UPA Academic Editions, 1988.

²⁴⁸ RICCI, D.M. *The Transformation of American Politics: The New Washington and the Rise of Think Tanks*. New Haven: Yale University Press, 1993.

²⁴⁹ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter?*

²⁵⁰ STONE, D. *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process*.

²⁵¹ L'any 1916 es va crear l'*Institute for Government Research* que va donar lloc el 1927 a la *Brookings Institution*, una de les institucions més prestigioses de Washington D.C.

²⁵² LYND, R. *Knowledge for What? The Place of Social Science in American Culture*. Princeton: Princeton University Press, 1939.

així permetre'ls dir que el que pensaven eren alternatives polítiques beneficioses.²⁵³

4.2 – Segona generació de *think tanks*: Segona Guerra Mundial

La segona fase correspon al final de la Segona Guerra Mundial i l'emergència de la superpotència nord-americana, que feia front a la guerra freda i a qüestions com la dissuasió nuclear.²⁵⁴ En aquest context internacional, els responsables de les polítiques públiques dels Estats Units van voler dissenyar una política de seguretat nacional coherent i sensata. Per aquest motiu, van decidir crear organitzacions paragovernamentals per promoure i protegir els interessos nord-americans a l'era nuclear. La *Rand Corporation* es va convertir en el prototip d'organisme d'investigació: la dels *contractistes de l'Estat*.²⁵⁵ Aquesta institució va ser fundada l'any 1948 per l'exèrcit de l'aire nord-americà, establint, d'aquesta manera, les bases de la planificació moderna, dels escenaris de crisi i de la negociació estratègica. La *Rand* va jugar un paper important en el desenvolupament de nous mètodes d'investigació analítica basats en anàlisis de cost i benefici, en tècniques de programació lineal, el pensament sistèmic i altres mètodes.²⁵⁶ Per exemple, Von Neumann, un consultor de la *Rand*, va crear la teoria dels jocs per calcular matemàticament estratègies racionals davant la incertesa del que farà l'oponent en el context nuclear.

La irrupció de prop de 300 laboratoris d'idees creats a partir del model de la *Rand Corporation* va significar la incorporació del terme *think tank* en el vocabulari especialitzat.²⁵⁷ La figura de l'expert va adquirir nous nivells de prestigi i influència política. En la mesura que va créixer la confiança en els mètodes de les ciències socials, la tasca dels experts va aflorar tant dins com fora del govern. Com a conseqüència d'aquest auge, es va generar un marc de competència directa entre els *think tanks* que va

---

²⁵³ XIFRA, J. *Els think tanks*. Barcelona: Editorial UOC, 2008. p. 19.

²⁵⁴ Vegeu MOLINA, D.; IGLESIAS, M. "Poder e ideas: el papel de los think tanks en el diseño y ejecución de la política exterior estadounidense". *Revista Electrónica de Estudios Internacionales* (2005), núm. 10.

²⁵⁵ KAPLAN, F. *The Wizards of Armageddon*. New York: Simon and Shuster, 1985.

²⁵⁶ SMITH, J. *Intermediarios de ideas*, p. 142.

²⁵⁷ RICH, A. *Think tanks, public policy, and the politics of expertise*. New York: Cambridge University Press, 2004.

originar l'aparició del mercat de l'expertesa o de les idees. Segons Xifra, aquest és un dels aspectes que converteixen els *think tanks* en un fenomen nord-americà: “Els serveis i les idees, com qualsevol altre producte, s’havien d’oferir al consumidor”.²⁵⁸

La *Rand* i altres centres de pensament van aportar coneixements en temes com el creixement econòmic i l’estratègia nuclear, augmentant, d’aquesta manera, el prestigi dels seus experts i investigadors. Això va implicar una presència activa dels tancs d’idees en l’escenari polític nord-americà. En aquest context, el període convuls marcat per l’inici de la guerra freda, els drets civils per a la comunitat negra o la guerra del Vietnam van afavorir la creació de *think tanks* d’esquerres, amb l’objectiu d’oferir alternatives als mètodes fallits promoguts pel *Hudson Institute* (1961) o l’*American Enterprise Institute* (1943).²⁵⁹

4.3 – Tercera generació de *think tanks*: les crisis petrolieres dels anys setanta

La tercera generació de laboratoris d’idees sorgeix després de les crisis petrolieres de la dècada dels setanta. En aquesta època, els *think tanks* estan molt més especialitzats i busquen influenciar en el debat polític de manera més directa, fet que implica la combinació del posicionament ideològic amb la comercialització de les idees i la relació amb els mitjans de comunicació per repercutir sobre l’opinió pública.²⁶⁰ Fruit d’aquest procés, neix la tipologia dels *advocacy tanks*, organitzacions que destaquen per la seva política agressiva amb la finalitat que la seva ideologia —sovint vinculada a algun partit polític— sigui recollida per l’agenda pública.²⁶¹ Les investigacions dels *advocacy tanks* són més curtes que la dels *think tanks* de la primera generació, ja que generalment revisen i reformulen estudis ja existents.

La *Heritage Foundation*, creada l’any 1973, és el paradigma d’aquesta tercera fase. El seu naixement es deu al fracàs del projecte de l’avió supersònic plantejat per Nixon.

---

²⁵⁸ XIFRA, J. *op.cit.*, p. 21.

²⁵⁹ SMITH, J. *Intermediarios de ideas*.

²⁶⁰ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter?*, p. 31.

²⁶¹ WEAVER, R.K. “The Changing World of Think tanks”, p. 567.

L'*American Enterprise Institute* (AEI), organització encarregada d'elaborar els argumentaris a favor de la proposta, va lliurar la documentació als congressistes passada la votació. A fi i efecte de no tornar a repetir aquests episodis, dirigents del Partit Republicà van decidir crear una nova associació que pogués influir, canviar arguments sobre la marxa i dissenyar estratègies a llarg termini. La *Heritage* va irrompre amb molta força en el panorama polític nord-americà quan una setmana després del triomf electoral de Ronald Reagan va fer arribar a l'equip de transició de la Casa Blanca un volum de més de mil pàgines titulat *Mandate for Leadership*, que recollia prop d'un any de feina de 250 escriptors especialitzats i activistes conservadors. L'hàbil orquestració del llançament públic de l'informe i la intensa activitat de relacions públiques van permetre a la *Heritage* presentar-se com la font principal de les polítiques conservadores de Reagan.²⁶²

Institució	Localització	Any fundació	Pressupost 1999-00 (milions de dòlars \$)
Russell Sage Foundation	Nova York	1907	2-5
Carnegie Endowment for International Peace	Washington	1910	Més de 10
The Brookings Institution	Washington	1916	Més de 10
Hoover Institution on War, Revolution and Peace	Stanford	1919	Més de 20
Council of Foreign Relations	Nova York	1921	Més de 20
American Enterprise Institute for Public Policy Research	Washington	1943	Més de 10
Rand	Santa Monica	1946	Més de 100
Hudson Institute	Indianapolis	1961	Més de 10
Centre for Strategic and International Studies	Washington	1962	Més de 10
Urban Institute	Washington	1968	Més de 10
Heritage Foundation	Washington	1973	Més de 30
Cato Institute	Washington	1977	10-20
The Carter Center	Atlanta	1982	Més de 10
Citizens for a Sound Economy Foundation	Washington	1984	Més de 20
United States Institute of Peace	Washington	1984	Més de 10
Empower America	Washington	1993	2-5

Figura 5. Selecció de think tanks nord-americans en ordre cronològic (Font: D. Abelson)

²⁶² SMITH, J. *Intermediarios de ideas*, p. 227.

Segons Antonio Castillo,²⁶³ aquestes etapes evolutives evidencien que els catalitzadors d'idees neixen en el si de la universitat, passen per l'assessorament a instàncies governamentals i finalitzen amb un activisme organitzatiu en la defensa dels seus plantejaments i l'acceptació exterior.

D'altra banda, el final de la guerra freda i la caiguda del Mur de Berlín va comportar la internacionalització dels *think tanks*.²⁶⁴ En una primera instància, el nou mapa polític de l'Europa de l'Est va suposar un apogeu d'organitzacions, especialment de caràcter liberal —com el *Lithuanian Free Market Institute* de Vílnius o el polonès *Gdansk Institute for Market Economics*—, que van veure una gran oportunitat d'estendre la seva influència. Tanmateix, els atemptats de l'11 de setembre del 2001 també van influir a l'hora de crear *think tanks* especialitzats en terrorisme, tant als Estats Units com a Europa. Amb tot, coincidint amb la “revolució conservadora” protagonitzada per Margaret Thatcher i Ronald Reagan en la dècada dels vuitanta, la ciència política va començar a estudiar aquest tipus d'organitzacions.²⁶⁵

En aquest context, McGann²⁶⁶ afegeix tres noves onades de creació de laboratoris d'idees. La primera, a partir del 1989, com a conseqüència de la caiguda del Mur de Berlín i l'inici de la globalització. La segona onada començaria després dels atemptats terroristes de l'11 de setembre del 2001 i se centraria en la creació de centres basats en la seguretat. I la tercera naixeria l'any 2009 com a conseqüència de la crisi econòmica global.

---

²⁶³ CASTILLO, A. “Relaciones Públicas y “Think Tanks” en América Latina. Estudio sobre su implantación y acción”. *Razón y Palabra* [En línia] <http://www.razonypalabra.org.mx/N/N70/Castillo_revisado2.pdf> [Consulta: 14 d'abril del 2011]

²⁶⁴ XIFRA, J.; PONSÀ, F. *El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo*. Barcelona: Niberta, 2009.

²⁶⁵ REQUEJO, F. (dir.). *Els Think tanks a Catalunya*. Barcelona: Departament de Ciències Polítiques i Socials de la UPF, 1999, p. 11.

²⁶⁶ MCGANN, J. 2011. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2012.

4.4 – Expansió global dels *think tanks*

La darrera meitat del segle XX va ser el període de màxima eclosió dels *laboratoris d'idees*. Mentre als Estats Units i a Europa continuava la concentració d'aquestes organitzacions, diversos factors van propiciar l'expansió d'aquest fenomen a d'altres zones del planeta:²⁶⁷

- *Democratització*. L'extensió de la democràcia va suposar l'obertura d'un espai polític que va afavorir l'establiment dels laboratoris d'idees fruit del requeriment de desenvolupament de polítiques públiques modernes.
- *Demanda d'informació i d'anàlisis independents*. Cada vegada més, els governs estan sotmesos a més pressió per millorar els rendiments econòmics i burocràtics de l'Administració. Per aconseguir aquest propòsit, recorren als laboratoris d'idees per aconseguir informació independent i de qualitat.
- *Creixement dels actors polítics internacionals*. La proliferació de nous actors polítics com fundacions o organitzacions no governamentals (ONG) va fer necessària la demanda d'estudis sectorials especialitzats. Aquest fet, juntament amb l'augment de la competitivitat dins el mercat de les idees, va facilitar la cooperació entre *think tanks* i ONG per operar amb major eficiència en un context de canvi global.
- *Globalització del finançament de les ONG*. Governos, fundacions i grups d'interès són cada vegada més actius a l'hora de donar suport a les polítiques orientades a la investigació i l'anàlisi que desenvolupen els *think tanks*.
- *Evolució tecnològica*. Les noves tecnologies han permès una major visibilitat i difusió dels treballs elaborats per aquestes organitzacions. En aquest sentit, el desenvolupament d'Internet ha agilitzat les comunicacions dels *think tanks* i molts d'ells s'han convertit en autèntics portals informatius. A més, la xarxa ha reduït notablement els costos de la publicació dels treballs de recerca i ha facilitat l'accés dels investigadors a d'altres estudis i publicacions.

---

²⁶⁷ McGANN, J. 2008. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2008, p. 45.

- *Obertura dels debats sobre l'acció de govern.* La ciutadania i els grups d'interès posen èmfasi en la petició d'obrir els debats polítics davant el monopoli en la presa de decisions. D'acord amb això, els governs són més receptius a l'hora d'acceptar propostes i plantejaments quan aquests provenen de fonts d'anàlisis independents.
- *Qüestions polítiques més complexes.* Sovint, els governs recorren als *think tanks* per agilitzar la presa de decisions sobre temes controvertits i complexos com els relatius a la genètica, l'energia nuclear o la biotecnologia. Els tancs d'idees són més flexibles i hàbils a l'hora d'abordar matèries més tècniques i especialitzades.
- *Presència global.* Els laboratoris d'idees han incrementat la seva presència i audiència mitjançant l'anàlisi global i l'actuació local. D'aquesta manera, la globalització ha simplificat l'entramat de relacions entre localitats, nacions i estats. De la mateixa manera, el coneixement d'alternatives polítiques que es desenvolupen en l'àmbit internacional implica un valor afegit a l'hora de donar resposta a la demanda de solucions innovadores.

4.5 - Els Estats Units: el bressol dels *think tanks*

Malgrat l'extensió global dels *think tanks*, els Estats Units són l'autèntic referent mundial en l'àmbit de la producció d'idees per a l'acció política. Segons McGann,²⁶⁸ els Estats Units són el país que conté més laboratoris d'idees, amb una diferència sis vegades superior al nombre de *think tanks* del segon classificat. Aquesta dada convida a preguntar-nos si ens trobem davant un fenomen essencialment nord-americà que limita la seva presència en altres cultures i sistemes polítics. En aquest sentit, es poden identificar quatre singularitats principals que expliquen l'èxit dels laboratoris d'idees als Estats Units.²⁶⁹

---

²⁶⁸ MCGANN, J. 2011. *The global Go To Think Tanks*.

²⁶⁹ WEISS, C. H. "Helping government think: Functions and consequences of policy analysis organizations". A: WEISS, C. H. (ed.). *Organizations for policy analysis: Helping government think*. Newbury Park: Sage, 1992.

En primer lloc, cal atendre a la fragmentació del sistema governamental nord-americà, basat en la separació dels poders executiu i legislatiu. A diferència d'altres models, el Congrés no adopta automàticament el programa del president, ja que el màxim mandatari també legisla. Així, doncs, quan el Congrés i la Presidència estan controlats per partits diferents, s'incrementa la possibilitat d'accions independents i de conflicte. Per aquest motiu, la mediació dels catalitzadors d'idees —a través dels seus estudis, investigacions i recomanacions— té un llarg recorregut institucional.

A més de la fragmentació, un altre aspecte definitori és l'absència de partits polítics forts. Els quadres polítics nord-americans són potents màquines electorals, però, en canvi, no disposen d'un substrat ideològic important. És a dir, actuen més com a grans agrupacions d'electors que com a grups jerarquitzats i coordinats.²⁷⁰ A mesura que es van imposar les eleccions primàries, les estructures dels partits es van afeblir considerablement. Avui, són estructures descentralitzades que cobren vida durant les campanyes electorals. D'acord amb això, els seus programes polítics solen ser molt flexibles i no tenen una adhesió estricta a la ideologia. Per aquesta raó, els tancs d'idees també es van crear per omplir aquest espai.

En segon lloc, són pocs els cossos que aglutinen els interessos privats. Existeix una manca d'estructures corporatives —com centrals sindicals i organitzacions patronals— que permetin negociar amb el Govern en nom dels interessos privats. Aquest buit estructural ha permès que els laboratoris d'idees assumeixin el rol de representació de determinats valors i interessos. Això explica que als Estats Units els *think tanks* sovint actuïn com a grups d'influència, més enllà de la seva tasca d'elaboració de coneixement especialitzat.

En tercer lloc, els problemes governamentals, derivats de ser el govern de la primera potència mundial, són cada cop més complexos i interrelacionats. Aquest factor comporta la dificultat de poder trobar experts o consultors que puguin analitzar aquesta complexitat que supera les especialitzacions acadèmiques.

Finalment, la darrera característica té a veure amb l'augment de nomenaments polítics per a càrrecs de gestió en detriment de tècnics experts. Això implica que els buròcrates

---

²⁷⁰ Vegeu KREHBIEL, K. *Information and legislative organization*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1992.

estiguin més preocupats per la seva supervivència política que pel desenvolupament de les polítiques públiques.

En aquest context, també es podria afegir l'important consens social a l'entorn d'un sistema de valors basat en el respecte a l'individualisme i en el paper preponderant de la societat civil en l'esfera pública.²⁷¹

Així, doncs, els *think tanks* nord-americans van aparèixer per vèncer la fragmentació, agrupar els interessos i fer front a la complexitat.²⁷² Tanmateix, Xifra²⁷³ apunta que una de les especificitats de la societat nord-americana és la debilitat de la diferenciació ideològica. Entre els dos partits dominants no hi ha pràcticament diferències d'ideologia, tot i que s'identifiquin amb determinats estrats socials. D'acord amb això, en el si de cada partit coexisteixen diverses tendències: liberals, conservadors, proteccionistes, partidaris del lliure comerç, intervencionistes i no intervencionistes. Així, els partits se centren en temes rellevants com la reducció dels impostos, la reforma del sistema d'ajudes socials, la reducció de la burocràcia, la seguretat nacional, una millor eficàcia militar, alhora que comparteixen un sentiment anticomunista i la por d'un debat que debiliti el consens nacional i institucional. Aquesta unanimitat ha comportat l'absència de tota la part esquerra de l'espectre polític tal com existeix a Europa. En un marc polític d'aquestes característiques no és estrany que la funció principal dels partits sigui electoral, mentre que la ideològica s'hagi traslladat a la iniciativa privada.

4.6 – Els *think tanks* a Europa

L'extensió dels *think tanks* ha superat les fronteres dels Estats Units, i més del 95% dels països tenen com a mínim un laboratori d'idees.²⁷⁴ No obstant això, aquesta importació no certifica que aquestes organitzacions, tot i coincidir amb les finalitats,

---

²⁷¹ REQUEJO, F. [et al]. "Els think tanks a Catalunya". *Idees* (2000), núm. 7, p. 45.

²⁷² RICCI, D.M. *The Transformation of American Politics: The New Washington and the Rise of Think Tanks*.

²⁷³ XIFRA, J. "Los *think tanks* y *advocacy tanks* como actores de la comunicación política", p. 77.

²⁷⁴ MCGANN, J. 2011. *The global Go To Think Tanks*.

estructuralment i funcionalment siguin similars als tancs d'idees nord-americans. A Europa, les institucions governamentals i afiliades als partits són més comunes i reflecteixen de forma més ideològica les tradicions partidàries i una major disposició entre els intel·lectuals a confessar un vincle polític.²⁷⁵

En canvi, els analistes nord-americans consideren que el sistema polític nord-americà és més obert, plural i permeable que l'europeu.²⁷⁶ En aquest sentit, afirmen que a Europa existeixen menys oportunitats perquè els *think tanks* participin en el procés d'elaboració de polítiques públiques a causa de la fortalesa del sistema de partits, el corporativisme i la feble tradició filantròpica.²⁷⁷

<i>Think tanks</i> europeus	<i>Think tanks</i> nord-americans
Pressupost i <i>staff</i> més reduït	Més personal i pressupost que els permet ser actors polítics influents
Més vinculats als partits polítics	Més distanciament dels partits polítics
Són menys visibles	Influeixen més directament l'Administració
Perspectiva política a llarg termini	Anàlisis a curt termini, amb especial èmfasi en els afers econòmics i exteriors
Són més comuns els situats ideològicament a l'esquerra	Creixement dels <i>think tanks</i> conservadors
Tot i que aquesta situació està canviant, el seu finançament majoritari acostuma a ser públic	Abundància de donacions privades
Accent en l'orientació acadèmica	Accent en l'orientació política
Poca visibilitat en els mitjans de comunicació	Presència important en els mitjans de comunicació
Nivell baix de transparència i responsabilitat	Elevat nivell de transparència i responsabilitat

Figura 6. Principals diferències entre els laboratoris d'idees europeus i nord-americans. (Font: McGann)

²⁷⁵ SMITH, J. *Intermediarios de ideas*, p. 260.

²⁷⁶ STONE, D. "Introduction: think tanks, policy advice and governance", p. 5. A: STONE, D.; DENHAM, A. (ed.) *Think tanks tradition. Policy research and the politics of ideas*. Manchester: Manchester University Press, 2004.

²⁷⁷ POLSBY, N. "Tanks but no Tanks". *Public Opinion* (1983), núm. 14, p. 58.

D'acord amb això, McGann²⁷⁸ sosté que les organitzacions europees estan més endarrerides respecte de les nord-americanes perquè disposen de pressupostos i *staffs* més reduïts, són poc visibles en els mitjans de comunicació i tenen una vinculació directa amb els partits polítics.

Aquesta contraposició s'explica per les relacions diferenciades que s'estableixen en ambdós continents entre les ciències socials i la pràctica política. Segons Bulmer,²⁷⁹ als Estats Units les ciències socials van adquirir un ràpid reconeixement acadèmic i tenen un caràcter eminentment pràctic. A Europa, en canvi, fins al 1960 les disciplines tradicionals eren massa teòriques.²⁸⁰

Segons McGann²⁸¹ la diferenciació entre ambdós models de *think tanks* rau en les característiques de la cultura política. D'acord amb això, el sistema polític europeu²⁸² presenta unes particularitats respecte del nord-americà que justifiquen les desigualtats en independència, influència i fonts de finançament dels respectius laboratoris d'idees.

Una primera característica és que a Europa, al contrari que als Estats Units, els sistemes de govern acostumen a estar molt més centralitzats al voltant de l'Executiu.²⁸³ En aquest sentit, la majoria de països europeus responen a l'esquema de l'estat nació, en detriment de propostes federals més properes a la realitat nord-americana.

El sistema multipartidista amb una forta disciplina de partit és la segona característica. Moltes de les democràcies europees estan regides per un sistema polític multipartidista o pluripartidista que permet el sorgiment i la representació de més d'un partit polític.

---

²⁷⁸ MCGANN, J. *European Think Tanks: Regional and Trans-Atlantic Trends*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.

²⁷⁹ BULMER, M. *Social Science Research and Government*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

²⁸⁰ Per a més informació sobre els *think tanks* europeus vegeu BOUCHER, S. [et al.]. *Europe and its think tanks; a promise to be fulfilled. An analysis of think tanks specialised in European policy issues in the enlarged European Union*. Paris: Notre Europe, 2004.

²⁸¹ MCGANN, J. *European Think Tanks: Regional and Trans-Atlantic Trends*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009, p. 21.

²⁸² GARCIA PICAZO, P. *La idea de Europa: Història, Política y Cultura*. Madrid: Tecnos, 2008.

²⁸³ LIJPHART, A. *Las democracias contemporaneas*. Barcelona: Ariel, 1987.

Aquests acostumen a ser organitzacions jerarquitzaades amb molt de poder.²⁸⁴ Les cúpules de les formacions polítiques són les que confeccionen les llistes electorals, fet que comporta que l'afiliació i la lleialtat política dels diputats i mandataris tingui més pes que la voluntat popular. En canvi, el sistema polític nord-americà representa el bipartidisme pur, que consisteix en la representació de només dos partits al cos legislatiu. D'acord amb això, les formacions polítiques nord-americanes són menys rígides i ideològiques.

La tercera particularitat és l'important paper de la funció pública europea, que es tradueix en una confiança en els governs a l'hora de solucionar els problemes de la societat en detriment d'experts externs. En aquest sentit, el debat polític a Europa té lloc en contextos organitzatius diferents dels nord-americans. Atesa la importància de l'Administració i els partits polítics, la majoria de les iniciatives per crear grups organitzats d'assessorament polític provenen sovint del mateix sector públic.²⁸⁵ Aquests organismes s'articulen i actuen de forma anàloga als *think tanks* nord-americans pel que fa al debat públic i al desenvolupament de polítiques públiques.²⁸⁶

Una altra característica de la cultura política europea és l'homogeneïtat de les seves societats, que es manifesta en la tendència que els grups etnonacionals històrics es reflecteixen en les estructures governamentals. És a dir, Europa posa el focus en preservar la identitat nacional més que en la diversitat.²⁸⁷

Un altre factor a tenir en compte és l'eclosió a principis del segle XX de l'organització filantròpica nord-americana. Històricament, els *think tanks* es van consolidar als Estats Units gràcies a l'entramat privat de fundacions orientades a solidificar i divulgar les ciències socials. Avui dia encara es manté aquesta tradició filantròpica, que té els màxims exponents en les donacions que realitzen multimilionaris com Bill Gates, George Soros o Warren Buffet. En canvi, a Europa es té la percepció generalitzada que

---

²⁸⁴ Sobre aquesta qüestió, vegeu, per exemple, PANEBIANCO, A. *Modelos de partido: Organización y Poder en los Partidos Políticos*. Madrid: Alianza, 1990.

²⁸⁵ REQUEJO, F. (dir.). *Els Think tanks a Catalunya*. Barcelona: Departament de Ciències Polítiques i Socials de la UPF, 1999, p. 17.

²⁸⁶ DROR, Y. "Required Breakthroughs in Think Tanks". *Policy Sciences* (1984), núm. 16, p. 199-225.

²⁸⁷ MCGANN, J. *European Think Tanks: Regional and Trans-Atlantic Trends*.

només les institucions públiques poden realitzar investigacions rigoroses d'interès general. Aquesta concepció ha impossibilitat una evolució dels grups de reflexió privats com la que s'ha produït als Estats Units. Mentre la societat nord-americana està ayesada a fer donacions a tot tipus d'entitats, l'europea només es limita a entitats benèfiques com la Creu Roja o les vinculades a l'Església.

En relació amb això, Requejo considera que per entendre el caràcter públic o parapúblic dels laboratoris d'idees a Europa s'ha de tenir en compte que el creixement i la difusió de les ciències socials europees a finals dels anys cinquanta va anar lligat amb el paper que va assumir l'Estat mitjançant les noves polítiques de benestar social, a diferència del que va passar als Estats Units, on la societat civil havia jugat un rol molt més actiu en el seu desenvolupament.²⁸⁸ L'Estat va ser el responsable de liderar les reformes polítiques que van donar pas a un nou contracte social i al desenvolupament dels instruments de planificació, implementació i avaluació que haurien de portar-lo a la pràctica.²⁸⁹

En aquest context, l'equip de recerca en ciències polítiques del Departament de Ciències Polítiques de la Universitat Pompeu Fabra assenyala que la definició dels laboratoris d'idees més propera a la realitat europea i més operativa en el terreny dels estudis comparats és la següent:

“Els Think Tanks o centres d'estudi i d'anàlisi són grups organitzats privadament o sota el suport de l'Administració, dedicats a la investigació, però no a la implementació, en totes les disciplines, i que comuniquen les seves conclusions tant al públic en general com a un públic específic, mitjançant publicacions pròpies, articles, llibres, congressos, conferències o aparicions puntuals en els mitjans de comunicació. Els Think Tanks poden estar afiliats a institucions acadèmiques, organitzats com a fundacions autònomes sense afany de lucre, estar promoguts per un grup homogeni de professionals, o estar vinculats a un determinat partit polític o grup d'interès.”²⁹⁰

---

²⁸⁸ REQUEJO, F. *Op.cit.*

²⁸⁹ WAGNER, P. [et al.]. *Social Sciences and Modern States*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

²⁹⁰ REQUEJO, F. (dir.) *Els Think tanks a Catalunya*, p. 26.

Autors com Dickson²⁹¹ eviten caure en la restricció de caracteritzar els laboratoris d'idees com un fenomen exclusiu del sistema polític nord-americà i els defineixen com aquelles organitzacions que intenten influir en el procés polític mitjançant l'elaboració i la difusió d'estudis, publicacions i llibres, l'organització de jornades i l'aparició puntual en els mitjans de comunicació. D'acord amb això, a continuació repasso la recepció d'aquest tipus d'institucions que han fet diferents països europeus.

4.6.1 - El model anglosaxó

Tot i que la literatura sobre els *think tanks* parli del model anglosaxó com un bloc monolític, el cert és que els laboratoris d'idees britànics tenen trets definitoris que els distingeixen dels nord-americans. La centralització de la vida política i pública britànica implica que l'accés als *decision-makers* estigui a l'abast d'unes quantes institucions prou ben situades, fet que compensa que no gaudeixin dels mateixos recursos humans i financers que els *think tanks* nord-americans. D'acord amb això, una hipòtesi versemblant per tal d'explicar per què els laboratoris d'idees britànics no han crescut mai tant com els seus homòlegs als Estats Units és que no hi ha hagut mai la necessitat d'una expansió tal.²⁹²

En general, els catalitzadors d'idees britànics tenen un nucli de personal relativament petit, però, en canvi, es beneficien d'una xarxa d'experts —acadèmics, investigadors i expolítics— molt àmplia.²⁹³ El terme *think tank* es va començar a consolidar l'any 1971, quan el govern d'Edward Heath va crear el *Center Policy Review Staff* (CPRS) amb l'objectiu de realitzar investigació estratègica. Però els laboratoris d'idees britànics disposen d'una llarga tradició que es remunta a la creació de la *Fabian Society*.²⁹⁴ En

---

²⁹¹ DICKSON, P. *Think Tanks*. New York: Atheneum, 1971.

²⁹² REQUEJO, F. *Els Think tanks a Catalunya*, p. 19.

²⁹³ MEEGAN, F. *Think Tanks in the UK*. University of Cambridge. [En línia] <<http://www.careers.cam.ac.uk/pdocahss/ukthinktanks.pdf>> [Consulta: 26 d'abril del 2012]

²⁹⁴ Vegeu HARRISON, R. "The Fabians: Aspects of a Very English Socialism". A: HAMPSHER-MONK, I. (ed.): *Defending Politics: Bernard Crick and Pluralism*. London: British Academic Press, 1993.

aquest context, Denham i Garnett²⁹⁵ identifiquen quatre etapes en la creació de *think tanks*.

La primera coincideix amb la creació de la *Fabian Society* l'any 1884. En el marc de la segona revolució industrial, les franquícies electorals es van transformar per incorporar la classe treballadora. En relació amb això, els fabians van explorar noves idees i reformes polítiques en el context del socialisme democràtic.²⁹⁶

La segona etapa d'emergència de *think tanks* britànics se situa en el període d'entreguerres. El febrer del 1931, un nou diari, el *Weekend Review*, va publicar un article del seu editor, Max Nicholson, titulat "A National Plan for Great Britain", que recollia la desil·lusió de gran part de la població britànica amb els partits polítics. Aquest text va inspirar la creació d'un centre d'investigació que es va batejar amb el nom de *Political and Economic Planning* (PEP). En els anys trenta, el PEP va produir diversos estudis en l'àmbit industrial, de la salut i els serveis socials que van anticipar el futur estat del benestar. Una altra institució que va aparèixer durant aquest període va ser el *National Institute of Economic and Social Research* (NIESR).

L'eclosió de la "nova dreta" britànica representa la tercera etapa de creació de *think tanks* al Regne Unit i es caracteritza per la marcada deriva ideològica d'aquestes noves institucions (*advocacy tanks*). L'*Institute of Economic Affairs* (1957), el *Centre for Policy Studies* (1974) o l'ASI (1977) són exemples d'aquest període.²⁹⁷ Aquestes organitzacions van guiar les polítiques de Margaret Thatcher i els conservadors britànics en àmbits molt rellevants com la privatització, la liberalització dels mercats o la reforma laboral.²⁹⁸

Finalment, la quarta etapa neix com a reacció als tancs d'idees inspirats en el lliure mercat que es van crear durant el mandat de Thatcher. Els nous *think tanks* —com l'*Institute for Public Policy Research* (1988), *The Social Market Foundation* (1989) o

---

²⁹⁵ DENHAM, A.; GARNETT, M. "A 'hollowed-out' tradition? British think tanks in the twenty-first century". A: STONE, D.; DENHAM, A. *Think Tank Traditions. Policy research and the politics of ideas*. Manchester: Manchester University Press, 2004.

²⁹⁶ McBRIAR, A. *Fabian Socialism and English Politics 1884-1918*. Cambridge: Cambridge University Press, 1966.

²⁹⁷ Vegeu DENHAM, A. *Think-Tanks of the New Right*. Aldershot: Dartmouth, 1996.

²⁹⁸ Vegeu PIRIE, M. *Micropolitics: The Creation of Successful Policy*. Aldershot: Wildwood House, 1988.

Demos (1993)— van contribuir a consolidar les polítiques del laborisme britànic. En aquest sentit, cal destacar Geoff Mulgan, un dels analistes més innovadors de la societat xarxa, que va cofundar *Demos* i més tard va dirigir la *Forward Strategy Unit* del gabinet de Tony Blair. Com a conseqüència del suport de Blair a Bush després de l'11-S, es va produir una separació entre els *think tanks* més perspicaços i el lideratge del Partit Laborista.²⁹⁹

4.6.2 - El model francès

Catherine Fieschi i John Gaffney³⁰⁰ consideren que els laboratoris d'idees francesos són molt parisencs en el sentit de fragilitat, centralitat, elitisme i llarga tradició històrica. La seva principal característica és la divisió en dues categories; en primer lloc, els gabinets ministerials i els clubs polítics, i, en segon lloc, els grups d'investigació política.

Els gabinets ministerials estan formats per grups d'experts compromesos ideològicament, orientats a la pràctica política, que aconsellen els diversos ministeris i posseeixen una gran influència en la confecció de l'agenda i en l'elaboració de polítiques públiques.³⁰¹ Tot i no tenir una base constitucional, han aconseguit un rol formal en el sistema governamental francès. Generalment, el membre del gabinet prové del partit polític que governa i té una preparació tècnica important.

En relació amb això, a mitjan dècada dels vuitanta es van desenvolupar els clubs polítics a l'entorn d'una personalitat política o d'una àrea d'especialització. Aquests busquen elevar la política més enllà del partidisme desenvolupant una funció correctiva dels quadres polítics quan aquests fallen en alguna de les seves funcions principals. També existeixen clubs polítics destinats a promoure la imatge d'algun candidat a la presidència del país, com per exemple *Solidarité Moderne*, de Laurent Fabius;

---

²⁹⁹ CASTELLS, M. *Comunicación y poder*. Madrid: Alianza Editorial, 2009.

³⁰⁰ FIESCHI, C.; GAFFNEY, J. "French think tanks in comparative perspective", p. 107. A: STONE, D.; DENHAM, A. *Think Tank Traditions. Policy research and the politics of ideas*. Manchester: Manchester University Press, 2004.

³⁰¹ GAFFNEY, J. "Political think tanks in the UK and ministerial "Cabinets" in France". *West European Politics* Vol. 14 (1991), núm. 1, p. 1-17.

Convaincre, de Michel Rocard; *République Moderne*, de Jean-Pierre Chevènement; *Club 89*, de Jacques Chirac, o *Clysthène*, de Jacques Delors.

Aquest tipus d'organitzacions no responen exactament a la definició de *think tanks*, però presenten moltes de les característiques essencials d'aquests, com la investigació, la coherència ideològica o l'impacte polític. En canvi, la segona categoria s'apropa més a la conceptualització clàssica dels laboratoris d'idees. Per exemple, els instituts nacionals d'investigació duen a terme moltes de les actuacions que realitzen els instituts independents d'investigació d'altres estats. Els grups d'investigació política són agrupacions d'experts que fan recerca en diferents àmbits i alhora comparteixen valors i principis. Generalment, la procedència dels analistes és la universitat, tot i que també s'hi integren professionals amb capacitat per obtenir informació sobre determinats sectors i per influir en la implementació de propostes elaborades en els estudis.

4.6.3 - El model italià

L'estàndard italià de *think tanks* es basa en la tipologia d'"organitzacions d'investigació contractada", és a dir, la motivació de la recerca neix de l'encàrrec d'un client. No obstant això, els instituts italians no són tan dependents dels contractes d'investigació com pot semblar a priori. El 60% dels ingressos d'aquestes organitzacions vénen de contribucions no condicionades i la resta provenen dels contractes. La *Fondazione Agnelli* o el *Centro Studi Investimenti Sociali* en són bons exemples. Segons Sonia Lucarelli i Claudio Radaelli,³⁰² la relació entre client i institució és dialèctica. En molts casos, el primer acudeix al centre de pensament amb una idea molt vaga i aquest té marge per reformular la sol·licitud inicial. En aquest sentit, un dels eslògans més utilitzats entre els laboratoris d'idees italians diu que l'oferta educa la demanda de recerca.

Una altra tipologia de *think tanks* italians són els que adopten una orientació ideològica concreta, com la *Fundazione Einaudi*, però malgrat el proselitisme que pregonen no tenen una política comunicativa agressiva com els "centres militants" nord-americans.

---

³⁰² LUCARELLI, S.; RADAELLI, C. "Italy: think tanks and the political system", p. 92. A: STONE, D.; DENHAM, A. (ed). *Think tank traditions. Policy research and the politics of ideas*. Manchester: Manchester University Press, 2004.

Els estudiosos italians³⁰³ els conceben més aviat com clubs polítics on els seus membres debaten sobre temes d'actualitat política i publiquen ocasionalment algun article o organitzen actes. *Ideazione*, *MicroMega* o *Liberal* són exemples d'aquests clubs.

4.6.4 - El model alemany

Els *think tanks* van guanyar importància a Alemanya després de la reunificació l'any 1990.³⁰⁴ En aquest sentit, Alemanya presenta una llarga tradició d'investigació impulsada per l'Estat —al voltant del 75% dels laboratoris d'idees estan finançats amb fons públics—, però, en canvi, no compta amb un llegat ampli d'investigació i anàlisi independent. En relació amb això, els contractes d'investigació són la font de finançament més important dels centres de pensament germànics.³⁰⁵

Més de la meitat dels *think tanks* alemanys es van fundar a finals del segle XX, tot i que els més importants en estructura i pressupost són anteriors al 1975. L'equivalent funcional dels tancs d'idees a Alemanya són els centres d'investigació i els consells consultius vinculats a les fundacions o grups d'interès,³⁰⁶ tot i que s'hi desenvolupen les tres categories principals de *think tanks*.

Els laboratoris d'idees acadèmics són la categoria més nombrosa a Alemanya i es poden dividir en diferents subgrups: les institucions d'investigació governamentals, els instituts d'investigació econòmica, els centres afiliats a universitats i els instituts d'investigació privada. En aquest context, el més important fa referència als centres creats pel govern federal o del *Länder*, com la *Stiftung Wissenschaft und Politik* (SWP), inspirada en el model de la *Rand Corporation* nord-americana, o el *Peace Research Institute Frankfurt-HSFK/PRIF*.

---

³⁰³ *Ibidem*.

³⁰⁴ BRAML, J. "U.S. and German Think Tanks in Comparative Perspective". *Policy Studies* Vol. 3 (2006), núm. 2, p. 222-267.

³⁰⁵ THUNERT, M. "Think tanks in Germany", p71. A: STONE, D.; DENHAM, A. (ed.) *Think tanks tradition. Policy research and the politics of ideas*. Manchester: Manchester University Press, 2004.

³⁰⁶ Vegeu BRAML, J. *Think tanks versus "Denkfabriken"?: U.S. and German policy research institutes' coping with and influencing their environments*. Baden-Baden: Nomos, 2004.

Els instituts d'investigació econòmica —coneguts com *Blaue Liste Institute*— són una altra varietat de laboratoris d'idees acadèmics que obtenen finançament mitjançant contractes amb el Ministeri d'Intercanvi i Comerç. Els informes que generen sobre el desenvolupament econòmic de les federacions tenen molta cobertura en els mitjans de comunicació i molt protagonisme en els governs, el Bundesbank i en el debat públic. Un bon exemple d'aquest tipus d'organitzacions és el *Forum Ebenhausen*.

Entre els *think tanks* acadèmics també trobem els afiliats a les institucions universitàries com el *Centrum für angewandte Politikforschung* (CAP), que està vinculat a la Universitat de Munic. A la dècada dels noranta, l'experiència del CAP es va expandir i diversos investigadors van promoure la creació de centres d'investigació associats a les facultats. L'*Institut für Entwicklung und Frieden* (INEF), de la Universitat de Duisburg, o el *Zentrum für Europäische Integrationsforschung* (ZEI), de la Universitat de Bonn, en són altres exemples.³⁰⁷

En darrera instància, els centres d'investigació privada independents i sense afany de lucre representen una categoria molt poc desenvolupada en el model alemany de catalitzadors d'idees. No obstant això, existeixen dues excepcions ben remarcables: la *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik* (DGAP), creada a Bonn l'any 1955, i la *Bertelsmann Stiftung*, fundada el 1977.

Pel que fa als centres d'investigació contractada, són entitats independents en termes orgànics i, tot i tenir un alineament ideològic força clar, no estan vinculats directament als partits polítics. L'*Oeko-Institute* —organització relacionada amb el moviment antinuclear— és un dels màxims exponents d'aquesta tipologia de laboratoris d'idees.

La tercera categoria fa referència als *advocacy tanks*, organitzacions vinculades a grups d'interès i orientades a proveir de continguts els polítics i administradors. Les primeres institucions d'aquesta classe van ser creades a la dècada del 1950 per la confederació de treballadors alemanys i per les comunitats catòliques i protestants. Més endavant es van crear un seguit d'*advocacy tanks* basats en el model nord-americà, com l'*Institut für Wirtschaft und Gesellschaft* (IWG), inspirat en l'AEI, o el *Frankfurter Institut für Risikomanagement und Regulierung* (FIRM), influenciat per l'èxit de la *Heritage*

---

³⁰⁷ GELLNER, W. *Ideenagenturen für Politik und Öffentlichkeit. Think Tanks in den USA und in Deutschland*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1995.

Foundation i el *Cato Institute*. Dins d'aquesta categoria també trobem les fundacions vinculades als partits polítics, com la *Konrad Adenauer Stiftung*,³⁰⁸ la *Friedrich Ebert Stiftung*³⁰⁹ o la *Friedrich Naumann Stiftung*.³¹⁰

---

³⁰⁸ KONRAD ADENAUER STIFTUNG. *Mission: Democracy! The Konrad Adenauer Stiftung*. Berlin: KAS, 2009.

³⁰⁹ VOGT, A. "Gasolineres de carburant intel·lectual": les fundacions polítiques alemanyes com a mitjanceres en un món sense fronteres. El cas de la Fundació Friedrich Ebert". *FRC* (2002), núm. 5, p. 204-210.

³¹⁰ FRIEDRICH NAUMANN STIFTUNG. *Für Die Freiheit*. Potsdam-Babelsberg: Friedrich Naumann Stiftung, 2012.

5- EL MODEL ESPANYOL DE THINK TANKS

En aquest apartat s'analitza des d'una perspectiva històrica la irrupció dels laboratoris d'idees a l'Estat espanyol. Tanmateix, abans d'abordar l'evolució de les institucions dedicades a la producció de coneixement, analitzaré els principals elements que conformen el sistema polític i la cultura política³¹¹ derivats de la transició democràtica i les repercussions d'aquest període en la configuració dels *think tanks* a l'Estat espanyol.

5.1 – Sistema polític espanyol i model de *think tanks*

El sistema polític espanyol vigent està regulat per la Constitució espanyola (CE), aprovada en referèndum el 6 de desembre del 1978. Aquesta llei fonamental regula, entre altres aspectes, els drets i els deures dels ciutadans, l'organització del poder de l'Estat, les relacions entre l'Estat i els ciutadans i l'organització territorial de l'Estat.³¹²

La CE estableix la monarquia parlamentària com la forma de govern; l'Estat social i democràtic de drets com la forma d'estat, i l'Estat de les autonomies com l'estructura territorial.

El context de creació dels *think tanks* condiciona les seves característiques i els canvis en els contextos on operen tenen efectes transformatius sobre ells.³¹³ D'acord amb aquesta idea, la cultura política dominant a l'Estat espanyol —fruit del sistema democràtic regulat a la Constitució del 1978— ha estat determinant en la definició del model espanyol de laboratoris d'idees. En aquest context, la transició democràtica (1975-1978) va esdevenir un període històric clau en la definició, la concreció i l'establiment de les bases democràtiques.³¹⁴

---

³¹¹ Per “cultura política” utilitzo la concepció de Lucien Pye i Sidney Verba basada en l'anàlisi del sistema polític de les nacions (funcionament de les institucions, processos legals, la presa de decisions o l'eficiència de l'economia) i la vida democràtica dels seus ciutadans (actitud i participació en el sistema polític). Vegeu PYE, L.; VERBA, S. *Political Culture and Political Development*. Princeton: Princeton University Press, 1969.

³¹² Vegeu BLAS GUERRERO, A. [et al.]. *Sistema político español*. Madrid: Uned, 2010.

³¹³ RICH, A. *Think tanks, public policy, and the politics of expertise*. New York: Cambridge University Press, 2004.

³¹⁴ Vegeu GALLEGO, F. *El mito de la transición. La crisis del franquismo y los orígenes de la democracia (1973-1977)*. Barcelona: Crítica, S.L., 2008.

5.1.1 – Transició democràtica i cultura política espanyola

Històricament, les transicions a la democràcia han adoptat la forma de ruptura amb el règim anterior, ja sigui per mitjà de guerres internacionals, revolucions internes, cops d'estat o dipositant el poder a l'oposició un cop demostrada la incapacitat de reinstitucionalitzar un règim autoritari. No obstant això, la transició espanyola va ser completament diferent: va consistir en un acord entre elits per mitjà de negociacions discretes i secretes.³¹⁵ La comprensió d'aquest fenomen polític ha donat lloc a diferents versions sobre la transició espanyola.

D'una banda, autors com Edward Malefakis³¹⁶ o Paul Preston³¹⁷ sostenen que la modernització de la dècada dels setanta va generar contradiccions cada cop més greus entre liberalisme econòmic i autoritarisme, fet que va provocar que la democràcia esdevingués un resultat irreversible. En relació amb això, Ramón Cotarelo³¹⁸ fa referència a l'existència d'un context internacional desfavorable al franquisme i propici a la democràcia. Tanmateix, aquesta teoria no explica per què el canvi no va ser possible abans i per què va poder ser controlat i negociat per la coalició autoritària.³¹⁹

D'altra banda, una explicació possible a la paradoxa anterior ha donat lloc a una interpretació de la Transició que té el seu origen en la mateixa naturalesa evolutiva del franquisme. Carlos Huneeus³²⁰ considera que el franquisme va ser un entramat complex d'institucions, estructures, pràctiques formals i informals i vinculacions personals que va sortir victoriós de la Guerra Civil i va assolir una gran funcionalitat política. Però es

---

³¹⁵ Vegeu LINZ, J.: "La Transición a la Democracia en España en Perspectiva Comparada". A: COTARELO, R. (comp.). *Transición política y consolidación democrática. España (1975-1986)*. Madrid: CIS, 1992.

³¹⁶ MALEFAKIS, E. "Spain and Its Francoist Heritage". A: HERZ, J.H. *From Dictatorship to Democracy. Coping with the Legacies of Authoritarianism to Totalitarianism*. Westport, CT: Greenwood Press, 1982.

³¹⁷ PRESTON, P. "Los orígenes de la Transición: Dictadura, Terrorismo y Cambio Social". *Sistema* (1985), núm. 68-69, p. 131-140.

³¹⁸ COTARELO, R. "La Transición Política". A: TEZANOS, J.F.; COTARELO, R.; DE BLAS, A. (ed.). *La Transición Democrática Española*. Madrid: Sistema, 1986.

³¹⁹ SASTRE GARCÍA, C. "La Transición política en España: una sociedad desmovilizada". *REIS* (1997), núm. 80, p. 33-68.

³²⁰ HUNEEUS, C. *La Unión de Centro Democrático y la Transición a la Democracia en España*. Madrid: CIS, 1985.

torna disfuncional per la seva continuïtat davant la “parada biològica” del règim amb la mort de Franco, la qual cosa provoca que diferents faccions (tradicionalistes, falangistes, catòlics, monàrquics...) prenguin posicions en el problema successori. D’acord amb això, Juan J. Linz defensa que el pluralisme del règim va comportar l’emergència de distintes forces d’oposició i semioposició que van facilitar el procés de la Transició.³²¹

En aquest context, Rafael López Pintor afirma que després de la mort de Franco la societat espanyola va permetre la maniobrabilitat de les elits polítiques perquè arreglessin les seves diferències històriques de manera amistosa. La majoria de la població no semblava disposada a veure’s involucrada en situacions arriscades, ja fossin per mantenir el règim autoritari o per enderrocar-lo.³²² D’acord amb això, Cayo Sastre García sosté que el procés de redemocratització espanyol es va forjar en un pacte entre elits que van gaudir d’un marge ampli per a la negociació, afavorit per l’existència d’una societat políticament desmobilitzada³²³ com a conseqüència reactiva de la Guerra Civil³²⁴ i de la peculiar cultura política del franquisme: apoliticisme, afecció als hàbits tradicionals, immaduresa, forta confiança en les autoritats, creença en l’ordre públic i estabilitat.³²⁵ Per autors com Botella,³²⁶ José Vidal Beneyto³²⁷ o Ludolfo Paramio i Jorge M. Reverte,³²⁸ aquesta cultura s’ha mantingut gairebé inalterable des de la Transició fins a la societat democràtica actual, fet que permet explicar l’acceptació acrítica de mesures com el blindatge dels partits polítics.

---

³²¹ LINZ, J. “Transiciones a la Democracia”. *REIS* (1990), núm. 50, p. 7-33.

³²² LÓPEZ PINTOR, R. *La opinión pública española: Del Franquismo a la Democracia*. Madrid: CIS, 1982.

³²³ SASTRE GARCÍA, C. “La Transición política en España: una sociedad desmovilizada”.

³²⁴ COLOMER, J.M. *El arte de la manipulación política*. Barcelona: Anagrama, 1990.

³²⁵ RODRÍGUEZ IBÁÑEZ, J. *Después de una Dictadura: Cultura Autoritaria y Transición Política en España*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1987.

³²⁶ BOTELLA, J.: “La cultura política en la España democrática”, p. 121-136. A: COTARELO, R. (comp.). *Transición política y consolidación democrática. España (1975-1986)*. Madrid: CIS, 1992.

³²⁷ VIDAL BENEYTO, J. *Del franquismo a una democracia de clase*. Madrid: Akal, 1977.

³²⁸ PARAMIO, L.; REVERTE, J.M. “Contra las cuerdas”. A: CLAUDÍN, F. (ed.). *¿Crisis de los partidos políticos?* Madrid: Dédalo, 1980.

Els quaranta anys de franquisme no van operar de la mateixa manera en tots els partits polítics. Uns quants van actuar en la clandestinitat; uns altres van desaparèixer, i la resta van quedar en una ambigua situació de latència.³²⁹ D'acord amb això, gairebé tots els partits que van desenvolupar algun tipus d'activitat durant la dictadura van aparèixer a la llum pública el 15 de juny del 1977. Amb l'aprovació de la Constitució espanyola l'any 1978, els partits van assolir el ple reconeixement institucional i polític en l'article sisè del text, que els atribueix la tasca de concórrer a la formació i la manifestació de la voluntat popular i actuar com a instrument fonamental per a la participació política. Això va significar un predomini dels partits en el procés de transició i consolidació, clarament perceptible en dues circumstàncies: l'abundància normativa referent als partits polítics, i la forma en què la mentalitat partidista ha impregnat l'actuació dels poders de l'Estat (clientelisme, mediatització de l'activitat representativa i legislativa, i sistema de quotes en organismes estatals).³³⁰

En aquest context, la importància històrica dels partits en el sistema polític espanyol ha condicionat el desenvolupament dels *think tanks*. La proposició de noves formes d'aplicació de les activitats governamentals que en el model anglosaxó protagonitzen els *think tanks*, a l'Estat espanyol recau majoritàriament en els partits polítics a causa de la seva tradició i la gran implementació territorial.³³¹ Això implica que el model espanyol de laboratoris d'idees presenti un elevat grau de vinculació amb els partits polítics i, en contrapartida, un baix desenvolupament de *think tanks* independents. A més, aquests darrers pateixen un problema d'encaix en l'entramat polític i institucional que és inherent al mateix sistema polític espanyol. Així, doncs, els laboratoris d'idees a casa nostra es fonamenten, en gran part, en les característiques definitòries de la cultura política espanyola.

---

³²⁹ Vegeu TUSELL, X. *La oposición democrática al franquismo*. Barcelona: Planeta, 1977.

³³⁰ COTARELO, R.: "Los partidos políticos", p.303. A: COTARELO, R. (comp.). *Transición política y consolidación democrática. España (1975-1986)*. Madrid: CIS, 1992.

³³¹ Vegeu MORODO, R. (comp.). *Los partidos políticos en España*. Barcelona: Labor, 1979.

En aquest sentit, Vallès³³² identifica els principals eixos de la cultura política espanyola derivats de la transició democràtica:

- Legitimitat de la democràcia
- Nivell de suport a les institucions constitucionals
- Eficàcia percebuda de la democràcia
- Retraïment davant la política

El primer element a considerar és la creença en la legitimitat de la democràcia. Sembla difícil que una democràcia pugui assentar-se i mantenir-se si la ciutadania no comparteix de forma prou extensa una creença en la conveniència de la democràcia.³³³ Segons Vallès, aquesta creença pot expressar-se de dues formes complementàries. En primer lloc, acceptant que la democràcia és, en termes generals, la millor —o la menys dolenta— de les formes possibles d'organitzar-se políticament. En segon lloc, admetent que —amb totes les seves limitacions— la democràcia és el sistema de govern més adequat per a aquella societat concreta. Aquesta doble acceptació —genèrica i específica— és la que trobem en la cultura política espanyola.³³⁴

Podem aprofundir una mica més en l'anàlisi d'aquesta acceptació examinant el suport concret a elements del sistema democràtic constitucional com la mateixa noció de Constitució, la monarquia i l'organització autonòmica de l'Estat.

Amb relació a la Constitució, una majoria dels ciutadans l'eleva a símbol del consens ampli entre corrents ideològics i partits que la van produir. Per primera vegada en la història política espanyola, el text constitucional no s'ha vist com a bandera d'un sol partit o sector ideològic, sinó que ha estat considerat un patrimoni comú, malgrat les discrepàncies sobre determinats aspectes.

---

³³² VALLÈS, J.M. *Constitució i cultura democràtica*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1999. (WP 157).

³³³ LINZ, J.; STEPAN, A. *Problems of democratic consolidation. Southern Europe, South America, and post-Communist Europe*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1996.

³³⁴ VALLÈS, J.M. *op.cit.*

Pel que fa a la institució monàrquica, aquesta ha esdevingut una peça constitucional acceptada gràcies a la seva importància simbòlica basada en la manca d'incidència política en el conjunt del sistema democràtic (“el rei no governa, però regna”). No obstant això, episodis polèmics com la cacera del rei a Botswana en plena crisi econòmica o la implicació de membres de la família real en casos de corrupció han malmès la imatge d'aquesta institució entre la ciutadania.³³⁵

L'altra qüestió central en la política contemporània espanyola és la distribució territorial del poder. En aquest sentit, la Constitució va posar en marxa un procés d'organització territorial de poder sense precedents en la història de l'Estat espanyol. Aquesta és una qüestió que no ha estat resolta de manera satisfactòria, sobretot pel que fa a les demandes de plena sobirania de Catalunya i el País Basc.³³⁶ Això ha comportat que els *think tanks* d'aquests territoris s'hagin dedicat en gran mesura a l'anàlisi de l'autogovern i les relacions bidireccionals amb l'Estat.

Pel que fa l'eficàcia percebuda de la democràcia, a l'Estat espanyol existeix una crítica força estesa sobre el rendiment del sistema democràtic en molts àmbits de l'acció política i dels seus actors principals, especialment els polítics i els partits. No obstant això, en el cas espanyol —com en el de Portugal o Grècia— la legitimitat —o suport general a la democràcia— sembla que és “incondicional”. És a dir, no està supeditat a l'evolució de l'eficàcia percebuda del sistema. Així, la gran majoria de la ciutadania manté el seu suport a la democràcia malgrat que la seva percepció del rendiment tendeixi a ser negativa.³³⁷

Finalment, un altre component de la cultura política espanyola consisteix en una difusió àmplia d'una actitud ciutadana que es manifesta en la combinació d'una sèrie de símptomes com el baix interès per la política, la malfiança vers la classe política, la nul·la predisposició a afiliar-se a partits polítics o sindicats i la poca confiança en la

---

³³⁵ CUÉ, C. “Horas difíciles para la Monarquía”. *El País* [Edició digital] (22 abril 2012) <http://politica.elpais.com/politica/2012/04/21/actualidad/1335024118_962877.html> [Consulta: 1 juny 2012]

³³⁶ Vegeu DÍAZ LÓPEZ, C.E. “El problema de la estructuración político-territorial de España: una aproximación histórico-politológica”. *Revista de Política Comparada* (1980-81), núm. 3, p. 137-161.

³³⁷ VALLÈS, J.M. *op.cit.*, p. 14.

pròpia competència política. Aquesta actitud expressa un allunyament de la política, qualificada generalment com a *desafecció política*, que en el cas espanyol s'ha batejat com *cinisme democràtic*³³⁸ o *democratisme cínic*.³³⁹ Aquesta actitud és el sediment resultant d'un llarg procés d'acumulació cultural que va més enllà de les variacions del sistema polític i que no s'ha alterat amb l'arrelament de la democràcia.

Com ja s'ha apuntat en el capítol anterior, una de les causes explicatives del desenvolupament mundial dels laboratoris d'idees és la democratització i la consegüent petició d'assessorament per implementar polítiques públiques modernitzadores.³⁴⁰ En aquest sentit, cada vegada més els governs estan sotmesos a una major pressió per part d'associacions ciutadanes i ONG per millorar el rendiment de les seves gestions.³⁴¹ Tanmateix, el baix interès de la ciutadania espanyola per la política ha actuat com un desincentiu a l'hora de potenciar els *think tanks*. És a dir, no ha existit una demanda social sòlida d'informació i anàlisis independents que comportés la participació d'organitzacions dedicades a la producció de coneixement especialitzat. Però, a més, les institucions creades amb aquesta finalitat s'han impulsat sota l'empara de les administracions públiques. En relació amb això, Botella³⁴² assegura que els ciutadans espanyols no confien excessivament en la cooperació social perquè consideren que és l'Estat qui ha de vetllar pel benestar de la societat. Per tant, el desinterès polític general i el profund estatisme de la societat espanyola són elements clau per entendre el poc pes específic dels *think tanks*. Però no són els únics. Les característiques del sistema mediàtic espanyol tampoc no han facilitat la visibilitat d'aquestes organitzacions ni, per extensió, el seu desenvolupament.

---

³³⁸ MARAVALL, J.M. *La política de la transición*. Madrid: Editorial Taurus, 1981.

³³⁹ BOTELLA, J. "La cultura política en la España democrática", p. 121-136. A: COTARELO, R. (comp.). *Transición política y consolidación democrática. España (1975-1986)*. Madrid: CIS, 1992.

³⁴⁰ XIFRA, J.; PONSÀ, F. *El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo*. Barcelona: Niberta, 2009, p. 71.

³⁴¹ MCGANN, J. 2008. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*, p. 45.

³⁴² BOTELLA, J. "La cultura política en la España democrática", p. 134-135.

5.1.2 – El sistema mediàtic espanyol i la dimensió comunicativa dels *think tanks*

Fredrick Siebert, Theodore Peterson i Wilbur Schramm³⁴³ sostenen que la premsa sempre assumeix la forma i el color de les estructures socials i polítiques dins les quals opera. Daniel Hallin i Paolo Mancini³⁴⁴ aprofundeixen més aquesta teoria i afirmen que no es poden comprendre els mitjans de comunicació sense tenir un coneixement de la naturalesa de l'Estat, del sistema de partits polítics, de les relacions existents entre interessos econòmics i polítics o del desenvolupament de la societat civil, entre altres elements de l'estructura social. D'acord amb aquesta idea, analitzaré les característiques del sistema mediàtic espanyol en relació amb el sistema polític per tal de presentar el marc comunicatiu en el qual actuen els *think tanks* a l'Estat espanyol.

El fet que Grècia, Portugal i Espanya fossin els darrers països de l'Europa occidental en desfer-se dels règims autoritaris i iniciar la transició cap a una democràcia liberal va motivar l'interès d'historiadors i especialistes en les ciències socials per l'Europa del sud, una regió amb una experiència històrica diferent.³⁴⁵ En aquest context, la tardana transició democràtica en la regió mediterrània ha produït unes pautes de relació ben determinades entre els mitjans de comunicació i el món polític. Hallin i Mancini³⁴⁶ defineixen el sistema mediàtic espanyol com un model *pluralista polaritzat* que té com a característiques principals la integració dels mitjans de comunicació en la política de partits, un desenvolupament històric més dèbil dels mitjans de comunicació comercials, un baix nivell d'autonomia periodística i un important paper de l'Estat.

En relació amb això, els mitjans de comunicació dels països mediterranis estan considerablement polititzats i el nivell de paral·lelisme polític³⁴⁷ és relativament alt.

---

³⁴³ SIEBERT, F., PETERSON, T., SCHRAMM, W. *Four Theories of the Press*. Urbana: University of Illinois Press, 1956.

³⁴⁴ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*. Barcelona: Editorial Hacer, S.L., 2008.

³⁴⁵ Vegeu, per exemple, GUNTHER, R., DIAMANDOUROS, N., PUHLE, H. (ed.). *The politics of Democratic Consolidation: Southern Europe in Comparative Perspective*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995.

³⁴⁶ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*.

³⁴⁷ Terme utilitzat per Hallin i Mancini per definir el grau de paral·lelisme que existeix entre l'estructura del sistema de mitjans de comunicació i el sistema polític.

L'estil periodístic d'aquest model tendeix a posar més èmfasi en el comentari que en la informació.³⁴⁸ Els diaris solen representar distintes tendències polítiques que es reflecteixen en les diferents actituds polítiques dels lectors. En aquest context, Max Weber³⁴⁹ considera que les notícies no són simplement informació i que els periodistes no són vistos només com a abastadors d'informacions o escàndols, sinó més aviat com a "polítics professionals". A més, els periòdics no són simples empreses capitalistes amb afany de lucre, sinó organitzacions polítiques que funcionen com a clubs polítics.

De la mateixa manera, la radiotelevisió pública tendeix a ser partidista.³⁵⁰ En aquest sentit, el tractament informatiu de la política no pot ignorar la diversitat de les forces polítiques espanyoles, però és evident el biaix que es produeix en benefici dels interessos polítics del partit que exerceix el poder.³⁵¹

Durant la transició espanyola, l'absència d'institucions democràtiques ja formades va implicar que els mitjans de comunicació servissin de conducte per a la informació sobre l'estratègia de canvi polític que el govern reformista d'Adolfo Suárez estava desenvolupant i, a més, constituïssin plataformes per a l'expressió de les demandes polítiques de les organitzacions polítiques i sindicalistes emergents.³⁵² En aquest context, el partidisme dels mitjans de comunicació i les pressions governamentals van augmentar a la dècada dels noranta a mesura que les eleccions es tornaven més competitives. Com a conseqüència d'això, els mitjans de comunicació van ser utilitzats per diversos actors com instruments per intervenir en el món polític.³⁵³

---

³⁴⁸ Vegeu CANEL, M.J.; SÁNCHEZ-ARANDA, J.J. "La influencia de las actitudes profesionales del periodista español en las noticias" *Anàlisi* (1999), núm. 23, p. 151-170.

³⁴⁹ WEBER, M. *Política como vocación*. Citat a TUCHMAN, G. "Métodos cualitativos en el estudio de las noticias". A: JENSEN, K.B.; JANKOWSKI, N.W. (ed.). *Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*. Barcelona: Bosch Casa Editorial, S.A., 1993, p. 101.

³⁵⁰ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*.

³⁵¹ FERNÁNDEZ, I.; SANTANA, F. *Estado y medios de comunicación en la España democrática*. Madrid: Alianza Editorial, 2000.

³⁵² GUNTHER, R.; MONTERO, J.R.; WERT, J.I. "The Media and Politics in Spain: From Dictatorship to Democracy". A: GUNTHER, R.; MUGHAN, A. (ed.). *Democracy and the Media: A Comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

³⁵³ BARRERA, C. *Sin mordaza: Veinte años de prensa en democracia*. Madrid: Temas de Hoy, 1995.

L'Estat sempre ha desenvolupat un important paper en la vida social del sud d'Europa i la seva influència en el sistema dels mitjans de comunicació no és cap excepció. El paper estatal és complex perquè és un reflex de la combinació d'unes tradicions autoritàries d'intervenció i unes tradicions democràtiques pròpies de l'estat del benestar.³⁵⁴ En l'àmbit comunicatiu, les subvencions públiques als mitjans de comunicació han representat una de les fórmules d'intervenció política. D'acord amb això, a la dècada dels vuitanta, a Espanya existien importants subvencions per a la premsa. Actualment, l'Estat utilitza la publicitat governamental com un mecanisme de pressió política.³⁵⁵

En relació amb això, cal afegir que és el mateix Estat, i no una agència reguladora independent, l'encarregat de concedir les llicències de radiotelevisió, fet que ha provocat que aquesta concessió es realitzés atenent a les afinitats polítiques dels sol·licitants amb l'objectiu d'exercir un control polític.³⁵⁶

En un sistema multipartidista com l'espanyol, l'element més important de la comunicació política és el procés de negociació que té lloc entre els partits, les faccions i altres actors socials aliats. Històricament, els mitjans de comunicació —sobretot els diaris— han contribuït i participat en aquest procés de negociació. En aquest sentit, proporcionen un important recurs perquè les elits puguin seguir i comentar l'estat de les negociacions, decidir els temes que s'han de tractar, assenyalar posicions i compromisos, exercir una pressió i arribar a un acord.³⁵⁷

En un estudi sobre les maneres d'informar de les polítiques d'immigració en els mitjans de comunicació, Rodney Benson³⁵⁸ va observar moltes diferències arrelades en distintes

---

³⁵⁴ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*, p. 110.

³⁵⁵ *Ibidem*.

³⁵⁶ FERNÁNDEZ, I.; SANTANA, F. *Estado y medios de comunicación en la España democrática*.

³⁵⁷ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*, p. 122.

³⁵⁸ BENSON, R.D. *Shaping the Public Sphere: Journalistic Fields and Immigration Debates in the United States and France, 1973-1974*. Berkeley: University of California, 2000.

cultures periodístiques i diferents relacions entre els mitjans de comunicació i les institucions públiques. Els mitjans de comunicació francesos, de la mateixa manera que els espanyols, estaven més diferenciats políticament, representaven una gamma més àmplia de posicions ideològiques, incloïen més comentaris i anàlisis però menys informació, i posaven més èmfasi en les fonts dels partits polítics i en els grups organitzats de la societat civil, mentre que la informació nord-americana posava l'accent en les fonts neutrals i apolítiques com, per exemple, els jutges.³⁵⁹

La prioritat dels mitjans de comunicació en els sistemes *pluralistes polaritzats* no consisteix a oferir a la ciutadania una informació més o menys objectiva, seguint l'ideal periodístic de servei públic. Al contrari, els diferents mitjans —tant públics com privats— es troben atrapats en la lògica de competència política, desenvolupant clars nexes amb els partits polítics i imitant les seves argumentacions partidistes.³⁶⁰ D'acord amb això, el *pluralisme polaritzat* espanyol opta pel negativisme i l'atac al rival com a manera específica d'expressar el seu partidisme. Aquesta pràctica comporta que el sistema mediàtic espanyol prioritzi el desgast polític mitjançant les fonts partidistes i les informacions negatives, fet que va en detriment de les fonts independents i les informacions rigoroses que caracteritzen determinats *think tanks*. Per aquesta raó, els catalitzadors d'idees espanyols no disposen d'un espai mediàtic consolidat, com succeeix per exemple als Estats Units.

Aquesta mancança també s'explica per la poca tradició dels laboratoris d'idees a l'Estat espanyol. A continuació es fa un petit repàs de l'evolució històrica d'aquestes organitzacions per comprendre el tímid desenvolupament del mercat de les idees a casa nostra.

---

³⁵⁹ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*, p. 132.

³⁶⁰ CASTROMIL, A. "Negativismo mediático y pluralismo polarizado: las elecciones Autonómicas y Municipales de Madrid". A: Congreso de Comunicación Política, (Madrid 8-9 de maig del 2008).

5.2 – Evolució històrica dels *think tanks* a l'Estat espanyol

D'entrada, convé matisar que els *think tanks* originaris espanyols disten molt de la naturalesa dels seus homòlegs nord-americans. Manuel Pérez Yruela, de la mateixa manera que Dickson³⁶¹ i Gellner,³⁶² parteix d'una conceptualització dels catalitzadors d'idees més àmplia i generosa que permet contextualitzar aquest tipus d'institucions en la xarxa institucional que conforma la societat del coneixement. Per tant, aquesta estipulació poc restrictiva té en compte les organitzacions que en algun moment hagin desenvolupat anàlisis de polítiques públiques.

Si anteriorment deia que la presència dels laboratoris d'idees a Europa estava a les beceroles de la realitat nord-americana, a l'Estat espanyol³⁶³ la situació encara es troba en una fase més inicial. Actualment, s'està produint el que va esdevenir als Estats Units i el Regne Unit entre els anys setanta i vuitanta del segle passat: un creixement notable d'aquestes organitzacions i un esforç per adquirir notorietat pública. D'acord amb això, Suárez Pertierra³⁶⁴ afirma que Espanya no ha articulat d'una manera efectiva la trama social i el conjunt de capacitats de coneixement que pot aportar perquè no hi ha el costum de veure els problemes des d'una perspectiva global. De la mateixa manera, sovint no queda clara la distribució de tasques entre els poders públics i la societat civil i, en ocasions, en els espais oficials s'instal·la la desconfiança vers el treball de les organitzacions socials perquè resulta difícil canalitzar la seva projecció externa. A més, els partits polítics espanyols veuen amb certa prevenció les fàbriques d'idees. Si es tracta d'organismes adscrits als partits, no esperen d'aquests altra cosa que un cert seguidisme i suport en la consecució dels objectius marcats per la direcció executiva. I si són independents, els miren amb massa recel. Pedro Schwartz considera que és difícil defensar idees contràries al poder:

---

³⁶¹ DICKSON, P. *Think Tanks*. New York: Atheneum, 1971.

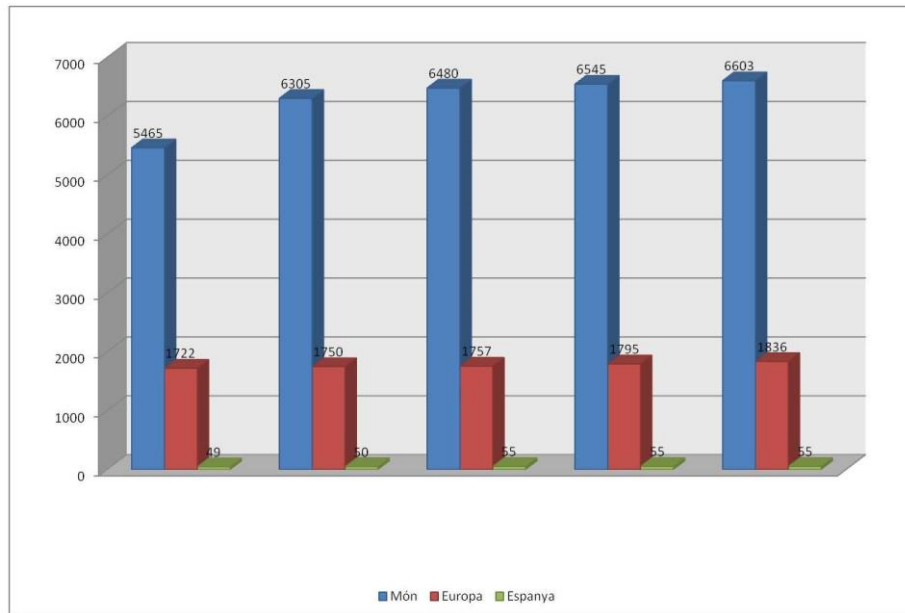
³⁶² GELLNER, W. "Think Tanks in Germany". A: STONE, D.; DENHAM, A.; GARNETT, M. (ed.) *Think Tanks across nations*. Manchester: Manchester University Press, 1998.

³⁶³ Vegeu "Think-tanks en España: nuevos actores en el mercado de las ideas políticas". *Perspectivas del mundo de la comunicación* (2006), núm. 32, p. 2-3.

³⁶⁴ SUÁREZ PERTIERRA, G. "Elogio del think tank". *El País* [Madrid] (29 de març del 2012), p.17.

“Els governs són molt poderosos i a les empreses no els agrada finançar idees que vagin en contra dels que concediran les obres públiques.”³⁶⁵

Per tot això, la realitat espanyola pel que fa als *think tanks* és feble i volàtil i dista molt de la situació nord-americana i, fins i tot, europea.

Figura 7. Evolució del nombre de think tanks per any al món, Europa i Espanya. (Font: Elaboració pròpia a través de les dades dels estudis de McGann).

Tot i que existeixen diversos centres de pensament, aquests tenen una influència limitada i són força desconeguts pels líders polítics, econòmics i socials del país. Aquesta situació es deu, sobretot, a la posició contrària de la dictadura franquista a aquest tipus d'institucions. En aquest sentit, el coneixement científic va esdevenir un factor incòmode per al franquisme perquè per al nacionalcatolicisme la ciència moderna encarnava bona part dels mals d'una societat: materialisme, entronització de la raó i, sobretot, l'allunyament de Déu. Segons aquest plantejament, la Guerra Civil no només va ser una croada per restaurar la religió com a element definitori de l'espanyolitat, sinó també una necessària intervenció terapèutica de depuració dels elements nocius que afectaven la pàtria: els intel·lectuals.³⁶⁶ Així, doncs, el franquisme va iniciar una purga

³⁶⁵ Citat a HERNÁNDEZ, E. “En qué piensan los think tank”. *La Vanguardia* [Barcelona] (12 de noviembre del 2006), núm. 44.921, p. 8-9 (suplement diumenge).

³⁶⁶ CANALES SERRANO, A. “La política científica de posguerra”, p. 105. A: GÓMEZ, A.; CANALES SERRANO, A. *Ciencia y fascismo*. Barcelona: Laertes, 2009.

que va ser especialment crua en l'àmbit universitari. Aquesta depuració no va prioritzar els professors de les àrees humanístiques, com podria fer pensar en un principi l'animadversió vers els intel·lectuals, sinó que va ser més intensa en les àrees científiques³⁶⁷ i va afectar al voltant d'un terç de l'escalafó de catedràtics.³⁶⁸

La dictadura franquista va suposar una ruptura total amb l'època daurada de l'activitat científica espanyola (1915-1935) que va propiciar una triple destrucció:³⁶⁹

- De la principal orientació teòrica i filosòfica del procés de construcció de la ciència cultivada a principis del segle XX.
- De l'organització estructural i institucional com a conseqüència de la dissolució i la reorientació dels laboratoris i dels seus objectius d'investigació.
- De les carreres científiques dels investigadors que havien desenvolupat la seva tasca amb nivells d'excel·lència elevats.

Els totalitarismes avorten qualsevol espai de pensament i reflexió que pugui originar idees contràries a la ideologia dominant. No obstant això, permeten l'existència d'organitzacions similars però controlades pel règim. En el si del franquisme van aparèixer algunes d'aquestes institucions creades amb la finalitat de servir els interessos de la dictadura, com, per exemple, l'*Instituto de Estudios Agrosociales* (1947), l'*Instituto de Estudios Políticos* (1939) o l'*Instituto de Estudios de la Opinión Pública* (1964).³⁷⁰

L'*Instituto de Estudios Agrosociales* es va dedicar a l'estudi de la realitat de la societat rural espanyola, del desenvolupament agrari i de l'ordenació del territori. Al voltant d'aquesta institució es van reunir les persones que més van influir en la política agrària de l'etapa final del franquisme. Durant molts anys va editar la *Revista de Estudios*

---

³⁶⁷ Vegeu OTERO, L. E. *La destrucción de la ciencia en España*. Madrid: Editorial Complutense, 2006.

³⁶⁸ Vegeu MORENTE, F. "La universidad en los regímenes fascistas: la depuración del profesorado en Alemania, España e Italia". *Historia Social* (2006), núm. 54, p. 60.

³⁶⁹ PERDOMO, I. "La destrucción del legado de la JAE", p. 138. A: GÓMEZ, A.; CANALES SERRRANO, A. *Ciencia y fascismo*. Barcelona: Laertes, 2009.

³⁷⁰ Vegeu PONSÀ, F. "Los embriones de los think tanks en España". [En línia] París: Observatoire Français des Think Tanks, 2012. <<http://www.oftt.eu/thematiques/europe/article/los-embriones-de-los-think-tanks-en-espana>> [Consulta: 20 juny 2012]

Agrosociales, que recollia el pensament social agrari de l'època i diversos estudis de sociologia rural.

Per la seva part, l'*Instituto de Estudios Políticos* (IEP)³⁷¹ va ser creat amb l'objectiu d'investigar els problemes polítics, econòmics i socials d'Espanya. Segons Nicolás Sesma Landrin,³⁷² l'IEP va constituir una part activa i fonamental de l'intent falangista de configurar-se com a eix polític i ideològic de l'Estat franquista. Així, doncs, prenent com a model l'aparell politicocultural del feixisme italià, va intentar situar-se a la cúspide del sistema de fabricació de consens posat en marxa pel franquisme al final de la Guerra Civil. El principal instrument d'influència de l'IEP va ser la *Revista de Estudios Políticos*,³⁷³ convertida amb el temps en un dels punts de referència de la cultura espanyola en tot allò referent als estudis polítics i socials.

La restitució democràtica va comportar que l'IEP es reconvertis en el *Centro de Estudios Políticos y Constitucionales* (CEPCO) i adoptés tasques més pròpies d'un tanc d'idees, com l'elaboració d'investigacions sobre el sistema polític espanyol o l'assistència i l'assessorament a la Presidència del Govern. Aquest centre edita diverses revistes científiques sobre aspectes constitucionals, politològics i administratius que compten amb un gran prestigi.

Finalment, l'*Instituto de Estudios de la Opinión Pública* tenia per objecte la realització d'estudis i enquestes sobre els estats d'opinió nacional i internacional. Amb la restauració de la democràcia es va transformar en l'actual *Centro de Investigaciones Sociológicas* (CIS), l'organització demoscòpica més important de l'Estat espanyol i una referència en matèria d'estudis electorals. El CIS ha contribuït a un millor coneixement de la realitat social i política espanyola mitjançant la realització de més de 1.600 estudis d'opinió pública. Aquest organisme edita la *Revista Española de Investigaciones*

---

³⁷¹ Vegeu SESMA LANDRIN, N. "Importando el nuevo orden. El Instituto de Estudios Políticos y la recepción de la cultura fascista y nacionalsocialista en España". A: GALLEGO, F.; MORENTE VALERO, F. (coord.). *Rebeldes y reaccionarios. Intelectuales, fascismo y derecha radical en Europa*. Barcelona: El Viejo Topo, 2011.

³⁷² SESMA LANDRIN, N. "Propaganda en la alta manera e influencia fascista. El Instituto de Estudios Políticos (1939-1943)". *Ayer* (2004), núm. 53, p. 155-178.

³⁷³ PORTERO, J. A.: "La Revista de Estudios Políticos (1941-1945)", p. 28-54. A: RAMÍREZ, M. [et al.] *Las fuentes ideológicas de un régimen (España, 1939-1945)*. Zaragoza: Libros Pórtico, 1978.

Sociológicas, que, juntament amb la *Revista Internacional de Sociología*, són les publicacions científiques de sociologia més importants del país.

Segons Pérez Yruela,³⁷⁴ a més d'aquests centres es van crear i desenvolupar en el si de la mateixa Administració pública departaments especialitzats en l'estudi i l'anàlisi de problemàtiques que eren competència dels diferents ministeris. Per exemple, el Ministeri d'Agricultura va realitzar una tasca important de modernització del sector i d'elaboració de censos agraris, i el Ministeri d'Indústria, mitjançant els serveis d'estudis de l'*Instituto Nacional de Industria*, va elaborar destacats informes sobre l'economia espanyola. Tot això va suposar que en el moment de la transició democràtica existís un entramat institucional que va ser utilitzat pels posteriors governs democràtics però sense tenir un pes específic a l'hora de desenvolupar noves polítiques públiques. A més d'aquestes organitzacions públiques, durant el franquisme es van crear laboratoris d'idees privats, entre els quals destaquen la *Fundación de Estudios Sociales y de Sociología Aplicada* (FOESSA), organització dependent de Càritas i orientada a l'atenció de persones pobres i excloses.³⁷⁵

Com s'ha apuntat, el període del franquisme va significar un fre per a l'evolució dels centres de pensament. Això ha comportat que l'Estat espanyol es diferenciï d'altres països del seu entorn que han tingut la possibilitat de desenvolupar aquest tipus d'iniciatives durant tot el segle XX. Tanmateix, la primera iniciativa estatal per endegar un sistema estable d'informació orientat a la presa de decisions polítiques es remunta al 1877. Aquell va ser l'any de la creació de l'*Instituto Nacional de Estadística* (INE), que tenia l'objectiu d'aportar informació rigorosa per al coneixement de la societat i l'acció de govern. Actualment, l'INE produeix dades per a la pràctica totalitat de sectors d'activitat de la societat espanyola.³⁷⁶

---

³⁷⁴ Manuel Pérez Yruela va abordar la situació dels *think tanks* a l'Estat espanyol en una conferència realitzada a la Primera Conferència Internacional de Think Tanks de Països en Desenvolupament celebrada al Caire (17-18 de gener del 2008) i titulada "El papel de los laboratorios de ideas españoles en la modelación de las políticas de reforma".

³⁷⁵ Vegeu RENES AYALA, V. "La experiencia de Cáritas y de la Fundación FOESSA en el análisis de la pobreza en España". *Panorama social* (2010), núm. 12, p. 41-55.

³⁷⁶ Vegeu CORTINA GARCÍA, F. "Las actuaciones del INE en el campo de la Sociedad de la Información". *Economía Industrial* (2002), núm. 343, p. 33-44.

En aquest context, l'any 1907 es va crear la *Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas* (JAE), presidida per Santiago Ramón y Cajal, que va permetre crear laboratoris i centres d'investigació i concedir beques per estudiar a l'estranger. Aquesta institució va ser l'embrió del *Consejo Superior de Investigaciones Científicas* (CSIC), creat el 1939 amb l'objectiu de promoure investigacions en benefici del progrés científic i tecnològic. La JAE va constituir un model d'organització i desenvolupament del coneixement amb la finalitat de millorar l'educació científica espanyola i fer-la avançar per homologar-la als estàndards europeus. Segons el seu decret fundacional,³⁷⁷ la JAE volia formar el personal docent futur i oferir a l'existent mitjans i facilitats per seguir de prop el moviment científic i pedagògic de les nacions més cultes. Atorgava beques per a estades investigadores a l'estranger, sufragava les despeses per assistir a congressos científics rellevants i establia relacions amb les universitats i les entitats d'ensenyament preuniversitari.

L'esperit positivista que regnava a la JAE era vist per aquells propers a la ideologia tradicionalista i catòlica com una amenaça als principis morals i religiosos. En relació amb això, Malet³⁷⁸ assenyala que, paral·lelament a la purga d'intel·lectuals, el règim franquista va iniciar la definició d'una nova política científica a partir de l'experiència de dos projectes: l'*Instituto de España* i el CSIC.

El primer es va inspirar en el centenari *Institute de France* i, pel que fa al control d'institucions científiques preexistents, a la nova *Academia de Italia* en la qual Mussolini va enquadrar la venerable *Academia de Lincei*.³⁷⁹ En l'esfera cultural, l'*Instituto de España* va suposar control, direcció i enquadrament, mentre que en l'àmbit científic es va mostrar continuista amb la tasca realitzada per la JAE. Això no agradava a José María Albareda, que va substituir Julio Palacios al capdavant de la política científica franquista. Albareda volia eradicar la concepció mancada de

---

³⁷⁷ Reproduït a SÁNCHEZ RON, J.M. "El proyecto de una España modernizada: historia y objetivos de la JAE (1907-1939)", p. 74. A: SÁNCHEZ RON, J.M. (eds.) [et al.] *El laboratorio de España. La Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas (1907-1939)*. Madrid: Sociedad Estatal de Commemoraciones/Amigos de la Residencia de Estudiantes, 2007.

³⁷⁸ MALET, A. "Las primeras décadas del CSIC: investigación y ciencia para el franquismo". A: ROMERO DE PABLOS, A.; SANTESMASES, M.J. (eds.): *Cien años de política científica en España*. Madrid: Fundación BBVA, 2008.

³⁷⁹ Vegeu TANNENBAUM, E.R. *La experiencia fascista*. Madrid: Alianza, 1975, p. 388.

transcendència religiosa de la ciència i aquesta empresa requeria un projecte que produís una nova comunitat científica. Aquest va ser l'objectiu fundacional de l'organisme que va crear: el CSIC.³⁸⁰

L'objectiu del CSIC era superar l'oposició entre fe i raó que s'havia anat desenvolupant des de la revolució científica. La llei fundacional era molt explícita respecte a aquest punt: el CSIC aspirava a “la restauració de la clàssica i cristiana unitat de les ciències destruïda al segle XVII”.³⁸¹ Així, doncs, es pretenia generar una nova forma de coneixement subordinat a Déu i a la Pàtria, a la qual es denominava *ciència*, però que no assumia els valors i les normes científiques tradicionals.³⁸² Segons Sanz Menéndez,³⁸³ el CSIC es va crear per complir una triple tasca:

- Convertir-se en seu de l'activitat investigadora espanyola, potenciant totes les disciplines de manera harmònica, quelcom que a judici del franquisme havia estat desatès en l'etapa anterior.
- Desenvolupar un paper d'assessorament en l'ordenament de les activitats de l'Estat en relació amb la investigació.
- Mobilitzar i guanyar per al règim les elits acadèmiques i culturals emergents.

---

³⁸⁰ CANALES SERRANO, A. *La política científica de posguerra*, p. 119.

³⁸¹ “Ley Orgánica de 24 de noviembre, de la creación del Consejo Superior de Investigaciones Científicas”. *Boletín Oficial de España* (28 de noviembre del 1939), núm. 332.

³⁸² *La política científica de posguerra*, p. 127.

³⁸³ SANZ MENÉNDEZ, L. *Estado, ciencia y tecnología en España: 1939-1997*. Madrid: Alianza Universidad, 1997, p. 123.

Any	Organització
1907	Junta de Ampliación de Estudios (JAE)
1926	Fundación Pablo Iglesias (PSOE)
1939	Instituto de Estudios Políticos, Instituto de España i CSIC
1947	Instituto de Estudios Agrosociales
1964	Instituto de Estudios de la Opinión Pública
1965	FOESSA
1977	Círculo de Empresarios i CEOE
1978	Fundación Largo Caballero (UGT), Fundación de Investigaciones Marxistas i Fundación Ortega y Gasset
1979	Instituto de Estudios Económicos
1980	Funcas, COTEC i Centro de Estudios Políticos y Constitucionales
1981	Fundación Sistema
1985	Fedea, Fundación de Estudios de Economía Aplicada i Fundación Encuentro
1987	Fundación Independiente i GEES
1988	Fundación 1º de Mayo (CCOO)
1991	Incipe
1997	Fundación Alternativas
1999	Fride
2001	Institución Futuro i Fundación Everis
2003	Fundación Internacional para la Libertad i Centro Internacional Toledo para la Paz (CITpax)
2005	Instituto Juan de Mariana i Fundación Ecología y Desarrollo
2006	Fundación Burke i Fundación Ciudadanía y Valores
2007	Poder Limitado

Figura 8. Any de creació dels laboratoris d'idees espanyols. (Font: Elaboració pròpia).

Es considera que el primer *think tank* de l'Estat espanyol va ser la *Fundación Pablo Iglesias* (1926), que pren el nom del fundador del *Partido Socialista Obrero Español* (PSOE) i de la *Unión General de Trabajadores* (UGT). Aquesta fundació va ser creada un any després de la mort d'Iglesias per un grup de treballadors organitzats a través del sindicat "El Trabajo" amb la finalitat de difondre el pensament socialista. Però la Guerra Civil Espanyola i la posterior dictadura militar van truncar les evolucions de la fundació, que va restar aturada fins a la restauració democràtica.³⁸⁴ En aquest sentit, el 15 d'octubre del 1977 el PSOE recupera la idea originària de la *Fundación Pablo Iglesias* amb un acte que va reunir les principals figures del socialisme europeu de l'època, com Olof Palme, Willy Brandt o Bruno Kreisky. Més endavant, durant el 37è Congrés Federal, el PSOE va aprovar la creació d'una macrofundació que integrés les fundacions de la formació socialista amb la missió de renovar el pensament progressista espanyol. La *Fundación IDEAS* (*Igualdad, Derechos, Ecología, Acción, Solidaridad*) és

³⁸⁴ GARCÍA PAZ, B. "Fundación Pablo Iglesias. Documentación sobre la represión franquista". *Hispania Nova: Revista de historia contemporánea* (2006), núm. 6.

el paraigua que agrupa l'esmentada *Fundación Pablo Iglesias*; la *Fundación Jaime Vera*, dedicada a la formació de quadres; la *Fundación Ramón Rubial*, encarregada de l'estudi de la immigració; la *Fundación Sistema*, editora de revistes d'anàlisi i pensament polític, i *Solidaridad Internacional*, responsable de la cooperació internacional.

Com en el cas de la *Fundación Pablo Iglesias*, la transició democràtica va afavorir la creació d'altres grups centrats en l'àmbit econòmic i polític, com el *Círculo de Empresarios* (1977), l'*Instituto de Estudios Económicos* (1979) i la Fundació CIDOB (1979). A partir d'aquest punt, l'aparició de noves institucions dedicades a la producció de coneixement especialitzat ha estat notòria i ha comportat l'obertura a altres camps com les relacions institucionals o el medi ambient, entre d'altres. De la mateixa manera, el canvi de les circumstàncies polítiques, socials i econòmiques, juntament amb la major presència de l'Estat espanyol en el panorama internacional —especialment a la dècada del 1980—, va propiciar l'aparició de *think tanks* especialitzats en les relacions internacionals i la seguretat.³⁸⁵ Els tres més importants³⁸⁶ que desenvolupen la seva activitat en aquest àmbit són el *Real Instituto Elcano*, el *Grupo de Estudios Estratégicos* (GEES) i la *Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior* (FRIDE).

Es poden identificar dues etapes diferenciades en el sorgiment de laboratoris d'idees a l'Estat espanyol. La primera comprèn el període entre la dècada dels vuitanta fins a finals del segle XX i es caracteritza per l'aparició d'un nombre reduït de centres d'investigació amb una influència limitada sobre els àmbits polític i econòmic. L'objectiu d'aquestes organitzacions era el de contribuir a adaptar l'economia espanyola al sistema de la Unió Europea. En aquells moments, el país venia del model de reformes del *Plan Nacional de Estabilización Económica* del 1959. Són exemples d'institucions creades en aquesta època l'*Instituto de Estudios Económicos* (1979), la *Fundación de las Cajas de Ahorro* (1980),³⁸⁷ la *Confederación Española de Organizaciones*

---

³⁸⁵ Vegeu MONTORBIO, M. *La geopolítica del pensamiento. Think tanks y política exterior*. Barcelona: Cidob edicions, 2013.

³⁸⁶ TELLO BENEITEZ, M. *Guía de Think tanks en España*. Madrid: Fundación Ciudadanía y Valores, 2008, p. 32.

³⁸⁷ Vegeu FERNÁNDEZ, M.J. "El Panel de Previsiones de la economía española y Previsiones Funcas". *Índice: revista de estadística y sociedad* (2009), núm. 32, p. 12-13.

Empresariales (1977) o el *Círculo de Empresarios* (1970). De la mateixa manera, els poders públics van impulsar laboratoris d'idees com el *Servicio de Estudios del Banco de España* o l'*Instituto de Estudios Fiscales*, que depèn del Ministeri d'Economia i Hisenda.

També convé mencionar la reforma del sistema universitari iniciada l'any 1984 i que va facilitar la col·laboració de les universitats amb altres institucions per iniciar estudis i investigacions sobre temàtiques diverses. A partir d'aquell moment, les universitats es van convertir en proveïdores de coneixement en la gran majoria de camps per a les organitzacions públiques i privades que ho sol·licitessin.

Durant el franquisme no existia una política universitària i d'investigació ben definida. Un dels canvis estratègics produïts durant la transició democràtica va ser la modernització de les polítiques públiques d'R+D+I. Com a conseqüència d'això, van aparèixer organitzacions públiques i privades que van intervenir en el procés de consolidació d'aquestes polítiques. Un dels exemples paradigmàtics va ser la fundació privada COTEC, creada l'any 1980 per un grup d'empresaris amb la finalitat de promoure la innovació tecnològica i incrementar la sensibilitat social per l'ús de les noves tecnologies. El seu informe anual sobre la situació del sistema d'R+D+I és una referència obligada i exerceix com a grup d'influència davant els poders públics.³⁸⁸

La segona fase de creació de tancs d'idees coincideix amb l'inici del segle XXI. Durant aquest període, sorgeixen nous instituts amb un coneixement més precís de la realitat i amb una missió més estrictament de *think tank*. Pertanyen a aquesta època el *Real Instituto Elcano*, la *Fundación Alternativas* o la *Institución Futuro*. La proliferació de tancs d'idees durant aquesta segona fase s'emmarca en la promoció d'aquest tipus d'institucions que duen a terme l'*Atlas Foundation* o *The Stockholm Network* amb la finalitat de donar suport a la creació de centres en altres països. La primera organització lidera una xarxa de més de 450 centres, mentre que la segona coordina les relacions de més de 130 instituts europeus.

---

³⁸⁸ Per exemple, l'any 2009 COTEC va alertar el Govern sobre la manca de competitivitat de l'economia espanyola i el reduït nombre d'empreses que es dediquen a la innovació. Vegeu DIAZ-VARELA, M. "Cinco autonomías, entre ellas Catalunya, suman el 76% de la I+D". *La Vanguardia* [Barcelona] (10 de juny del 2009), núm. 45.853, p. 62.

Coincidint amb l'inici del segle XXI, a Espanya es van fundar diferents *think tanks* d'una marcada índole neoliberal, com la *Fundación Burke* (2006), l'*Instituto Juan de Mariana* (2005), *Poder Limitado* (2007) o la *Institución Futuro* (2001). Aquestes organitzacions es caracteritzen per tenir un finançament privat, promoure les idees del lliure mercat i un model inspirat en la *Heritage Foundation* nord-americana, el paradigma dels *advocacy tanks*.³⁸⁹

Els *think tanks* espanyols s'estableixen com a entitats sense ànim de lucre —més del 60% són fundacions— i de caràcter independent. Però també existeixen els que s'identifiquen directament amb els sindicats o els partits polítics. D'acord amb això, els dos grans sindicats espanyols tenen la seva fundació que exerceix de grup d'estudi sobre temes socials i econòmics i s'ocupa de l'arxiu històric. La *Fundación Francisco Largo Caballero* (1978)³⁹⁰ pertany a la UGT i promou la investigació i la reflexió sobre el sindicalisme. Per la seva part, CCOO va crear la *Fundación 1º de Mayo* (1988) amb el propòsit d'analitzar els problemes del moviment obrer.

Els principals partits polítics espanyols tenen la seva fundació: la *Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales* (FAES), vinculada al Partit Popular (PP), i la *Fundación IDEAS para el progreso*, vinculada al Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE). En l'apartat dedicat a les fundacions dels partits polítics s'analitza específicament aquesta tipologia de *think tanks* i la seva imbricació en el sistema polític espanyol.

---

³⁸⁹ PONSÀ, F. "El papel de los think tanks en el cambio político español y en el escenario postelectoral". [En línia] París: Observatoire Française des Think Tanks, 2012. <<http://www.oftt.eu/opinions/tribunes-libres/article/el-papel-de-los-think-tanks-en-el>> [Consulta: 10 de març del 2012]

³⁹⁰ Vegeu ARRAZOLA, H. "La Fundación Francisco Largo Caballero". *Estudios de la historia social* (1984), núm. 31, p. 363-377.

6- ELS *THINK TANKS* A CATALUNYA

La realitat dels laboratoris d'idees catalans està estretament lligada a l'evolució històrica i política de Catalunya. En aquest sentit, les actuals característiques del sistema de partits català estan estretament vinculades a la descentralització que es produeix després de l'aprovació de la Constitució del 1978. La proliferació de processos de descentralització politicoadministrativa a nivell europeu —i a Espanya de forma molt destacada— va propiciar la creació de *think tanks*. A Catalunya, l'assoliment sistemàtic de més quotes d'autogovern va afavorir la creació de nombrosos centres d'estudi i d'anàlisi política, desenvolupats a partir de les tradicions organitzatives del país i de les lògiques de les seves institucions, tant autonòmiques com locals.³⁹¹ Originàriament aquestes organitzacions no s'anomenaven *think tanks*, però en els darrers anys els mitjans de comunicació, els partits polítics i el món acadèmic han optat per utilitzar aquest terme anglosaxó a l'hora de referir-s'hi. No obstant això, el seu estatus, el seu finançament i la seva visibilitat difereixen en molts aspectes dels laboratoris d'idees nord-americans.

L'any 1999, un estudi de la Universitat Pompeu Fabra (UPF) titulat *Els Think Tanks a Catalunya*³⁹² defineix per primer cop la realitat dels catalitzadors d'idees a casa nostra. Aquest treball va permetre localitzar a Catalunya 258 entitats, fundacions, grups de recerca consolidats i espais de debat polític de naturalesa molt diferent però que tenien en comú la voluntat d'influir sobre els temes i els protagonistes del debat polític del nostre país. Segons aquesta investigació, un 41% són bàsicament centres d'assessorament tècnic³⁹³ (empreses de consultoria privada i centres adscrits a les diferents administracions públiques catalanes); un 35% són primordialment centres de promoció de valors o interessos específics,³⁹⁴ i, finalment, un 24% es poden caracteritzar com a grups o centres de recerca universitaris.³⁹⁵ A l'hora de realitzar la

---

³⁹¹ REQUEJO, F. [et al.]. "Els think tanks a Catalunya". *Idees* (2000), núm. 7, p. 48.

³⁹² REQUEJO, F. (dir.). *Els think tanks a Catalunya*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 1999.

³⁹³ Seria l'equivalent a la tipologia d'«Organització d'Investigació Contractada» de Weaver.

³⁹⁴ Equivalent als «Centres militants».

³⁹⁵ Equivalent a la tipologia d'«Universitat sense estudiants».

selecció de la mostra es van utilitzar criteris com l'elaboració d'estudis de planificació o d'avaluació de determinades polítiques públiques, el protagonisme en debats o reflexions públiques, l'edició regular de publicacions pròpies, l'organització de jornades o de seminaris amb una certa projecció pública, la publicació de comunicacions en revistes especialitzades o la presència en els mitjans de comunicació. No obstant això, la mostra obtinguda sembla sobrepassar àmpliament el nombre real de laboratoris d'idees a Catalunya. Sense anar més lluny, l'informe *The Global "Go-To Think Tanks"* del 2012, dirigit pel professor McGann, comptabilitza 55 tancs d'idees només a l'Estat espanyol. Per tant, és evident que la catalogació d'organitzacions com a *think tanks* ha de ser més exhaustiva i recollir més variables, com la capacitat de col·laboració amb els millors experts i analistes, l'accés a la presa de decisions polítiques i als mitjans de comunicació, el nivell de recursos financers o la capacitat d'influir l'Administració i l'opinió pública. Estudis posteriors han rebaixat substancialment la xifra de 258 i situen el nombre d'organitzacions que per les seves característiques es podrien assimilar a un *think tank* al voltant de la vintena.³⁹⁶

Tanmateix, l'estudi dirigit per Requejo³⁹⁷ permet establir una situació preliminar sobre el model català de catalitzadors d'idees i identificar-ne algunes característiques inicials:

- El fenomen dels *think tanks* a Catalunya és relativament nou, ja que el 80% d'aquestes organitzacions s'han constituït a partir del 1980.
- La major part són força febles a nivell institucional i organitzatiu. Tenen unes dimensions reduïdes, gaudeixen de pocs recursos, els seus membres estan poc professionalitzats i són molt dependents dels col·laboradors externs.
- Els tancs de pensament de petites dimensions es concentren en l'Administració local i autonòmica. En canvi, els de grans dimensions ho fan a nivell de l'Estat, la Unió Europea i les administracions autonòmiques.

---

³⁹⁶ Vegeu PONSÀ, F.; XIFRA, J. *Guia de think tanks a Catalunya*. Barcelona: Sehen, 2012.

³⁹⁷ REQUEJO, F. (dir.). *Els think tanks a Catalunya*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 1999.

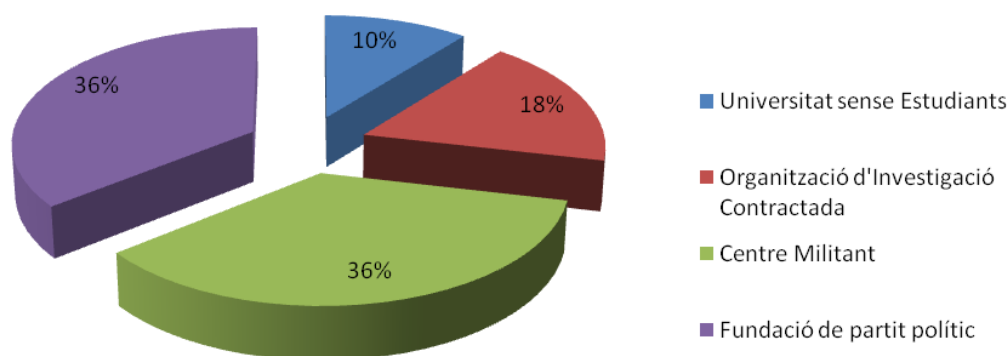
- La majoria tenen un àmbit d'actuació nacional (govern autonòmic i entitats locals) i molt pocs tenen interès i capacitat per influir a nivell estatal.
- Les xarxes de professionals externs a la plantilla són molt àmplies i es van incrementant amb el temps.
- En termes generals, el grau de finançament privat de què disposen es pot considerar molt escàs.
- Les universitats representen la font de treball i d'idees més important dels *think tanks* a Catalunya.
- Es detecta una forta presència de multiplicitat d'enfocaments disciplinaris dels temes a cada àmbit o sector d'interès.
- La majoria de les activitats que porten a terme busquen un impacte que es limita a cada àmbit o sector.
- Manca d'especialització en activitats i formes d'actuació atesa la situació encara emergent dels *think tanks* a Catalunya.
- La producció més important es fonamenta en estudis d'avaluació de les polítiques públiques.
- La relació i els contactes amb l'Administració pública són bàsics per a la majoria de laboratoris d'idees.

Amb tot, les relacions entre Catalunya i Espanya tenen un pes específic molt important en el model català de catalitzadors d'idees. D'acord amb això, Josep Gifreu³⁹⁸ sosté que el sistema de mitjans de comunicació hegemònic a Catalunya ha contribuït substancialment a sostenir la preponderància de l'eix nacional (relacions Catalunya-

---

³⁹⁸ GIFREU, J. "Mèdia i eleccions a Catalunya: un escenari escindit?" *VIA* (2008), núm. 12, p. 115-125.

Espanya) en les campanyes electorals i a afavorir una visió subsidiària de la cultura política catalana respecte de l'espanyola. Això comporta que la majoria de centres de pensament, de forma més directa o indirecta, s'ocupin d'aquest àmbit. Per aquest motiu, les fundacions més desenvolupades a Catalunya són les que presenten un caràcter essencialment polític. En aquest sentit, les fundacions dels partits polítics i els *advocacy tanks* que promouen el catalanisme —dins la gran varietat tonal— gaudeixen d'una presència important i molt superior respecte de les altres tipologies de *think tanks*. Ponsa i Xifra³⁹⁹ asseguren que la prevalença de les fundacions dels partits polítics en el model de laboratoris d'idees català es basa en la facilitat de finançament derivat de les ajudes públiques i en la seva relació de privilegi amb les formacions i les elits polítiques. Més endavant, en el capítol específic sobre les fundacions dels partits, s'analitza aquesta dependència de l'Administració. Com es pot veure a la següent gràfica, les dues tipologies predominants són els «centres militants» i les fundacions dels partits polítics.

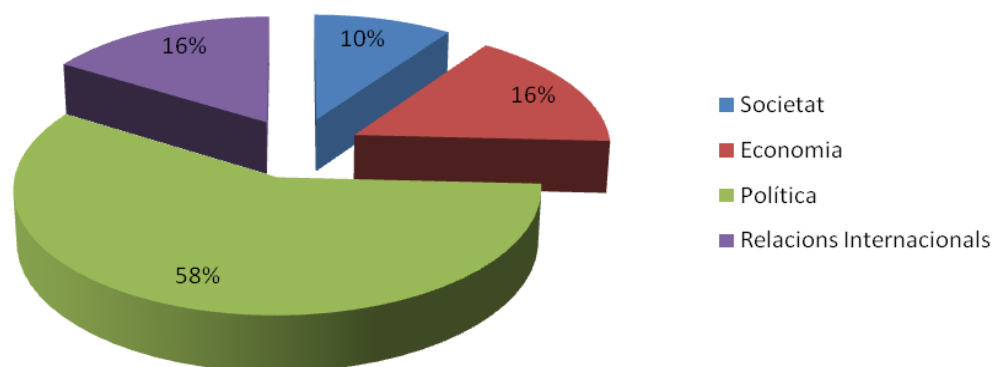

Figura 9. Tipologia dels think tanks catalans. (Font: Guia de think tanks a Catalunya).

Pel que fa a l'especialització dels *think tanks* catalans, la gran majoria aborden temes relacionats amb la política catalana i amb les diferents ideologies a les quals estan adscrits (bàsicament fundacions de partits polítics): la CatDem, amb el catalanisme; la Rafael Campalans, amb el socialisme; la FAES-ICF, amb el liberalisme; la Nous Horitzons, amb l'ecologisme, i la Josep Irla i el Centre d'Estudis Sobiranistes, amb l'independentisme.

³⁹⁹ Guia de think tanks a Catalunya, p. 30.

També trobem organitzacions especialitzades en les relacions internacionals, com la Fundació CIDOB⁴⁰⁰ i l'IEMed. Ambdues institucions gaudeixen de gran prestigi i els seus investigadors sovint són citats com a experts i participen en els mitjans de comunicació. Així mateix, la Casa Àsia està desenvolupant una tasca important de coneixement i difusió de la regió d'Àsia i el Pacífic, un dels pols geogràfics més dinàmics del planeta. La recepció de fluxos migratoris i l'obertura dels mercats internacionals com a conseqüència de la globalització han posat a l'alça el valor estratègic d'aquests tancs d'idees especialitzats.

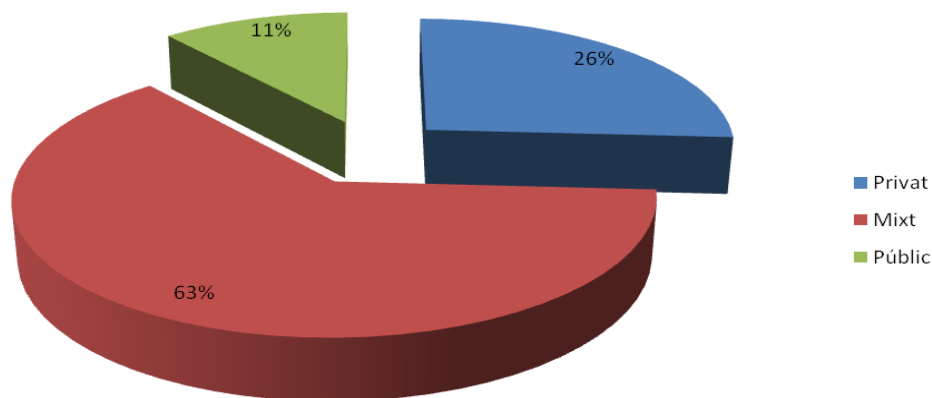

Figura 10. Especialització dels think tanks catalans. (Font: Guia de think tanks a Catalunya).

Una altra característica del model català de *think tanks* —i també espanyol— és la forta dependència amb l'Administració. A diferència dels Estats Units, la filantropia privada està molt poc desenvolupada a casa nostra.⁴⁰¹ Per aquest motiu, els laboratoris d'idees finançats exclusivament a través de fons privats només representen un 26%. En canvi, més del 60% de *think tanks* es financen mitjançant un sistema mixt de capital públic i privat, en el qual l'aportació pública acostuma a ser la més important.

⁴⁰⁰ Vegeu BORRULL, A. "El centre de documentació i la biblioteca de la Fundació CIDOB". *Revista de biblioteconomia i documentació* (1993), núm. 12, p. 163-167.

⁴⁰¹ Vegeu PÉREZ-DÍAZ, V.; LOPEZ NOVO, P.J. "El reto de las élites filantrópicas en España". *Revista Española del Tercer Sector* (2008), núm. 10, p. 51-68.

Figura 11. Tipus de finançament dels think tanks catalans. (Font: Guia de think tanks a Catalunya).

6.1 - Evolució històrica dels centres de pensament catalans

Podem distingir tres grans etapes en la institucionalització del pensament modern català: la desenvolupada pel catalanisme cultural i polític a principis del segle XX, el llarg parèntesi del franquisme i la transició democràtica. Com es pot veure en el quadre, tot i que el període a partir de la Transició és el més prolífic a l'hora de crear centres de pensament, això no vol dir que sigui el més important. En aquest sentit, el catalanisme polític d'inicis del segle passat va realitzar una tasca cabdal de creació d'institucions amb el ferm propòsit de modernitzar les estructures de país. Però la dictadura de Primo de Rivera i la Guerra Civil, amb l'adveniment del règim de Franco, van suposar una interrupció dràstica d'aquest procés.

Període de fundació	%
Abans del 1960	6%
Entre 1961-1980	19%
Entre 1981-1990	43%
Entre 1991-1999	32%

Figura 12. Període de creació de laboratoris d'idees a Catalunya. (Font: Els think tanks a Catalunya).

6.1.1 - L'impuls del catalanisme polític d'inicis del s. XX

La primera etapa representa les bases per a la construcció d'una arquitectura institucional que consolidés l'esdevenir nacional de Catalunya. El protagonista d'aquest període va ser Enric Prat de la Riba, que, amb la seva tasca modernitzadora al capdavant de la Diputació de Barcelona i la Mancomunitat de Catalunya, va propiciar la creació de diverses institucions dedicades a la formació, la divulgació i la recerca.⁴⁰² A principis del segle XX, el catalanisme cultural va evolucionar cap a una posició política i va reivindicar un govern autònom per fer front als problemes específics de Catalunya. En aquest context, la Mancomunitat de les diputacions del Principat de Catalunya va emprendre la tasca de modernitzar el país a través de la inversió en educació, formació professional, sanitat i infraestructures de comunicació. En aquest projecte de transformació nacional, es va fundar l'Escola d'Administració Pública de Catalunya amb l'objectiu de millorar i innovar les administracions públiques catalanes mitjançant la formació i la recerca en matèria de gestió pública. El 2 de juliol del 1912, Prat de la Riba va publicar les bases per les quals es creava l'anomenada aleshores *Escola de Funcionaris d'Administració Local*, que més tard, un cop passada la dictadura de Primo de Rivera, adoptaria el nom actual. Les bases només establien un centre docent per a la formació i el perfeccionament del funcionariat local, però la primera Memòria publicada per l'Escola, el febrer del 1912, abans que comencés a funcionar, ja consagrava el segon objectiu essencial del centre: ésser un lloc d'investigació pel que fa a les matèries juridicoadministratives.⁴⁰³

Uns anys abans, el 18 de juny del 1907, el mateix Prat de la Riba, aleshores president de la Diputació de Barcelona, va crear l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) a partir d'una proposta sorgida del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Aquesta institució no havia de ser primordialment honorífica, com les antigues acadèmies, sinó un nucli organitzador de la recerca que havia de transformar la tasca individual en una empresa col·lectiva,⁴⁰⁴ afermar la cohesió interna de la comunitat científica catalana i aconseguir

---

⁴⁰² Vegeu BOFILL, J.; CASASSAS, J. *Prat de la Riba i la cultura catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1979.

⁴⁰³ SARRIÓ, J. *Història de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya (1912-1939)*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1983, p. 27.

⁴⁰⁴ Vegeu BALCELLS, A. "Cent anys d'història de l'Institut d'Estudis Catalans" p. 21-39. A: *IEC (1907-2007): un segle de cultura i ciència*. Barcelona: IEC, 2007.

el seu reconeixement internacional.⁴⁰⁵ L'IEC acull una part de l'elit científica de l'àmbit lingüístic català, la qual cosa configura el paper d'una institució amb molta influència social actualment. Una de les primeres tasques que va emprendre va ser la creació de la Biblioteca de Catalunya l'any 1914, amb l'objectiu de bastir una extensa font bibliogràfica que servís de suport per a tots els investigadors que hi estiguessin interessats. Joan Maragall, Pompeu Fabra, Àngel Guimerà, Eugeni d'Ors, Joan Coromines, Antoni Maria Alcover o Josep Puig i Cadafalch van ser membres destacats de l'IEC.

6.1.2 - El parèntesi del franquisme

La segona gran etapa de generació del pensament modern institucionalitzat correspon a l'època que abraça les dues dictadures espanyoles i la Guerra Civil, que va significar una regressió del camí modernitzador iniciat per Prat de la Riba. D'acord amb això, les dictadures de Primo de Rivera (1923-30) i Franco (1939-75) van suposar un gran retrocés per a Catalunya i les seves institucions; es va imposar un règim autoritari que va anul·lar les institucions d'autogovern i es va reprimir la llengua, la cultura i qualsevol manifestació d'identitat nacional catalana. A més, el franquisme va iniciar un projecte de "substitució cultural" per eradicar bona part del bagatge cultural català.⁴⁰⁶ Per posar un exemple, l'IEC va ser clausurat i substituït per l'*Instituto Español de Estudios Mediterráneos* (IEEM), que es va instal·lar a la Casa de la Convalescència de Barcelona.

Un dels agents encarregats de contrarestar la ideologia catalana que tant havia arrelat en els intel·lectuals catalans abans de la Guerra Civil va ser el CSIC, a través de la seva delegació a Barcelona. Durant les primeres dècades de la postguerra, el CSIC va integrar bona part de l'activitat científica desenvolupada a Catalunya. De fet, després de la Guerra Civil es va fer molt difícil trobar a Barcelona noms rellevants del món de la ciència i de l'alta cultura acadèmica no vinculats al CSIC.⁴⁰⁷ La implantació del CSIC a

---

⁴⁰⁵ BALCELLS, A.; PUJOL, E.; SABATER, J. *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*. Barcelona: Proa, 1996, p. 441

⁴⁰⁶ Vegeu SOLÉ SABATÉ, J.M. *La repressió franquista a Catalunya 1938-1953*. Barcelona: Edicions 62, 1985.

⁴⁰⁷ MALET, A. "El papel político de la delegación del CSIC en Cataluña (1941-1956)". *Arbor* Vol. 160 (1998), p. 413-439.

Catalunya responia a l'objectiu d'omplir l'espai que la universitat espanyola no havia pogut ocupar. I això es va voler fer a través de reconèixer els trets específics catalans però dins d'una tasca decidida d'espanyolització⁴⁰⁸: l'única llengua científica vàlida era el castellà. Per aquest motiu, el CSIC va ser selectiu en el tracte amb les institucions catalanes; algunes havien de morir inevitablement —com les institucions pedagògiques i l'IEC— i d'altres van ser abandonades a l'administració de la diputació provincial de Barcelona, com la Biblioteca de Catalunya. En canvi, es van integrar a l'estructura de la delegació del CSIC el Servei Arqueològic, la Secció de Musicologia de la Biblioteca de Catalunya, el Servei Geològic i Geogràfic, l'Institut d'Investigacions Mèdiques, l'Escola d'Agricultura o el Laboratori General d'Assaigs.

La delegació de Barcelona del CSIC té el seu primer antecedent el 4 d'octubre del 1941, quan es va constituir la Comissió dels Patronats “Raimundo Lulio” i “Menéndez Pelayo” a la Ciutat Comtal, a més de dues seccions: una de filologia i l'altra destinada a publicar fons històrics.⁴⁰⁹ Alguns membres de la burgesia catalana, bàsicament científics i intel·lectuals pertanyents al conservadorisme català, van treballar durant i després de la Guerra Civil per conservar i rescatar certes realitzacions anteriors i intentar impulsar-ne de noves.⁴¹⁰ Molts representants de l'alta cultura literària i científica catalana que no es van exiliar perquè no temien represàlies polítiques van trobar encaix en el CSIC. L'actuació institucional de gent com Solé Sabaris, Alcobé Noguer, Ors Aracil, Casas Homs, Carreras i Artau o Higiní Anglès va fer possible que un bon nombre d'intel·lectuals catalans desenvolupessin projectes d'investigació i que diverses institucions nascudes a la llum del catalanisme s'incorporessin a l'activitat del CSIC. No obstant això, aquesta col·laboració es va produir sota una política subtil però efectiva de neutralització de la ideologia catalana i de desarmament de les seves institucions.

Aquesta anul·lació va frustrar qualsevol iniciativa intel·lectual vinculada al catalanisme fins que l'anomenada *dècada del desenvolupament* va comportar la fi de l'aïllament econòmic. A partir d'aquell moment, el règim va rompre les cadenes autàrquiques que

---

⁴⁰⁸ *Ibidem*, p. 422.

⁴⁰⁹ JOSA LLORCA J. “Medio siglo del CSIC en Cataluña”. *Arbor* Vol. 149 (1994), núm. 588, p. 49-62.

⁴¹⁰ Vegeu RIQUER, B. (coord.) “La burgesia catalana durant el franquisme”. *L'Avenç* (1979), núm. 12, p. 18-48.

frenaven la producció i el desenvolupament en general.⁴¹¹ En aquest context, l'any 1958 es va fundar el Cercle d'Economia⁴¹² a Barcelona amb l'objectiu de contribuir a modernitzar la vida econòmica i social espanyola, fomentant els desitjos de liberalització i la integració de Catalunya —mitjançant Espanya— en la nova Comunitat Europea de nacions lliures i desenvolupades que es creava amb motiu de la signatura del tractat de Roma. La seva creació va coincidir amb els importants esdeveniments econòmics que van caracteritzar la fi de la dècada dels cinquanta, com el Pla d'Estabilització, que va propiciar l'inici de la liberalització de l'economia espanyola i el fort desenvolupament industrial dels anys posteriors.

L'origen del Cercle prové d'un club de característiques típicament universitàries —el *Club Comodín*— que des de l'any 1951 agrupava joves universitaris i empresaris barcelonins. La influència intel·lectual que sobre un grup reduït d'aquests joves va exercir el professor i historiador Jaume Vicens Vives va ser determinant perquè els va posar en contacte amb joves intel·lectuals i economistes que, des del món de la cultura, la universitat o l'Administració, estaven començant a renovar el pensament polític i econòmic de l'època.

Malgrat els constants entrebancs per part del règim, la cultura catalana va poder subsistir gràcies al mecenatge d'una part de la classe benestant catalanista i a l'important compromís de la societat catalana. La creació d'entitats com Òmnium Cultural (1961),⁴¹³ de revistes com *Serra d'Or* (1959), sota la protecció de l'abadia de Montserrat, o l'aparició de la Nova Cançó, van reactivar els esforços i els interessos culturals i polítics de Catalunya. L'àmbit editorial també va contribuir a aquesta recuperació nacional amb l'edició de nombrosos títols en català i, sobretot, amb la realització de la *Gran Enciclopèdia Catalana* el 1969.

---

⁴¹¹ Vegeu SERRA, S. “La España del desarrollo. L'expansió econòmica i els canvis en els costums”. A: *El franquisme a Catalunya. La immigració, el desarrollismo i la resistència cultural*. Vol. 3. Barcelona: Edicions 62, 2006.

⁴¹² Vegeu GIRALT, N. *Cercle d'Economia 1958-1983. Una trajectòria de modernització i convivència*. Barcelona: L'Avenç, S.A., 1983.

⁴¹³ Vegeu VALLVERDÚ, M. “Els primers anys d'Òmnium Cultural”. *L'Avenç* (2012), núm. 375, p. 44-51.

En relació amb això, es va palesar la necessitat de preparar intel·lectuals, donar a conèixer els problemes socials i proposar alternatives que fessin possible la recuperació nacional de Catalunya. D'acord amb aquestes premisses, es va crear la Fundació Jaume Bofill, en honor del filòsof tomista i escriptor Jaume Bofill i Bofill (1910-1965). Abans de morir i estant ja malalt, Bofill va convocar un grup d'amics per parlar del projecte de creació d'algun centre d'estudis universitaris al marge de la universitat. Aquesta inquietud neix en veure el gran buit d'institucions de govern i la burocratització de les poques que existeixen, amb la mancança que tot això significa; gairebé exigia que la iniciativa privada intentés d'alguna manera suplir-les fins que les circumstàncies polítiques canviessin.⁴¹⁴

Fruit d'aquest capteniment, el maig del 1969 es va constituir la Fundació Bofill sota l'impuls del matrimoni format per Josep Maria Vilaseca i Marcet i Teresa Roca i Formosa, amb l'objectiu de contribuir a la millora de la societat catalana mitjançant la promoció i el suport d'iniciatives que ajudessin a la transformació del país. Estimular els valors de la democràcia i de la participació ciutadana o promoure models polítics que afavorissin la igualtat social són algunes de les preocupacions fundacionals. Ja en els seus inicis va quedar clara l'aposta de la Fundació per la investigació i el coneixement. Prova d'això és la creació de la Comissió de Política Universitària, amb una triple tasca: conèixer i criticar els models universitaris estrangers, estudiar el que havia de ser la futura universitat catalana, i aportar suggeriments per anar modificant la realitat universitària dels anys 60-70.

Amb la recuperació de la democràcia, la Fundació va promocionar estudis monogràfics sobre els partits polítics, anàlisis de l'opinió pública i recerques sobre el procés d'integració europea.⁴¹⁵ Durant la Transició, alguns dels membres de la Fundació van participar en la creació del Reagrupament Socialista i Democràtic de Catalunya, però la Fundació Bofill va decidir mantenir-se al marge de qualsevol formació política i promoure la recerca social realitzada per investigadors de diversa procedència

---

⁴¹⁴ SANZ, S.; SILLUÉ, C. "La Fundació Jaume Bofill: evolució història i aproximació als estudis territorials a Catalunya". Treballs de la Societat Catalana de Geografia (Vol. XII), núm. 45.

⁴¹⁵ *A l'encaç de... Vint-i-cinc anys d'acció socio-cultural 1969-1994*. Barcelona: FUS, Grup de Fundacions, 1994, p. 29.

ideològica.⁴¹⁶ Els fons econòmics de la Fundació provenen d'una donació familiar, fet que garanteix la independència a l'hora de prendre decisions. Això converteix la Fundació Bofill en la principal organització catalana dedicada a la producció de coneixement basada en la filantropia privada.

Amb tot, el període del franquisme va significar un retrocés important en les aspiracions de desenvolupament nacional que el catalanisme polític va començar a impulsar a inicis del segle XX. Amb la Transició, es va poder revertir aquesta situació.

6.1.3 - Transició i autogovern

La tercera etapa d'institucionalització del pensament coincideix amb la transició democràtica i va significar la reconstrucció i la normalització cultural, política i social de Catalunya després de les privacions del franquisme. Amb la recuperació de l'autogovern es va iniciar una etapa de creació d'institucions orientades a aprofundir en el desenvolupament de l'autonomia política.

A la dècada dels vuitanta es van crear diverses organitzacions paragovernamentals destinades a oferir coneixement especialitzat per poder orientar les polítiques públiques en el marc d'una democràcia jove i encara incipient. Són exemples d'institucions creades durant aquest període la Fundació CIDOB (1979), l'Institut d'Estudis Autònoms (1984), la Fundació Pi i Sunyer (1986), l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (1988) i l'Institut Europeu de la Mediterrània (1989). Totes elles tenen en comú que estan participades per diferents estaments de l'Administració.

El CIDOB va ser creat inicialment com un centre d'informació i de documentació en l'àmbit internacional, però posteriorment va evolucionar fins a convertir-se en un laboratori d'idees sobre les relacions en l'espai euromediterrani. L'any 1997 s'adscriu a la Universitat de Barcelona (UB) com a Institut Universitari d'Estudis Internacionals (IUEI). Els organismes públics nacionals i internacionals, ONG de cooperació al desenvolupament, empreses exportadores, financeres i editorials, mitjans de comunicació, experts, professionals i estudiants universitaris són els principals clients

---

⁴¹⁶ Vegeu PORTA, J. "La Fundació Jaume Bofill. Crònica breu de vint anys". *Revista de Catalunya* (1990), núm. 40, nova etapa, p. 61-68.

de la Fundació Cidob. El seu patronat està format per la Generalitat de Catalunya, el Ministeri d'Assumptes Exteriors i Cooperació, el Ministeri de Defensa, l'Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona, la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat Oberta de Catalunya.

En l'àmbit de la política exterior també existeix l'Institut Europeu de la Mediterrània (IEMed), un consorci integrat per la Generalitat de Catalunya, el Ministeri d'Assumptes Exteriors i Cooperació i l'Ajuntament de Barcelona que va ser creat l'any 1989 amb l'objectiu de convertir-se en un referent per al seguiment i l'impuls de les relacions d'Europa amb el Mediterrani i del Procés de Barcelona en totes les seves vessants: política, econòmica, social i cultural. D'acord amb això, les diferents línies de treball de l'IEMed estan basades en el foment d'actuacions i projectes que contribueixin al coneixement mutu, els intercanvis i la cooperació entre els diferents països, societats i cultures del Mediterrani.

Pel que fa a l'esfera política, trobem institucions que aporten literatura molt especialitzada sobre diversos aspectes relacionats amb les polítiques públiques. En l'àmbit més general dels estudis polítics trobem l'Institut de Ciències Polítiques i Socials (ICPS), creat el 1988 per la Diputació de Barcelona i la Universitat Autònoma de Barcelona amb el propòsit de fomentar la recerca en ciència política i, en general, les ciències socials a Catalunya, dedicant atenció especial a la formació de joves investigadors i a la promoció de les relacions entre els politòlegs catalans i els d'arreu del món. L'ICPS patrocina recerques que abasten temes tan rellevants com els partits polítics catalans, els estudis electorals, la política en el món local, el suport dels ciutadans als governs, les transicions polítiques a l'Amèrica Central o la valoració del rendiment de les comunitats autònomes.

En el marc de les entitats locals i autonòmiques destaca la Fundació Pi i Sunyer, una entitat nascuda de l'impuls d'un conjunt d'autoritats locals de Catalunya —ajuntaments de Barcelona, Lleida, Girona i Tarragona, Àrea Metropolitana de Barcelona, Diputació de Barcelona i Federació de Municipis de Catalunya— amb l'objectiu de crear coneixement sobre els governs locals i les comunitats autònomes. De la mateixa

manera, l'Institut d'Estudis Autònoms (IEA) va ser creat per la Generalitat de Catalunya el 1984 per dur a terme una doble funció: fomentar la recerca en matèria d'organització territorial del poder a través de diversos instruments (recerca pròpia i foment de recerca aliena per mitjà de beques, seminaris, publicacions i fons documental) i assessorar tant el Govern com els departaments de la Generalitat en matèria d'autogovern.

Any de creació	Organització
1907	Institut d'Estudis Catalans
1912	Escola d'Administració Pública de Catalunya
1958	Cercle d'Economia
1969	Fundació Jaume Bofill
1979	Fundació Cidob
1984	Institut d'Estudis Autònoms
1986	Fundació Pi i Sunyer
1988	Institut de Ciències Polítiques i Socials
1987	Fundació Ferrer i Guàrdia
1989	Institut Europeu de la Mediterrània
1994	CREI
2001	Fundació Catalunya Oberta, IGOP i Casa Àsia
2005	Centre d'Estudis Jordi Pujol
2008	Fundació Catalunya Europa

Figura 13. Principals centres de pensament catalans. (Font: Elaboració pròpia).

També trobem organitzacions vinculades a institucions universitàries que desenvolupen tasques d'anàlisi i investigació sobre polítiques públiques, com el CREI o l'IGOP; el Centre de Recerca en Economia Internacional (CREI) va ser creat l'any 1994 sota el patrocini de la Generalitat de Catalunya i la Universitat Pompeu Fabra amb l'objectiu de

promoure la recerca amb els estàndards acadèmics més alts. En relació amb això, quatre professors vinculats al CREI —Andreu Mas-Colell, Jordi Galí, Vicenç Navarro i Xavier Sala i Martín— apareixen entre els científics més citats en ciències socials segons l’Institut Lauder de Gestió i Estudis Internacionals de la Universitat de Pennsilvània.

Per la seva part, l’Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) va iniciar les seves activitats com a equip d’anàlisi política l’any 1990; es va constituir com a IGOP el 2001 i cinc anys més tard va ser reconegut oficialment com a Institut Universitari de la Universitat Autònoma de Barcelona. Centra les seves activitats en les àrees de polítiques socials, el desenvolupament sostenible, la participació i la innovació democràtiques, els moviments socials i la gestió pública.

Recentment, s’ha creat un organisme format per personalitats del món acadèmic i empresarial amb el propòsit d’assessorar el Govern català per superar els actuals problemes econòmics. El gener del 2011 la Generalitat de Catalunya va crear el Consell Assessor per a la Reactivació Econòmica i el Creixement (CAREC), una mena de “consell de savis” presidit per Salvador Alemany, president del grup d’infraestructures Abertis, amb l’objectiu de proposar noves línies d’actuacions per fer front a la crisi econòmica. Les principals funcions d’aquest òrgan consultiu són l’assessorament governamental, la proposició d’actuacions concretes i el suport a processos de negociació que impliquin la participació del Govern o del Parlament amb institucions de l’Estat o organitzacions internacionals. A l’hora de definir-ne les característiques, Alemany va adoptar com a referents els consells econòmics assessors de països com Alemanya, França, Austràlia o els Estats Units.⁴¹⁷ A finals de març del 2011 el CAREC va presentar el seu primer informe al Govern i als partits polítics, en què proposava una sèrie de recomanacions dràstiques per pal·liar la crisi econòmica, com privatitzacions, el copagament sanitari, la desregulació laboral o l’aposta per l’energia nuclear.⁴¹⁸ Aquestes mesures de marcat caràcter liberal i en sintonia amb el programa electoral amb què el

---

⁴¹⁷ PUJOL, I. “Alemany s’inspira en ‘think tanks’ europeus per ajudar Mas”. *Ara* [Barcelona] (16 de gener del 2011), p. 30.

⁴¹⁸ BARBETA, J. “Los expertos señalan el camino liberal como única salida a la crisis”. *La Vanguardia* [Barcelona] (24 d’abril del 2011) núm. 46.530, p. 16.

president de la Generalitat, Artur Mas, es va presentar a les eleccions van encendre les crítiques sobre la parcialitat d'aquest òrgan.⁴¹⁹

Amb tot, la constel·lació d'organismes destinats a la producció d'idees no gaudeix del protagonisme que aquest tipus d'institucions tenen en altres països. Com s'ha apuntat, aquesta manca de transcendència s'explica per la poca tradició del país —a diferència de la cultura anglosaxona— en centres de pensament, justificada per l'oposició sistemàtica del règim franquista. La dictadura va desplegar un procés de substitució cultural i espanyolització de les institucions que va tallar de soca-rel les evolucions de les institucions creades per la Mancomunitat de Catalunya. Si bé és cert que la transició democràtica va comportar la creació de noves institucions —sobretot de caràcter públic o consorciat—, la poca hegemonia d'aquestes —amb un rol més proper a les plataformes tecnocràtiques que a les estructures d'estat— deixa dubtes sobre si realment s'ha superat la ruptura del franquisme.

A partir de la restauració democràtica, l'hegemonia dels partits polítics va significar l'expansió d'un tipus d'organització que fins aleshores no havia tingut un pes específic: la fundació orgànica dels partits polítics. En el capítol següent s'analitza el perquè d'aquesta expansió i les seves característiques essencials.

---

⁴¹⁹ Com a exemple d'aquestes crítiques és interessant reproduir un fragment de l'editorial d'*El Mundo* del 24 d'abril del 2011: “A tenor de las propuestas parece que Mas escogiera a sus sabios más por saber que coincidían en las líneas estratégicas que por sabios. Que seguro lo son”. Vegeu “Un traje hecho a la medida de Mas”. *El Mundo* [Madrid] (24 d'abril del 2011), p. 25.

7- LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTICS

Per contextualitzar la creació de les fundacions dels partits polítics és bàsic revisar l'evolució que aquests han experimentat. En aquest sentit, l'extensió dels anomenats *party tanks* s'ha d'entendre en el marc de la “cartelització” de la política.

7.1 - La “cartelització” dels partits polítics

Els partits polítics, tal com els coneixem avui, esdevenen un actor central de la política en la segona meitat del segle XIX, amb la consolidació de la dinàmica electoral basada en el sufragi censatari a la Gran Bretanya i a d'altres països europeus. Aquests partits eren en realitat agrupacions de parlamentaris que s'unien per reforçar la seva influència en el Parlament i concretar la seva acció política. En aquest sentit, eren l'elit de la societat, representaven la nació i, en conseqüència, governaven l'Estat. Se'ls considerava “partits de quadres” i s'organitzaven de forma descentralitzada, amb pocs membres, compostos de càrrecs electes i d'aspirants a substituir-los. Una estructura tan senzilla requeria pocs diners, que sortien de la seva pròpia butxaca o de la dels terratinents o burgesos industrials que els donaven suport. Així, doncs, no calien membres per finançar el partit.⁴²⁰

A principis del segle XX, l'ampliació del sufragi i la mobilització política de la classe treballadora més enllà dels sindicats va donar lloc a un nou tipus d'organització política basada en l'enquadrament de milers de membres per tot el territori. En els “partits de masses”, els membres representaven els interessos d'un segment de la societat —els obrers— que s'articulaven per fer front a l'elit política establerta. Aquesta conjuntura partia d'una estructura orgànica piramidal, centralitzada i cohesionada. El poder del partit residia en els líders de l'organització més que no pas en els càrrecs parlamentaris, que estaven supeditats a les directrius del partit. Aquesta dimensió organitzativa va ser batejada per Robert Michels⁴²¹ com “la llei de ferro de l'oligarquia”. En aquest

---

⁴²⁰ RODRÍGUEZ, J. “Europa sense polítics professionals? Els partits polítics i el seu finançament”. *Pensem Europa* Vol. 1 (2009), núm. 1, p. 26-37.

⁴²¹ MICHELS, R. *Los partidos políticos. Un estudio sociológico de las tendencias oligárquicas de la democracia moderna*. Buenos Aires: Amorrortu editores, 2008.

esquema, els militants eren l'actor essencial del partit i sostenien econòmicament les activitats i, quan era necessari, el sou dels seus candidats fins que arribaven al càrrec públic.

A partir de la Segona Guerra Mundial, els partits polítics van convertir-se en organitzacions que intentaven arribar al màxim nombre de gent. L'any 1966, Otto Kirchheimer⁴²² va definir aquest nou model de partit com *catch-all party* i va establir-ne les principals característiques:⁴²³

- a) Disminució del radicalisme dels components ideològics dels partits per assolir una irradiació més àmplia.
- b) Els líders dels partits concentren més poder i passen a ser jutjats en funció de les aportacions que plantegen per solucionar les problemàtiques socials.
- c) Pèrdua progressiva de valor dels militants.
- d) Els partits es dirigeixen a tota la població, no a una classe social concreta.
- e) Recerca de més i millors relacions amb les agrupacions socials independentment de les posicions ideològiques.

D'acord amb això, les estructures jeràrquiques d'afiliació massiva no resulten tan importants com la disponibilitat de mitjans de comunicació per connectar amb l'elector. Per aquest motiu, la figura del militant passa a ser secundària i les quotes d'afiliació no constitueixen la font principal de finançament perquè els ingressos públics guanyen importància a través de les remuneracions dels càrrecs governamentals, els ingressos per als grups parlamentaris, les subvencions electorals, etc. Aquesta situació porta els autors a buscar noves fórmules per identificar els partits. La denominació més estesa en

---

⁴²²Vegeu KIRCHHEIMER, O. "The Transformation of the Western European Party Systems". A: LAPALOMBARA, J.; MYRON, W. (ed). *Political Parties and Political Development*. Princeton: Princeton University Press, 1966.

⁴²³ Citat a CASTILLA, A. *Los grupos de presión ante la sociedad de la comunicación*. Málaga: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Málaga, 2001, p. 179.

l'àmbit acadèmic va ser la de “càrtel de partits”, encunyada per Richard S. Katz i Peter Mair⁴²⁴ a mitjan anys noranta i que presenta les següents característiques:

- a) Els partits han desplaçat el pes de la militància als càrrecs públics;
- b) s'ha incrementat notablement el cost de les seves activitats, principalment a causa de l'allargament de les campanyes electorals,
- c) i el finançament esdevé majoritàriament d'origen públic.

En aquest context, els partits polítics ocupen una situació gairebé monopolística en l'entramat institucional i en les estructures de l'estat, però estan perdent protagonisme en l'exercici de funcions que històricament havien acaparat, com la canalització i l'articulació d'interessos socials o la mobilització política.⁴²⁵ Segons Vallès,⁴²⁶ els partits polítics tenen una gran visibilitat tant per la funció que tenen reconeguda en la gestió dels processos institucionals (eleccions, parlaments, executius...) com per l'extensió de la presència que han estat capaços de guanyar més enllà del previst en aquell reconeixement. Aquesta presència d'aparença invasora ha constituït una característica definitòria d'una etapa determinada en l'evolució de l'estat contemporani. En aquest sentit, s'ha pogut parlar d'un “estat de partits”, de “partitocràcia” o de “democràcia de partits”.⁴²⁷ Un dels problemes que es deriva d'aquesta situació rau en el fet que els nomenaments de representants els fa el mateix partit i no el ciutadà representat, perquè el procés intern de cooptació a la llista de candidats electorals equival a la pràctica a l'elecció real del representant polític. Com a conseqüència d'això, és probable que el representant sigui més un portaveu del seu partit que dels

---

⁴²⁴ KATZ, R.; MAIR, P. (ed.) *How Parties Organize. Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies*. London: Sage, 1994.

⁴²⁵ Segons l'*European Social Values Survey* de 2010, en una escala de 0-10, la valoració dels partits no sol arribar a 5, fins i tot en els països on compten amb més suport. Entre els 20 països comparats, només 3 atorguen als partits un grau de confiança que supera el 5 (sobre 10). La mitjana és de 3,58 i Espanya obté un valor de 2,96.

⁴²⁶ VALLÈS, J.M. “Ciutadania i partits polítics: Una relació problemàtica”. *Via* (2011), núm. 12, p. 124-135.

⁴²⁷ GARCÍA PELAYO, M. *El Estado de partidos*. Madrid: Alianza, 1986.

ciutadans.⁴²⁸ A la pràctica, segons Maurice Duverger,⁴²⁹ el representant polític modern rep un “doble mandat”: el dels electors i el del partit, essent aquest darrer el que preval.

L’origen d’aquesta preeminència es fonamenta en la combinació d’alguns factors importants, com:⁴³⁰

- La posició pràcticament monopolística que els partits posseeixen en la selecció del personal polític, establint les formes de promoció de candidats a les posicions electives i, en alguns països, als càrrecs no electius de direcció pública.
- El protagonisme formal que exerceixen en el funcionament de les institucions centrals de l’estat (parlaments i governs) i en la regulació dels seus procediments (normes constitucionals, electorals i d’altres).
- La professionalització i el reforçament dels aparells directius dels partits, convertits en “professional *partnerships*” amb interessos comuns i deslligats del seu caràcter original d’associacions ciutadanes.
- El finançament estatal dels partits i de les seves activitats, que substitueix en gran part el finançament aportat pels afiliats del partit o per altres fonts privades.

Tot i les problemàtiques polítiques que afecten la democràcia —desafecció, desmobilització, deslegitimació, volatilitat electoral o realineament partidista—, no s’ha produït una erosió real dels partits. Al contrari. Encara que en alguns aspectes les formacions polítiques hagin perdut poder —en general, lleialtats partidistes menys intenses, menor percentatge de militants o identitats polítiques menys diferenciades—,

---

⁴²⁸ CAPARRÓS, R. “Robert Michels y las teorías elitistas-competitivas de la democracia”. *Entelequia* (2008), núm. 6, p. 207-242.

⁴²⁹ DUVERGER, M. *Los partidos políticos*. México: FCE, 1957.

⁴³⁰ *Ibidem*, p. 127.

en altres aspectes la seva posició s'ha vist enfortida.⁴³¹ En aquest sentit, la “cartelització” ha comportat l'assentament dels partits en les institucions i una dependència dels ingressos públics. La pèrdua d'afiliació de les formacions “càrtel” s'ha traduït en un afebliment de la seva presència en la societat civil, però la fragilitat del vincle amb la ciutadania ha quedat compensada a bastament pels recursos econòmics i materials aportats per l'Estat. D'acord amb això, els partits reben finançament públic a canvi de la seva aportació de programes, del subministrament de candidats a dirigir les institucions i de la seva activitat per defensar l'actuació de l'Estat davant el conjunt de la ciutadania.

En el sistema de partits “càrtel” no és tan greu perdre electors com perdre quota electoral, sobretot si aquesta comporta perdre quota a les institucions. En aquest sentit, l'Estat protegeix els partits legalment i constitucionalment. L'alternança en el poder està garantida i els qui van a l'oposició compten amb un finançament suficient per mantenir les opcions de tornar al poder.

En darrer terme, els partits esdevenen *establishment* i posen barreres a l'accés de nous partits. La polèmica mesura dels “blocs electorals”⁴³² es pot llegir en aquesta clau.⁴³³ Com que el finançament és a posteriori, només en podran obtenir aquells que hagin disposat d'una part del mercat electoral prou gran. En conseqüència, els partits petits tendeixen a desaparèixer. De la mateixa manera, perquè puguin entrar nous partits en el sistema, aquests hauran d'extremar el populisme i les opcions extremistes. La gran majoria de partits apareguts a Europa en els darrers vint anys són partits d'extrema dreta i extrema esquerra.

El gran finançament públic del partit i de les seves activitats constitueix un dels elements nuclears de la “cartelització” de la política. La necessitat d'extensió del

---

⁴³¹ KATZ, R.; MAIR, P. “El partido Cartel. La transformación de los modelos de partidos y de la democracia de partidos”. *Zona Abierta* (2004), núm. 108-109, p. 8-42.

⁴³² La Llei orgànica 5/1985, del règim electoral general, estableix que els mitjans de comunicació públics han d'informar durant les campanyes electorals a partir d'uns criteris d'ordre i minutatge fixats per la Junta Electoral Central.

⁴³³ Vegeu ALMIRÓN, N.; SANTCOVSKY, P.; CAPURRO, M. “Els blocs electorals als mitjans públics de l'Estat espanyol: una excepció a Europa”. *Quaderns del CAC* (2010), núm. 34, p. 93-100.

finançament públic s'ha basat en tres grans arguments vinculats a la teoria de la democràcia:⁴³⁴

- a. Argument realista: l'Estat ha d'assumir l'increment del cost econòmic per fer funcionar la democràcia i els partits i ha d'afrontar la necessitat de substituir les pèrdues dels ingressos derivades de la pèrdua de militants.
- b. Argument igualitarista: l'Estat ha de garantir la igualtat també a través del finançament, per tal que tots els partits tinguin les mateixes oportunitats.
- c. Argument garantista: les subvencions polítiques limiten la influència dels interessos privats en les decisions dels governs i dels parlaments.

Aquests arguments són especialment rellevants en el cas de les noves democràcies, com Espanya, Portugal o les democràcies postsoviètiques de l'Europa de l'Est. En aquests casos, el paper dels partits ha estat recollit per la constitució en la fundació del règim democràtic i l'Estat els ha proveït de finançament des del primer moment. Per això, és en les noves democràcies on es dona la coincidència més elevada dels factors per afavorir una “cartelització” dels partits: societat civil feble, necessitat de reforçar els partits, predisposició de l'Estat, etc.

Des de finals del segle XX s'aprecia una important erosió de la legitimitat de la gran majoria de partits polítics catalans. Però aquest desgast progressiu no ha anat associat a un descens de la força organitzativa dels partits. Al contrari, els quadres polítics van emprendre estratègies efectives per tal de mantenir i protegir el seu poder. La principal va ser un acord típic dels *cartel party* per augmentar els ingressos procedents del finançament públic.⁴³⁵ Això els va permetre incrementar les despeses de personal augmentant, en contra del que suggereixen les dades d'afiliació, la importància dels professionals de la política en la vida del partit. D'acord amb això, Gaspar Ariño Ortiz assegura que el finançament pot ser directe al partit o indirecte a les fundacions o associacions orgànicament vinculades a les formacions polítiques, a través de les quals es paga el personal o les activitats que serveixen al partit, o a les organitzacions

---

⁴³⁴ RODRÍGUEZ, J. “Europa sense polítics professionals? Els partits polítics i el seu finançament”, p. 36.

⁴³⁵ BARBERÀ, O.; BARRIO, A.; RODRÍGUEZ, J. *Cambios políticos y evolución de los partidos en Cataluña (1955-2007)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2009, p.29 (WP.277).

juvenils, les escoles d'estiu o les publicacions al seu servei, fet que suposa un finançament addicional.⁴³⁶

En aquest context, l'extensió de les fundacions polítiques s'emmarca en la "cartelització" d'uns partits polítics espanyols amb una afiliació molt baixa i una organització molt centralitzada. Les contribucions econòmiques dels militants representen menys del 5% dels recursos dels partits,⁴³⁷ raó per la qual es va fer imprescindible el finançament públic. Com a conseqüència d'això, es forma un cercle viciós. La debilitat organitzativa dels partits els ha portat a l'aprovació de mesures —com el monopoli en la formació de candidatures, subvencions directes o indirectes, indemnitzacions per despeses electorals o l'accés als mitjans de comunicació de titularitat pública— que, alhora, fan innecessari l'esforç per adquirir una major afiliació i densitat organitzativa.⁴³⁸

Com veurem més endavant, les diferents administracions van crear ajudes específiques per a les fundacions vinculades als partits polítics per contribuir a la difusió de la cultura democràtica. Aquestes subvencions s'engloben en un procés més ampli de finançament de les elits polítiques i del seu *modus vivendi* a l'empara de les institucions.

L'excés de finançament públic, però, pot alimentar una sèrie de problemes, com la gran amenaça de la democràcia: la corrupció. Segons Joan Rodríguez, "la subvenció pública no solament no evita la corrupció, sinó que fins i tot la pot incentivar indirectament, perquè deixa al partit que governa un elevat marge de discreció en la decisió de nous ajuts públics i, al mateix temps, no l'incentiva a contenir la despesa".⁴³⁹ A Espanya, els principals partits que han governat les administracions han experimentat casos de finançament il·lícit: Filesa, Naseiro, Casinos o Pallerols, entre d'altres.

---

⁴³⁶ ARIÑO ORTIZ, G. *La Financiación de los Partidos Políticos*. Madrid: Foro de la Sociedad Civil, 2009, p. 9.

⁴³⁷ COLOMER, J. "España y Portugal: regímenes de liderazgo de partido", p. 210. A: COLOMER, J. (dir.): *La política en Europa. Introducción a las instituciones de quince países*. Barcelona: Ariel, 1995.

⁴³⁸ BOTELLA, J. "La cultura política en la España democrática", p. 128. A: COTARELO, R. (comp.). *Transición política y consolidación democrática. España (1975-1986)*. Madrid: CIS, 1992.

⁴³⁹ RODRÍGUEZ, J. "Europa sense polítics professionals? Els partits polítics i el seu finançament", p. 36.

Un segon risc té a veure amb la paradoxa del “regulador regulat”: la colonització de l’Estat permet als partits controlar la regulació i les fonts del seu autofinançament. Aquest punt comporta un veritable problema de garanties perquè els partits polítics no adoptaran mesures que vagin en contra dels seus interessos gremials.

Finalment, la “cartelització” afebleix la renovació política de dues formes. Primer, restringeix la renovació interna perquè reforça les direccions permanents. I segon, obstrueix l’entrada de nous partits que podrien representar noves demandes dels electors. El sistema de partits “càrtel” ha reforçat la conversió dels partits en *establishment* i la vertebració d’estructures que contribueixin a la sostenibilitat de la classe política. En aquest sentit, existeixen quatre vies de finançament públic mitjançant subvencions: les ordinàries i de caràcter anual per al funcionament dels partits, les destinades a sufragar les despeses electorals en els diferents comicis, les referents als grups parlamentaris i grups polítics presents a les corporacions locals, i, finalment, les subvencions per a fundacions vinculades orgànicament als partits polítics.⁴⁴⁰

Tot i que originàriament no van ser creades amb aquesta finalitat, les fundacions dels partits han esdevingut una baula més d’aquesta cadena d’enfortiment de l’“Estat de partits” mitjançant la canalització de finançament extra. Al marge d’aquesta instrumentalització que comentaré més endavant, els *party tanks* realitzen una sèrie de funcions encaminades a reforçar la influència dels respectius partits polítics.

7.2 - Principals funcions de les fundacions dels partits polítics

Tots els partits pretenen influir sobre els ciutadans per poder difondre la seva ideologia de manera permanent i no només durant la campanya electoral. Per a aquesta acció utilitzen el seu propi aparell propagandístic, però també accedeixen a organitzacions externes que ells mateixos creen per complir aquest objectiu. Alejandro Nieto considera que el paper d’aquestes no és descaradament propagandístic, sinó que s’escuden en temes culturals, estudis i relacions internacionals. Com s’ha apuntat, una de les fórmules

---

⁴⁴⁰ ARIÑO ORTIZ, G. *La Financiación de los Partidos Políticos*, p. 14.

més usades pels partits és la de les fundacions, que els serveixen, entre altres coses, per captar fons més enllà de les limitacions legals imposades.⁴⁴¹

En un sentit molt estricte, només s'haurien de considerar *party tanks* els centres d'elaboració d'idees i propostes de govern que formen part de l'estructura dels partits polítics. En relació amb això, existeixen moltes institucions similars que no realitzen específicament aquesta tasca o que estan centrades en altres activitats (formació, relacions internacionals, etc.). Es produeixen dues situacions que aconsellen usar una definició més àmplia. En primer lloc, pot passar que la promoció de la reflexió interna i la generació de coneixement estigui estretament relacionada amb la promoció de la formació i la capacitació dels quadres dels partits. De vegades, una fundació que en principi està especialitzada en la formació acaba funcionant a la pràctica com un catalitzador d'idees. De fet, les grans fundacions dels partits alemanys van néixer com a "acadèmies" per als quadres polítics i van anar transformant les seves comeses fins a convertir-se en institucions que realitzen múltiples activitats.

En segon lloc, també pot ocórrer que les faccions dels partits o els líders polítics generin estructures autònomes respecte a la formació política, però que mantenen una vinculació molt intensa. Un exemple d'això serien els clubs polítics francesos destinats a augmentar el prestigi d'un candidat en el marc de l'adveniment d'unes eleccions.

Els *party tanks* o fundacions dels partits polítics són una derivació dels centres militants que tenen com a principal característica la defensa d'una determinada posició ideològica i d'uns valors concrets d'una formació política. En aquest sentit, solen tenir una visió a curt termini, que s'aprecia amb claredat en el format de les seves publicacions, majoritàriament *working papers*, informes sobre temes de relativa actualitat o revistes recopilatòries d'articles breus.⁴⁴² Botella⁴⁴³ considera que les fundacions dels partits poden representar un espai propi de reflexió que permet rebre i elaborar idees que alimenten les diferents necessitats programàtiques davant la submissió dels partits als requeriments de la política del dia a dia. El seu potencial d'influència és molt

---

⁴⁴¹ NIETO, A. *El desgobierno de lo público*. Barcelona: Ariel, 2008, p. 82.

⁴⁴² BARBERÀ, P.; ARREGUI, J. *Naturaleza e influencia de los think tanks en el proceso político en España*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2011, p.5. (WP 292).

⁴⁴³ BOTELLA, J. "Les fundacions i els partits polítics". *Nous Horitzons* Vol. 49 (2010), núm. 198, p. 44-48.

heterogeni; pot arribar a ser molt directe en cas que el partit amb què està vinculada arribi al poder, mentre que quan el partit es troba a l'oposició aquesta se sol limitar a la participació en debats en els mitjans de comunicació. Per la seva part, Castells⁴⁴⁴ considera que la majoria de les fundacions dels partits polítics tenen una funció d'anàlisi política i d'elaboració ideològica, més que no pas una funció directament operativa en el disseny de la política del partit.

Adolfo Garcé⁴⁴⁵ distingeix tres tipus de fundacions de partit des del punt de vista de la funció principal que desenvolupen: (i) les orientades a la generació d'*issues* per a les polítiques públiques; (ii) les orientades a la promoció del debat polític i la reflexió teòrica, i (iii) les orientades a la formació de quadres orgànics. No obstant això, la tendència actual de les grans fundacions és la de reunir sota un mateix dossier els diferents instituts, com va fer la *Fundación IDEAS* (PSOE) amb els instituts de formació, memòria històrica, cooperació internacional i estratègia. De la mateixa manera, les fundacions espanyoles desenvolupen, en major o menor mesura, una combinació de les tres funcions.

D'acord amb això, les principals funcions que realitzen els *think tanks* dels partits polítics són:

- a) Generar idees i propostes estratègiques en benefici del partit
- b) Difondre i legitimar la ideologia del partit polític
- c) Formar els dirigents i els militants
- d) Participar en xarxes internacionals de laboratoris d'idees
- e) Recuperar la memòria històrica del partit polític

Les fundacions dels partits polítics tenen la missió de generar propostes estratègiques per tal que el partit les assumeixi i les implementi. Per aquest motiu, realitzen seminaris amb la presència d'experts i investigacions sobre l'impacte polític de determinades

---

⁴⁴⁴ CASTELLS, M. *Comunicación y poder*. Madrid: Alianza editorial, 2009.

⁴⁴⁵ GARCÉ, A. "Panorama de la relación entre think tanks y partidos políticos en América Latina", p. 23-58. A: MENDIZABAL, E.; SAMPLE, K. *Dime a quién escuchas... Think tanks y partidos políticos en América Latina*. Lima: Idea Internacional, 2009.

propostes per beneficiar la consolidació dels postulats ideològics del partit. Per posar un exemple, el PP va incorporar al seu programa electoral la proposta de la FAES de modificar l'Estat autonòmic per fer efectiva la igualtat i la solidaritat entre els territoris.⁴⁴⁶

Una segona funció dels laboratoris d'idees dels partits polítics és la difusió i la legitimació de determinats posicionaments ideològics. Un bon exemple d'això el trobem en la decisió de tancar la central nuclear de Santa Maria de Garoña un cop expirada la llicència d'explotació l'any 2009. El *Consejo de Seguridad Nuclear* (CSN) va avalar prorrogar la llicència deu anys més, fet que posava en una situació difícil el llavors president del Govern central, José Luis Rodríguez Zapatero (PSOE), que va concórrer a les eleccions amb el compromís programàtic de tancar les centrals nuclears. En aquest context, la *Fundación IDEAS* (PSOE) va elaborar un informe sobre energia⁴⁴⁷ que recomanava el tancament immediat de Garoña.

La realització de conferències i la publicació de llibres, estudis, *working papers* i informes són les vies més utilitzades a l'hora de difondre idees. La gran majoria de les fundacions dels partits editen una revista on reflexionen sobre aspectes ideològics i organitzen actes relacionats amb l'actualitat política.

La formació a càrrecs orgànics i militants és una altra de les funcions essencials de les fundacions dels partits polítics. D'acord amb això, organitzen cursos d'acció política d'una gran aplicabilitat tècnica (introducció al règim jurídic, al dret urbanístic o a les hisendes locals) o de millora de les habilitats (comunicació oral i no verbal, ús de les xarxes socials...). La *Fundación IDEAS* té integrat l'*Instituto Jaime Vera*, que és l'òrgan encarregat de la formació permanent dels càrrecs socialistes, tant presencial com en línia. Per la seva part, la FAES organitza un campus d'estiu de quinze dies de durada que reuneix experts nacionals i internacionals que aporten noves idees i enfocaments sobre qüestions polítiques.

Existeixen diverses xarxes internacionals de laboratoris d'idees com la *Stockholm Network*, l'*European Enterprise Institute*, *Friends of Europe* o l'*Europe's World* que

---

⁴⁴⁶ DEL RIEGO, C. "El PP asume la propuesta de la FAES sobre el recorte del Estado autonómico". *La Vanguardia* [Barcelona] (27 de febrer del 2011), núm. 46.475, p. 24.

⁴⁴⁷ *Un nuevo modelo energético para España*. Madrid: Fundación Ideas, 2009.

aglutinen *think tanks* d'una ideologia similar.⁴⁴⁸ Els tancs d'idees dels partits polítics formen part d'aquestes xarxes per col·laborar amb organitzacions properes ideològicament amb l'objectiu de compartir coneixement, intercanviar experiències, realitzar estudis conjunts, dissenyar projectes comuns o participar en programes de visitants.

Finalment, la recuperació de la memòria històrica i la preservació i la difusió del seu passat és una altra de les funcions de les fundacions dels partits polítics. En aquest sentit, generen un discurs ordenat sobre les arrels històriques de la seva formació: història cronològica, memòria dels dirigents i militants històrics i recuperació de les publicacions i imatges gràfiques. Segons Francesc Canosa i Elena Yeste,⁴⁴⁹ els laboratoris d'idees dels partits han impulsat un procés d'audiovisualització de la memòria de les respectives formacions que constitueix una manera de fer-se visible davant la societat i experimentar amb les noves formes i recepcions del discurs polític.

7.3 - Les fundacions dels partits polítics a Europa

L'existència d'aquest tipus d'organitzacions es dona sobretot als “vells” estats membres de la Unió Europea.⁴⁵⁰ Tanmateix, la majoria de partits de la UE, sobretot en els darrers anys, s'han dotat de fundacions amb la missió de renovar el missatge polític. Existeixen raons estructurals —més enllà de les estratègies nacionals— que expliquen aquesta eclosió, com el desenvolupament de la democràcia fruit de la caiguda del mur de Berlín. La fi del comunisme va suposar que les velles democràcies europees fossin sol·licitades per ajudar a bastir una “enginyeria democràtica” (organització d'eleccions, estructuració de partits polítics, tècniques de comunicació i mobilització, gestió de les col·lectivitats

---

⁴⁴⁸ Vegeu STRUYK, R. “Management of Transnational Think Tank Networks”. *International Journal of Politics, Culture, and Society*. Vol. 15 (2002), núm. 4, p. 625-638.

⁴⁴⁹ CANOSA, F.; YESTE, E. “Comunicar el pasado. La memoria histórica digitalizada en los think tanks de los partidos políticos españoles”. [En línia] <<http://www.aeic2010malaga.org/upload/ok/368.pdf>> [Consulta: 18 de març del 2012]

⁴⁵⁰ LEHMANN, W. *Political Foundations in selected Member States of the European Union: Structures, Budgets and Activities*. Brussels: European Parliament, 2007.

locals, paper de la societat civil...). Per donar resposta a aquestes demandes es van desenvolupar les fundacions dels partits polítics.

A les causes estructurals s'hi van afegir causes conjunturals. Les victòries successives de l'esquerra durant els anys noranta van provocar una multiplicació dels debats —sovint impulsats pels *think tanks* britànics, implicant-hi les fundacions polítiques europees— centrats molt més en les esquerres governamentals que en els partits socialdemòcrates. D'acord amb això, les “cimeres dels modernitzadors” van ser els episodis més mediatitzats. Així s'entén la mediatització que ha acompanyat el desenvolupament de les fundacions.⁴⁵¹

Un altre factor més recent és la tendència en el si del Parlament Europeu de fomentar macrofundacions formades pels partits polítics europeus. Les fundacions polítiques europees van aparèixer com a agents diferenciats en l'escena política a finals del 2007, quan el Parlament Europeu va establir una fase pilot de projectes,⁴⁵² en el context del debat en curs sobre la crisi de confiança envers la Unió Europea, alimentada per la resposta negativa al referèndum sobre el Tractat Constitucional obtinguda a França i els Països Baixos l'any 2005 i la baixa participació de vot en les eleccions europees. El fet que els ciutadans consideressin que Brussel·les cada cop era més distant va provocar la creació d'aquest nou marc per apropar les institucions a la ciutadania. Les fundacions polítiques es van considerar un element clau per comunicar la dimensió política i superar les visions burocràtiques respecte als organismes europeus.⁴⁵³ En aquest sentit, el Partit Socialista Europeu va crear la *Foundation for European Progressive Studies* (2008); el Partit Popular Europeu, el *Centre for European Studies* (2006); el Partit Verd Europeu, la *Green European Foundation* (2007), i l'Aliança Lliure Europea, el *Centre Maurits Coppieters Foundation* (2007). Aquestes institucions impulsades per conglomerats de fundacions de partits polítics van incentivar que les formacions de països on no existia aquesta tradició creessin les seves institucions polítiques.

---

⁴⁵¹ FINCHENSTEIN, G. “Autorepresentació d'un think tank”. *FRC* (2004), núm. 8, p.172.

⁴⁵² “Regulation (EC) No 1524/2007 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2007 amending Regulation (EC) No 2004/2003 on the regulations governing political parties at European level and the rules regarding their funding” *Official Journal L 343* (27 de desembre del 2007), p. 5.

⁴⁵³ GEWESSLER, L. “La fundació verda europea”. *Nous Horizons* Vol. 49 (2010), núm. 198, p. 56-59.

País	Base legal	Personalitat jurídica i número de fundacions	Finançament	Principals activitats
Suècia	Diferents tipus de fundacions (recaptació de fons, negociació col·lectiva...) Marc legal específic que defineix la comptabilitat, les finances, la dissolució, etc.	· <i>Olof Palme International</i> (Centre Social Demòcrata) · <i>Green Forum</i> (Verds) · <i>Center Party International Foundation</i> · <i>Left International Forum</i> · <i>Christian Democrat's Council for Democracy</i> (Democràcia cristiana)	A través del Ministeri d'Assumptes Exteriors i dels seus membres (partits, sindicats...)	Desenvolupament democràtic a l'Europa de l'Est, recaptació de fons, negociació de convenis col·lectius...
Regne Unit	La regulació dels partits no fa cap referència a les fundacions polítiques	<i>Fabian Society</i> , vinculada al Partit Laborista, i <i>Midlands Industrial Council</i> , al Partit Conservador	Algunes són societats limitades i tenen comptes públics; d'altres prenen altres formes legals sense accés públic	Gran varietat d'activitats: grups de pressió, tasques de partit, recaptació de fons...
Polònia	Recollides a la Constitució i a un text específic sobre fundacions dels partits	Varietat de fundacions, però les que es troben en l'àmbit dels partits provenen d'Alemanya	Cofinançades per entitats col·laboradores (com les fundacions alemanyes)	Educació política Beques Cofinançament de projectes civils
Itàlia	No s'han trobat fundacions vinculades als partits. La resta estan regulades en el Codi Civil	Hi ha moltes fundacions registrades, però cap segueix els criteris de selecció	No aplicable (n/a)	n/a
Àustria	Regulació específica per les fundacions	· <i>Dr. Karl renner-Institut</i> (SPÖ) · <i>Politische Akademie</i> (ÖVP) · <i>Grüne Bildungswerkstatt</i> (Verds) · <i>Freiheitliche Akademie</i> (Partit Liberal)	Finançades gairebé en exclusivitat per fons públics	Transmissió dels valors democràtics, beques per a estudiants i formació
Bèlgica	No s'han trobat fundacions que segueixin els criteris de selecció	No s'han trobat fundacions que segueixin els criteris de selecció	Depenen de la legislació sobre finançament dels partits	Operen dins l'àmbit filantròpic, filosòfic, religiós, científic, educatiu i cultural.
Grècia	Els partits poden establir fundacions i són finançades per l'Estat. La llei que ho regula és la mateixa que la del finançament dels partits	No s'han trobat fundacions que segueixin els criteris de selecció	L'estat financer de les fundacions és avaluat pels militants i presentat davant les autoritats competents	Són part de la societat civil i treballen en la recerca i l'educació
Finlàndia	Les fundacions estan regulades per una llei que n'estableix la constitució, supervisió i dissolució.	· <i>Kalevi Sorsa Foundation</i> (Partit Socialdemòcrata) · <i>Maaseudun Sivistyslito</i> (Partit de Centre) · <i>Alkio-opisto</i> (Partit de Centre) · <i>Työväen Akatemia</i> (SD) · <i>Kansallinen Sivistyslito</i> (Partit Coalició Nacional) · <i>Vihreä Sivistyslito</i> (Verds) · <i>Svenska Bildningsförbund</i> (Swedish People's Party)	Finançament mixt (públic i privat)	· Promoció de la cultura democràtica · Organització d'activitats, seminaris, conferències...
Alemanya	Les activitats de les fundacions polítiques estan determinades per la llei de bases.	· <i>F. Ebert Foundation</i> (SPD) · <i>F. Naumann</i> (FDP) · <i>Hanns Seidel Foundation</i> (CSU) · <i>Heinrich Boell Foundation</i> (Verds) · <i>Konrad Adenauer</i> (CDU) · <i>Rosa Luxemburg</i> (PDS)	La majoria del finançament prové dels ministeris i en menor mesura del Bundestag. La distribució de les subvencions depèn de la representativitat política	· Difusió cultura democràtica · Suport a projectes de recerca · Beques per a estudiants i investigadors · Cooperació internacional

Figura 14. Comparativa de les fundacions dels partits polítics a Europa. (Font: Parlament Europeu).

Segons el Parlament Europeu,⁴⁵⁴ les principals funcions de les fundacions dels partits polítics europeus són:

- Observar, analitzar i contribuir al debat sobre aspectes de la política europea i del procés d'integració europea.
- Desenvolupar activitats relacionades amb aspectes de la política europea com seminaris, conferències i estudis.
- Desenvolupar la cooperació amb entitats similars amb l'objecte de promoure la democràcia.
- Servir de marc perquè les fundacions polítiques, el món acadèmic i altres actors nacionals importants treballin junts a escala europea.

Existeixen dos grans models europeus de fundacions de partits polítics. El primer és el model germànic, que es dona a Alemanya i Àustria, en el qual les fundacions polítiques són finançades exclusivament amb fons públics i amb imports considerables. Per posar alguns exemples, la *Friedrich Ebert Stiftung* disposa d'un pressupost anual de més de 120 milions d'euros i una delegació en més de noranta països. Per la seva part, el *Dr. Karl Renner Institut* austríac compta amb un pressupost anual aproximat de 3 milions d'euros i delegacions a nou *länder*, a més de la seu central situada a Viena.⁴⁵⁵

Convé ressaltar que el model alemany clàssic per a l'organització i el funcionament de les fundacions dels partits es va originar com a conseqüència de la gran controvèrsia jurídica suscitada per la declaració d'inconstitucionalitat, l'any 1966,⁴⁵⁶ del finançament públic permanent dels partits polítics per part del Tribunal Constitucional alemany.⁴⁵⁷ Aquesta sentència concloïa que un programa de subsidis públics —de finançament

---

⁴⁵⁴ Reglament (CE) n° 1424/2007 del Parlament Europeu i del Consell de 18 de desembre del 2007.

⁴⁵⁵ DUFFEK, K. "L'Institut Dr. Karl Renner, agent modernitzador del pensament socialdemòcrata". *FRC* (2004), núm. 9, p. 244-248.

⁴⁵⁶ Vegeu PINTO-DUSCHINSKY, M. "The Party Foundations and Political Finance in Germany" p. 179-250. A: SEIDLE, L. (ed.): *Comparative issues in party and election finance*. Toronto: Dundurn Press, 1991.

⁴⁵⁷ Una nova sentència del TC alemany va esmenar la jurisprudència citada i va preveure posteriorment la possibilitat del finançament públic de les activitats ordinàries dels partits.

públic de les activitats dels partits— era inconstitucional perquè convertia el suport financer continuat de les activitats dels partits polítics en una obligació permanent i insostenible de l'Estat que no es veia justificada. D'acord amb això, les fundacions dels partits es van convertir en un canal constitucionalment acceptat per continuar transferint recursos governamentals cap als quadres polítics en suport de les investigacions, la informació i l'educació cívica.⁴⁵⁸ Així, doncs, a partir del 1966 totes les fundacions associades als partits polítics que havien obtingut almenys un 5% dels vots en l'elecció del Bundestag van rebre paquets de subvencions. Aquestes es justifiquen amb l'argument que tenen a veure amb tasques educatives democràtiques que no estan recollides en la llei de partits. Es calcula que uns dos terços del subsidi es destinen a activitats localitzades a l'estranger.⁴⁵⁹

El segon és el model anglosaxó i està orientat a la reflexió. Es tracta de *think tanks* de vegades generalistes, com la *Fabian Society*, *Demos* o IPPR, de vegades especialitzats, com el *Centre for European Reform* (CER) o el *Foreign Policy Centre* (FPC). Al contrari del model germànic, estan finançats exclusivament per subvencions privades, generalment d'empreses. Aquestes institucions disposen d'un pressupost anual d'1,5 a 4 milions d'euros.

7.3.1 – La Gran Bretanya: el referent històric de la *Fabian Society*

Segurament, la Societat Fabiana és l'exemple més paradigmàtic d'un *party tank* britànic, tant per la seva història com per la seva implantació territorial. Creada l'any 1884 a Londres, la *Fabian Society* va ser fundada com a societat política per exercir de contrapès al creixent corrent de socialisme revolucionari que estava arrelant a la Gran Bretanya en aquells moments.⁴⁶⁰ La Societat, que pren el nom del general romà Quint Fabi, que era conegut com *Cunctator* per la seva estratègia d'aplaçar la batalla fins al

---

⁴⁵⁸ DE ANDREA SANCHEZ, F. *Los partidos políticos. Su marco teórico-jurídico y las finanzas de la política*. México D.F.: Universidad Nacional Autónoma de México, 2002, p. 103.

⁴⁵⁹ PULZER, P. "El financiamiento político en Alemania". [En línia] *Estudios Públicos*, núm.77. <<http://132.248.9.1:8991/hevila/EstudiospublicosSantiago/2000/no77/8.pdf>> [Consulta: 16 abril 2012]

⁴⁶⁰ Vegeu MCBRIAR, A.M. *Fabian Socialism and English Politics, 1884–1918*. Cambridge: Cambridge University Press, 1962.

moment més idoni, tenia com a consigna la “gradualitat”. Els fundadors de la Societat Fabiana, que eren contraris als revolucionaris, creien que el canvi progressiu s’assolia millor a través de la “impregnació” de les institucions amb idees reformistes des del punt de vista social, establint pacientment una campanya racional de canvi i millora que el ciutadà conscient, amb el temps, acabaria acceptant.

Alguns analistes apunten que la *Fabian Society* es pot considerar el *think tank* més antic del món perquè va sorgir a finals del segle XIX i va servir de model per a la creació de noves organitzacions d’aquest tipus al Regne Unit durant la postguerra.⁴⁶¹ Sense anar més lluny, l’*Adam Smith Institute*, un dels principals responsables de la revifalla del centredreta durant la dècada del 1970, es va crear seguint l’arquetip fabià. A més de la seva longevitat, aquesta organització és única perquè manté una base d’associats molt elevada (prop de 7.000, el 80% afiliats al Partit Laborista) i una xarxa de societats locals, que es reuneixen periòdicament per tractar qüestions polítiques de diversa índole.

Un dels principals llegats d’aquesta institució és la contribució que va fer a l’hora de configurar el pensament del Partit Laborista. Prova d’això és el llibre que la *Fabian Society* va publicar sota el títol *Fabian Thinkers: 120 years of progressive thought*⁴⁶² i que recull l’aportació d’importants figures fabianes que van liderar el pensament d’esquerres de la Gran Bretanya durant els més de 120 anys de vida d’aquesta organització.⁴⁶³ En aquest context, convé recordar que l’any 1900 la *Fabian Society* es va unir amb els sindicats per fundar el Partit Laborista, i s’hi ha mantingut associada d’aleshores ençà. De bon principi, les idees polítiques del laborisme estaven fortament influïdes pels intel·lectuals fabians. Per exemple, Sidney Webb va escriure una part substancial tant de la Constitució del Partit el 1918 com del programa *Labour and the New Social Order*. En aquest sentit, la *Fabian Society*, a través dels seus opuscles, va ser la primera en proposar temes cabdals de l’actual estat del benestar com la creació del sistema sanitari britànic o la introducció d’un salari mínim. Altres pensadors fabians, com Leonard Woolf, Richard H. Tawney i George Douglas Howard Cole, van assentar les bases intel·lectuals del socialisme democràtic. Quan el laborisme va aconseguir

---

⁴⁶¹ BOUCHER, S. ; ROYO, M. *Les think tanks: Cerveaux de la guerre des idées*. París: Editions du Felin, 2006.

⁴⁶² LEVENSON, E. (ed.) *Fabian Thinkers: 120 years of progressive thought*. London: Fabian Society, 2004.

⁴⁶³ Vegeu HARVEY, A. “Els propers 120 anys per a la Fabian Society”. *FRC* (2005), núm. 10, p. 95-98.

l'aclaparadora victòria del 1945, es van elegir tants fabians (més de 220) que es deia que el grup parlamentari Laborista “semblava una gran escola fabiana”.⁴⁶⁴

En el període posterior a la Segona Guerra Mundial, la *Fabian Society* es trobava al cor del pensament laborista i socialdemòcrata. Els *New Fabian Essays* del 1952, editats per Anthony Crosland, van contribuir a revifar el debat sobre les esquerres després de la caiguda del Govern de Clement R. Attlee. Entre els col·laboradors de la publicació hi havia Roy Jenkins, Ian Mikardo, Richard Crossman i Denis Healey.

Durant les dècades del 1980 i 1990 la *Fabian Society* va participar activament en la modernització de les doctrines laboristes. Concretament, Raymond Plant va aportar noves reflexions sobre la relació entre l'Estat i el Mercat. Amb l'arribada de Tony Blair al poder, el paper de la *Fabian Society* va consistir en la preparació del substrat intel·lectual del Govern i l'establiment i el desenvolupament de les directrius governamentals.

7.3.2 - Alemanya: “Gasolineres de carburant intel·lectual”

Actualment hi ha sis fundacions de partits polítics a Alemanya, però l'única que es va crear abans de la Segona Guerra Mundial és la *Friedrich Ebert Stiftung*, propera al partit socialdemòcrata (SPD). Després de la guerra, durant els anys cinquanta, es van fundar la *Konrad Adenauer Stiftung* (propera als democristians, CDU) i la *Friedrich Naumann Stiftung* (propera als liberals, FDP). El 1967 els conservadors bavaresos de la CSU van formar la *Hanns-Seidel Stiftung*, i als anys vuitanta els verds van constituir la *Heinrich Böll Stiftung*. L'última fundació a afegir-se a la llista va ser la *Rosa Luxemburg Stiftung*, creada després de la unificació d'Alemanya en representació de les idees polítiques del socialista PDS, successor de l'antic partit comunista SED i implantat sobretot a l'antiga Alemanya de l'Est.

Les fundacions polítiques alemanyes depenen gairebé exclusivament de fons públics i no de les finances dels partits. Així, només els partits amb representació al Parlament

---

⁴⁶⁴ *Ibidem*.

federal tenen dret a crear fundacions que poden sol·licitar fons públics.⁴⁶⁵ Diversos presidents alemanys han subratllat, una vegada i una altra, la importància de les fundacions polítiques per al desenvolupament de la societat. Johannes Rau, l'any 2000, va dir que les fundacions actuaven com “gasolineres de carburant intel·lectual” i que la seva presència resultava cabdal com a oasi de reflexió en una era de predomini dels mitjans de comunicació i d'una fam irrefrenable del públic per obtenir respostes ràpides.

El model alemany de fundacions de partits polítics es relaciona estretament amb la creació el 1925 de la *Friedrich Ebert Stiftung* (FES), la fundació del partit socialdemòcrata (SPD) i la més antiga d'Alemanya. Va ser fundada després de la mort de Friedrich Ebert, el primer president germànic elegit democràticament, amb la finalitat d'oferir beques als estudiants de famílies de la classe treballadora. La FES està compromesa amb els valors bàsics de la democràcia social i les seves àrees d'actuació fonamentals són la cultura democràtica, la innovació, la participació, la cohesió social i la globalització solidària. Actualment, la fundació socialdemòcrata té més de cent oficines repartides entre Àfrica, Amèrica, Àsia i Europa.

Les fundacions polítiques alemanyes van tenir un paper important en la transició democràtica espanyola. En aquest sentit, la fundació que va tenir una major impacte en el procés espanyol va ser la FES, que havia començat a treballar a l'exterior, sobretot a l'Amèrica Llatina, a partir del 1957.⁴⁶⁶ El seu propòsit era contribuir a crear un partit polític que encarnés la causa del socialisme democràtic i que es convertís en una autèntica alternativa de poder. D'acord amb això, l'any 1976 la FES va establir una delegació a Espanya amb l'objectiu de consolidar la democràcia i l'estat de dret.⁴⁶⁷ Durant la primera fase de la seva activitat al país, del 1976 al 1978, la FES va contribuir al procés d'organització i estructuració i va donar suport a la creació de grups com ara l'*Asociación de Ciencias Políticas*, l'*Asociación de Derecho Constitucional* i diverses

---

⁴⁶⁵ VOGT, A. “Gasolineras de carburant intel·lectual”: les fundacions polítiques alemanyes com a mitjanceres en un món sense fronteres. El cas de la Fundació Friedrich Ebert”. *FRC* (2002), núm. 5, p. 2

⁴⁶⁶ Vegeu ORTUÑO ANAYA, P. *Los socialistas europeos y la transición española*. Madrid: Marcial Pons, 2005.

⁴⁶⁷ Vegeu “La Fundación Ebert envió 400 millones de pesetas al PSOE y al PS portugués”. *El País* [Madrid] (28 de maig del 1990), p.21.

fundacions com la *Fundación Pablo Iglesias*, la *Fundación Francisco Largo Caballero* o la *Fundación Jaime Vera*.

De la mateixa manera, l'ambaixada alemanya va col·laborar activament amb el PSOE durant la Transició en la seva estratègia de conquerir més parcel·les de llibertat i va establir una cadena de pressió a favor dels interessos socialistes formada per l'SPD, el govern alemany, l'ambaixada alemanya a Espanya, el govern espanyol i finalment el PSOE.⁴⁶⁸ Una tasca encara més important de la FES va ser la cooperació amb la comissió parlamentària encarregada de redactar la nova constitució espanyola el 1978; va compartir amb els decisors polítics una experiència i uns coneixements que aquests necessitaven molt.⁴⁶⁹

Durant nou anys, del 1977 al 1986, la FES va donar suport a la tasca duta a terme pel *Centro de Estudios de la Administración*, dedicat a la formació de nous quadres per a l'Administració municipal. Actualment, la FES manté una oficina a Madrid, des d'on adapta les seves activitats a noves tasques. Per exemple, utilitza l'experiència espanyola en la transició d'un règim autoritari a la democràcia o el seu procés d'integració a la Unió Europea oferint assessorament als països d'Europa central i oriental.⁴⁷⁰ Segons els càlculs d'Eusebio Mujal-León, la *Friedrich Ebert Stiftung* va gastar a Espanya durant el període comprès entre 1975 i 1980 al voltant de 20 milions de dòlars.⁴⁷¹

També hauria jugat un paper important durant la Transició, però en menor grau, la *Konrad Adenauer Stiftung* (KAS, vinculada a la CDU). Aquesta fundació va ser menys activa a l'exterior que la FES fins ben entrats els anys setanta. Les divisions existents en el si de la família democristiana espanyola, tant en el franquisme com durant la fase decisiva del 1975-77, van limitar seriosament les actuacions de la KAS, que es van

---

⁴⁶⁸ POWELL, C.T. "La dimensión exterior de la transición española". *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 26, p. 37-64.

⁴⁶⁹ MUÑOZ SÁNCHEZ, A. "La Fundación Ebert y el socialismo español de la dictadura a la democracia". *Cuadernos de Historia Contemporánea* Vol. 29 (2007), p. 257-278.

⁴⁷⁰ KONIECKI, D. *Fundación Friedrich Ebert. 30 años en España*. Madrid: Fundación Friedrich Ebert, 2006.

⁴⁷¹ MUJAL-LEÓN, E. *European Socialism and the Conflict in Central America*. Washington: The Washington Papers, 1989, p. 107.

centrar principalment en la Federació de la Democràcia Cristiana de José María Gil Robles i Joaquín Ruíz Giménez.⁴⁷²

Per la seva part, la *Hanns-Seidel Stiftung* (propera als conservadors del CSU) va donar suport públic a *Alianza Popular* des del seu naixement l'any 1976. Manuel Fraga havia entrat en contacte amb la fundació el juny del 1976, quan encara era ministre de Governació. A partir de llavors, la *Hanns-Seidel Stiftung* donaria suport a les diferents opcions polítiques impulsades per Fraga amb l'objectiu de consolidar una dreta espanyola democràtica.⁴⁷³ Finalment, la *Friedrich Naumann Stiftung* (propera als liberals, FDP) també aportaria alguna ajuda als diferents partits liberals.

7.4 - Concepció de les fundacions dels partits polítics a l'Estat espanyol

L'àmplia contribució de les fundacions alemanyes durant el període de la transició democràtica va influir en el desenvolupament dels partits polítics espanyols.⁴⁷⁴ Això ha comportat que el model espanyol de fundacions vinculades als partits polítics segueixi els patrons del model germànic, tot i que també presenten alguna característica del britànic.

D'una banda, els *party tanks* espanyols gaudeixen —com les fundacions germàniques— d'un important finançament públic per desenvolupar activitats relacionades amb el foment de la democràcia. De l'altra, com en el model britànic, es beneficien de donacions privades —generalment d'empreses, però també de particulars— que contribueixen al finançament del partit. Amb tot, les fundacions dels partits polítics espanyols presenten una sèrie de particularitats.

---

⁴⁷² POWELL, C.T. “La dimensión exterior de la transición española”, p. 60.

⁴⁷³ *Ibidem*.

⁴⁷⁴ Sobre la participació dels *think tanks* en períodes de transició democràtica vegeu STONE, D. “Think Tanks and Policy Advice in Countries in Transition” A: Asian Development Bank Institute Symposium: “How to Strengthen Policy-Oriented Research and Training in Vietnam” [En línia] <<http://www.adbi.org/files/2005.09.dp36.think.tanks.jfppt.pdf>> [Consulta: 8 gener 2010]

7.4.1 – Promoció dels càrrecs orgànics dels partits per a l'Administració

Una de les característiques dels *think tanks* nord-americans és el reclutament polític i la transferència per ocupar càrrecs a l'Administració. En canvi, en països com Espanya o Alemanya la situació és molt diferent perquè aquests sistemes polítics estan monopolitzats pels partits polítics. D'acord amb això, la socialització política en algun partit és un requisit previ important per a les carreres polítiques.⁴⁷⁵ De la mateixa manera, existeix una promoció dels càrrecs orgànics de partit en detriment dels analistes i investigadors. L'expert resident no és una figura habitual en els *party tanks* espanyols, com sí que ho és en els nord-americans. En tot cas, es produeix una externalització a l'hora d'encarregar estudis, informes o articles a acadèmics o investigadors d'altres institucions. Aquest dèficit explica que la promoció política —és a dir, l'ocupació de càrrecs governamentals— recaigui sobre els responsables orgànics dels quadres polítics i no sobre experts o gestors.

En relació amb això, les fundacions dels partits són un espai de retir per a càrrecs amortitzats o descartats. Per posar un exemple, després que el president Rajoy no nomenés Ignacio Astarloa per a cap càrrec de govern —amb anterioritat havia desenvolupat diverses responsabilitats ministerials— després de guanyar les eleccions generals del 2011, aquest darrer va fitxar per la FAES com a director del departament de Constitució i Institucions.

De la mateixa manera, el XXXIV Congrés del PSOE (1997) va acordar crear la *Fundación Socialismo XXI*, que presidiria Felipe González amb l'objectiu de renovar el pensament socialista a les portes del segle XXI. En aquell mateix congrés, González havia dimitit per sorpresa i va ser substituït a la Secretaria General per Joaquín Almunia.⁴⁷⁶ Aquest darrer també va passar a impulsar un “banc d'idees” quan va deixar

---

⁴⁷⁵ BRAML, J. “U.S. and German Think Tanks in Comparative Perspective”. *Policy Studies* Vol. 3 (2006), núm. 2, p. 239.

⁴⁷⁶ PAZ, R. “González dirigirá una fundación y no aclara si será otra vez candidato”. *La Vanguardia* [Barcelona] (23 de juny del 1997), núm. 41.521, p. 13.

de ser líder del partit socialista. En aquest cas, l'encàrrec va consistir a renovar el missatge de l'esquerra en el marc de la *Fundación Alternativas*.⁴⁷⁷

Així, doncs, moltes fundacions polítiques resulten ser llocs de retir per a polítics i, més que organitzacions productores d'idees, acaben sent aparadors de prestigi.

<i>Advocacy tanks</i> nord-americans	Fundacions dels partits polítics espanyols
L'origen es troba en la competència dins el mercat de les idees	L'origen es troba en la "cartelització" dels partits polítics
Organitzacions creades per situar una ideologia a l'agenda pública	Creixement d'aquestes organitzacions a partir de la creació de subvencions públiques
Finançats a través de la filantropia privada	Finançats en gran mesura per les administracions públiques
Promoció dels intel·lectuals orgànics per ocupar càrrecs a l'Administració	Promoció dels dirigents del partit per ocupar càrrecs a l'Administració
"Porta giratòria": els seus investigadors ocupen llocs de responsabilitat a l'Administració i després tornen al think tank.	"Cementiri d'elefants": Després d'ocupar càrrecs rellevants a l'Administració es retiren a la fundació del partit.
Destinen gran part del seu pressupost a la comunicació i les relacions públiques	Mancances generals a l'hora de comunicar els seus actes i productes
Àmplia presència mediàtica	Poca presència mediàtica
Alt nivell de transparència	Poc nivell de transparència

Figura 15. Principals diferències entre els *advocacy tanks* nord-americans i les fundacions dels partits polítics espanyols. (Font: Elaboració pròpia).

7.4.2 – Forta dependència de l'Administració

Una altra característica és la forta dependència de l'Administració a l'hora de finançar les activitats que duen a terme les fundacions dels partits. Aquesta dependència respecte de les ajudes públiques pot convertir-se en un problema en època de crisi. Les successives derrotes electorals del PSOE i la retallada de prop del 20% de les subvencions destinades als partits polítics decretat per l'Executiu espanyol ha deixat en una situació complicada la formació socialista. En aquest sentit, el PSOE s'ha vist

⁴⁷⁷ BRUNET, J.M. "Almunia impulsa un banco de ideas para renovar la izquierda". *La Vanguardia* [Barcelona] (7 de març del 2002), núm. 42.225, p. 18.

obligat a ajustar el pressupost destinat a sufragar les activitats de la *Fundación IDEAS* previst per al 2012.⁴⁷⁸ La majoria de fundacions dels partits polítics espanyols han condicionat el seu finançament ordinari als ingressos provinents de les arques públiques. En relació amb això, l'expresident de la Generalitat de Catalunya Jordi Pujol reivindica que els *think tanks* de partits polítics es mantinguin amb la mínima dependència de diners provinents de l'Administració pública i amb el màxim d'aportacions privades, i lamenta que no s'hagi procedit a una revisió fiscal que beneficiï les fundacions privades.⁴⁷⁹ Més endavant entraré en detall sobre la qüestió del finançament, un terreny relliscós i ple de claroscurs que ha perjudicat la imatge de les fundacions dels partits.

7.4.3 – Subvencions específiques per a les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics

Una de les principals vies de finançament públic de les fundacions dels partits polítics són les línies de subvencions de les diferents administracions destinades específicament a aquestes. En el cas estatal, aquestes subvencions es van crear l'any 1994, en el període que el PSOE governava en minoria parlamentària amb el suport de CiU. El 28 de març d'aquell any, el Ministeri de Cultura va aprovar l'ordre per la qual “es regulava la concessió de subvencions a fundacions que depenen de partits polítics que difonen el coneixement del sistema democràtic”.⁴⁸⁰

De la mateixa manera, els ministeris d'Afers Exteriors i d'Educació també es van afegir a la línia de subvencions exclusiva per a les fundacions dels partits polítics. D'acord amb això, el Ministeri d'Afers Exteriors va justificar aquests ajuts per la gran tasca que les entitats i ONG desenvolupen en el camp de la cooperació a l'Amèrica Llatina. Per aquest motiu, els Pressupostos Generals de l'Estat del 1995 van ampliar el marc d'acció i van preveure una ajuda financera a programes específics de les fundacions dels partits

---

⁴⁷⁸ “El PSOE achaca a un ‘problema de liquidez’ un retraso en nóminas de Ideas”. *El Mundo* [Madrid] (13 marzo 2012), p.14.

⁴⁷⁹ PUJOL, J. *Pensar el país, pensar el món*. [Vídeo] Barcelona: Centre d'Estudis Jordi Pujol, 2012. Accessible a: <<http://www.jordipujol.cat/ca/butllet/monografic/220>> [Consulta: 22 març 2012]

⁴⁸⁰ *Boletín Oficial del Estado* (30 de març del 1994), núm.76.

polítics amb representació parlamentària que promoguessin activitats destinades a l'arrelament de la cultura democràtica als països llatinoamericans mitjançant formació, seminaris, publicacions i trobades.⁴⁸¹

Anys més tard, el 2002, l'Estat va crear una nova subvenció específica per a les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics amb representació a les Corts Generals complementària a les ja existents. En aquesta ocasió, l'objecte de la convocatòria consistia en el desenvolupament d'activitats formatives dins el camp de l'educació de persones adultes que permetés augmentar la capacitat de participació política en el context d'una societat pluralista i democràtica.⁴⁸²

Al marge de les ajudes estatals, la Generalitat de Catalunya —a través del Departament de Justícia— també va crear les seves subvencions específiques per a fundacions dels partits polítics catalans. L'ordre de 19 de març del 1996 (DOGC número 2188, de 29 de març del 1996) va regular la primera convocatòria pública de subvencions per a la realització d'estudis o activitats relacionades amb el dret i el funcionament de les institucions democràtiques i la difusió i l'aprofundiment del pensament polític i social. Al marge d'aquestes ajudes de convocatòria ordinària, altres institucions —com la Diputació de Barcelona, alguns ajuntaments grans o altres departaments de la Generalitat— concedeixen subvencions extraordinàries i nominals a les fundacions dels partits.

Aquestes ajudes s'han de contextualitzar en la “cartelització” de la política i en el consegüent augment del finançament públic dels partits polítics. Coincidint amb l'arribada d'aquestes subvencions, la majoria de formacions polítiques van crear la seva entitat. És el cas de Nous Horitzons (ICV), que va fundar-se el 1994, o de la Trias Fargas, que va aparèixer poc després que s'atorguessin les primeres ajudes. Fins al 1994 a Catalunya només n'existien dues: la Rafael Campalans (PSC), creada el 1979, i la Miquel Coll i Alentorn (UDC), constituïda el 1992. Mesos abans de la creació de la Fundació Irla l'any 1997, l'aleshores president del Grup Parlamentari d'ERC, Josep-

---

⁴⁸¹ *Boletín Oficial del Estado* (11 d'agost del 1995), núm. 191, p. 25.193.

⁴⁸² *Boletín Oficial del Estado* (16 d'octubre del 2002), núm. 248, p. 36.433.

Lluís Carod-Rovira, va presentar una pregunta al Consell Executiu instant-lo a respondre per escrit sobre les subvencions atorgades a fundacions privades vinculades a partits polítics durant el període 1990-1996.⁴⁸³ Aquest fet evidencia l'interès econòmic que va motivar la creació de fundacions, més enllà de la voluntat estratègica i d'innovació.

Fundació	Partit	Creació
F. Pablo Iglesias*	PSOE	1926
F. Campalans	PSC	1979
F. Pere Ardiaca	PCC	1987
F. Sabino Arana	PNB	1988
FAES	PP	1989
F. Nous Horitzons	ICV	1992
Inehca	UDC	1992
F. Trias Fargas**	CDC	1994
F. Irla	ERC	1997
F. Galiza Sempre	BNG	1999
F. Para la Europa de los Ciudadanos	IU	2001
FAES Catalunya	PPC	2003
F. L' Alternativa	EUiA	2003
F. 29 de junio	CHUNTA	2005
Cercle d'Estudis Sobiranistes***	SI	2007
Egara-Civitas	Ciutadans	2007
F. IDEAS para el progreso	PSOE	2008
F. Progreso y Democracia	UPyD	2009
F. Centro de Estudios Canarios S.XXI	CC	2010
F. Col·labora****	PPC	2012

Figura 16. Any de creació de les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics. (Font: Elaboració pròpia)

*Actualment, aquesta fundació està integrada dins l'organització de la Fundació IDEAS amb estatus d'institut.

**L'any 2007, la Fundació Trias Fargas va passar a anomenar-se CatDem.

***L'any 2011 es reconverteix en la fundació de Solidaritat Catalana per la Independència (SI).

****L'any 2012 el PPC crea la Fundació Col·labora al marge de la FAES.

Les ajudes públiques específiques per a entitats privades sense afany de lucre vinculades als partits van generar un “efecte creador” de fundacions de partits polítics per poder accedir a aquestes subvencions. Així, doncs, quan el 2003 Esquerra Unida i Alternativa (EUiA) va obtenir representació parlamentària a Catalunya de la mà de la coalició que va formar amb Iniciativa per Catalunya Verds (ICV), ràpidament va crear L' Alternativa, la seva fundació orgànica, i el 2005 ja rebia la primera subvenció amb una dotació de 4.812 euros. De la mateixa manera, Ciutadans-Partit de la Ciutadania va crear la fundació Egara-Civitas l'any 2007 quan va aconseguir representació al Parlament de

⁴⁸³ Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya (13 de maig del 1997), núm. 171.

Catalunya. Aquell mateix any va rebre una subvenció de 14.667 euros. Per la seva part, Solidaritat Catalana per la Independència (SI) va reconvertir el 2011 la Fundació Cercle d'Estudis Sobiranistes, constituïda el 2007 amb la finalitat de fomentar la sobirania catalana, en la seva fundació orgànica. A l'Estat la dinàmica és la mateixa. Un any després d'obtenir un diputat al Congrés, UPyD va crear la seva fundació política amb el nom de *Progreso y Democracia*. En definitiva, l'onada de creació de fundacions orgàniques dels partits polítics espanyols no respon a una demanda de coneixement estratègic, sinó a l'oferta de subvencions públiques destinades a finançar activitats sota l'ampli epígraf del foment de la cultura democràtica. Amb el temps, aquestes fundacions es van convertir en un instrument útil de finançament de les formacions polítiques.

En aquest context, Carlos Jiménez Villarejo, exfiscal anticorrupció espanyol, ha criticat aquestes subvencions específiques destinades a les fundacions dels partits polítics —a les quals titlla de “prebendes”— per realitzar estudis de contingut desconegut i de gran inutilitat.⁴⁸⁴

7.4.4 – Contribució al finançament dels partits polítics

La llei orgànica de finançament dels partits polítics (LO 3/1987, de 2 de juliol) va suposar la primera regulació sobre les fonts d'ingressos d'aquestes institucions. Anys més tard es va estimar que aquella regulació no garantia de manera adequada la suficiència, la regularitat i la transparència de l'activitat econòmica dels partits.⁴⁸⁵ Així, doncs, la LO 8/2007, de 4 de juliol, va substituir la LO 3/1987, de 2 de juliol, i va significar una nova regulació que va donar més protagonisme a les fundacions dels partits polítics. La reforma de la llei era una petició del Tribunal de Comptes, que, fins i tot, va aprovar una moció en aquest sentit l'any 2001.

---

⁴⁸⁴ JIMÉNEZ VILLAREJO, C. “Wert subvenciona a CiU y Esquerra”. *El País* [Madrid] (2 enero 2013), p.4 (edición Cataluña).

⁴⁸⁵ CORTÉS, P. *Com es financen els partits polítics*. Vic: Eumo Editorial, 2008, p. 33.

En el context de la modificació d'aquesta legislació es va fer públic el *Baròmetre global de la corrupció 2007*, elaborat per l'ONG *Transparency International*, que afirmava que el 62% dels espanyols considerava que els partits polítics eren la institució més corrupta. De la mateixa manera, el Cercle d'Economia havia fet públic un estudi l'any 1999 que ja advertia sobre les deficiències del sistema de finançament dels partits com a causes potencials de corrupció i ineficiència del sistema polític. Aquest informe⁴⁸⁶ sosté que els problemes més greus del finançament dels partits polítics són:

- Creixement de la despesa de la publicitat electoral, absolutament ineficient pel propòsit que es persegueix i, en canvi, principal causa d'endeutament i dèficit crònic dels partits.
- Escàs autofinançament dels partits produït pel baix índex d'afiliació.
- Gestió i direcció dels partits en mans de burocràcies internes professionalitzades que decideixen en última instància sobre els mecanismes de finançament i, fins i tot, en la confecció de les llistes.
- Patrimonialització de les institucions i de les administracions públiques, ocupant de manera excessiva l'espai públic.

En aquest context, ERC va presentar el 20 de novembre del 2005 una proposició de llei en el Congrés dels Diputats per reformar el finançament dels partits. No obstant això, aquesta proposta no va prosperar perquè PP, CiU i PNB estaven en contra de suprimir les donacions anònimes. No va ser fins passades les eleccions autonòmiques catalanes del 2006 que el PSOE es va comprometre amb ERC a avançar en el debat de la llei fins a la seva aprovació i publicació el juliol del 2007. Una de les principals novetats del text eren els límits que s'establien a les aportacions privades. Destaca el fet que els partits no poden rebre diners d'empreses que tinguin contractes amb l'Administració. Segons

---

⁴⁸⁶ CERCLE D'ECONOMIA. "El finançament dels partits polítics". Barcelona: Cercle d'Economia, 1999. [En línia] <http://www.circuloeconomia.com/opiniones_documentos/68.pdf> [Consulta: 24 març 2011]

Pérez Francesch,⁴⁸⁷ una valoració de la legislació ha de tenir en compte l'element autoreferencial, és a dir, que els partits polítics no aprovaran mai una regulació que vagi en contra dels seus interessos. Per aquest motiu, els partits van suplir la supressió de les donacions anònimes amb un increment del 20% de la subvenció que reben dels Pressupostos Generals de l'Estat per sufragar les despeses ordinàries. En relació amb això, és interessant assenyalar que la subvenció específica que atorga el Ministeri de Cultura a les fundacions amb dependència orgànica dels partits aquell any va augmentar en 1.736.200 euros respecte al 2006 (un 25% més). Així mateix, es va autoritzar les comunitats autònomes i les corporacions locals a atorgar ajudes per a les despeses ordinàries sense prefixar cap límit. Aquest fet, més que ser una coincidència, demostra la connexió de la subvenció específica per a fundacions de partit amb el finançament de les respectives formacions polítiques.

En relació amb això, la disposició addicional sisena de la LO 8/2007 conté una altra novetat: la introducció de les fundacions i associacions vinculades als partits polítics com a subjectes que entren dins el radi d'acció de la llei. D'aquesta manera, es va obrir la porta al fet que les fundacions dels partits polítics puguin acceptar o rebre, directament o indirectament, donacions d'empreses privades que mitjançant contracte vigent prestin serveis o realitzin obres per a les administracions, organismes públics o empreses de capital majoritàriament públic. Així, doncs, si bé la llei permet ampliar les competències de control del Tribunal de Comptes, també augmenta la capacitat de les fundacions i les associacions vinculades a les formacions polítiques de ser una font important de finançament d'aquestes de forma indirecta.⁴⁸⁸ Amb la modificació de la llei de finançament dels partits, les fundacions van guanyar pes específic en l'estructura interna del partit. Però aquest protagonisme no respon a un interès polític, sinó que té un origen merament econòmic.

---

⁴⁸⁷ PÉREZ FRANCESCH, J.L. "La financiación de los partidos políticos en España. Consideraciones a partir de los informes del Tribunal de Cuentas y de la nueva Ley Orgánica 8/2007, de 4 de julio". *Papers* (2009), núm. 92, p. 249-271.

⁴⁸⁸ *Ibidem*.

En aquest sentit, Botella⁴⁸⁹ considera que la legislació recent sobre fundacions concedeix als laboratoris d'idees dels partits una gran llibertat de funcionament i un accés considerable a fonts de finançament: reben subvencions públiques i les aportacions privades que perceben tenen importants desgravacions fiscals. Tot i que la normativa aplicable introdueix algunes restriccions en els “vasos comunicants” entre fundacions i partits, no s’han introduït els límits necessaris per assegurar la independència financera entre uns i altres, un requisit essencial per a la independència política. A més, el control exercit per les administracions de tutela sobre les fundacions, tant a Catalunya com a l’Estat, és notablement suau, de manera que hi ha un espai considerable per a la conversió d’algunes fundacions en una font de finançament parcial per al partit polític. D’acord amb això, la dependència financera de les fundacions dels partits respecte de les administracions públiques ha generat diversos informes que reclamen més transparència en l’atorgament d’aquestes ajudes. El Consell d’Europa, mitjançant l’informe del GRECO (Grups d’Estats Contra la Corrupció) del 2009, va denunciar la poca informació sobre les fundacions vinculades als partits polítics. En aquest sentit, també apuntava diversos punts foscos en el finançament dels partits, com préstecs bancaris en condicions favorables, cancel·lacions de crèdit sense justificació i llacunes sobre els deutes dels partits amb les entitats bancàries.⁴⁹⁰

L’any 2007, la Sindicatura de Comptes de Catalunya⁴⁹¹ va demanar que es definissin i limitessin els supòsits de vinculació entre fundacions privades i partits polítics, així com que s’establissin mecanismes per al seu control, perquè el concepte de fundació de partit no està definit ni en la normativa que regula els partits polítics i el seu finançament, ni en la normativa aplicable a les fundacions. En aquest context, la Sindicatura va presentar unes observacions referents a les subvencions atorgades pels departaments de Justícia i de la Presidència de la Generalitat de Catalunya i per la Diputació de Barcelona que il·lustren l’opacitat i la manca de rigor en les seves concessions.

---

⁴⁸⁹ BOTELLA, J. “Les fundacions i els partits polítics”.

⁴⁹⁰ GÓMEZ, L. “El Consejo de Europa suspende a España por la oscura financiación de los partidos”. *El País* [Madrid] (25 d’abril del 2011), núm. 12359, p. 16.

⁴⁹¹ SINDICATURA DE COMPTES DE CATALUNYA. *Informe 12/2007. Subvencions rebudes per les fundacions vinculades a les formacions polítiques catalanes amb representació parlamentària. Exercici 2004.*

Pel que fa a les subvencions atorgades pel Departament de Justícia, la Sindicatura de Comptes va assenyalar que en la distribució de les subvencions entre les sol·licituds presentades només s'aplica un dels criteris de valoració establerts en les bases reguladores: el nombre de representants en el Parlament de Catalunya del partit polític al qual està vinculada l'entitat. No s'aplica la valoració de l'interès de l'activitat proposada, ni la difusió de les activitats en els mitjans de comunicació social. Així, doncs, la Sindicatura va demanar que en la instrucció i l'atorgament de les subvencions es respectessin els criteris fixats per les bases reguladores aprovades o, si escau, adequar les bases a l'objectiu que es pretén assolir amb les subvencions convocades. La segona observació feia referència a la manca de previsió de la despesa en el pressupost inicial aprovat pel Parlament de Catalunya i que ha provocat en diverses ocasions transferències de crèdit d'altres partides. Per aquest motiu, la Sindicatura de Comptes reclama que en el pressupost aprovat inicialment es prevegin, per un import aproximat, les despeses derivades d'aquesta línia de subvencions que es repeteixen any rere any des del 1996.

Pel que fa al Departament de la Presidència, la Sindicatura de Comptes va reprovar que l'atorgament de subvencions es realitzés mitjançant la signatura d'un conveni entre el Departament i l'entitat beneficiària. En aquest sentit, va demanar que la concessió de subvencions s'ajusti als procediments previstos en la seva normativa reguladora i que l'ús dels convenis entre l'Administració i els particulars es restringeixi a aquells supòsits excepcionals en què calgui regular de forma detallada els drets i les obligacions de les parts. D'acord amb això, l'òrgan fiscalitzador va criticar que l'atorgament de subvencions pel procediment de concessió directa i, per tant, la no concurrència, no queda degudament justificat per la naturalesa de l'activitat a desenvolupar. L'informe feia referència a una subvenció de 60.000 euros concedida l'any 2004 pel Departament de la Presidència —en concret per les unitats directives adscrites a la Secretaria General del Conseller Primer— atorgada a la Fundació Josep Irla (ERC) amb l'objecte de difondre “activitats de difusió de la llengua catalana en tots els àmbits, especialment el comercial”.⁴⁹² L'ajuda econòmica havia de servir per fer la pàgina web *Mercat* per impulsar una xarxa d'intercanvi comercial en català a Internet. El síndic major de la

---

⁴⁹² *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (28 de desembre del 2005), núm. 4538, p. 43.258.

Sindicatura de Comptes, Joan Colom, va explicar que, de les factures presentades per la Fundació Irla per fer la pàgina web, la meitat de l'import va anar a parar a l'empresa Eix de Serveis i Projectes Societaris Empresarials —l'únic soci de l'empresa era la fundació d'ERC.⁴⁹³ Per aquest motiu, la Sindicatura reclama que els procediments de concessió de subvencions se subjectin als principis de publicitat, concurrència i objectivitat.

Pel que fa a les subvencions atorgades per la Diputació de Barcelona, la Sindicatura de Comptes explicita que en els expedients revisats no queda constància documental de l'activitat realitzada per les entitats beneficiàries. Així mateix, tampoc no s'han arxivat les memòries i els pressupostos presentats juntament amb les sol·licituds.

Any	Ministeri de Cultura (Estat)	Afers Exteriors (Estat)	Educació (Estat)	Departament Justícia (Generalitat)
1995	--	480.809 €	--	--
1996	1.829.006 €	300.506 €	--	300.506 €
1997	2.060.446 €	--	--	300.506 €
1998	1.833.086 €	420.708 €	--	300.506 €
1999	1.832.859 €	450.759 €	--	300.506 €
2000	1.869.748 €	459.774 €	--	300.506 €
2001	4.129.555 €	1.803.036 €	--	336.566 €
2002	4.129.560 €	1.803.040 €	450.760 €	336.566 €
2003	5.629.560 €	1.823.100 €	450.760 €	637.076 €
2004	3.978.800 €	1.900.000 €	1.948.760 €	642.831 €
2005	5.282.370 €	1.950.000 €	450.760 €	649.689 €
2006	5.282.370 €	1.950.000 €	450.760 €	660.000 €
2007	7.018.587 €	1.950.000 €	450.760 €	660.000 €
2008	7.053.932 €	2.200.000 €	450.760 €	660.000 €
2009	6.383.437 €	2.200.000 €	450.760 €	660.000 €
2010	5.763.116 €	2.200.000 €	372.415 €	660.000 €
2011	5.000.000 €	2.200.000 €	359.760 €	
2012	2.477.448 €	899.798 €		

Figura 17. Subvenció anual de l'Estat i la Generalitat de Catalunya a les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics. (Font: Elaboració pròpia a través de les dades del BOE i el DOGC).

En el quadre anterior es poden veure els imports anuals que l'Estat i la Generalitat de Catalunya concedeixen a les fundacions dels partits polítics. La irrupció de la crisi ha comportat una disminució gradual d'aquesta ajuda, que el 2007 s'havia incrementat en un 20% per corregir l'eliminació de les donacions anònimes com a conseqüència de la reforma de la llei de finançament dels partits. No s'hi han pogut afegir les subvencions directes d'altres institucions o els convenis bilaterals amb altres departaments de la

⁴⁹³ “El síndic no veu justificada una subvenció de 60.000 euros a la fundació d'ERC”. *El Punt* [Girona] (16 abril 2008), p. 18.

Generalitat perquè no segueixen el mateix sistema de convocatòria ordinària que el Ministeri de Cultura i el Departament de Justícia. En el cas de la Diputació de Barcelona, va transcendir que aquesta institució atorga sense concurs el 83% de les subvencions.⁴⁹⁴

Un altre aspecte a destacar del quadre és la consolidació de la “cartelització” política a partir del 2000, és a dir, l’augment considerable d’ajudes econòmiques de l’Estat a les fundacions dels partits respecte de l’any anterior. Com a conseqüència de la delicada situació econòmica d’Espanya, les ajudes baixen considerablement l’any 2012.

Malgrat aquest finançament públic, les fundacions dels partits han buscat altres vies de finançament privades, com els convenis amb entitats bancàries i altres institucions, i donacions d’empreses. Aquesta pràctica, en algunes ocasions, s’ha vist tacada de dubte en relació amb suposats episodis de finançament irregular dels partits. Tot i que la gran majoria de fundacions dels partits polítics han patit algun fet polèmic en relació amb la seva gestió econòmica en benefici del partit, l’escàndol que ha malmès la reputació dels *party tanks* catalans ha estat l’anomenat “cas Palau”.

7.4.4.1 – El “cas Palau”

Com hem vist amb anterioritat, organismes com el Grup d’Estats Contra la Corrupció (GRECO) del Consell d’Europa han denunciat la poca informació relativa a les fundacions dels partits polítics. En aquest sentit, les acusacions de finançament irregular de CDC a través de set convenis signats entre el 1999 i el 2008 entre la Fundació Trias Fargas i la Fundació Orfeó Català-Palau de la Música —sota la direcció de Fèlix Millet—⁴⁹⁵ van obrir la caixa de Pandora sobre la gestió de les fundacions dels partits polítics.⁴⁹⁶ A partir d’aquest fet, la fundació convergent va quedar marcada, i, tot i negar la major, la Trias Fargas —ja constituïda com a CatDem— va accedir a retornar el total de 630.554,82 euros al Palau de la Música. Després d’això, CDC va voler estendre

---

⁴⁹⁴ NOGUER, M. “La Diputación de Barcelona otorga sin concurso el 82% de las subvenciones”. *El País* [Edición digital] (8 agosto 2012) <http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/08/07/catalunya/1344367240_546941.html>

⁴⁹⁵ Vegeu GORDILLO, S. *Les barbaritats de Fèlix Millet*. Barcelona: Ara Llibres, 2009.

⁴⁹⁶ NOGUER, M. “Las fundaciones se convierten en la pesadilla de CiU”. *El País* [Madrid] (15 marzo 2010), p. 3.

l'ombra de dubte a d'altres fundacions. Així, el mateix Artur Mas va criticar que la Fundació Campalans, vinculada al PSC, rebés fons procedents de l'Obra Social de Caixa Catalunya, llavors presidida pel socialista Narcís Serra. Per la seva part, la fundació del PSC es va defensar argumentant que el conveni amb l'entitat bancària —l'any 2009 va ser de 50.000 euros— es destinava al manteniment de l'arxiu històric del socialisme català.⁴⁹⁷

La utilització de fundacions per finançar partits polítics és una realitat. D'acord amb això, un dels casos que va veure la llum a partir de les investigacions del Palau va ser el de la Fundació Espai Catalunya d'Àngel Colom, actual secretari d'Immigració de CDC i expresident d'ERC. Segons informacions periodístiques, Colom va rebre 72.000 euros de la Fundació Palau de la Música per eixugar els deutes del Partit per la Independència (PI). El rebut era a nom d'Espai Catalunya, una fundació que tenia projectada Àngel Colom després d'abandonar el PI però que no va funcionar mai. Tot i que el xec que tenia Colom era de 75.000 euros, el rebut que hi ha als arxius del Palau és de més del doble, 150.000 euros.⁴⁹⁸ Al final, Colom va arribar a un acord amb la Fundació Orfeó-Palau de la Música per retornar els diners que va percebre l'any 2000 de Fèlix Millet en forma de donació.

La Fundació Olof Palme, presidida per l'exdiputada socialista Anna Balletbò, també es va veure beneficiada amb diners del fons del Palau de la Música. Així que va esclatar l'escàndol, Balletbò va reconèixer que Millet hi havia fet una aportació de 1.000 euros durant els exercicis 2008 i 2009, però que aquesta quantitat ja s'havia retornat a la institució. Segons l'exdiputada, el motiu de l'aportació venia de l'interès de Millet d'assistir a uns esmorzars que organitzava la Fundació Olof Palme als quals es convidaven representants d'empreses que aportaven diners.⁴⁹⁹

---

⁴⁹⁷ FERNÁNDEZ, M. "La Campalans vol". *Avui* [Barcelona] (9 octubre 2009), p. 8.

⁴⁹⁸ "Àngel Colom va rebre 72.000 euros del Palau per pagar deutes del PI" *Avui* [Edició digital] (1 octubre 2009) <<http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/2-societat/5-societat/261728--angel-colom-va-rebre-72000-euros-del-palau-per-pagar-deutes-del-pi-.html>>

⁴⁹⁹ TRALLERO, M. *Música celestial. Del mal anomenat Cas Millet o Cas Palau*. Barcelona: Rosa dels Vents, 2012, p. 309.

Si es consulten les memòries dipositades a la Direcció General d'Entitats Jurídiques de la Generalitat de Catalunya es pot veure el pes important que tenen les empreses constructores en el pressupost d'ingressos de la Fundació Trias Fargas. Per exemple, Dragados va fer donacions durant el període 2003-2004 per un import de 270.000 euros; Comsa va donar 120.000 euros per mitjà de les seves filials i FCC, d'Esther Koplowitz, va fer aportacions que ascendien a 60.000 euros. Així, doncs, es posava de manifest la forta dependència que tenia la Fundació Trias Fargas dels *lobbies* de les constructores, fins al punt que les seves aportacions superaven amb escreix les quantitats provinents de les administracions públiques.⁵⁰⁰

En aquest context, el Parlament de Catalunya va aprovar crear una comissió d'investigació per aclarir la relació de les finances del laboratori d'idees de CDC amb el “cas Millet” com a moneda de canvi per la comissió d'investigació sobre l'incendi d'Horta de Sant Joan impulsada per l'oposició uns mesos abans.⁵⁰¹ Després de diverses compareixences de dirigents de CDC i de la CatDem, el Parlament va aprovar —gràcies als vots del tripartit— el dictamen de la comissió d'investigació,⁵⁰² que afirmava que hi havia “indicis suficients” per assegurar l'existència de finançament il·legal. El text incloïa com a annex l'informe de l'Oficina Antifrau de Catalunya (OAF) que admetia no poder “ni afirmar ni descartar, amb la rotunditat jurídicament exigible, que CDC hagi obtingut directament finançament al marge de la llei mitjançant l'estructura del Palau de la Música”.⁵⁰³ Tot i que la fundació convergent va negar en tot moment les acusacions de finançament irregular⁵⁰⁴ i va justificar els convenis amb l'Orfeó Català pel caràcter catalanista que ambdues institucions comparteixen,⁵⁰⁵ finalment va acordar la devolució

---

⁵⁰⁰ *Ibidem*, p. 302.

⁵⁰¹ “CiU força una comissió d'investigació pel foc d'Horta al Parlament”. *Avui* [Barcelona] (28 gener 2010), p. 22.

⁵⁰² *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* (27 de juliol del 2010), núm. 782.

⁵⁰³ OFICINA ANTIFRAU DE CATALUNYA. “Informe al Parlament sobre les irregularitats detectades en la gestió del Palau de la Música” (2010). Disponible a: <http://www10.gencat.cat/drep/binaris/of_antifrau_tcm112-129376.pdf> [Consulta: 20 abril 2012]

⁵⁰⁴ “La fundació de CDC nega finançament irregular”. *Avui* [Barcelona] (7 juny 2010), p. 6.

⁵⁰⁵ TOMÀS, N.; RICO, J. “La Trias Fargas apel·la al catalanisme per justificar el seu vincle amb Millet”. *El Periódico* [Barcelona] (6 juny 2010), p. 16.

dels diners al Palau de la Música a través de donacions anuals de 70.000 euros durant vuit anys per tancar així qualsevol polèmica.

El jutge del “cas Palau”, Josep M. Pijuan, va declarar responsable civil “a títol lucratiu” CDC amb una fiança de 3,2 milions d’euros, que és la quantitat estimada del benefici suposadament obtingut per aquesta formació.

7.5 - Les fundacions dels partits polítics d’àmbit estatal

7.5.1 - La fundació FAES (PP)

La *Fundación para el Análisis y los Estudios Sociales* (FAES) és una fundació privada sense ànim de lucre vinculada al PP des del seu naixement l’any 1989 —com a conseqüència de la remodelació d’*Alianza Popular*. Els seus objectius fundacionals giren entorn de l’enfortiment dels valors de la llibertat, la democràcia i l’humanisme occidental. El propòsit és crear, promoure i difondre idees basades en la llibertat política, intel·lectual i econòmica i oferir alternatives al socialisme per ser assumides pels responsables polítics i transformades en programes d’acció política.⁵⁰⁶ La fundació del PP compta amb una plantilla d’unes 40 persones i un pressupost anual al voltant dels 6 milions d’euros.

Els principis polítics de la FAES són la defensa de la llibertat individual i els drets humans, la lluita contra el terrorisme, la promoció de l’economia de mercat, la unitat d’Espanya com a nació, la vinculació atlàntica entre Europa i els Estats Units, la reivindicació d’Iberoamèrica com a part de la comunitat occidental i la idea d’una Europa basada en la lliure circulació econòmica, intel·lectual i de persones en el continent. La fundació del PP atorga anualment, des del 2009, el “Premio FAES de la Libertad” a personalitats de la política que hagin destacat per la defensa d’aquests valors. La primera edició del premi va recaure en el rei d’Espanya pel seu paper “insubstituïble” i “integrador” i per haver estat un factor crucial en l’arquitectura

---

⁵⁰⁶ Vegeu <http://www.fundacionfaes.org>

política espanyola.⁵⁰⁷ L'exprimera ministra del Regne Unit Margaret Thatcher va ser la segona guardonada pel seu impuls reformador que va irradiar la política britànica i europea durant el seu mandat.⁵⁰⁸ La concessió d'aquest guardó pretén reconèixer la defensa dels valors basats en l'espanyolisme, el constitucionalisme i el liberalisme econòmic, que alhora conformen els fonaments ideològics del PP.

L'actual organització té el seu origen l'any 2002, de la fusió de les fundacions populars (*Fundación Cánovas del Castillo*, *Popular Iberoamericana*, *Fundación de Estudios Europeos* i *Instituto de Formación Política*) sota el paraigua de la FAES. Des de llavors, l'expresident del Govern espanyol, José María Aznar, n'ocupa la presidència. En aquest sentit, existeix una forta identificació de la FAES amb Aznar perquè, tot i deixar de ser president del Govern espanyol, no ha abandonat la presidència del laboratori d'idees popular i sovint l'ha utilitzat com a plataforma per seguir influïent sobre l'actualitat.⁵⁰⁹ Aznar ha utilitzat molt sovint la FAES com a canal per negar informacions recollides pels mitjans de comunicació, com en el cas de l'acord secret pel qual el Govern d'Aznar va autoritzar el 2002 l'escala a Espanya de vols de la CIA amb destí a Guantánamo i que va ser desmentit pel gabinet de premsa de la fundació del partit.⁵¹⁰ El perfil ideològic d'Aznar ha marcat les idees que surten de la fundació popular, fet que ha provocat que molts dels contendents polítics del PP mostrin certa prevenció —si no manifesta hostilitat— vers les seves produccions.⁵¹¹ Inicialment, la FAES havia de tenir un component institucional i operar a l'ombra del poder, però la derrota electoral del 2004 va reconvertir la FAES en una organització que feia oposició ideològica al PSOE i reivindicava el llegat polític d'Aznar.⁵¹²

---

⁵⁰⁷ DE LA HOZ, C. "Aznar entregará al Rey el primer «Premio FAES de la Libertad»". *ABC* [Madrid] (18 noviembre 2009), p.52.

⁵⁰⁸ "Margaret Thatcher, Premio FAES de la Libertad". *ABC* [Madrid] (17 junio del 2011), p.10.

⁵⁰⁹ DEL RIEGO, C. "Aznar carga contra las autonomías y pide un PP con mayoría absoluta". *La Vanguardia* [Barcelona] (15 enero 2011), núm. 46.432, p. 14.

⁵¹⁰ GUTIÉRREZ, A. "FAES, de fábrica de ideas conservadoras a gabinete de provocaciones". *Público* [Madrid] (6 enero 2009), núm. 454, p. 10.

⁵¹¹ HERNÁNDEZ, E. "En qué piensan los think tank". *La Vanguardia* [Barcelona] (12 noviembre 2006), núm. 44.921, p. 8-9.

⁵¹² RODRÍGUEZ, J. "La FAES, Fort Apache de Aznar". *El País* [Madrid] (22 mayo 2005), núm.10.213, p. 14.

Segons els estudis de la Universitat de Pennsilvània,⁵¹³ la FAES és el *think tank* espanyol de major impacte mundial, per davant del *Real Instituto Elcano*. Això, en part, es deu a la xarxa de contactes internacionals que la fundació del PP va forjar gràcies al polèmic impuls en política exterior del darrer mandat d'Aznar al capdavant del Govern espanyol donant suport a Bush en la guerra de l'Iraq. Fruit d'això, la fundació popular manté contactes privilegiats amb els seus principals homòlegs americans conservadors, com la *Heritage Foundation*, l'*American Enterprise Institute* i el *Cato Institute*.⁵¹⁴

La relació amb aquests *think tanks* han convertit la fundació del PP en la millor versió espanyola dels laboratoris d'idees al més pur estil nord-americà.⁵¹⁵ Un dels exemples més clars de la idiosincràsia d'*advocacy tank* de la FAES són els informes que aquesta fundació elabora sobre l'Espanya autonòmica des d'un punt de vista desacomplexadament partidista. Un bon exemple d'això és l'informe "Nación y solidaridad: la factura del Tinell",⁵¹⁶ que, revestit de rigor científic, afirma que l'acord per a la formació del primer Govern tripartit català contenia l'agenda que va guiar el president espanyol José Luis Rodríguez Zapatero per aprovar l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i configurar el model de finançament aplicable a totes les comunitats autònomes.⁵¹⁷ De la mateixa manera, un altre estudi⁵¹⁸ advoca per una dràstica revisió de les noves potestats fiscals implantades per l'emulació del nou Estatut de Catalunya i conclou que aquest ha malmès l'Espanya de les autonomies.

Un altre exemple d'aquesta agressiva política comunicativa és la realització del vídeo titulat "Tras la masacre", encarregat el 2005 a Miguel Ángel Rodríguez (exsecretari

---

⁵¹³ McGANN, J. "2011 The global Go To Think Tanks".

⁵¹⁴ Vegeu GONZÁLEZ CAMPAÑÁ, N. "Nuevo examen a los think tanks". *Papeles Faes*. (19 febrero 2010), núm. 131, p. 5.

⁵¹⁵ Vegeu SÁEZ, F. "El pla F". *Ara* [Barcelona] (24 octubre 2012), p. 23.

⁵¹⁶ ELORRIAGA, G. *Nación y solidaridad: la factura del Tinell*. Madrid: FAES, 2009.

⁵¹⁷ Vegeu "Faes denuncia que el socialismo "avale" una reforma que se basa en "la aceptación de la nación catalana". *Europa Press* (23 julio 2009).

⁵¹⁸ GÓMEZ-POMAR, J.; GARCÉS, M.; ELORRIAGA, G. *Por un Estado Autonómico racional y viable*. Madrid: FAES, 2010.

d'Estat de Comunicació en el primer govern del PP) per demostrar que el Govern d'Aznar no va mentir després dels atemptats de l'11-M.⁵¹⁹ Alguns sectors van acusar la FAES de perjudicar l'estratègia política del partit i impossibilitar possibles pactes amb el PSOE al País Basc.⁵²⁰ En aquest sentit, l'exsecretari general de la FAES, Jaime García-Legaz, va reconèixer que el vídeo distorsionava el missatge de la missió de la fundació, fabricar idees, i transmetia una imatge d'agitació i propaganda.⁵²¹

Amb tot, la FAES —amb la contribució de l'aparell mediàtic “neocon”, amb *Libertad digital* i *Intereconomía* al capdavant— ha liderat un discurs conservador condensat en la crítica als valors contraculturals, la falta de consistència moral de l'esquerra i la flacciditat d'un pensament que renega de la identitat com a forma de construcció política.⁵²²

7.5.2 - La fundació IDEAS para el progreso (PSOE)

L'any 2008, el PSOE va imitar el model de la FAES i va integrar sota l'acrònim IDEAS (*Igualdad, Derechos, Ecología, Acción* i *Solidaridad*) les diferents institucions vinculades al partit (*Fundación Pablo Iglesias, Jaime Vera, Ramón Rubial* i *Consejo Progreso Global*). L'exministre de Treball Jesús Caldera va rebre l'encàrrec de José Luis Rodríguez Zapatero, aleshores president del Govern espanyol, d'unificar totes les fundacions socialistes sota una única estructura que modernitzés l'estratègia del partit davant els nous reptes globals, aportant noves idees progressistes a l'agenda política i social. Així, doncs, el primer treball d'IDEAS es va presentar a finals del 2008 i consistia en noves mesures per regular els moviments financers i per estimular

---

⁵¹⁹ DÍAZ, P. “La fundación que preside Aznar difunde un vídeo crítico con la actividad del PSOE del 11-M al 14-M”. *El Mundo* [Edición digital] (30 marzo 2005). <<http://www.elmundo.es/elmundo/2005/03/30/espana/1112188834.html>> [Consulta: 11 abril 2012].

⁵²⁰ Vegeu MARTIN FERRAND, M. “Tras la masacre”. *ABC* [Edición digital] (1 abril 2005). <http://www.abc.es/hemeroteca/historico-01-04-2005/abc/Opinion/tras-la-masacre_201535010128.html> [Consulta: 11 abril 2012].

⁵²¹ TORQUEMADA, B. “La FAES de Aznar. Ideas sin complejos”. *ABC* [Madrid] (29 diciembre 2011), p. 8.

⁵²² CARMONA, P.; GARCIA, B.; SÁNCHEZ, A. *Spanish Neocon. La revuelta neoconservadora en la derecha española*. Madrid: Traficantes de sueños, 2012.

l'economia.⁵²³ De la mateixa manera, Caldera va voler plasmar la importància de la confrontació d'idees per enriquir el debat polític amb una proposta dirigida a la FAES per organitzar debats i seminaris conjunts.⁵²⁴ Amb l'arribada del PP al poder, la fundació IDEAS ha adoptat una actitud bel·ligerant respecte de les decisions del govern, com per exemple amb la reforma laboral aprovada per l'Executiu de Rajoy. En aquest sentit, la fundació del PSOE va augurar que aquesta remodelació destruiria 800.000 llocs de treball més.⁵²⁵

Amb tot, IDEAS elabora informes i documents de treball sobre les següents àrees d'actuació:

- Economia i Sostenibilitat: material sobre un nou model energètic per a Espanya, sobre impostos a les transaccions financeres, sobre la millora dels mercats financers i sobre les prioritats econòmiques d'Europa.
- Internacional i Cooperació: estudis sobre el tractat de Lisboa, sobre discriminació, relacions internacionals, etc.
- Política, Ciutadania i Igualtat: literatura sobre comportament electoral, participació ciutadana, pensament polític i inclusió social.

En el context d'activitats realitzades per IDEAS, va destacar com a gran novetat el panell format per intel·lectuals internacionals de gran prestigi⁵²⁶ —com Joseph Stiglitz, Wangari Matthai, Helen Caldicott, Nicholas Stern, André Sapir, Philip Pettit o George Lakoff, entre d'altres—, que, en el marc de les eleccions generals del 2008, la fundació del PSOE va idear per col·laborar en la confecció del programa electoral socialista amb propostes concretes. No obstant això, diverses veus van titllar aquest panell de savis de maniobra de màrqueting polític:

---

⁵²³ DÍEZ, A. “La Fundación de Caldera se estrena con recetas para la crisis”. *El País* [Madrid] (12 diciembre 2008), núm. 11.504, p.18.

⁵²⁴ DE LA HOZ, C. “Caldera mira a FAES y propone a la fundación de Aznar debates conjuntos”. *ABC* [Madrid] (28 enero 2010), p. 24.

⁵²⁵ Vegeu *Reforma laboral y crisis: efectos sobre la economía española*. Madrid: Fundación IDEAS, 2012.

⁵²⁶ Vegeu MERINO, J.C. “El ‘dream team’ mundial de Zapatero”. *La Vanguardia* [Barcelona] (14 noviembre 2007), p. 18.

“Quan hom llegeix el programa del PSOE i té present les propostes concretes que aquests intel·lectuals els van formular, ¿no arriba hom fàcilment a la sospita que no van servir tant per aportar idees concretes al programa electoral, com fer creure que el PSOE renovava, modernitzava la seva ideologia? Sembla ben bé que es va tractar d’una operació enginyosa de màrqueting. Es tractava de fer arribar a l’audiència la idea que el PSOE es nodreix de les idees d’alguns dels pensadors més ben reputats del món.”⁵²⁷

No obstant això, la participació d’aquests intel·lectuals de prestigi va impulsar la xarxa de contactes internacionals de la fundació socialista. Segurament, la col·laboració més interessant és amb el *Center for American Progress* (CAP), el laboratori d’idees més influent amb l’Administració Obama. D’acord amb això, el CAP va mostrar fascinació per la política energètica espanyola en l’àmbit de les renovables.⁵²⁸ Amb aquesta institució, IDEAS impulsa el programa *Progreso Global* amb l’objectiu de promoure aliances entre centres d’estudis progressistes. A més, la fundació del PSOE col·labora amb altres *think tanks* de tall progressista com la *Friedrich Ebert*, la *Foundation for European Progressive Studies* o la *Policy Network* del Regne Unit.

A nivell estatal, IDEAS ha bastit una xarxa estable de col·laboració amb altres entitats progressistes vinculades al socialisme espanyol amb el propòsit d’intercanviar informació, propiciar l’especialització en les àrees d’actuació, dissenyar projectes de manera conjunta i optimitzar esforços humans i materials per dur-los a terme.

A més, la fundació socialista disposa de diferents càtedres universitàries en els àmbits de les energies renovables i el canvi climàtic, les indústries culturals, l’edificació sostenible, la salut i el sistema sanitari, la societat de la informació, el transport sostenible i el patronatge.

---

⁵²⁷ VERGÉS, J; FARRÉS, O. “Veritat i mentida en sentit electoral: els debats electorals i el *bullshit* ideològic”, p. 24. A: TERRICABRAS, J.M; XIFRA, J. (ed.) *Retòrica, màrqueting d’idees i legitimació política*. Girona: Documenta Universitària, 2010.

⁵²⁸ BASSETS, M. “La Casa Blanca bis”. *La Vanguardia* [Barcelona] (11 de novembre del 2009), núm. 46.007, p. 9.

8- HISTÒRIA DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTIQS CATALANS

Tots els partits polítics catalans amb representació parlamentària tenen les seves pròpies fundacions, amb les quals realitzen activitats com debats, anàlisi d'idees o estudis. Tot i tenir una trajectòria considerable —en algun cas amb més de 30 anys d'història—, no gaudeixen de visibilitat i credibilitat públiques, però paradoxalment tenen un pressupost que els permet fer tot tipus d'activitats.

El problema és que aquests *think tanks* interns no funcionen com a veritables catalitzadors d'idees perquè estan massa sotmesos als cicles electorals i tenen una dependència excessiva dels partits, cosa que no els permet formular propostes a mitjà termini.⁵²⁹ Per això, la influència pública de les fundacions dels partits polítics és molt fràgil. Però casos com els de la fundació *Friedrich Ebert*, vinculada a l'SPD alemany, o la *Konrad Adenauer*, aliada del CDU, demostren que l'existència de *think tanks* de partits polítics no està renyida amb la seva independència intel·lectual. El problema és que, a casa nostra, aquesta independència no es percep com a tal.⁵³⁰

A continuació es fa un repàs històric de les sis fundacions de partits polítics que conformen aquest estudi que ajudarà a contextualitzar les característiques, els objectius i la incidència d'aquestes organitzacions.

8.1 - La Fundació CatDem (CDC)

La Fundació CatDem, vinculada a Convergència Democràtica de Catalunya (CDC), té l'objectiu de promoure una refundació del catalanisme a partir de la creació de complicitats amb altres actors transversals del catalanisme sota un ampli espectre ideològic que va “des de Josep Miró i Ardèvol [E-Cristians] fins a Vicenç Navarro [excol·laborador de Josep Borrell]”.⁵³¹ Aquesta ha estat la raó estratègica del canvi de

---

⁵²⁹ Vegeu PONSÀ, F. “Laboratoris d'idees i aparells”. *Avui* [Barcelona] (18 novembre 2010), núm. 11928, p. 5.

⁵³⁰ XIFRA, J. “Els *think tanks* en les campanyes electorals i en la campanya electoral espanyola”, p. 52. A: TERRICABRAS, J.M.; XIFRA, J. (ed.) *Retòrica, màrqueting d'idees i legitimitació política*. Girona: Documenta Universitària, 2010.

⁵³¹ BOU, L. “La fundació de Convergència es convertirà en el ‘think tank’ de la casa gran del catalanisme”. *Avui* [Barcelona] (6 novembre 2007), p. 10.

nom de la fundació, que ara es dona a conèixer amb l'acrònim CatDem (comprèn els adjectius *catalanista* i *demòcrata*). Antigament la fundació de CDC rebia el nom de Ramon Trias Fargas, en homenatge a l'economista i polític català que va desenvolupar diversos càrrecs de responsabilitat en els governs de Jordi Pujol. Tal vinculació lligava estretament la fundació amb el partit, i l'any 2007 es va optar per canviar el nom d'aquesta per facilitar l'estratègia d'obertura en el context d'una Generalitat de Catalunya governada per la segona edició del tripartit (PSC, ERC i ICV-EUiA).⁵³² Per aquest motiu, l'actual regidor de CiU a l'Ajuntament de Barcelona Antoni Vives va passar el testimoni de la direcció de la fundació a l'independent Agustí Colomines, com a garantia de pluralitat.

La refundació del catalanisme perseguida per CDC vol ser una evolució del “pal de paller” de Pujol; el refós de nacionalisme, socialdemocràcia, liberalisme i democràcia cristiana. En aquest sentit, la Casa Gran afegeix confort al projecte polític i eixampla l'univers que en forma part.⁵³³ A finals del 2008, la Fundació CatDem va incorporar un total de 170 intel·lectuals de diferent signe ideològic per participar en el projecte de la Casa Gran del Catalanisme,⁵³⁴ amb l'objectiu d'ampliar la base social del sobiranisme.⁵³⁵ La tasca d'aquests intel·lectuals va originar un document de treball que recollia les 100 idees força per refundar el catalanisme, que va ser lliurat a Artur Mas el març del 2010. Entre les personalitats que hi van col·laborar destaquen Marta Pessarrodona, Enric Ucelay, Esther Giménez Salinas, Salvador Cardús, Muriel Casals, Montserrat Guibernau, Sam Abrams, entre d'altres. Convé destacar que alguns d'aquests col·laboradors provenien d'altres formacions polítiques, com Jaume

---

⁵³² “Mas propone que la fundación de CDC deje de llamarse Trias Fargas para no ensuciar la figura del político”. *El Periódico* [Edición digital] (2 noviembre 2009). <<http://www.elperiodico.com/es/noticias/politica/20091102/mas-propone-que-fundacion-cdc-deje-llamarse-trias-fargas-para-ensuciar-figura-del-politico/print-97653.shtml>> [consulta: 11 abril 2012]

⁵³³ MADÍ, D. *Democràcia a sang freda. Les interioritats de la política catalana*. Barcelona: L'Arquer, 2007, p. 375.

⁵³⁴ BOU, LI. “La Casa Gran del Catalanisme incorpora 170 intel·lectuals”. *Avui* [Barcelona] (23 setembre 2008), p. 9.

⁵³⁵ ARENAS, S. “Mas demana que més partits rebin la feina de la Casa Gran”. *Avui* [Barcelona] (14 març 2010), p.8.

Sobrequés, historiador i exdiputat del PSC; Daniel Ortiz, exdirigent d'UDC, i Àngel Colom, exsecretari general d'ERC.⁵³⁶

Aquest darrer polític concep la Casa Gran com un pas d'obertura al repensament del catalanisme: “Els militants i dirigents de tota la història de CDC, juntament amb gent provinent de diverses sensibilitats que es van acostant al projecte comú, ajuden a repensar el catalanisme per a aquest començament del segle XXI.”⁵³⁷ En el 15è Congrés de CDC, celebrat l'11 de juliol del 2008, Colom es va convertir en el president de la sectorial d'Immigració i, de la mà de la CatDem, va iniciar una estratègia de vinculació del partit nacionalista amb la nova immigració. Prova d'això és el sopar que el 7 de febrer del 2009 CDC va organitzar amb la comunitat pakistanesa catalana i que va servir perquè sis presidents d'associacions pakistaneses s'afiliessin a Convergència.⁵³⁸ Uns mesos abans, el partit havia organitzat un acte per presentar la Casa Gran als immigrants en el qual Artur Mas, aleshores secretari general, va explicar que “és una casa per a gent d'esquerres, per a gent de dretes, per als que han nascut aquí, per als que van venir fa 50 anys i per als que fa pocs anys que hi són”.⁵³⁹ Així, doncs, la renovació de la fundació de CDC va respondre a una estratègia d'eixamplar l'àmbit d'influència del partit mitjançant l'obertura de la CatDem a l'àmplia esfera del catalanisme polític i social.⁵⁴⁰

Tot i que Mas va afirmar que la idea de la Casa Gran podia tenir una traducció electoral,⁵⁴¹ a l'hora de confeccionar l'anomenat “govern dels millors” —després de guanyar les eleccions al Parlament de Catalunya del novembre del 2010— pràcticament no va comptar amb cap membre provinent de la CatDem, a excepció de Ferran Mascarell, exconseller de cultura amb el PSC i que s'havia apropat a la fundació convergent. El 2008 Mascarell va ser un dels oradors de la denominada “Nit del

---

⁵³⁶ AGULLÓ, E. “La Casa Gran de CDC fitxa un crític d'UDC i estén la xarxa al PSC i ERC”. *El Punt* [Girona] (24 setembre 2008), p.16.

⁵³⁷ COLOM, À. “El congrés de la Casa Gran”. *Avui* [Barcelona] (26 juny 2008), p. 9.

⁵³⁸ BOU, LI. “Converpakistanesos”. *Avui* [Barcelona] (8 febrer 2009), p. 12.

⁵³⁹ BOU, LI. “Mas obre el catalanisme de la Casa Gran als immigrants”. *Avui* (4 desembre 2008), p. 8.

⁵⁴⁰ Vegeu MARCET, J. “CDC: de la “casa gran” al sobiranisme”. *FRC* (2008), p. 33-37.

⁵⁴¹ RIBA, T.; BOU, L. “La idea de Casa Gran pot arribar a tenir traducció electoral [entrevista a Artur Mas]”. *Avui* [Barcelona] (23 abril 2008), p. 6.

Pensament”, que organitza la fundació convergent i que serveix per lliurar el premi Trias Fargas d’assaig polític.

Pel que fa a les línies d’actuació, la CatDem promou la recerca, el debat i el coneixement sobre temes polítics, socials, econòmics i culturals amb l’objectiu que la societat catalana avanci cap a majors quotes de llibertat política, de progrés econòmic i de justícia social. D’acord amb això, els seus objectius es poden resumir en:

- Produir anàlisi política i orientacions estratègiques tot fent difusió dels valors del catalanisme polític, amb una dimensió internacional i de política comparada. Dins d’aquest objectiu s’emmarquen les conclusions sobre la refundació del catalanisme que la CatDem va lliurar el 2010 a Mas.⁵⁴²
- Promoure fòrums de debat per enriquir el coneixement i el diàleg amb responsables polítics, socials, econòmics i culturals.
- Esdevenir un punt d’interacció entre el món de les idees i el de la política, i definir línies de recerca en l’àmbit de les polítiques públiques i les ciències socials.
- Ampliar l’abast i la incidència d’estudis que es realitzin a Catalunya tant a escala nacional com internacional.
- Difondre el pensament polític i econòmic d’aquelles persones que, com Ramon Trias Fargas, l’hagin basat en els ideals de llibertat, democràcia, nacionalisme i progrés social.

8.2- L’Institut d’Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn (UDC)

El 18è Congrés d’Unió Democràtica de Catalunya (UDC), celebrat a Sitges el juny del 1992, va decidir abordar en profunditat la demanada sovint formulada de formar els militants. D’acord amb això, l’octubre del 1992 UDC va crear l’Institut d’Estudis

---

⁵⁴² ARENAS, S. “El receptari de la Casa Gran del Catalanisme”. *Avui* [Barcelona] (12 març 2010), p. 6.

Humanístics Miquel Coll i Alentorn (Inehca) per aconseguir aquesta petició.⁵⁴³ Els seus principals objectius són:

- La formació dels militants d'UDC en l'humanisme cristià i en la defensa nacional de Catalunya.
- Servir d'instrument d'obertura per al conjunt de persones de la societat.
- Projectar i difondre els valors democràtics inspirats en la tradició humanística cristiana al conjunt de la societat.

L'Inehca vol aprofundir i difondre tots aquells valors humanístics que poden ajudar a una millor convivència entre els ciutadans de Catalunya i entre tots els pobles de la terra. Treballa per al desenvolupament progressiu dels drets humans, individuals i col·lectius, en el bé de la humanitat i la pau del món. És una entitat membre del *Centre for European Studies* (CES), una xarxa de *think tanks* europeus emmarcada en el centredreta.

La fundació d'UDC⁵⁴⁴ pren el nom de Miquel Coll i Alentorn, president del Consell Nacional d'Unió i un personatge que representa el perfecte equilibri entre el pensament democratacristià, l'humanisme cristià i la defensa de Catalunya.⁵⁴⁵

Coll i Alentorn va ser membre del Comitè de Govern d'UDC durant la Guerra Civil i els anys de clandestinitat. El 1963 va ser escollit president del Consell Nacional del partit, càrrec per al qual va ser repetidament reelegit. Durant els governs de Jordi Pujol va ser elegit conseller adjunt a la Presidència (1980) i més endavant president del Parlament (1984).

---

⁵⁴³ Extret del discurs de Josep A. Duran i Lleida amb motiu de la inauguració de l'INEHCA recollit a: COLL, J.M. *Miquel Coll i Alentorn i la formació humana*. Barcelona: Fundació Inehca, 1995.

⁵⁴⁴ Per conèixer la història d'UDC vegeu CANOSA, F. *Entre el sabre i la bomba. Memòries d'un partit i d'un país: Unió Democràtica de Catalunya (1931-1980)*. Barcelona: Acontravent, 2012.

⁵⁴⁵ Vegeu AULADELL, J. *El dir i el fer. Una aproximació a la història d'UDC*. Barcelona: Fundació Inehca, 2011.

La finalitat última de l'Inehca és donar una visió àmplia dels valors democràtics cristians a totes les persones, entitats i institucions que demostrin llur interès per conèixer-los, i promoure el benestar de les persones, en especial de les més necessitades.

A banda de les activitats que desenvolupa (jornades, seminaris, formació, publicació d'estudis...), l'Inehca compta també amb una biblioteca especialitzada en la democràcia cristiana i totes aquelles temàtiques polítiques i socials relacionades, com l'humanisme cristià o la justícia social, entre d'altres. La biblioteca es nodreix d'aportacions externes, tant públiques com privades, i d'adquisicions fetes pel mateix Institut.

La fundació d'UDC publica *Diàlegs*, una revista d'estudis polítics i socials de periodicitat quadrimestral. Aquesta revista va aparèixer l'any 1998 amb l'objectiu de cobrir un buit a Catalunya en l'àmbit de les publicacions de pensament i reflexió serena de les idees polítiques, per tal d'oferir un espai de debat i també de divulgació dels principis ideològics de l'humanisme cristià. D'aleshores ençà, *Diàlegs* s'ha consolidat com una publicació de referència i com un dels principals actius de l'Institut d'Estudis Humanístics Miquel Coll i Alentorn.

8.3- La Fundació Rafael Campalans (PSC)

La Fundació Rafael Campalans és una entitat sense ànim de lucre que es constitueix el 1979 i que, a través de la recerca i l'anàlisi, té com a objectiu principal la difusió del pensament socialista democràtic. La Fundació Campalans es regeix per un Patronat i una Comissió Executiva. El Patronat és qui fixa les línies generals de l'activitat de la Fundació i l'integren un màxim de 50 persones, elegides per la Comissió Executiva del PSC.

La fundació del PSC pren el nom d'un dels fundadors d'Unió Socialista de Catalunya (llavor del PSC⁵⁴⁶) i director de l'Escola del Treball, un centre pilot de formació de joves obrers qualificats. A les eleccions del 12 d'abril del 1931, Campalans va ser escollit regidor de l'Ajuntament de Barcelona per les llistes presentades de manera

---

⁵⁴⁶ Vegeu REVENTÓS, J. [et al.]. *Vint anys d'història del PSC*. Barcelona: Fundació Rafael Campalans, 1998.

conjunta per Esquerra Republicana de Catalunya i Unió Socialista. El 15 d'abril va ser nomenat conseller d'Instrucció Pública del primer govern català; el 24 de maig, diputat de la Diputació Provisional de la Generalitat, i el 28 de juny, diputat a les Corts Constituents. Va pertànyer a la Comissió redactora de l'Estatut de Núria, juntament amb Jaume Carner, Pere Coromines, Josep Dencàs, Martí Esteve i Antoni Xirau.

La Fundació Rafael Campalans, laboratori d'idees del PSC, desenvolupa la seva feina al voltant de cinc grans eixos:

- Impulsar la reflexió entorn del federalisme.
- Seguir l'evolució del debat sobre la socialdemocràcia.
- Elaborar estudis sobre polítiques de benestar.
- Oferir idees per tal d'avançar en la construcció europea.
- Avaluar i elaborar propostes d'implementació de polítiques d'immigració.

La fundació socialista difon la seva recerca a través de l'edició de diverses publicacions periòdiques, entre les quals destaquen la col·lecció *frc Llibres*, la revista *FRC* de debat polític i els *Papers* de la fundació. A més, també impulsa l'organització de conferències i seminaris, i la coordinació de grups de treball, dels quals sorgeixen treballs monogràfics que s'editen dins la col·lecció *Debats*.

L'Arxiu Històric de la Fundació Rafael Campalans custodia un important testimoni de la història política de Catalunya d'ençà de la fi de la Guerra Civil Espanyola l'any 1939, la lluita per la democràcia i l'evolució del socialisme català. Els fons de l'arxiu estan organitzats en cinc seccions: fons documental, fotogràfic, audiovisual, gràfic i hemerogràfic. D'aquesta manera, es pot consultar un ampli catàleg documental provinent de donacions de personalitats del socialisme català, així com de l'intercanvi amb altres institucions. L'arxiu compta amb una biblioteca de suport amb gairebé 8.000 títols.

8.4 – FAES-Institut Catalunya Futur (PPC)

L'Institut Catalunya Futur (ICF) és la delegació a Catalunya de la fundació FAES (vinculada al PP i presidida per l'expresident del Govern espanyol José Maria Aznar),

que té per objectiu la promoció i la difusió d'idees basades en la llibertat política, intel·lectual i econòmica diferents de les del socialisme i susceptibles de ser assumides pels responsables polítics i transformades en programes d'acció política.

L'ICF es va constituir el 4 de juny del 2003 sota l'impuls del llavors president del PPC, Josep Piqué, amb la finalitat de promoure activitats relacionades amb l'estudi i el desenvolupament del pensament polític, social, econòmic i cultural de Catalunya. Amb aquesta finalitat, FAES-Institut Catalunya Futur organitza fòrums de discussió, seminaris, conferències i cursos de formació. Edita publicacions electròniques, llibres i una revista de pensament polític.

Aquesta postil·la catalana a la fundació d'Aznar s'emmarca en el "gir catalanista" que Piqué va voler imprimir al seu partit per ocupar un espai més centrat en l'esfera política catalana.⁵⁴⁷ D'acord amb això, l'exlíder popular va voler obrir el laboratori d'idees del PP a personalitats no vinculades al partit amb la finalitat de catapultar la seva candidatura a les eleccions autonòmiques del 2003. Així, doncs, l'expresident del Comitè Olímpic Internacional, Joan Antoni Samaranch, o el president de l'Orfeó Català i futur protagonista de l'escàndol del "cas Palau", Fèlix Millet,⁵⁴⁸ van formar part del patronat de l'entitat.

Comptat i debatut, el "gir catalanista" pretès per Piqué va fracassar i aquest va presentar la dimissió com a president del PPC el juliol del 2007 per les desavinences amb la direcció del partit a Madrid. El diputat Daniel Sirera va substituir Piqué a la presidència del PPC i, per extensió, a l'Institut Catalunya Futur. Però el seu lideratge va durar un any. En el XII Congrés del PPC, celebrat el juliol del 2008, Alícia Sánchez-Camacho —que encapçalava la candidatura oficial imposada per Mariano Rajoy en detriment de

---

⁵⁴⁷ RUSIÑOL, P. "Piqué lanza su fundación para romper "tabúes" en Cataluña". *El País* [Madrid] (5 junio 2003), núm. 9.502, p.5.

⁵⁴⁸ "La FAES afirma que prescindieron de Fèlix Millet por su nula implicación". *El País* [Edición digital] (20 d'octubre del 2009). <http://elpais.com/elpais/2009/10/20/actualidad/1256026627_850215.html> [Consulta: 11 abril 2012]

Daniel Sirera i Alberto Fernández Díaz— es va imposar a Montserrat Nebrera i va substituir Sirera al capdavant del partit. Aquell mateix mes, Sirera va enviar una carta a Aznar presentant la dimissió com a president de FAES-ICF i automàticament Sánchez-Camacho va passar a ocupar la vacant.

L'etapa de Sánchez-Camacho a l'ICF va estar marcada per les polèmiques amb diversos membres de la fundació. En primer lloc, FAES va expulsar Nebrera del seu càrrec en el consell assessor de l'ICF després de fer públic que en una reunió del laboratori d'idees popular Aznar es va referir a Catalunya com una “població malalta” per no donar més suport electoral al PP. El secretari general de FAES, Jaime García-Legaz, va afirmar que eren unes declaracions “radicalment falses” i va fer efectiva l'expulsió de Nebrera. A aquesta baixa s'hi va sumar la renúncia de dos membres més del consell assessor de l'ICF, Maite Nolla i Juan Carlos Girauta, per estar en desacord amb la negativa de Sánchez-Camacho de signar el “Manifiesto por la Lengua Común”, text que defensava que tots els ciutadans tenen dret a ser educats en llengua castellana, entre altres reivindicacions. Finalment, Joan López, coordinador de FAES-ICF, va dimitir del càrrec argumentant que el relleu de la fundació feia imprescindible una dedicació exclusiva que ell no podia compaginar amb les obligacions de la seva empresa. A partir d'aquest moment es va produir el distanciament entre FAES i PPC. Per una banda, el secretari general del PPC, Jordi Cornet, volia potenciar l'ICF com una eina al servei del partit. Per aquest motiu, va situar en el càrrec Pedro Chumillas, secretari de Formació del PPC i persona de la seva confiança. Per altra banda, FAES insistia que l'ICF s'havia de diferenciar del partit i actuar amb l'autonomia que operava la FAES d'Aznar i, per això, va desautoritzar el nomenament de Chumillas. A partir de llavors, les relacions es van enterbolir i Sánchez-Camacho va optar per crear una nova fundació al marge de Madrid.

Així, doncs, el maig del 2012 el PPC va presentar públicament Col·labora, la seva fundació política, que té com a objectiu “desenvolupar tasques de formació i també de reflexió, anàlisi i estratègia política. La Fundació Col·labora es finançarà amb el 7% de la quota que paguen els afiliats, de l'aportació que els càrrecs del PP a Catalunya fan al

partit i de finançament privat. Segons Sánchez-Camacho, FAES-ICF i Col·labora conviuran a Catalunya sense problema: “Coexistiran, creiem que ha de ser normal.”⁵⁴⁹

8.5 - La Fundació Nous Horitzons (ICV)

La Fundació Nous Horitzons (FNH) va ser creada l'any 1992 per Iniciativa per Catalunya Verds i els dos partits que la integraven (el Partit Socialista Unificat de Catalunya i l'Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra). La Fundació porta el nom de la revista teòrica del PSUC fundada a Mèxic l'any 1960.

L'objecte de la Fundació és la promoció, el foment, l'estudi i la investigació de les ciències polítiques i socials des d'una perspectiva transformadora, ecologista i feminista. En aquest sentit, la Fundació és una peça fonamental en la recerca de la identitat política d'ICV i en la difusió de l'ecosocialisme.⁵⁵⁰ La finalitat és, per tant, contribuir a l'establiment de les bases d'un pensament lligat a l'emancipació social, a la defensa del medi ambient i a la igualtat de gèneres, des de la participació i la radicalitat democràtica. Es poden formular cinc línies de fons en els objectius de la Fundació Nous Horitzons:

- Ser un espai de reflexió i d'anàlisi dels processos de canvi social, de les contradiccions i dels conflictes emergents i dels potencials d'acció que se'n deriven.
- Ajudar a impulsar l'expansió de l'agenda política de l'esquerra del segle XXI. Generar idees, arguments i propostes per a l'aprofundiment i la radicalitat democràtica, la transformació social i ecològica, la feminització i l'avenç de la diversitat cultural.
- Promoure el debat i l'aprenentatge sobre propostes i formes emergents d'acció col·lectiva, en l'horitzó d'una societat inclusiva, paritària, sostenible i participativa.

---

⁵⁴⁹ “La fundació del PP s'inicia amb el pacte fiscal”. *El Punt Avui* [Barcelona] (1 maig 2012), p.6.

⁵⁵⁰ BOSCH, J. “La Fundació Nous Horitzons: eina de reflexió de l'esquerra verda nacional”. *Nous Horitzons* Vol. 49 (2010), núm. 198, p. 49-54.

- Construir espais de diàleg entre les diferents sensibilitats i cultures de les esquerres polítiques i socials. Ajudar a repensar les pautes de diàleg i interacció entre les forces polítiques i els moviments socials.

- Ser un instrument de recuperació de la memòria històrica col·lectiva, per tal d'articular i de posar en diàleg, de forma permanent, el bagatge històric amb la necessitat d'afrontar, des del dinamisme, els reptes del futur.

L'any 2002, a les acaballes del pujolisme, ICV va decidir reactivar la seva fundació com a àmbit de reflexió política. D'acord amb això, es va dotar d'un patronat de 100 membres —la majoria provinents del món acadèmic i dels moviments socials— amb l'objectiu de renovar el pensament polític herència del PSUC. Ricard Gomà, llavors professor de Ciència Política i més endavant regidor a l'Ajuntament de Barcelona, en va ser nomenat director.⁵⁵¹

Actualment, la Fundació està dirigida per un patronat reduït format per 25 persones. També compta amb un consell assessor d'uns 100 membres integrat per personalitats destacades de diversos camps de l'activitat intel·lectual, social, cultural, professional, universitària i sindical. La majoria no són membres d'ICV, però col·laboren en alguna de les activitats de la Fundació. Principalment, la tasca de *Nous Horitzons* es concreta en publicacions, jornades, seminaris i debats. En aquest sentit, la publicació més destacada és la revista *Nous Horitzons*, que, amb 50 anys d'història, és una de les revistes de reflexió més longeves editada en català. A més, la Fundació participa regularment en la publicació de llibres, tant d'edició pròpia com en col·laboracions amb altres editorials, de temàtiques com l'alterglobalització, els conflictes territorials, la recuperació de la memòria històrica i democràtica, el món local i l'ecologia, entre d'altres.

---

⁵⁵¹ COMPANYY, E. “Lo que define una política de izquierdas es el valor en que se basa”. [Entrevista a Enric Gomà] *El País* [Madrid] (20 abril 2002), núm. 9.094, p.6 (Edición Cataluña).

8.6 - La Fundació Josep Irla (ERC)

La Fundació Josep Irla consta inscrita al Registre de Fundacions Privades de la Generalitat de Catalunya amb el número 1084, en virtut de la resolució de la Conselleria de Justícia de 21 de juliol del 1997.

El nom de la fundació ret homenatge al polític català Josep Irla i Bosch (1876-1958), president de la Generalitat de Catalunya a l'exili. Capdavanter del republicanisme catalanista a les comarques gironines, Irla va ser alcalde de Sant Feliu de Guíxols (1909), diputat provincial de Girona (1911) i, com a tal, membre de l'Assemblea de la Mancomunitat. Amb l'adveniment de la República es va incorporar a Esquerra Republicana de Catalunya, partit pel qual va ser diputat al Congrés espanyol. Va ser el darrer president del Parlament de Catalunya abans de la fi de la Guerra Civil (1938). El gener del 1939 es va exiliar a França, i després de l'afusellament de Lluís Companys (1940) va assumir la presidència de la Generalitat. Va organitzar el govern a l'exili, amb Josep Tarradellas com a primer conseller.

La Fundació Josep Irla té per objecte:

- Difondre el pensament polític d'aquelles persones que, com Josep Irla i Bosch, l'hagin basat en la llibertat, la democràcia, la sobirania nacional i el progrés social.
- Promoure les activitats relacionades amb l'estudi i el desenvolupament del pensament polític, econòmic, social i cultural dels Països Catalans.
- Estudiar i difondre les formes pròpies de la democràcia per contribuir a la seva actualització i facilitar la formació política de la ciutadania per tal d'augmentar-ne la participació.
- Fomentar el municipalisme com a eina democràtica més propera a la ciutadania seguint l'exemple de Josep Irla i Bosch.

Entre les publicacions de la Fundació destaca la revista *EINES per a l'esquerra nacional*, una revista trimestral que recull articles que difonen els ideals d'esquerra i l'exercici del dret a l'autodeterminació amb l'objectiu de vertebrar un espai de

pensament per avançar en la construcció d'una majoria social a favor de la independència de Catalunya.

En aquest sentit, la Fundació Irla també desenvolupa una important tasca de rescat de la memòria històrica amb la publicació de biografies de personatges importants del republicanisme català —com Fèlix Cucurull, Josep Pallach, Josep Tarradellas o Pere Coromines—; d'estudis històrics —com *Les dones d'Esquerra*, *El Franquisme contra Esquerra* o *El republicanisme a les Terres de l'Ebre*—, o d'homenatges a figures històriques —com Víctor Torres o Francesc Ferrer i Gironès. De la mateixa manera, la Fundació posseeix una línia d'estudis socioeconòmics sobre Catalunya i el seu encaix internacional.

9- ORGANITZACIÓ I ESTRUCTURA DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS

A continuació s'analitza l'estructura organitzativa de les fundacions dels partits polítics amb la finalitat d'identificar-ne les característiques institucionals, orgàniques i funcionals per contextualitzar el volum d'activitat, en el marc de les accions d'influència, que es detallen en el següent capítol.

Els *party tanks* formen part de la força organitzativa dels partits polítics. De la mateixa manera —com apunten autors com Justin Fisher, David Denver i Gordon Hands—⁵⁵² que els partits polítics d'un país, independentment de la ideologia, tendeixen a organitzar-se d'una manera similar,⁵⁵³ les fundacions dels partits comparteixen uns patrons comuns d'actuació i organització.

L'any 2008, el programa *Millennium*⁵⁵⁴ de TVC va reunir sota el títol “La cuina de la política” els responsables de l'acció política i electoral dels partits per parlar sobre les fundacions dels partits i el seu rol de *think tanks*. És interessant destacar algunes de les observacions compartides pels convidats⁵⁵⁵ sobre els catalitzadors d'idees dels partits polítics:

- *Diferenciació entre “aparell” i think tank*. Com ja s'ha apuntat amb anterioritat, els partits polítics catalans es caracteritzen per tenir una estructura jeràrquica molt consistent. Els anomenats “aparells polítics” són el prototipus d'aquesta organització disciplinada i burocràtica. En aquest sentit, els responsables polítics diferencien entre el paper de producció d'idees desenvolupat per les fundacions i el paper d'execució representat pels “aparells”.

---

⁵⁵² FISHER, J.; DENVER, D.; HANDS, G. “The Relative Electoral Impact of Central Party Co-ordination and Size of Party Membership at Constituency Level”. *Electoral Studies* (2005), núm. 26, p. 664-676.

⁵⁵³ ASTUDILLO, J. “¿Se organiza mejor la derecha que la izquierda? Un estudio de la organización de los partidos de derechas en las democracias occidentales”. *Fundación Alternativas* (2010), Documento de trabajo 166/2010.

⁵⁵⁴ *Millennium*. Dir. Ramon Colom. Canal 33, emès el 19 de gener del 2008.

⁵⁵⁵ Aquests van ser els representants dels partits i els seus càrrecs (any 2008): David Madí (CiU), portaveu de CDC i secretari executiu de Comunicació i Estratègia; Rocío Martínez Sempere (PSC), diputada al Parlament de Catalunya; Xavier Vendrell (ERC), vicesecretari general de Coordinació Interna i Acció Electoral; Joan López (PP), coordinador FAES-ICF, i Jordi Guillot, secretari general d'ICV.

- *Captació ideològica més enllà del partit.* El fet de ser una institució al marge dels partits permet que en les fundacions conflueixin intel·lectuals i analistes que potser no se sentirien còmodes en el marc estricte d'una formació política. Aquesta aparença camaleònica —són i no són partit depenent de la circumstància— afavoreix la captació inicial de col·laboradors per a la fundació que, posteriorment, poden passar a cooperar amb el partit polític. L'estratègia de la Casa Gran del Catalanisme de CDC n'és un bon exemple.
- *Perspectiva a mitjà i llarg termini.* Els partits cedeixen a les seves fundacions el disseny de l'estratègia a mitjà i llarg termini, mentre que l'acció a curt i mitjà recau en les executives dels partits. Això allibera els laboratoris d'idees de la pressió de la immediatesa política per centrar els seus esforços en la creació del relat polític més enllà del dia a dia.

Més enllà d'aquestes consideracions inicials, per analitzar la realitat de les fundacions dels partits polítics catalans s'ha d'atendre a l'organització i l'estructura que presenten.

9.1 – Dimensió institucional

La fundació de partit més antiga de Catalunya és la Rafael Campalans (PSC), que data de l'any 1979. Originàriament, va ser creada per gestionar l'arxiu del socialisme català i desenvolupar una tasca de recuperació de la memòria històrica. Però la gran majoria de fundacions van néixer durant la dècada dels noranta. La Fundació Nous Horitzons i l'Inehca són de l'any 1992, mentre que la CatDem i la Irla van ser fundades just després de la creació de les subvencions específiques del Ministeri de Cultura per a fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics. Tot i que la FAES es va crear l'any 1989, la divisió catalana no va veure la llum fins al 2003.

Les fundacions dels partits segueixen el mateix esquema institucional: patronat, presidència i vicepresidència i direcció. El patronat té com a funcions més rellevants vetllar pel compliment de les finalitats i els objectius, decidir les línies estratègiques de

l'entitat a mitjà i llarg termini i fixar els principis de funcionament dels diferents projectes.

Fundació	Partit	Creació
F. Campalans	PSC	1979
F. Nous Horitzons	ICV	1992
Inehca	UDC	1992
CatDem*	CDC	1994
F. Irla	ERC	1997
FAES Catalunya-ICF	PPC	2003

Figura 18. Any de creació de les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics catalans. (Font: Elaboració pròpia)

* Del 1994 al 2007 la CatDem es denominava Trias Fargas.

La presidència —i en la seva absència, la vicepresidència— és un càrrec institucional de representació, mentre que la funció executiva recau en la figura del director. Aquest és el responsable de portar a terme les línies estratègiques traçades pel patronat. En la majoria dels casos, el director és militant del partit i, amb anterioritat, ha gaudit de responsabilitats orgàniques i governamentals. Per exemple, abans d'esdevenir director de la Fundació Irla, Josep Vall havia ocupat el càrrec de vicesecretari general de Coordinació Interna i Acció Electoral d'ERC. Per la seva part, Marc Rius va compaginar el càrrec de director general de Participació Ciutadana de la Generalitat de Catalunya amb la direcció de la fundació ecosocialista. Segurament, el cas més inusual és el del director de la CatDem, Agustí Colomines, un acadèmic sense militància convergent però molt proper a Artur Mas.

La figura del director no acostuma a estar integrada a la direcció del partit, sobretot pel que fa als partits majoritaris. En canvi, els directors de l'Inehca i de la Nous Horitzons formen part de la direcció d'UDC i ICV, respectivament. En contraposició, la majoria de presidents de les fundacions —en molts casos per raó de càrrec— i membres del patronat formen part de la direcció del partit.

Algunes fundacions —com la Nous Horitzons i la FAES-ICF— disposen d'un consell assessor format per intel·lectuals i gent de la cultura i el món empresarial que aconsella, des d'un punt de vista extern, sobre el funcionament i el desenvolupament de la fundació.

Fundació	Director membre direcció partit	Director militant
CatDem	No	No
Inehca	Sí	Sí
Campalans	No	Sí
FAES-ICF	No	Sí
FNH	Sí	Sí
Irla	No	Sí

Figura 19. (Font: Elaboració pròpia)

Pel que fa a la relació amb la cúpula política, existeix una subordinació total de la fundació respecte del partit. D'acord amb això, l'encarregada de nomenar els membres del patronat és la comissió executiva del partit. La gran majoria d'aquests formen part de la direcció.

Finalment, les fundacions dels partits polítics no participen directament de l'estratègia política del dia a dia del partit, però, en canvi, desenvolupen un rol més actiu a l'hora de confeccionar els programes electorals. Tanmateix, no s'ha resolt satisfactòriament i coordinadament l'encaix de les fundacions amb les sectorials dels partits, comissions responsables de dotar a la formació política de discurs en els seus àmbits d'actuació, elaborar propostes electorals i assessorar els càrrecs polítics.⁵⁵⁶

9.2 - Estructura

La força organitzativa —estructura i plantilla— representa la musculatura de les fundacions a l'hora d'organitzar actes i produir coneixement. En aquest sentit, un dels principals desavantatges dels *think tanks* europeus respecte dels nord-americans és la dimensió de les plantilles i els *staffs*.

⁵⁵⁶ PONSÀ, F. "Laboratoris d'idees i aparells". *Avui* [Barcelona] (18 de novembre del 2010), núm. 11.928, p. 5.

Les plantilles de les fundacions dels partits polítics catalans presenten una mitjana d'uns set treballadors.⁵⁵⁷ Si analitzem els casos individualment, sobta que la FAES-ICF només tingués un treballador. Això s'explica per la dependència orgànica i operativa que la delegació catalana de la fundació del PP manté amb Madrid. Tot i que l'ICF té identitat fiscal i patronat propis, la nòmina del treballador es paga des de Madrid i la gran majoria de les gestions i les directrius polítiques vénen marcades des de la FAES.

	Nre. treballadors	Nre. col·laboradors externs
CatDem	9	*
Inehca	10	24
Campalans	8	50-100
FAES-ICF	1	*
Nous Horitzons	4	75
Irla	12	150

Figura 20. Nombre de treballadors i col·laboradors externs de les fundacions dels partits. (Font: *Elaboració pròpia*)
*Dada no facilitada per la fundació.

Segons la Coordinadora Catalana de Fundacions, un 30,9% de les fundacions tenen entre 1 i 10 treballadors, i un 25,6%, entre 11 i 50.⁵⁵⁸ D'acord amb aquestes dades, les fundacions dels partits polítics estan dins els estàndards catalans pel que fa a les dimensions de les plantilles. En aquest sentit, convé destacar que la Fundació Irla, amb 12 treballadors, és l'única que forma part del grup d'entre 11 i 50 treballadors per plantilla. En relació amb això, convé destacar que aquestes dades són del 2011, i com a conseqüència de l'esclat de la crisi econòmica i les desfetes electorals d'ERC la plantilla d'aquesta fundació ha disminuït dràsticament. Això indica la vulnerabilitat d'alguns *party tanks* respecte als vaivens electorals; és a dir, si el partit mare té responsabilitats de govern permet a la fundació incrementar la plantilla gràcies a les donacions privades

⁵⁵⁷ Aquestes dades fan referència a les plantilles de les fundacions dels partits polítics catalans l'any 2011. És possible que hagin variat com a conseqüència de la crisi econòmica.

⁵⁵⁸ PANYELLA, J. "Ni Millet, ni Urdangarin, ni la crisi desactiven les fundacions". *El Punt Avui* [Barcelona] (8 juny 2012), p. 23.

que realitzen els càrrecs de govern. En cas contrari, la fundació ha de redimensionar l'equip.

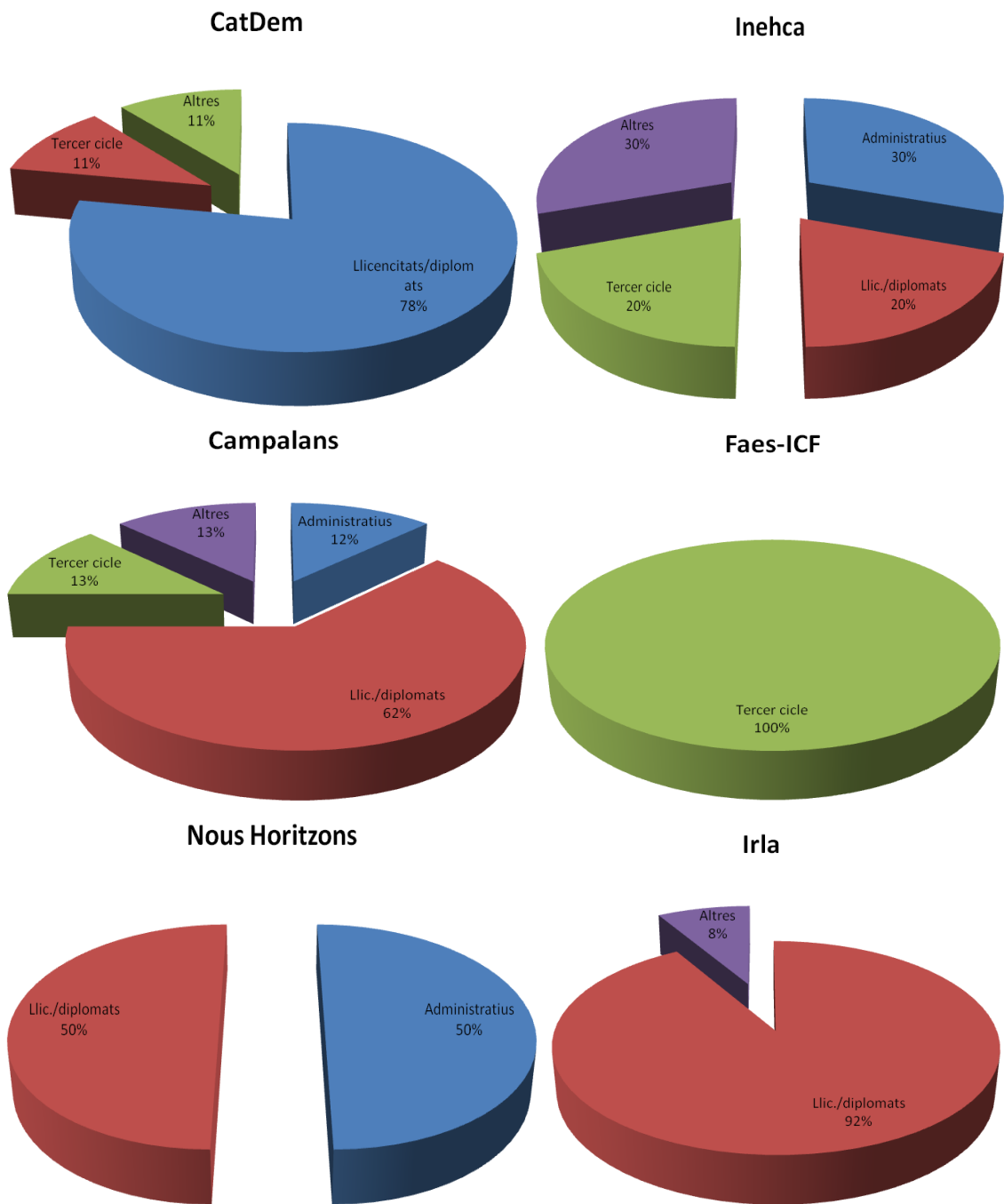
Si s'analitzen les titulacions dels membres de les plantilles de les fundacions dels partits polítics, el gran gruix de treballadors són llicenciats o diplomats. Tenint en compte la naturalesa i els objectius d'aquestes organitzacions no ens ha d'estranyar aquesta dada. En canvi, sí que sorprèn el baix percentatge general d'estudis de tercer cicle —doctorats, màsters i postgraus— amb relació al treball d'investigació estratègica que en principi han de realitzar els laboratoris d'idees en benefici de l'estratègia electoral del partit. D'acord amb això, l'Inehca és qui té més membres amb aquests estudis superiors, mentre que la Fundació Nous Horitzons i la Irla no en tenen cap.

En un altre ordre de coses, convé destacar l'equilibri que presenta la plantilla de l'Inehca: 30% d'administratius, 30% d'altres (graduat escolar o altres estudis no reglats), 20% de llicenciats i 20% d'estudis de tercer cicle. En contraposició, la plantilla de FAES-ICF⁵⁵⁹ està formada per un únic treballador amb estudis de tercer cicle i rang de coordinador. En aquest sentit, el suport administratiu prové del PPC o de FAES Madrid.

En el context de la captació ideològica comentada a l'inici del capítol, disposar de col·laboradors externs és una bona manera d'establir sinergies que es poden traduir, a posteriori, en col·laboracions amb el partit. Això es dona, sobretot, en els encàrrecs per elaborar estudis o articles per a la revista de la fundació, per impartir sessions de formació o per pronunciar una xerrada o una conferència.

---

⁵⁵⁹ La FAES-ICF no està operativa des finals del 2009, data en què el seu coordinador i únic treballador va dimitir per raons professionals.

Figura 21. Divisió per titulacions de les plantilles de les fundacions dels partits. (Font: Elaboració pròpia)

En un altre sentit, els col·laboradors externs també poden realitzar un altre tipus de tasca més tècnica o la provisió d'alguns serveis o subministraments. D'acord amb això, la figura del col·laborador extern és molt utilitzada per les fundacions dels partits polítics. L'Inehca és l'organització que menys usa aquest recurs (no arriba als 25

col·laboradors); en contraposició, la Fundació Irla ha teixit una xarxa d'uns 150 col·laboradors externs.

9.3 – Relacions internacionals

Les relacions internacionals que les fundacions dels partits polítics estableixen amb altres *think tanks* representen una bona manera de compartir coneixement, intercanviar experiències i desenvolupar projectes comuns. En aquest context, els *party tanks* formen part de xarxes internacionals de catalitzadors d'idees en funció de l'afinitat ideològica. Existeixen xarxes de caràcter liberal, com l'*European Liberal Forum* —en forma part la CatDem— o la *Stockholm Network* —a la qual pertany la FAES-ICF—; de tall conservador, com el *Center for European Studies* —hi participa l'Inehca—; d'ideologia progressista, com la *Foundation for European Progressive Studies* —a la qual pertany la Fundació Campalans—, o de nacions sense estat, com el *Centre Maurits Coppieters* —del qual forma part la Fundació Irla.

Fundació	Xarxa internacional de <i>think tanks</i>
CatDem	European Network of Political Foundations (ENOP) i European Liberal Forum (ELF)
Inehca	Center for European Studies (CES)
Campalans	Fundació Europea d'Estudis Progressistes (FEPS) i International Association of Labour History Institutions (IALHI)
FAES-ICF	Stockholm Network, European Enterprise Institute i Friends of Europe
FNH	Green European Foundation (GEF) i ENOP
Irla	Centre Maurits Coppieters (CMC)

Figura 22. Pertinença de les fundacions dels partits catalans a xarxes internacionals de *think tanks*. (Font: Elaboració pròpia)

En el context de les sinergies establertes en les xarxes de *think tanks*, les fundacions dels partits han potenciat les col·laboracions amb altres fundacions homòlogues internacionals. Per exemple, entre la *Heinrich Böll Stiftung* (Alemanya) i la Fundació Nous Horitzons s'ha signat un conveni de col·laboració que estableix que cada any se celebraran dues jornades conjuntes a Catalunya sobre temes estratègics per a la construcció discursiva de l'esquerra verda europea. En relació amb això, totes les

fundacions dels partits polítics desenvolupen, en major o menor mesura, convenis amb altres *party tanks*.

Fundació	Col·laboració amb altres <i>think tanks</i> internacionals
CatDem	European Institute LSE
Inehca	Center for European Studies (CES)
Campalans	Friedrich Ebert Stiftung (FES), FEPS, F. Jean Jaurès i Policy Network
FAES-ICF	Think tanks de la Stockholm Network
FNH	Heinrich Böll Stiftung, GEF, CADESYC i ENOP
Irla	FES i CMC

Figura 23. Relació de les fundacions dels partits catalans amb altres *think tanks*. (Font: Elaboració pròpia)

En l'àmbit català, algunes fundacions polítiques col·laboren en projectes concrets, com per exemple la Fundació Campalans, la Nous Horitzons i la Irla en l'organització de cursos en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu.

9.4 - Finançament

Com s'ha vist amb anterioritat, el finançament de les fundacions dels partits polítics és un dels aspectes més controvertits dels *party tanks*.⁵⁶⁰ A continuació, s'analitzen les diferents vies de finançament que utilitzen les fundacions dels partits.

9.4.1 – Contribució mensual dels càrrecs polítics

Una de les fórmules emprades per finançar els partits és a través de les aportacions mensuals que els càrrecs polítics —electes, de designació i de confiança— realitzen a la fundació orgànica de la corresponent formació política. Segurament, el cas més conegut és el d'ERC, que en part es finança a través del que anomenen “carta financera”: l'ingrés d'un percentatge del sou (entre el 4 i el 34%) que els càrrecs governamentals republicans estan obligats a dipositar al partit via Fundació Irla.⁵⁶¹ L'incompliment d'aquest punt, recollit en els estatuts del partit, suposa la inhabilitació per a càrrecs

⁵⁶⁰ SERRANO, A.; ETXEARTE, O.A. “Ombres en els comptes dels partits”. *El Punt Avui* [Barcelona] (11 febrer 2012), p.4-5.

⁵⁶¹ “ERC defiende que empleados de confianza de la Generalitat paguen cuotas al partido”. *La Vanguardia* [Barcelona] (26 marzo 2006), núm. 44.691, p. 23.

públics designats per la formació republicana. La polèmica per aquest sistema de finançament va saltar a la llum pública quan ERC formava part del Govern català en l'època del primer “tripartit”. La Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va obrir diligències informatives arran de les cartes que el llavors secretari d'Organització i Finances i al mateix temps secretari general del conseller primer, Xavier Vendrell, va enviar a personal de la Generalitat designat pels republicans reclamant-los el compliment de la carta financera.⁵⁶² Al final, però, no es van veure indicis d'il·legalitat. ICV també utilitza un mètode similar, que els permet —de la mateixa manera que ERC— assolir fins al 70% dels ingressos de la fundació quan els respectius partits governen a les institucions. Pel que fa a la resta de partits, la situació presenta diferents matisos:⁵⁶³

CDC	Els càrrecs electes (diputats, senadors, presidents de diputacions provincials i alcaldes i regidors que es dediquin professionalment a la política) i els de designació (a partir de director general) realitzen una aportació mensual d'entre 150 i 300 €, que es modula atenent a les circumstàncies personals i familiars. Afecta únicament els militants de CDC.
UDC	Els càrrecs electes (diputats i senadors) i els de designació (a partir de director general) realitzen una aportació mensual del 10% del sou. Afecta únicament els militants d'UDC.
PSC	No té regulada l'aportació dels càrrecs públics, però, tot i això, els seus càrrecs saben que tenen l'“obligació moral” de contribuir amb quantitats que, en no estar regulades, decideixen ells voluntàriament. La mesura és només per a afiliats al PSC.
PP	Els diputats han d'aportar 250 euros mensuals i els regidors el 10% del seu sou. Afecta únicament els militants del PP.
ICV	Els càrrecs públics elegits a les llistes d'ICV i els designats per a llocs de responsabilitat de govern en qualsevol àmbit institucional estan obligats a aportar el 20% del sou mensual, i els designats com a càrrecs de confiança, el 10%. La mesura afecta tants els militants com els independents d'ICV.
ERC	Els càrrecs polítics d'ERC, electes o designats, estan obligats a ingressar una aportació que varia en funció dels ingressos. La mesura afecta tant els militants d'ERC com els independents.

Figura 24. Aportacions econòmiques als partits dels càrrecs electes i designats. (Font: La Vanguardia)

9.4.2 – Subvencions públiques

Les subvencions públiques específiques per a les fundacions dels partits polítics representen una font de finançament molt important per desenvolupar les seves activitats. D'acord amb això, el 80% del pressupost de la Fundació Campalans prové

⁵⁶² BRACERO, F. “La fiscalía abre diligencias a ERC por presunta coacción y mobbing”. *La Vanguardia* [Barcelona] (30 març 2006), núm. 44.695, p. 16.

⁵⁶³ GISBERT, J. “La contribución a la causa”. *La Vanguardia* [Barcelona] (1 abril 2006), núm. 44.697, p. 22.

d'ajudes públiques. En l'àmbit estatal, l'ajuda més important és la subvenció que anualment, des del 1994, atorga el Ministeri de Cultura i que es calcula en funció dels resultats electorals. Això explica, per exemple, el gran augment que la Fundació Irla rep del 2004 al 2005, coincidint amb els resultats històrics obtinguts als comicis del 14 de març del 2004 al Congrés dels Diputats, on va passar d'un a vuit diputats.

<i>Ministeri de Cultura</i>		<i>Imports en €</i>							
Fund.	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
CatDem	209.958	131.764	138.434	138.223	187.944	186.072	152.690	137.426	119.423
Inehca	45.110	43.921	46.145	46.074	62.648	62.024	50.896	45.808	39.807
FRC*	--	--	350.558	350.023	470.000	470.000	441.408	397.280	345.238
FNH	28.318	21.596	51.872	51.792	58.690	69.721	47.888	43.100	37.454
Irla	32.593	35.251	144.089	143.868	195.620	193.672	77.874	68.536	59.558

Figura 25. Subvencions (€) del Ministeri de Cultura a les diferents fundacions de partits polítics. (Font: Elaboració pròpia a través de les dades del BOE)

*La Fundació Rafael Campalans (FRC) no va començar a rebre aquesta subvenció fins l'any 2005.

NOTA: FAES-ICF no hi apareix perquè l'encarregada de tramitar aquesta subvenció era FAES Madrid.

La segona gran subvenció pública són les ajudes referents a la realització d'activitats en el marc del Pla Director de Cooperació espanyola per a fundacions i associacions amb dependència orgànica dels partits polítics que concedeix el Ministeri d'Afers Exteriors.

Aquesta modalitat, a més de la representació parlamentària, té en compte altres criteris tècnics. Una Comissió d'Estudi i Seguiment realitza una valoració tècnica de la proposta que valora el contingut de l'activitat (màxim de 25 punts), la qualitat de la proposta (màxim de 25 punts) i l'adequació amb el Pla Director de Cooperació (màxim de 50 punts). El valor obtingut de la valoració tècnica es multiplica pel nombre total d'escons del partit polític i s'estableix la subvenció sobre la suma de tots els productes que han concorregut a la convocatòria a través de les fundacions dels partits polítics.

<i>Ministeri d'Afers Exteriors</i>				<i>Imports en €</i>					
Fund.	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
CatDem	55.000	32.600	30.000	30.615	36.980	38.200	29.362	29.094	40.260
Inehca	12.500	16.300	24.000	-- --	-- --	14.900	11.703	11.597	12.320
FRC*	-- --	-- --	-- --	-- --	-- --	100.800	122.170	121.057	122.540
FNH	3.550	-- --	6.200	13.650	10.246	6.950	5.954	-- --	-- --
Irla	3.550	41.900	40.000	40.775	40.532	21.950	20.840	20.651	18.040

Figura 26. Subvencions (€) del Ministeri d'Afers Exteriors a les diferents fundacions de partits polítics. (Font: Elaboració pròpia a través de les dades del BOE)

*La Fundació Rafael Campalans (FRC) no va començar a rebre aquesta subvenció fins l'any 2008.

NOTA: FAES-ICF no hi apareix perquè l'encarregada de tramitar aquesta subvenció era FAES Madrid.

En l'àmbit autonòmic, la subvenció més important és la que concedeix el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya des del 1996. També existeixen altres ajudes, com les subvencions de la Diputació de Barcelona, però aquestes no es fan mitjançant concurs, sinó que són nominals. Per exemple, la Diputació de Barcelona va concedir una subvenció de 63.000 euros a la Fundació Rafael Campalans l'any 2009.

<i>Departament de Justícia</i>				<i>Imports en €</i>					
Fund.	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
CatDem	198.201	157.136	158.812	161.333	166.222	165.063	166.222	166.222	
Inehca	66.067	61.902	62.562	63.555	68.444	55.021	68.444	68.444	
FRC	235.954	199.991	202.125	205.333	180.889	180.000	180.889	156.445	
FAES-	56.629	71.425	72.187	73.333	68.444	74.373	68.444	68.444	
ICF									
FNH	23.595	42.855	38.500	39.111	48.889	55.411	48.889	48.889	
Irla	56.629	109.519	110.687	112.444	102.667	97.926	102.667	102.667	

Figura 27. Subvencions (€) del Departament de Justícia a les diferents fundacions de partits polítics. (Font: Elaboració pròpia a través de les dades del DOGC)

Altres administracions que també subvencionen les fundacions dels partits són el Ministeri d'Educació —per a activitats de formació—, el Ministeri d'Afers Exteriors —per a activitats de cooperació—, el Memorial Democràtic —per qüestions relacionades amb la recuperació de la memòria històrica— i el Departament de Cultura —per al manteniment dels arxius.

9.4.3 – Donacions privades

Les donacions privades per part d'empreses o de persones físiques a organitzacions incloses en la Llei 49/2002, de règim fiscal de les entitats sense finalitats lucratives —com fundacions, ONG, associacions declarades d'utilitat pública, federacions esportives o l'Església catòlica i comunitats religioses que tinguin subscrits acords de cooperació amb l'Estat—, donen dret a incentius fiscals. D'acord amb això, diverses empreses fan donatius a les fundacions dels partits polítics, i en alguns casos aquests són més generosos que algunes subvencions públiques. Per exemple, durant el 2002 i el 2003 la constructora Dragados va fer donatius per valor de 90.000 euros a la fundació de CDC. Aquesta pràctica de vegades porta associada una ombra de dubte sobre la relació de les donacions realitzades i els contractes públics obtinguts.⁵⁶⁴

9.4.4 – Convenis de col·laboració

Un altre mecanisme de finançament utilitzat per les fundacions dels partits polítics és la signatura de convenis de col·laboració amb d'altres institucions. En aquest sentit, la Fundació Rafael Campalans i l'Obra Social de Caixa Catalunya van establir un conveni pel qual l'entitat bancària es comprometia a pagar 50.000 euros a la fundació socialista en concepte de manteniment de l'arxiu sobre el socialisme català.

9.5 - Pressupost

Com es pot veure a la figura 28, existeix una gran varietat de pressupostos en les fundacions dels partits polítics catalans. En el cas de la FAES-ICF, la seva dotació pressupostària respon a les ajudes específiques per a fundacions amb dependència orgànica dels partits que concedeix el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. Pel que fa a les altres, combinen les ajudes públiques amb les donacions

---

⁵⁶⁴ Vegeu GARCÍA, J. “El caso de las donaciones millonarias pone bajo sospecha a Convergència”. *El País* [Edición digital] (8 juny 2012) <http://politica.elpais.com/politica/2012/06/08/actualidad/1339184302_442059.html> [Consulta: 10 juny 2012]

privades. D'acord amb això, el fet que els respectius partits estiguin al govern repercuteix positivament a les arques de les fundacions. Això s'explica, d'una banda, per l'augment de vots —les ajudes públiques es concedeixen en funció del nombre de vots—, i, de l'altra, pels mecanismes de finançament a través de l'aportació que els càrrecs electes i de confiança fan a la fundació del partit. Per tant, com més càrrecs es tenen en el govern, més pressupost tindrà la fundació. Aquesta pràctica és molt evident en la Fundació Irla i la Nous Horitzons.

Una altra consideració és la baixada progressiva dels pressupostos com a conseqüència de les mesures de contenció pressupostària empreses pels governs a causa de la crisi econòmica. Aquests ajustos són més evidents en les fundacions que centren gran part del seu pressupost en les ajudes públiques; com és el cas de la Fundació Campalans.

Any/Fundació	CatDem*	Inehca	Campalans	FAES-ICF	FNH	Irla
2000	282.475 €	103.321 €	262.382 €	26.711 €	--	279.338 €
2001	390.657 €	150.683 €	252.090 €	29.916 €	--	367.399 €
2002	--	226.703 €	371.002 €	56.629 €	--	453.866 €
2003	--	193.100 €	585.714 €	71.425 €	--	612.300 €
2004	--	143.712 €	328.431 €	72.187 €	--	1.200.000 €
2005	--	158.121 €	683.166 €	73.333 €	--	1.502.000 €
2006	2.105.385 €	196.080 €	777.527 €	68.444 €	--	1.923.868 €
2007	--	370.522 €	869.756 €	74.373 €	--	1.930.868 €
2008	--	1.444.082 €	907.205 €	68.444 €	1.435.116 €	2.165.380 €
2009	--	315.388 €	1.043.677 €	68.444 €	1.438.410 €	2.601.656 €
2010	--	526.646 €	983.417 €	--	1.374.670 €	2.156.234 €
2011	--	672.056 €	617.647 €	--	922.501 €	1.517.606 €

Figura 28. Pressupost anual de les diferents fundacions de partits polítics. (Font: Elaboració pròpia)

*La Fundació CatDem no ha facilitat aquesta informació.

Si es tenen en compte els pressupostos d'altres fundacions de partits europees com les alemanyes (per exemple, la *Friedrich Ebert Stiftung* compta amb un pressupost anual de 120 milions d'euros i té delegacions a 90 països), podem afirmar que les dotacions pressupostàries de les fundacions catalanes no són gaire extenses en el context internacional dels *party tanks*. Tanmateix, en un gran nombre de casos se situen per

sobre de la mitjana del pressupost anual de les fundacions catalanes, que és de 331.000 euros, segons la Coordinadora Catalana de Fundacions.

La figura 29 posa de manifest l'evidència que, pràcticament, l'única font d'ingressos de la CatDem són les subvencions oficials i les donacions privades. En aquest sentit, podem dir que la gestió de la CatDem és correcta, ja que presenta un equilibri financer a curt termini acceptable. La principal font de finançament aliè són els mateixos creditors de serveis, que són la despesa més important del compte d'explotació juntament amb la partida de sous i salaris. Els dèficits que es presenten —motivats per campanyes electorals— són compensats amb romanents d'anys anteriors.

CatDem	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Subvencions, donacions i llegats	1.040.220	1.175.125	1.002.484	1.021.845	2.101.461	1.718.408	2.011.746
Total Ingressos	1.042.527	1.178.186	1.010.606	1.021.870	2.105.385	1.742.661	2.040.112
Resultat exercici	25.991	207.116	-125.653	9.286	414.891	-506.813	35.000
Passiu no corrent	0	(*)	0	0	0	0	0
Passiu corrent	250.263	(*)	181.657	88.287	215.290	159.866	346.483
Fons propis	16.225	(*)	97.688	200.676	615.568	108.755	143.755
Actiu corrent	227.404	300.639	177.645	196.423	746.008	188.536	76.219
Actiu no corrent	39.083	96.159	101.700	92.540	84.850	80.085	428.272
% Subv sobre Ing.	99,78	99,74	99,20	100,00	99,81	98,61	98,61
Totals							
Solvència curt termini	0,91	(1)	0,98	2,22	3,47	1,18	0,22

Figura 29. Quadre resum masses patrimonials de la CatDem 2002-2008. (Font: Elaboració pròpia)

*No s'ha pogut obtenir la informació

La força organitzativa de les fundacions dels partits polítics és un element clau a l'hora de desenvolupar accions d'influència. Generalment, a més estructura i pressupost, més capacitat d'influència.⁵⁶⁵ D'acord amb això, en el següent capítol s'analitzen les estratègies d'influència que les fundacions dels partits utilitzen a l'hora de comunicar les seves idees.

⁵⁶⁵ Vegeu GOLDENBERG, E. *Making the Papers, the Acces of Resource-Poor Groups to the Metropolitan Press*. Lexington: Lexington books, 1975.

10- PRINCIPALS ACCIONS D'INFLUÈNCIA DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTICS

A diferència de l'empresa privada, l'èxit dels laboratoris d'idees no es basa en els marges de beneficis que assoleixen, sinó en quelcom més intangible: la capacitat d'influir. La formació de l'opinió pública i la influència sobre els decisors polítics conformen la doble vessant d'aquest atribut essencial dels *think tanks*. Bàsicament, existeixen dues vies per aconseguir aquesta missió. La primera fa referència a la influència directa sobre els mandataris mitjançant accions de lobbisme intern. La segona és la influència indirecta a través de la presència en els mitjans de comunicació per, d'aquesta manera, captar l'atenció dels polítics en particular i de la societat en general.

10.1 - Influència directa

Pel que fa a la influència directa, les estratègies persuasives associades a l'àmbit privat utilitzades pels tancs d'idees sovint són desconegudes per la majoria de ciutadans i no són fàcils d'identificar.⁵⁶⁶ A més, en ocasions els informes dels *think tanks* són *commercial in confidence* i la seva destinació es limita a l'ús intern i confidencial del client.⁵⁶⁷ Per aquest motiu es fa difícil determinar l'èxit d'aquest tipus d'influència; no obstant això, Abelson⁵⁶⁸ recull alguns exemples d'estratègies utilitzades per *think tanks* nord-americans a l'hora d'exercir la influència privada.

La primera consisteix en l'acceptació de càrrecs de responsabilitat a l'Administració per part dels principals investigadors dels *think tanks*. Aquesta és una pràctica habitual als Estats Units, on nombrosos analistes i experts provinents dels laboratoris d'idees són reclutats per desenvolupar càrrecs d'alt nivell als governs. Per posar un exemple, Robert Zoellick va deixar la presidència del *Center for Strategic and International Studies* (CSIS) quan el president George W. Bush el va nomenar president del Banc Mundial en substitució de Paul Wolfowitz. De la mateixa manera, Gene Sperling va passar de

---

⁵⁶⁶ XIFRA, J.; PONSÀ, F. *El marketing de las ideas. Los 'think tanks' en España y en el mundo*. Barcelona: Niberta, 2009.

⁵⁶⁷ XIFRA, J. *Els think tanks*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.

⁵⁶⁸ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter? Assessing the Impact of Public Policy Institutes*, p. 79-82

dirigir el *Center on Universal Education at the Council on Foreign Relations* a presidir el *National Economic Council* (1996-2000) durant el mandat del president Clinton. En aquest sentit, la *Brookings Institution* utilitza l'expressió *scholar practitioners* per referir-se a aquells investigadors de la seva organització que accepten càrrecs de confiança a l'Administració. Segons Strobe Talbott, president de la *Brookings*, el pas al Govern permet que els analistes puguin provar les seves conclusions en circumstàncies reals i després utilitzar el bagatge adquirit per aportar un punt de vista més pràctic a les investigacions acadèmiques.⁵⁶⁹

El fet de situar investigadors en càrrecs polítics de responsabilitat és una mesura de prestigi per als *think tanks*, però sobretot permet enfortir els lligams entre aquestes organitzacions i els governs. D'acord amb això, catalitzadors d'idees com la *Heritage Foundation* estan alerta a qualsevol vacant en l'Administració amb l'esperança de poder-hi col·locar algun dels seus investigadors i garantir així la presa en consideració dels seus postulats ideològics. En aquest sentit, la *Heritage* va alimentar conscientment una generació de líders conservadors acollint estudiants universitaris i joves ajudants polítics que anaven a treballar a Washington.⁵⁷⁰

Així, doncs, els *think tanks* nord-americans exerceixen la funció, segons el principi dels vasos comunicants, de magatzem de talents juntament amb les universitats més prestigioses, com Yale, Harvard, Georgetown, Princeton, Stanford, Califòrnia o Los Angeles. Per aquest motiu, és habitual el vaivé entre personal governamental i personal dels laboratoris d'idees. El terme anglosaxó que s'utilitza per definir el moviment de personal entre l'Administració i el sector privat és *revolving door* ("porta giratòria").⁵⁷¹ A diferència d'algunes democràcies com França, el Regne Unit, el Japó o Alemanya, que disposen d'un cos d'alts funcionaris formats en escoles especialitzades i que garanteixen la continuïtat de l'Estat, els Estats Units practiquen el relleu en massa del seu personal de decisió i de gestió cada cop que canvia la presidència. És llavors quan

---

⁵⁶⁹ TALBOTT, S. "The Brookings Institution: How a Think Tank works", p. 20. A: "The role of Think Tanks". *U.S. Foreign Policy Agenda* Vol. 7 (2002), núm. 3. Accessible a: http://photos.state.gov/libraries/korea/49271/dwoa_120909/ijpe1102.pdf

⁵⁷⁰ HART, B. (comp.). *The Third Generation: Young Conservative Leaders Look to the Future*. Washington, D.C.: Heritage Foundation, 1987.

⁵⁷¹ Vegeu FISCHER, F. "American Think Tanks: Policy Elites and the Politicization of Expertise". *Governance* Vol. 4 (1991), num. 3, p. 332-353.

cal reclutar milers d'especialistes per substituir els llocs que han quedat vacants per la marxa, sovint escalonada en un o dos anys, dels *political appointees*.⁵⁷²

En aquest sentit, als Estats Units el trànsit de personal entre *think tanks* i Administració és bidireccional. En canvi, a l'Estat espanyol no existeix la “porta giratòria”, sinó que les fundacions dels partits serveixen com a retir de polítics que en el passat han ocupat càrrecs importants. Aquest és el cas de Josep Huguet, que després de ser conseller d'Innovació, Universitat i Empresa de la Generalitat de Catalunya va passar a presidir la Fundació Josep Irla. O el cas de l'anunci del nomenament de Miquel Iceta com a president de la Fundació Campalans, que va ser interpretat com una maniobra de recol·locació. Poc temps abans, Iceta havia renunciat a presentar-se com a primer secretari dels socialistes catalans, i més tard era destituït com a portaveu parlamentari i s'anunciava que encapçalaria la candidatura del PSC a les properes eleccions europees. De la mateixa manera, Jesús Caldera va abandonar el Ministeri de Treball i Assumptes Socials per dirigir la *Fundación IDEAS*. Així, doncs, la poca mobilitat que existeix en el mercat laboral espanyol entre l'empresa privada i l'Administració pública és una de les carències dels *think tanks* espanyols.⁵⁷³ En relació amb això, el retrat dels ministres espanyols mostra carreres polítiques curtes, iniciades i finalitzades abans dels cinquanta anys, amb un nivell de mobilitat molt baix i sense interrupcions, on l'expertesa perd pes davant el perfil principalment polític.⁵⁷⁴

El lobbisme⁵⁷⁵ representa una altra estratègia d'influència directa desenvolupada pels *think tanks*. Als Estats Units és habitual que els catalitzadors d'idees estableixin oficines d'enllaç en el Capitoli per reforçar el lligam amb els congressistes. D'aquesta manera, el contacte privat amb els legisladors permet als *think tanks* conèixer de primera mà les necessitats polítiques i ajustar amb més precisió les seves investigacions. Per analitzar més detalladament determinats aspectes polítics, alguns laboratoris d'idees conviden els

---

⁵⁷² XIFRA, J. *Els think tanks*. Barcelona: Editorial UOC, 2008, p. 33

⁵⁷³ MARRRODRIGA, J. “Que el político no decida por mí a ciegas”. *El País* [Madrid] (25 agosto 2011), núm. 12.481, p.28-29.

⁵⁷⁴ RODRÍGUEZ TERUEL, J. *Reclutamiento y carrera ministerial de los ministros en España (1976-2005)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2009. (WP 273).

⁵⁷⁵ Per saber més sobre el lobbisme vegeu CASTILLO, A. *Los grupos de presión ante la sociedad de la comunicación*. Málaga: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Málaga, 2001.

congressistes a participar en seminaris privats o conferències. En aquest sentit, la *Hoover Institution* organitza des del 1980 un seminari limitat a un màxim de cinquanta inscrits en què participen tant membres del Partit Demòcrata com del Partit Republicà i representants de la Casa Blanca i dels diversos comitès del Senat (Relacions Internacionals, Pressupostos, Finances, Intel·ligència, Serveis Armats...). Segons la *Hoover Institution*, “aquestes reunions i seminaris juguen un paper fonamental en el diàleg permanent entre els nostres investigadors i els responsables polítics”.⁵⁷⁶ La formació especialitzada per a polítics i alts funcionaris que ofereixen els laboratoris d’idees constitueix una altra via per establir vincles amb les autoritats.⁵⁷⁷

A casa nostra, les estratègies de lobbisme no estan tan desenvolupades com als Estats Units o, en menor mesura, al Parlament Europeu.⁵⁷⁸ Això s’explica per la importància que tenen els partits en el nostre sistema polític.⁵⁷⁹ En la línia de la “lleï de ferro de l’oligarquia” de Michels,⁵⁸⁰ els partits són organitzacions fortament jerarquitzades, burocràtiques i de lideratges forts. En el context parlamentari, aquest funcionament oligàrquic és incompatible amb la llibertat de vot dels membres d’un determinat grup parlamentari.⁵⁸¹ Al contrari: la disciplina fèrria és una de les característiques dels partits polítics. D’acord amb això, és inútil exercir el lobbisme sobre els diputats per influenciar en el sentit del seu vot perquè aquest generalment es basa en una decisió de partit. De la mateixa manera, les fundacions dels partits estan integrades en l’engranatge de les formacions polítiques; per això és impossible que desenvolupin qualsevol estratègia de lobbisme, perquè formen part de l’*establishment*.⁵⁸²

---

⁵⁷⁶ ABELSON, D. *American Think Tanks and their Role in U.S. Foreign Policy*. London and New York: Macmillan and St.Martin’s Press, 1996, p.68.

⁵⁷⁷ RICH, A. *Think tanks, public policy, and the politics of expertise*. New York: Cambridge University Press, 2004.

⁵⁷⁸ Vegeu TIJERAS, R. *Lobbies. Como funcionan los grupos de presión españoles*. Madrid: Temas de hoy, 2000.

⁵⁷⁹ CALERO, A. *Partidos políticos y democracia*. Barcelona: Salvat Editores, S.A., 1982.

⁵⁸⁰ Vegeu MICHELS, R. *Los partidos políticos. Un estudio sociológico de las tendencias oligárquicas de la democracia moderna*. Buenos Aires: Amorrortu editores, 2008.

⁵⁸¹ Vegeu PI, J. “Disciplina de partido: ¿pobreza democrática o mal necesario?”. *La Vanguardia* [Edición digital] <<http://www.lavanguardia.com/politica/20120809/54335779053/index.html>> [Consulta: 9 agosto 2012]

⁵⁸² Vegeu NIETO, A. *El desgobierno de lo público*. Barcelona: Ariel, 2008.

Així, doncs, al marge de la influència que els responsables de les fundacions puguin exercir sobre la direcció del partit, podem afirmar que els *think tanks* de partit no tenen capacitat per influir de manera directa. En canvi, disposen de més eines i recursos per influir de manera indirecta.

10.2 - Influència indirecta

Donald Abelson⁵⁸³ descriu les estratègies d'influència indirecta més freqüents que utilitzen els *think tanks*:

- Organització de fòrums i conferències sobre temes de política nacional i internacional
- Promoció dels seus experts i investigadors
- Compareixences polítiques en les cambres de representants
- Publicació i difusió de llibres, estudis, informes, *workpapers* i *newsletters*
- Diversitat de suports comunicatius per arribar a públics potencials
- Creació de pàgines web
- Campanyes de recaptació de fons
- Presència en els mitjans de comunicació

10.2.1 - Organització de fòrums i conferències

L'organització de conferències és una de les estratègies més emprades pels laboratoris d'idees a l'hora de conscienciar la ciutadania sobre determinats aspectes polítics. En aquests actes es conviden polítics, periodistes, acadèmics i representants del món privat i associatiu per analitzar diversos temes d'actualitat. Segons Abelson, una conferència

---

⁵⁸³ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter? Assessing the Impact of Public Policy Institutes*, p. 78.

ben organitzada i publicitada és una bona manera de vendre un estudi nou sobre un tema d'actualitat política.⁵⁸⁴

En aquest sentit, les fundacions dels partits polítics acostumen a organitzar actes com debats, conferències o presentacions de llibres sobre diversos temes d'interès polític d'acord amb l'estratègia del partit. Per regla general, les fundacions que compten amb pressupostos més elevats acostumen a organitzar més quantitat d'actes.

Un altre tipus d'activitat molt recurrent entre les fundacions dels partits és l'organització de premis que s'acaben convertint en un acte fix en el calendari. Per exemple, la CatDem organitza el Premi Ramon Trias Fargas d'assaig polític, que té una dotació de 6.000 euros en conceptes de drets d'autor. El guardó es concedeix durant l'anomenada *Nit del Pensament* i s'acaba publicant l'obra guanyadora. Ivan Serrano, Sergi Pardos-Prado, Marçal Sintès, Josep Vicent Boira o Toni Aira n'han estat alguns dels guanyadors.

Fundació	Nre. actes/any
CatDem	--
Inehca	Entre 30 i 40
Campalans	50
FAES-ICF	20
Nous Horitzons	Entre 15 i 20
Irla	50

Figura 30. Nombre d'actes que organitzen les fundacions durant l'any. (Font: Elaboració pròpia).

Per la seva part, la Fundació Irla organitza el Premi Irla d'assaig breu, que també té una dotació de 6.000 euros i publica l'obra guanyadora. En aquest cas, l'assaig premiat es fa públic durant l'anomenada *Nit Irla*. Durant aquest acte també es concedeixen dos premis més: el Memorial Francesc Macià —que distingeix una persona i una entitat que

⁵⁸⁴ *Ibidem*.

han destacat per la seva acció social a favor de la llengua, la cultura o la nació catalanes— i el Memorial Lluís Companys —que distingeix una persona i una entitat que han destacat per la seva acció social a favor de l’emancipació de les classes populars o en la lluita contra la marginació dels sectors menys privilegiats. Mònica Terribas, Mercè Fluvià, la Xarxa Alcover o el Projecte Barri Cooperatiu són alguns dels guardonats.

La Fundació Nous Horitzons, d’acord amb el seu objectiu d’impulsar i donar suport als treballs de recerca que presenten els estudiants catalans, convoca anualment el Premi Carme Casas, que s’emmarca en l’objectiu de la promoció, el foment, l’estudi i la investigació de les ciències polítiques, socials i tecnològiques des d’una perspectiva nacional, transformadora, ecologista i feminista.

La Fundació Campalans organitzava conjuntament amb la Fundació Josep Comaposada els Premis Primer de Maig, però fa uns anys que s’han deixat de convocar.

10.2.2 - Promoció dels experts i investigadors

Per arribar a molta més gent que podria estar interessada en alguns dels temes, els *think tanks* promocionen els seus experts i investigadors pel territori organitzant conferències i xerrades en universitats, associacions empresarials i organitzacions interessades en la política.⁵⁸⁵

En el cas de les fundacions dels partits polítics, més que promocionar els seus investigadors en l’àmbit social o mediàtic, el que fan és promocionar políticament els seus dirigents.⁵⁸⁶ I en aquest sentit, el nomenament com a responsable d’una fundació acostuma a anar associat amb la finalització de la carrera política. La gran majoria de fundacions dels partits polítics no tenen l’equivalent de la figura —molt habitual en els laboratoris d’idees nord-americans— del *scholar*, un investigador resident

---

⁵⁸⁵ RICCI, D.M. *The Transformation of American Politics: The New Washington and the Rise of Think Tanks*. New Haven: Yale University Press, 1993.

⁵⁸⁶ Vegeu “Una vida dedicada a la política (y solo a la política)”. ABC [Edición digital] (22 enero 2013) <<http://www.abc.es/espana/20130120/abci-politicos-trabajo-201301181306.html>> [Consulta: 7 abril 2013]

—generalment doctor de prestigi— encarregat de dirigir les línies de recerca i anàlisi.⁵⁸⁷ Aquest expert acostuma a aparèixer en els mitjans de comunicació analitzant l'actualitat.⁵⁸⁸ A casa nostra aquesta no és una pràctica habitual i els investigadors de les fundacions no solen participar en els debats mediàtics. Una excepció podria ser el director de la Fundació CatDem, Agustí Colomines, que participa com a contertulià en diferents mitjans.

10.2.3 - Compareixences polítiques a les cambres de representants

Una de les maneres que tenen els laboratoris d'idees de traslladar les seves propostes als polítics és a través de les compareixences parlamentàries. Comparèixer en comissions o altres òrgans oficials potencia una imatge d'expertesa i credibilitat dels *think tanks* davant els legisladors.⁵⁸⁹ Als Estats Units, aquesta pràctica contribueix a visualitzar la capacitat d'influència d'aquestes organitzacions davant els possibles donants.⁵⁹⁰

En el cas català, diverses institucions compareixen davant les diferents comissions del Parlament a petició dels grups parlamentaris. D'acord amb això, és habitual que els responsables de la Fundació Pi i Sunyer, la Fundació Bofill o el CIDOB, entre d'altres, compareguin al Parlament de Catalunya. En canvi, les fundacions dels partits —excepte si es tramita una norma relativa a la memòria històrica— no acostumen a fer-ho.

10.2.4 - Publicació i difusió de llibres i estudis

Existeixen diverses estratègies per situar els temes polítics a l'agenda pública. Una d'aquestes és la publicació de llibres i estudis derivats dels programes d'investigació dels *think tanks*, que doten l'autor en particular i la institució en general de credibilitat i

---

⁵⁸⁷ ABELSON, D. *A Capitol Idea. Think Tanks & US Foreign Policy*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2006.

⁵⁸⁸ RICH, A.; WEAVER, K. *Think Tanks, the Media and the Policy Process*. Washington DC: American Political Science Association, 1997.

⁵⁸⁹ DENHAM, A.; GARNETT, M. *British think-tanks and the climate of opinion*. London: UCL Press, 1998.

⁵⁹⁰ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter?*

notorietat per parlar d'un tema concret.⁵⁹¹ No obstant això, cada cop es tendeix més a elaborar materials de lectura més àgil i dinàmica com *workpapers*, revistes d'opinió o *newsletters*, que són més compatibles amb les agendes desbordades dels polítics. És a dir, millor que puguin ser llegits en minuts que no pas en hores o dies. Els principals tancs d'idees nord-americans editen revistes de contingut i opinió política de gran prestigi.⁵⁹² Per exemple, la *Heritage Foundation* publica *Policy Review*, un magazín d'opinió que conté articles de personalitats conservadores sobre diversos temes de l'actualitat política i econòmica. *The Brookings Review*, de la *Brookings Institution*, o *American Outlook*, del *Hudson Institute*, són altres exemples de revistes distribuïdes per *think tanks* nord-americans. Les idees contingudes en aquestes publicacions s'aniran desgranant en ressenyes, editorials, argumentaris, entrevistes en els mitjans de comunicació, notes de premsa, compareixences legislatives i conferències.⁵⁹³

Fundació	Revista	Periodicitat	Tirada
CatDem	No en té	--	--
Inehca	Diàlegs	Trimestral	--
Campalans	Frc	Trimestral	1.000
FAES-ICF	No en té	--	--
Nous Horitzons	Nous Horitzons	Trimestral	1.000
Irla	Eines	Trimestral	1.200-1.500

Figura 31. Revistes publicades per les fundacions dels partits polítics. (Font: Elaboració pròpia).

En el cas de les fundacions dels partits polítics catalans, la gran majoria edita una revista en suport paper dedicada a la reflexió política. La CatDem és l'única que no publica cap revista periòdica; aposta decididament pel web i prescindeix de les publicacions en

⁵⁹¹ Vegeu JAMES, S. "The Idea Brokers: The Impact of think Tanks on British Government". *Public Administration* Vol. 71 (1993), p. 491-506.

⁵⁹² McGANN, J.; WEAVER, R.K. *Think Tanks & Civil Societies: Catalysts for ideas and action*. New Brunswick: Transaction, 2000.

⁵⁹³ Vegeu WEIDENBAUM, M. *The Competition of Ideas. The World of the Washington Think Tanks*. New Brunswick: Transaction Publishers, 2009.

suport paper. La FAES-ICF tampoc té cap capçalera, però en aquest cas és per inactivitat de la fundació. La crisi econòmica ha fet estralls en les activitats dels *party tanks* i, a conseqüència d'això, la Fundació Campalans va deixar de publicar la seva revista l'any 2011.

Totes les publicacions tenen una periodicitat trimestral i estan orientades a la reflexió política. La publicació d'una revista dóna prestigi a la fundació i permet gaudir d'una nòmina de col·laboradors força àmplia. A més, l'edició d'un nou número comporta l'organització d'un acte polític amb la presència de dirigents del partit i militants. El format de la revista és acadèmic, amb articles de professors universitaris i experts. Aquests textos acostumen a ser llargs i complets, raó per la qual no faciliten una lectura àgil. D'acord amb això, una assignatura pendent de les fundacions és elaborar publicacions i documents amb un format més òptim —en la línia dels *workpapers* publicats pels *think tanks* nord-americans— per afavorir una lectura dinàmica.

Fundació	Nre. llibres/any
CatDem	*
Inehca	Entre 2 i 3
Campalans	Entre 5 i 7
FAES-ICF	--
Nous Horitzons	1
Irla	Entre 12 i 15

Figura 32. Nombre de llibres que publiquen les fundacions durant l'any. (Font: Elaboració pròpia).
*La Fundació CatDem no ha volgut facilitar aquesta informació.

A banda de les revistes, les fundacions també publiquen altres tipus de materials, com llibres de reflexió política. Aquests acostumen a ser fruit dels premis d'assaig que convoquen. Però també publiquen llibres de caire històric sobre el partit o la militància —com biografies sobre Fèlix Cucurull, Josep Tarradellas o Francesc Layret en el cas de la Fundació Irla— o conferències pronunciades pels respectius líders —com per exemple “Catalunya avui, Catalonia today” de la Fundació Campalans, un recull de les

ponències que José Montilla, Ernest Maragall, Antoni Castells i Jordi Hereu van pronunciar a la *London School of Economics* l'any 2009.

Les fundacions també publiquen informes breus sobre temes relacionats amb l'actualitat política, com l'estat de les pensions, el diàleg euromediterrani, les polítiques de joventut, l'autogovern de Catalunya, el posicionament internacional de Barcelona i Catalunya, la política local o la memòria històrica, entre altres exemples.

10.2.5 - Diversitat de suports comunicatius per arribar a públics potencials

Per arribar a altres públics potencials, els *think tanks* utilitzen diversos suports per fer més atractiu el missatge. Una de les institucions que més ha treballat aquest àmbit és la *Heritage Foundation*. A la dècada dels vuitanta va crear les *Monthly Briefing Tapes*, unes gravacions que contenien entrevistes a experts i declaracions de personalitats que pregonaven les idees conservadores. Segons Newt Gingrich, un dels promotors d'aquestes gravacions, la finalitat era proporcionar una dosi mensual de sentit comú conservador.⁵⁹⁴ Amb el temps, aquest suport ha evolucionat per donar lloc a un canal a YouTube, que, fins i tot, té la versió en espanyol per al públic hispà.

Les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) han desenvolupat un paper essencial en el procés d'interacció entre organitzacions i públics.⁵⁹⁵ Des d'aquesta perspectiva, els *think tanks* recorren a Internet per crear estats d'opinió i de comprensió sobre temàtiques públiques.⁵⁹⁶ En relació amb això, els grans laboratoris d'idees nord-americans han sabut aprofitar les potencialitats de les noves tecnologies per difondre els seus missatges. A casa nostra, els *party tanks* estan fent un esforç per incorporar les possibilitats de les xarxes socials a les seves polítiques comunicatives. Malgrat que la

---

⁵⁹⁴ ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter?*, p. 77.

⁵⁹⁵ Vegeu ALMANSA, A. "Estudio sobre el uso de las nuevas tecnologías en comunicación institucional". *Icono 14. Revista de Comunicación y nuevas tecnologías* (2008), núm. 11, p. 1-14.

⁵⁹⁶ CASTILLO, A. "La comunicación de los lobbies en Internet. El ciberactivismo de los Think tanks". *Icono 14. Revista de Comunicación y nuevas tecnologías* (2009), núm. 15, p. 193-206.

tendència és que cada vegada vagin adquirint més protagonisme, en aquests moments no s'està fent un ús exhaustiu de les noves tecnologies.

Fundació	Newsletter	Periodicitat	Nre. destinataris
CatDem	Sí	Mensual	*
Inehca	No	--	--
Campalans	Sí	Setmanal	1.800
FAES-ICF	No	--	--
Nous Horitzons	Sí	Mensual	230
Irla	No	--	--

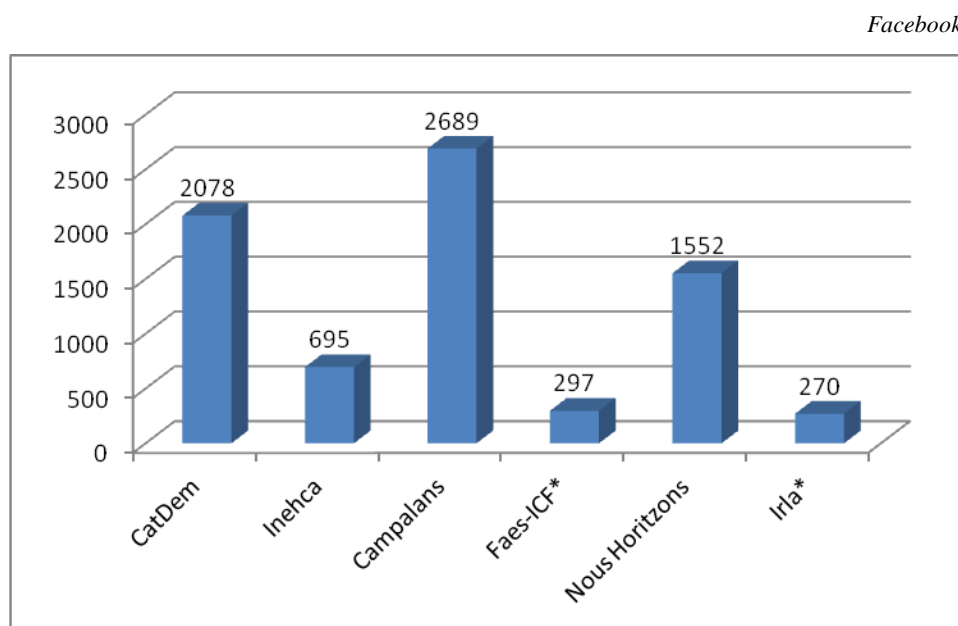
Figura 33. Periodicitat i destinataris dels newsletters de les fundacions. (Font: Elaboració pròpia).

Els butlletins electrònics de les fundacions solen recollir informació sobre l'activitat de la fundació (elaboració d'informes, ressenya de conferències, agenda d'actes...). "L'Antena de la CatDem" és el *newsletter* més complet, ja que compta amb una entrevista vídeo, un editorial, articles de col·laboradors i diverses notícies sobre l'actualitat de la Fundació i de la política.

	Facebook	Twitter	YouTube	Flickr
CatDem	X	X	X	-
Inehca	X	X	X	-
Campalans	X	X	-	X
FAES-ICF	X	-	-	-
Nous Horitzons	X	X	-	-
Irla	X	X	-	-

Figura 34. Xarxes socials utilitzades per les fundacions dels partits. (Font: Elaboració pròpia).

Com es pot veure en el quadre, Facebook i Twitter són les xarxes socials més esteses entre les fundacions dels partits polítics. En canvi, únicament les dues fundacions adscrites a CiU tenen un canal propi a YouTube. En el cas de la CatDem s'emmarca dins l'aposta per les eines 2.0 en detriment de les publicacions en suport paper. El canal de YouTube de la fundació de CDC conté⁵⁹⁷ 127 vídeos, 14 subscriptors i 11.505 visualitzacions, mentre que el de l'Inehca té 91 vídeos, 5 subscriptors i 8.716 visualitzacions.⁵⁹⁸ Aquestes dades estan a anys llum de les que presenta, per exemple, la *Heritage Foundation*: 697 vídeos, 8.294 subscriptors i més de 3.200.000 visualitzacions. La resta de fundacions no disposen d'aquesta eina perquè en la majoria de casos és el partit mare qui la gestiona i en fa la difusió. En canvi, la Fundació Campalans és l'única que disposa d'una aplicació Flickr per organitzar fotografies digitals, tot i que actualment està en desús.

Figura 35. Nombre d'amics al Facebook de les fundacions dels partits en data 09/08/2012. (Font: Elaboració pròpia).

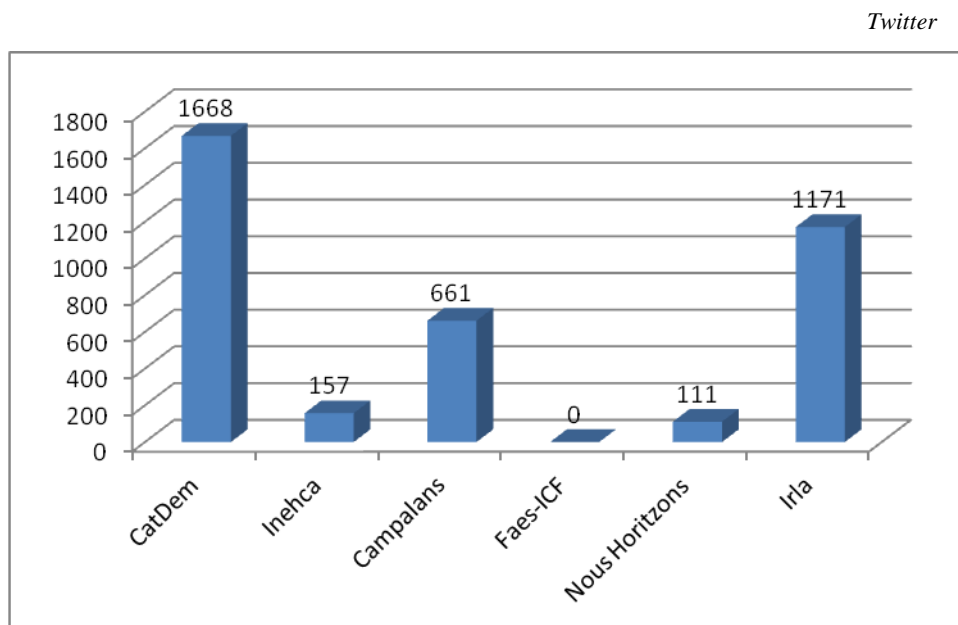
*Tenen el format de pàgina de Facebook. Per tant, els seguidors no són "amics" sinó el total de "m'agrada".

En el cas de Facebook, la Fundació Campalans és la que disposa de més seguidors, però la situació s'inverteix a Twitter i és la CatDem la que encapçala el rànquing. La tendència en la comunicació política és la de fer un ús exhaustiu de les xarxes socials,

⁵⁹⁷ Les dades de les tres fundacions són en data 9 d'agost de 2012.

⁵⁹⁸ Aquestes dades corresponen al 9 d'agost del 2012.

cosa que convida a pensar que en un futur pròxim totes les fundacions potenciaran aquesta via.

Figura 36. Nombre de seguidors a Twitter de les fundacions dels partits en data 09/08/2012. (Font: Elaboració pròpia).

10.2.6 - Creació i actualització de pàgines web

L'aparició d'Internet va suposar un canvi qualitatiu en les formes de comunicació i en la manera de relacionar-nos amb el món i d'informar-nos. Pel que fa al món de la política,⁵⁹⁹ les TIC suposen una gran oportunitat per superar les institucions representatives i institucionalitzar noves formes de democràcia directa.⁶⁰⁰ En els nostres dies, l'expressió de Castells "to be on Internet or not to be"⁶⁰¹ descriu l'omnipresència de la xarxa i la seva capacitat d'abastar-ho tot. Els canvis tecnològics han facilitat la transmissió de coneixement i, en aquest sentit, la gran majoria de laboratoris d'idees publiquen els seus estudis i investigacions a la xarxa.

⁵⁹⁹ Vegeu DEL REY MORATÓ, J. "Una novedad histórica: el protagonismo de Internet. Páginas web, foros, vídeos, bloggers y correo electrónico". A: DEL REY MORATÓ, J. *Comunicación política, Internet y campañas electorales. De la teledemocracia a la ciberdemocracia*. Madrid: Tecnos, 2007.

⁶⁰⁰ Vegeu PADRÓ-SOLANET, A.; CARDENAL, A.S. "Partidos y política en Internet: Un análisis de los websites de los partidos políticos". *IDP Revista d'Internet, Dret i Política* (2008), núm. 6.

⁶⁰¹ CASTELLS, M. (ed.): *La sociedad red: una visión global*. Madrid: Alianza Editorial, 2006, p. 72.

	CatDem (CDC)	Inehca (UDC)	Campalans (PSC)	FNH (ICV)	Irla (ERC)
Enllaç amb el partit	-	-	-	-	-
Òrgans de govern i patronat	X	X	X	X	X
Memòria econòmica	-	-	X	-	-
Apartat web internacional	X	-	-	X	-
Butlletí electrònic en anglès	X	-	-	-	-
Traducció web en altres llengües	X	-	-	-	-
Enllaços internacionals	X	-	X	X	-
Col·laboració amb think tanks internacionals	X	-	X	X	X
Revista en PDF	-	X	X	X	X
Editorial diari	X	-	-	-	-
Xarxes socials integrades al web	X	-	X	-	-
Blogs dels dirigents integrats al web	X	X	X	-	-
Canal vídeo	X	X	-	-	-
Butlletins electrònics (subscripció web)	X	X	X	X	-
Memòria històrica	-	X	-	X	X

Figura 37. Quadre resum dels continguts web de les fundacions dels partits catalans. (Font: Elaboració pròpia).

No obstant això, els partits polítics no són eficients a l'hora de distribuir la informació, que sovint és antiquada i incompleta, a la xarxa. De la mateixa manera, els recursos assignats al manteniment de la pàgina web no són suficients per respondre a les demandes que la ciutadania realitza a través dels canals establerts, i, finalment, no aprofiten les possibilitats d'interacció i participació que ofereixen les TIC.⁶⁰² En aquest context, les fundacions segueixen la dinàmica dels partits polítics en l'àmbit d'Internet. A continuació es presenten les característiques de les pàgines web de les fundacions

⁶⁰² PADRÓ-SOLANET, A.; CARDENAL, A.S. "Partidos y política en Internet: Un análisis de los websites de los partidos políticos".

dels partits polítics catalans que deriven de l'anàlisi dels continguts en línia a través de quatre blocs: institucional, internacional, continguts i navegabilitat.⁶⁰³

Totes les fundacions dels partits polítics catalans tenen pàgina web excepte la Fundació Col·labora del PPC. Aquesta excepció es deu a la creació relativament recent del laboratori d'idees popular que substitueix la FAES-Institut Catalunya Futur, que, tot i mantenir el domini, té abandonada la pàgina web. La resta de fundacions actualitzen periòdicament els continguts i publiquen, en major i menor mesura, els seus estudis. Tanmateix, l'anàlisi de les diferents pàgines web ens permet descobrir diferents estratègies comunicatives en l'àmbit *online* i algunes mancances pel que fa als continguts.

Pel que fa al bloc institucional, s'aprecia una tendència a desvincular-se dels respectius partits polítics. En aquest sentit, cap fundació no especifica en la seva presentació que depèn orgànicament d'un partit polític. En tot cas, en l'apartat d'objectius expliciten les línies de recerca ideològiques que responen a "ismes" (catalanisme, socialisme, ecologisme, independentisme, liberalisme...), però sense fer menció del partit mare. De la mateixa manera, tampoc no existeix cap enllaç o *banner* que dirigeixi al web del partit polític. En canvi, a la inversa, la majoria de partits enllacen amb les fundacions. L'explicació més plausible d'aquesta omisió és la voluntat d'arribar a altres capes socials que, d'entrada, no combreguen amb els postulats ideològics dels partits. Per tant, una estratègia d'extensió passaria per ocultar els vincles polítics per facilitar la transmissió i la captació ideològica.

Totes les fundacions expliciten quins són els seus òrgans de govern —la gran majoria formats per dirigents del partit— i patronats. I, en major o menor mesura, totes disposen d'un apartat de presentació i d'objectius i línies de recerca.

Si analitzem el bloc internacional ens adonem que només dues fundacions —la CatDem i la Nous Horitzons— tenen un apartat específic a la seva web. En aquest sentit, la CatDem és l'única que desenvolupa una estratègia d'internacionalització exhaustiva mitjançant un butlletí electrònic en anglès de periodicitat trimestral on es tradueixen articles d'opinió apareguts a la premsa catalana. A més, la versió anglesa del lloc web

---

⁶⁰³ Podeu consultar com s'ha realitzat aquesta anàlisi a l'apartat metodològic d'aquest treball i les plantilles completes a l'annex.

en facilita la difusió ideològica a l'estranger. En contraposició, el web de l'Inehca no recull cap element en el bloc d'internacional. En termes generals, les fundacions dels partits polítics catalans no desenvolupen una estratègia efectiva d'internacionalització.

Pel que fa als continguts, les pàgines web de les diferents fundacions organitzen els continguts de manera molt diversa. Això no obstant, hi ha alguns elements en comú: totes les fundacions posen a disposició els articles, els estudis i els informes que generen, i actualitzen amb més o menys periodicitat els canals de notícies. Pel que fa als documents, convé destacar que únicament la Fundació Rafael Campalans té visibles les memòries anuals d'activitats, que també recullen els exercicis econòmics. Les memòries de la resta de fundacions no es poden consultar. Aquest fet lliga amb la poca transparència que tenen aquest tipus d'institucions amb relació als pressupostos i al seu finançament.

D'altra banda, la CatDem és l'única fundació que no elabora cap revista en suport paper; segueix una estratègia de producció 2.0 a través del departament de nous formats que preveu la gestió de xarxes socials, l'elaboració d'un butlletí electrònic, un canal de vídeo i blogs dels dirigents i col·laboradors de la Fundació. L'aposta per la producció digital permet a la CatDem treballar amb més immediatesa l'actualitat. D'acord amb això, la fundació de CDC és l'única que publica un editorial diari posicionant-se sobre temes polítics del moment. En canvi, la resta de fundacions publiquen una revista en suport paper que es pot descarregar en PDF des del web. La publicació pròpia, tot i que és més laboriosa i costosa, permet disposar d'una nòmina de col·laboradors que, mitjançant la redacció d'articles, contribueixen a prestigiar la fundació. Generalment, la publicació d'un nou número de la revista ve acompanyada d'un acte de presentació on intervenen alguns dels autors i membres destacats de la direcció del partit.

Pel que fa a les xarxes socials, les fundacions dels dos grans partits catalans —CDC i PSC— són les úniques que les integren a la pàgina web. Totes les fundacions, a excepció de la Irla, disposen d'una subscripció web al butlletí corporatiu. En el cas de la fundació republicana, substitueixen el *newsletter* per un *mailing* puntual als contactes on s'informa de l'agenda d'actes.

Un altre aspecte a destacar és la tasca que realitzen de recuperació de la memòria històrica del partit i del país. En aquest sentit, l'Inehca i la Fundació Irla desenvolupen

uns projectes digitals molt interessants. La primera desplega un ampli i elaborat treball de recuperació de la història d'UDC fruit de la col·laboració amb la Facultat de Comunicació Blanquerna de la Universitat Ramon Llull. *Memòria Viva* és un projecte audiovisual que narra la història del partit democristià a través de l'experiència i les vivències dels seus dirigents i militants més veterans. Per la seva part, la Fundació Irla té un apartat web titulat *Memòria Esquerra* que té per objectiu referenciar les personalitats, les publicacions, les entitats i els fets més rellevants relacionats amb els 80 anys d'història d'ERC.

Tot i que la formació de quadres i militants és una de les tasques de les fundacions dels partits, en els respectius llocs web no apareix cap apartat específic sobre formació. Com a molt apareix alguna petita ressenya d'alguna acció formativa en el canal de notícies o, en el cas de la CatDem, una referència institucional a la càtedra que impulsen.

Finalment, pel que fa al bloc de navegabilitat web, la gran majoria de fundacions permeten la subscripció via RSS, tenen visible l'apartat de 'contacte' i disposen de cercador i mapa web.

A tall de recapitulació, les pàgines web de les fundacions dels partits polítics catalans presenten les següents característiques:

- Intent de desvincular-se dels partits als quals estan adherides per adquirir una imatge independent. Això explica que cap lloc web enllaci amb el partit polític corresponent.
- En termes generals, existeix una estratègia poc elaborada d'internacionalització. Només la CatDem elabora un butlletí en anglès i permet la navegació en aquest idioma. De la mateixa manera, s'expliciten poc les relacions internacionals que estableixen amb altres *think tanks*.
- L'opacitat d'aquest tipus d'institucions en l'àmbit econòmic i financer es tradueix en la inexistència d'informació de les finances de la fundació. La Fundació Campalans és l'única que permet descarregar les diferents memòries anuals que contenen els respectius pressupostos.
- La gran majoria de fundacions publica una revista en paper que es pot descarregar en PDF a la pàgina web. La CatDem és l'única que no en

publica cap i substitueix aquesta mancança apostant decididament per la producció 2.0 (gestió de xarxes socials, canal de vídeo, editorial diari, blogs dels dirigents, etc.). En aquest context, encara els queda molt camí per recórrer en la integració de les noves tecnologies i les xarxes socials.

- Tot i que la formació és una de les tasques primordials de les fundacions dels partits, en els respectius llocs web no apareix cap apartat específic.

10.2.7 - Campanyes de recaptació de fons

Als Estats Units i el Canadà, el *fundraising* és una altra via de comercialització de les idees.⁶⁰⁴ Una prova d'això és el "Club del President" de la *Heritage Foundation*. L'any 1982, el president de la *Heritage*, Edwin Feulner, va escriure una carta dirigida als possibles donants explicant que a canvi d'una donació deduïble fiscalment podrien beneficiar-se de l'anomenat *President's Club*. Aquest era un espai de trobada amb membres influents de l'Administració i el Congrés que volia actuar com un vincle entre la Casa Blanca i les persones que van donar suport econòmic al president Reagan.⁶⁰⁵

La recaptació de fons amb petits donatius és una pràctica habitual als Estats Units. A Espanya és bastant menys habitual, i a Catalunya n'hi ha dos precedents.⁶⁰⁶ L'any 1999, el PSC de Pasqual Maragall va reunir 175 milions de les antigues pessetes. Anys més tard, en el marc de les eleccions municipals del 2011, el candidat de la coalició Esquerra-Units x Barcelona, Jordi Portabella, va posar en marxa el *fundraising* com a mètode de finançament de la seva campanya. En aquest sentit, en un sopar amb petits empresaris, comerciants, advocats, arquitectes, notaris, investigadors, taxistes i professionals de la cultura va recollir 20.000 euros. Els comensals van pagar 100 euros per cap, desgravables en un 25% en la declaració de la renda.

---

⁶⁰⁴ WEAVER, R.K. "The Changing World of Think tanks". *Political Science and Politics* Vol. 22 (1989), núm. 3, p. 563-578.

⁶⁰⁵ ABELSON, D. *American think Tanks and their Role in U.S. Foreign Policy*. London and New York: Macmillan and St. Martin's Press, 1996, p. 57.

⁶⁰⁶ Vegeu RICO, J. "'Fundraiser' Portabella". *El Periódico* [Barcelona] (24 abril 2011), p. 23.

10.2.8 - Presència en els mitjans de comunicació

Com s'ha apuntat, una de les missions essencials dels centres de pensament és la de “vendre idees” perquè s'apliquin en el marc de les polítiques públiques. Per aquest motiu, els *think tanks* cada dia desenvolupen més allò que es coneix com el *going public*: apel·lar directament al públic a través dels mitjans informatius per aconseguir el suport a una iniciativa, idea, causa, etc.⁶⁰⁷ En aquest sentit, l'estratègia del *going public* dels laboratoris d'idees té com a objectiu generar dades, informacions que es transmeten a l'audiència, a la ciutadania i als futurs votants a través dels mitjans tradicionals i d'Internet. Per tant, la presència activa en els mitjans de comunicació és un requisit imprescindible per poder influir sobre el poder polític i, alhora, sobre l'opinió pública.⁶⁰⁸

Als Estats Units, els investigadors dels *think tanks* intervenen amb assiduitat en els mitjans de comunicació. De fet, gaudeixen d'una aura de prestigi i credibilitat important. D'acord amb això, Xifra⁶⁰⁹ considera que la política de presència mediàtica, propiciada per l'augment dels debats públics i la mateixa estructura de la programació televisiva, ha conduït a la fissura de la tradicional percepció d'imparcialitat ideològica dels *think tanks*. Per generar la discussió i el debat, els *talk-shows* necessiten vertebrar-se com un combat ideològic entre experts. Aquest factor ha suposat el posicionament ideològic dels laboratoris d'idees a través dels mitjans de comunicació.

En canvi, a casa nostra els experts no disposen d'aquestes oportunitats i sovint són bandejats pels opinadors, contertulians o “experts militants”, molt presents en els espais de debat radiofònics i televisius i amb vincles amb la majoria de grups de l'arc parlamentari.⁶¹⁰ En aquest sentit, el mateix Xifra⁶¹¹ afirma que l'estructura del sistema audiovisual espanyol no ofereix cap possibilitat perquè els experts apareguin en els

---

⁶⁰⁷ Vegeu SANTILLÁN BUELNA, J.R. “Think Tanks y sus estrategias comunicativas”. *Redmarka* Vol. 1 (2012), núm. 8, p. 201-222.

⁶⁰⁸ Vegeu RICH, A.; WEAVER, K. *Think Tanks, the Media and the Policy Process*. Washington DC: American Political Science Association, 1997.

⁶⁰⁹ XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 81.

⁶¹⁰ Vegeu ÀLVARO, F.M. “Els fills fronterers de Montaigne”. *Trípodos* (2005), núm. 17, p. 75-80.

⁶¹¹ XIFRA, J. *Els think tanks*, p. 81.

programes de televisió. Però no perquè no se'ls convidi, sinó perquè no hi ha programes de debat i reflexió sobre assumptes d'actualitat. Aquesta situació ha comportat que la gran majoria dels especialistes dels *think tanks* espanyols no disposin d'espais mediàtics permanents, fet que els condemna a una invisibilitat total.⁶¹²

En relació amb això, els laboratoris d'idees no treballen estratègicament les seves polítiques comunicatives. En el cas de les fundacions dels partits polítics aquesta mancança es fa més evident. Sense anar més lluny, moltes fundacions no compten amb la figura del cap de premsa o responsable de comunicació dins la seva estructura. Per aquest motiu, en el següent capítol s'analitza la naturalesa dels impactes mediàtics de les fundacions dels partits i les seves estratègies comunicatives.

---

⁶¹² Vegeu LAFUENTE, M.; VECINO, M.R. "Políticas mediáticas y estrategias comunicativas. Estructura del sistema de medios en España". *Sphera publica* (2005), núm. 5, p. 9-18.

11- LA DIMENSIÓ COMUNICATIVA DE LES FUNDACIONS DELS PARTITS POLÍTICS

En aquest capítol s'analitzen els tipus d'impactes mediàtics de les fundacions dels partits polítics en cinc diaris durant dos períodes: el segon semestre del 2010 —època d'eleccions al Parlament de Catalunya— i el primer semestre del 2012 —pràcticament a les portes de l'equador de la legislatura.⁶¹³ Això ens permetrà arribar a una sèrie de conclusions sobre les dinàmiques comunicatives de les fundacions.

11.1 – Presència mediàtica

Com s'ha apuntat en el capítol anterior, la presència de les fundacions dels partits polítics en els mitjans de comunicació representa una estratègia dels *think tanks* per, mitjançant el *going public*, influir sobre els poders públics i l'opinió pública.

11.1.1 – Aparicions a la premsa durant el període electoral i el període de legislatura

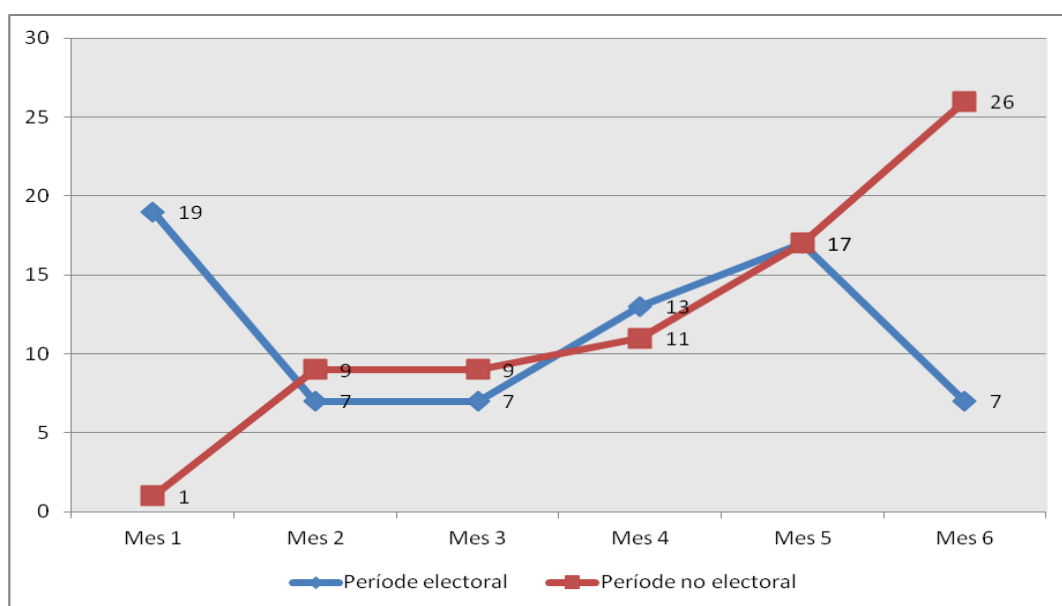
Es pot afirmar que no existeixen diferències considerables en la presència mediàtica de les fundacions en funció de si es tracta o no d'un període electoral. Tot i que el nombre de registres totals en el període d'eleccions és lleugerament inferior al de legislatura, això no implica una disminució progressiva de l'activitat mediàtica dels *party tanks*. En aquest sentit, la mínima diferència s'explica per la pràcticament nul·la incidència del diari *Ara* durant el període d'eleccions. L'únic impacte d'aquest rotatiu durant el segon semestre del 2010 es deu al fet que l'*Ara* va publicar el primer número el 28 de novembre del 2010, i per aquest motiu només va comptabilitzar un mes dels sis que comprenia el període.

Període eleccions	No període eleccions	Total
73	78	151

Figura 38. Nombre total d'impactes mediàtics de les fundacions dels partits obtinguts. (Font: Elaboració pròpia).

⁶¹³ A l'hora de plantejar aquesta investigació no es tenia coneixement que a finals de setembre del 2012 el president Mas convocaria unes noves eleccions al Parlament de Catalunya el novembre del mateix any.

El quadre ens indica que en els períodes de comicis els *think tanks* dels partits no augmenten la seva presència mediàtica com a conseqüència de la proliferació d'actes o de publicacions en clau electoral. Cal tenir en compte que en època electoral els partits volen monopolitzar l'espectre mediàtic i cuiden fins a l'últim detall els impactes dels seus dirigents. Això resta visibilitat a les fundacions dels partits, perquè tot el protagonisme ha de recaure en el partit i els candidats.⁶¹⁴ Això no vol dir que els *party tanks* no desenvolupin cap paper important durant aquest procés. Al contrari, moltes fundacions estan imbricades en el procés d'elaboració de programes, una tasca bàsica de treball intern sense repercussió mediàtica. Tanmateix, sí que s'aprecia un augment coincidint amb l'arribada de la campanya electoral.

Mes	Període electoral	Període no electoral
Mes 1	Juliol	Gener
Mes 2	Agost	Febrer
Mes 3	Setembre	Març
Mes 4	Octubre	Abril
Mes 5	Novembre*	Maig
Mes 6	Desembre	Juny

Figura 39. Distribució d'aparicions de les fundacions per mesos. (Font: Elaboració pròpia).
*28 de novembre: eleccions al Parlament de Catalunya corresponent a la IX legislatura

⁶¹⁴ Vegeu CANALETA, P. *L'estratègia electoral*. Barcelona: Editorial UOC, 2010.

En aquest context, la distribució per mesos de les aparicions de les fundacions dels partits a la premsa permet extreure algunes conclusions. Pel que fa al període electoral, les diferents puntes d'aparicions indiquen que les fundacions no desenvolupen polítiques de comunicació lineals, sinó que estan subjectes als vaivens de l'actualitat. Així, doncs, la gran majoria de les 19 notícies del juliol tenen a veure amb les repercussions de la comissió d'investigació sobre el “cas Palau” que el Parlament de Catalunya va constituir el mes anterior.⁶¹⁵ D'acord amb això, la pujada gradual dels mesos d'octubre (mes 4) i novembre (mes 5) té a veure amb la proximitat de les eleccions. La campanya electoral va transcórrer del 12 al 26 de novembre i va comportar un increment notable de les aparicions en premsa de les fundacions dels partits. Una vegada van passar els comicis, els impactes mediàtics van tornar als nivells d'agost i setembre.

Pel que fa al període no electoral, s'aprecia un creixement progressiu del nombre d'aparicions a la premsa: es passa d'1 al gener (mes 1) a 26 al juny (mes 6). Això es deu bàsicament a dos factors. En primer lloc, l'aparició d'un dictamen de la Unitat de Delictes Econòmics i Fiscals (UDEFF) del Cos Nacional de la Policia sobre el “cas Palau” que exposava que part dels fons abonats al Palau de la Música per la constructora Ferroviaria van anar a parar a la fundació de CDC⁶¹⁶ va tornar a encendre la polèmica. I en segon lloc, el nomenament de Miquel Iceta com a nou president de la Fundació Rafael Campalans⁶¹⁷ el febrer del 2012 i les seves aportacions en el context de debat intern del PSC sobre els nous lideratges del partit⁶¹⁸ van generar impactes mediàtics —per raó de càrrec del seu president— referents a la fundació socialista.

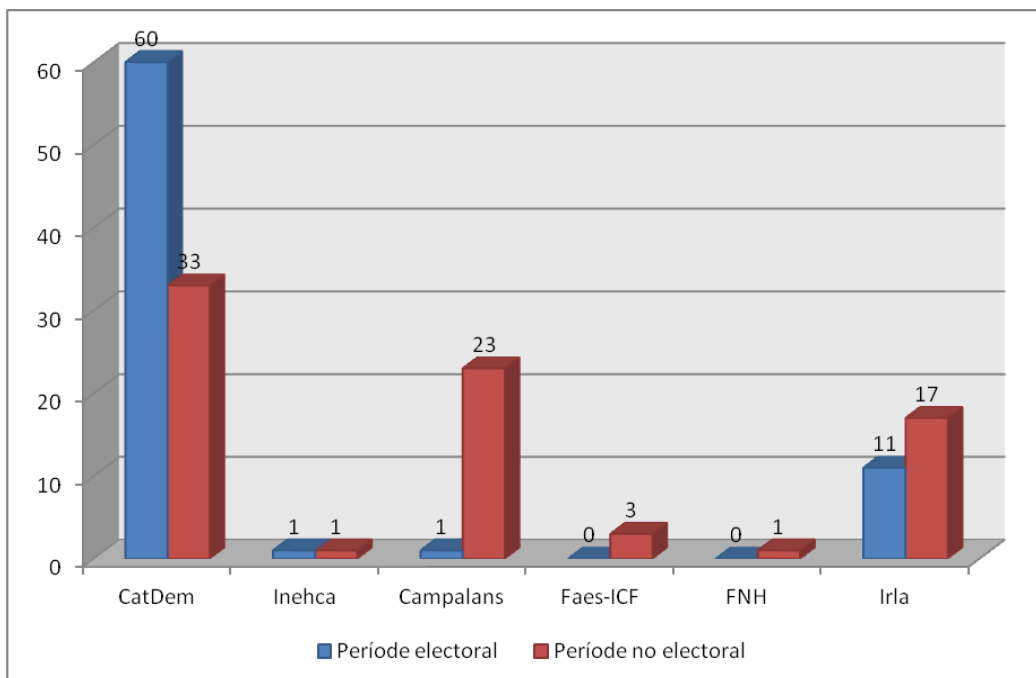
---

⁶¹⁵ PARLAMENT DE CATALUNYA. *Constituïda la comissió d'investigació sobre el 'cas Palau'*. [En línia] http://www.parlament.cat/web/actualitat/noticies?p_id=50702272 [Consulta: 14 setembre 2012]

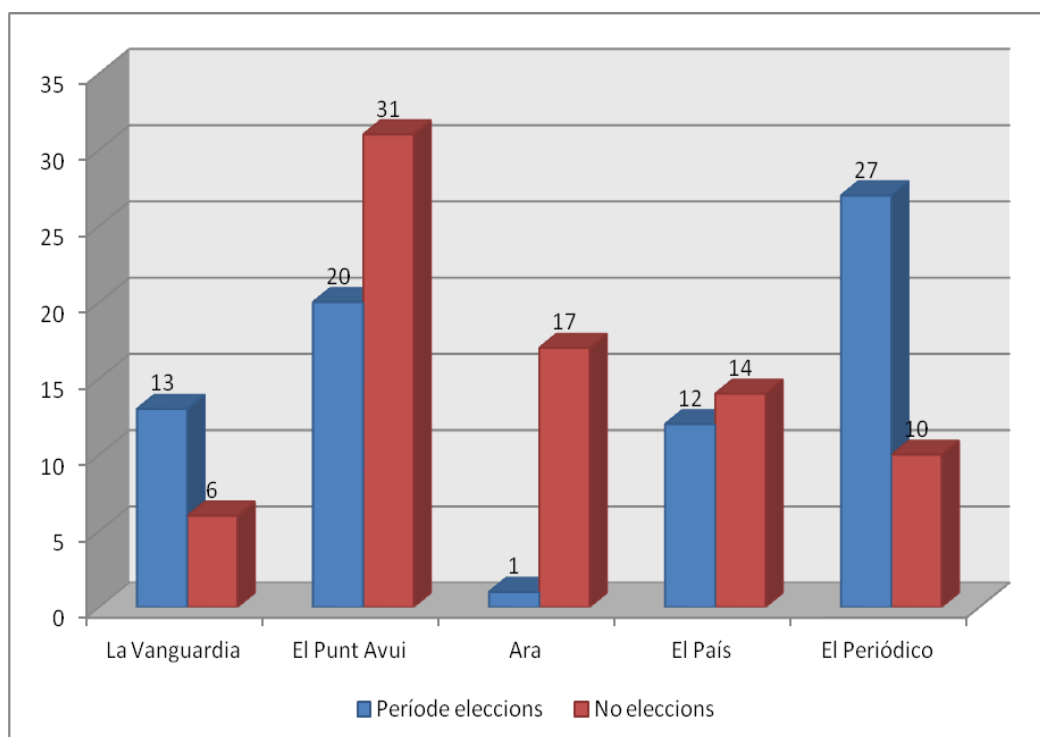
⁶¹⁶ Vegeu ALBALAT, J.G. “La policia confirma que Ferroviaria va pagar a CDC a través de Millet” *El Periódico* [Barcelona] (2 juny 2012), p. 20.

⁶¹⁷ “Iceta, nou president de la Campalans”. *El Punt Avui* [Barcelona] (18 ebrer 2012), p. 8.

⁶¹⁸ ANSOLA, E. “El reglament de primàries del PSC, a la tardor”. *El Punt Avui* [Barcelona], (8 maig 2012), p. 6.

Figura 40. Nombre total d'aparicions de les fundacions per períodes. (Font: Elaboració pròpia).

Figura 41. Total mencions de les fundacions per diaris durant els dos períodes. (Font: Elaboració pròpia).

És interessant destacar que *La Vanguardia* i *El Periódico* són els únics diaris que publiquen més notícies relacionades amb les fundacions dels partits polítics en el període electoral que en el de legislatura. Això es deu a la imbricació dels mitjans de

comunicació espanyols en la política de partits⁶¹⁹ i, en el cas de la premsa, en la participació en els conflictes com a narradora o comentarista.⁶²⁰ En aquest sentit, destaca sobretot el rol de desgast del diari *El Periódico*, una capçalera considerada històricament “antagonista” respecte dels interessos de CDC.⁶²¹ Durant el període electoral va publicar 27 notícies relacionades amb les fundacions dels partits polítics (davant les 10 del període de legislatura), de les quals 20 van ser classificades amb una valoració negativa, és a dir, que erosionaven els interessos de la CatDem i, per extensió, de CDC.⁶²² Més endavant s’analitzen en profunditat aquestes aparicions mediàtiques.

11.1.2 – Aparició de les fundacions dels partits a la premsa per seccions

La presència mediàtica de les fundacions dels partits es concentra bàsicament en l’ànbit polític. D’acord amb això, més del 80% dels impactes mediàtics que generen les fundacions a la premsa estan recollits dins la secció de política. Atesa la naturalesa de les fundacions, aquesta no és una dada sorprenent perquè el seu àmbit connatural és el polític. No obstant això, xoca que el percentatge d’aparicions en la secció d’opinió sigui del 6% en el període electoral i del 9% en el període de legislatura. Una de les missions elementals dels *think tanks* és la de crear corrent d’opinió sobre determinats temes⁶²³ i, en el cas específic de les fundacions dels partits, crear ideologia.⁶²⁴ En aquest sentit, la poca incidència dels laboratoris d’idees en les seccions d’opinió es pot percebre com una mancança a l’hora d’acomplir l’objectiu de reforçar públicament la ideologia dels respectius partits polítics.

---

⁶¹⁹ Vegeu HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*. Barcelona: Editorial Hacer, S.L., 2008.

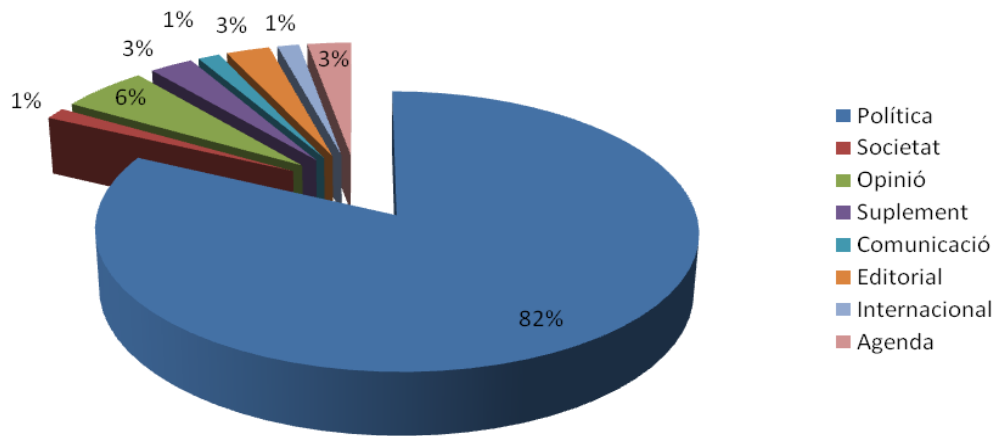
⁶²⁰ BORRAT, H. *El periódico, actor político*. Barcelona: Gustavo Gili, 1989.

⁶²¹ JONES, D. E. “Pujol y la construcción de un espacio catalán de comunicación. Interacciones entre instituciones políticas y empresas mediáticas (1980-2003)”. *Ámbitos* (2007), núm. 16, p. 515.

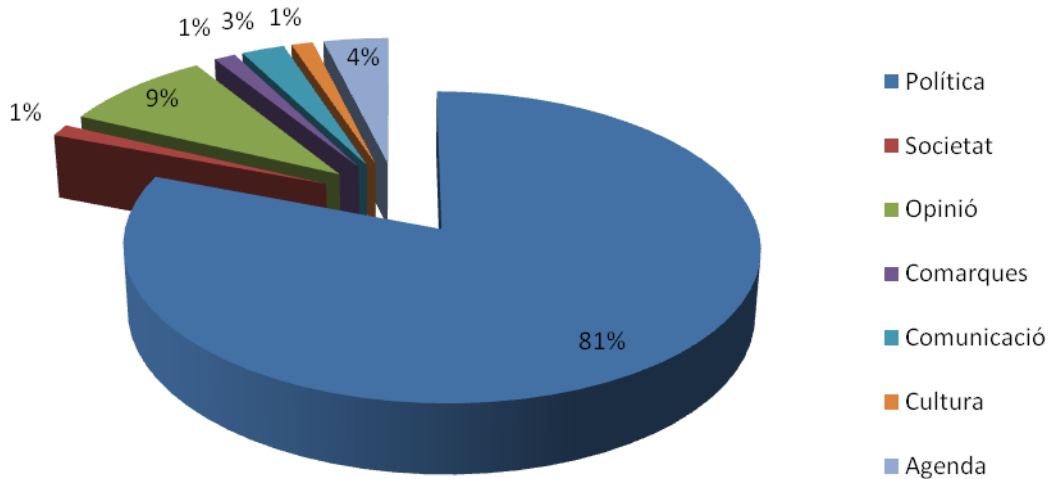
⁶²² Per a més informació sobre la història del Grupo Zeta vegeu MIRÓ, S. *Zeta, el imperio del zorro. Escándalos internos de un grupo escandaloso*. Madrid: Ediciones Vosa, 1997.

⁶²³ XIFRA, J. [Entrevista realitzada per Eduard Batlle] “El ‘think tank’ és un líder d’opinió”. *El Punt* (16 juliol 2009), p. 16.

⁶²⁴ BOTELLA, J. “Les fundacions i els partits polítics”. *Nous Horitzons* Vol. 49 (2010), núm. 198, p. 44-48.

Figura 42. Percentatge d'aparició de les fundacions en les diferents seccions dels diaris (2n semestre 2010). (Font: Elaboració pròpia).

Figura 43. Percentatge d'aparició de les fundacions en les diferents seccions dels diaris (1r semestre 2012). (Font: Elaboració pròpia).

11.1.3 – Polítiques comunicatives de les fundacions

Autors com Robert Meadow⁶²⁵ o Thierry Saussez⁶²⁶ consideren que la preeminència dels mitjans de comunicació han convertit la política en un procés comunicacional. Tenint en compte aquesta afirmació, l'anàlisi dels impactes mediàtics generats per les fundacions dels partits permet assegurar que els *party tanks* catalans no desenvolupen

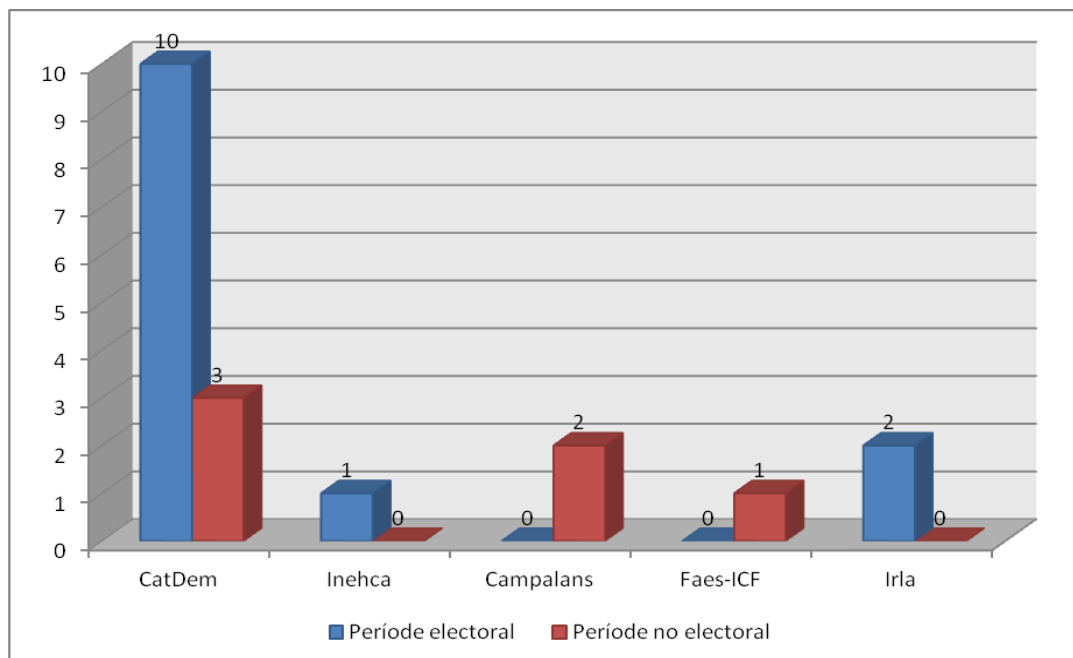
⁶²⁵ MEADOW, R. *Politics as Communication*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation, 1980.

⁶²⁶ SAUSSEZ, T. *Le Style réinvente la politique*. París: Editions de la Renaissance, 2004.

polítiques comunicatives eficients en aquest context de “democràcia catòdica”.⁶²⁷ En aquest sentit, algunes de les fundacions presenten una incapacitat aguda a l’hora de comunicar mediàticament les seves activitats o publicacions. Bàsicament, aquest és el cas de l’Inehca, la FAES-ICF i la Nous Horitzons. En el cas de la FAES-ICF, aquesta invisibilitat en els mitjans és conseqüència de la inactivitat de la institució. Quan la Fundació Col·labora engegui el seu programa d’actes caldrà veure si és capaç d’aconseguir un nínxol mediàtic. Pel que fa a l’Inehca i la Nous Horitzons, el seu catàleg d’actes i publicacions és força extens i variat, fet que es podria traduir en una major presència en els mitjans de comunicació. Per aquesta raó, es pot afirmar que no realitzen una política comunicativa de qualitat.

Quant a la resta de fundacions, apareixen amb una certa continuïtat, sobretot la CatDem. No obstant això, aquesta freqüència és força baixa si es compara amb d’altres institucions internacionals dedicades a la producció d’idees.⁶²⁸

LA VANGUARDIA

Figura 44. Nombre d’aparicions de les fundacions a La Vanguardia. (Font: Elaboració pròpia).

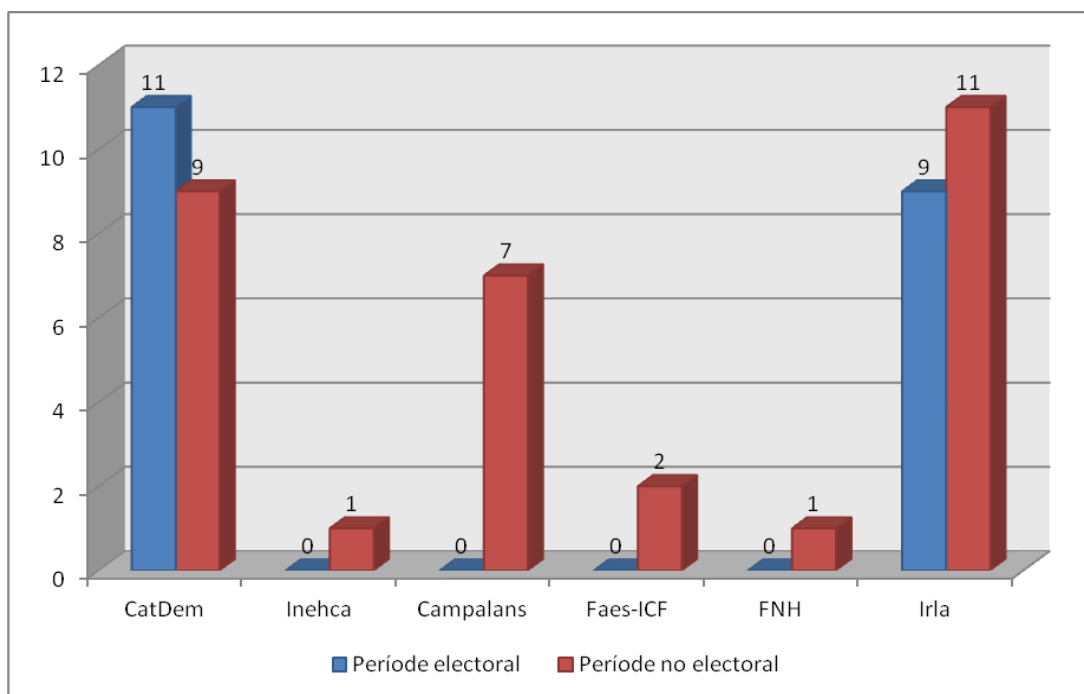
⁶²⁷ *Ibidem.*

⁶²⁸ Vegeu RICH. A.; WEAVER, K. *Think Tanks, the Media and the Policy Process*. Washington DC: American Political Science Association, 1997.

La figura 44 mostra el total d'aparicions de les fundacions dels partits polítics durant els dos períodes mostrals al diari *La Vanguardia*. Amb diferència, la CatDem és la fundació que més hi apareix, mentre que la resta tenen un paper merament testimonial. A priori, aquesta distribució no ens hauria d'estranyar, a causa de la proximitat ideològica del Grup Godó, l'empresa de comunicació que edita el diari, amb CDC.⁶²⁹

Pel que fa a les aparicions de les fundacions dels partits a *El Punt Avui*, aquest rotatiu prioritza l'anomenat "eix nacional" o "eix de sentiment de pertinença català"⁶³⁰ durant el període electoral, en el qual només apareixen les fundacions de CDC i ERC. En el període de legislatura incorpora informació de la fundació del PSC. Aquesta major presència de la CatDem i la Fundació Irla respon a la línia sobiranista del diari.⁶³¹ Aquest, reparteix de manera idèntica la publicació de notícies d'ambdues fundacions.

EL PUNT AVUI

Figura 45. Nombre d'aparicions de les fundacions a *El Punt Avui*. (Font: Elaboració pròpia).

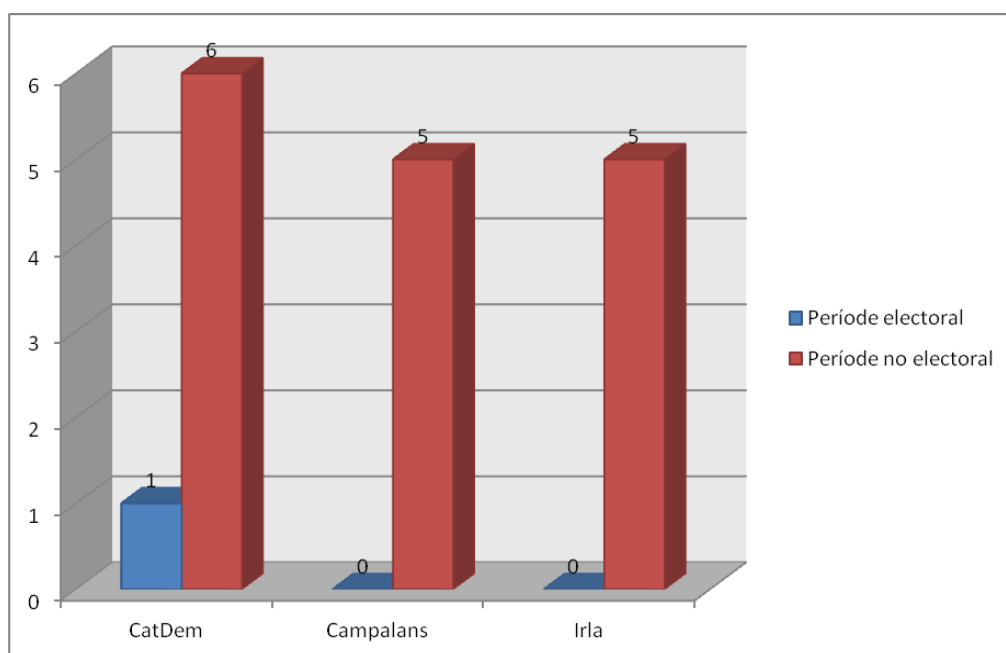
⁶²⁹ ALCOVER, N.; SIMÓN, M.T. *La trama oculta de la gran prensa española*. Barcelona: Cristianisme i Justícia, 1998, p. 17.

⁶³⁰ Vegeu MOLAS, I.; BARTOMEUS, O. *Estructura de la competència política a Catalunya*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1998. (WP 138).

⁶³¹ GIRÓ, X. "Periódicos y construcción nacional". *Zer-Revista de Estudios de Comunicación* Vol. 7 (2002), núm. 12, p. 79-97.

Amb relació al diari *Ara*, aquest mitjà publica de manera proporcional informacions referents a les fundacions de CDC, PSC i ERC. D'acord amb això, cal destacar l'equiparació de la fundació republicana al nivell de les fundacions dels dos grans partits catalans. Això es pot explicar per la proximitat de la línia editorial del diari *Ara* amb els postulats sobiranistes d'ERC, sobretot quan a l'inici del projecte empresarial hi figurava el Grup Cultura 03 (considerat afí a la formació republicana).⁶³² No és estrany, doncs, que el 100% dels diputats republicans al Parlament de Catalunya assegurin llegir, com a diari de referència, l'*Ara*.⁶³³

ARA

Figura 46. Nombre d'aparicions de les fundacions a l'*Ara*. (Font: Elaboració pròpia).

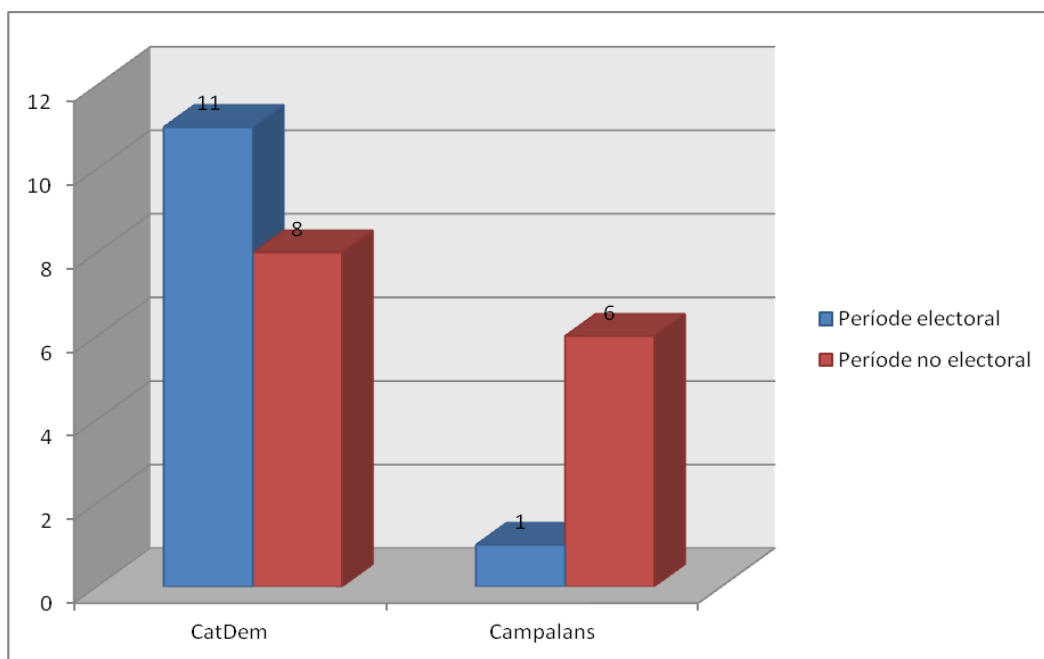
Pel que fa al diari *El País*, aquest mitjà reproduïx el bipartidisme històric entre CDC i PSC en la distribució de les seves notícies sobre les fundacions dels partits polítics. Només hi apareixen la CatDem i la Fundació Rafael Campalans, essent la fundació convergent la que aglutina més mencions. Com es veurà més endavant, aquesta àmplia

⁶³² Vegeu "La Generalidad premia al Grup Cultura 03, afín a ERC, con ocho millones de euros en cinco años". *LaVozdeBarcelona.com* [En línia] <<http://www.vozbcn.com/2010/08/23/29790/generalidad-subvencion-a-grup-cultura/>> [Data consulta: 8 gener 2011]

⁶³³ CANO, F.; RODON, A. *La informació al Parlament de Catalunya. Vies d'accés a la informació dels diputats i diputades: premsa, ràdio, televisió i mitjans digitals*. Barcelona: Fundació CatDem, 2012, p. 17.

presència es deu a una estratègia de desgast polític, ja que més del 90% dels impactes de la CatDem en aquest diari són negatius i no buscats.

EL PAÍS

Figura 47. Nombre d'aparicions de les fundacions a El País. (Font: Elaboració pròpia).

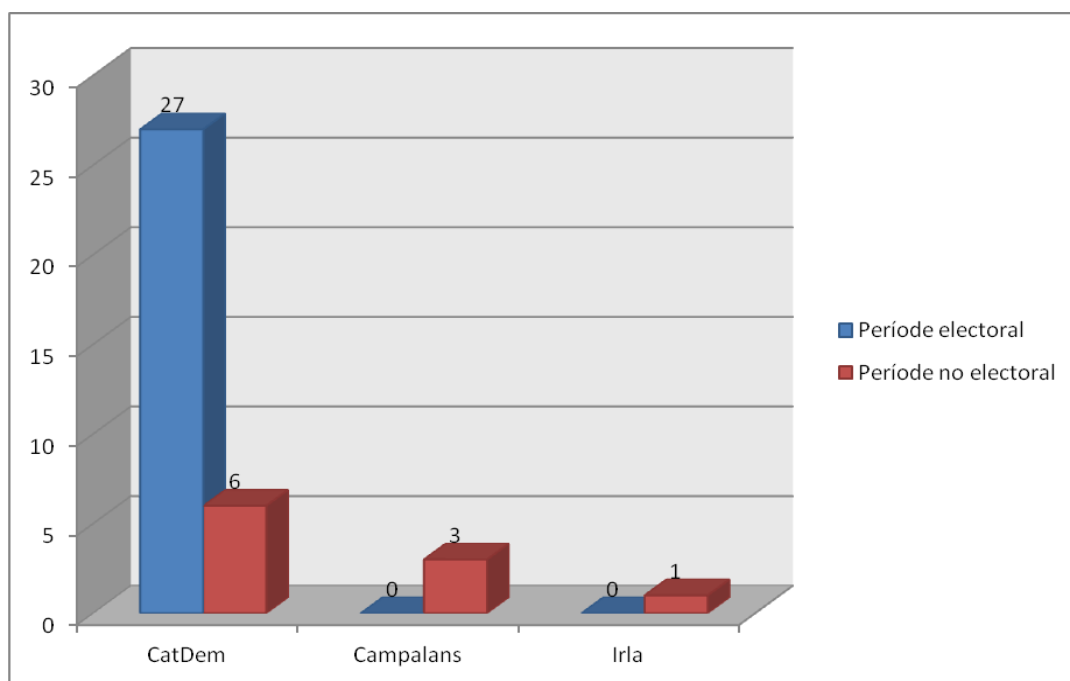
Quant a *El Periódico*, durant el període electoral aquest mitjà concentra la majoria de notícies vinculades a les fundacions dels partits polítics en la fundació de CDC. De la mateixa manera que succeeix amb *El País*, *El Periódico* actua com un instrument d'erosió i desgast polític de CDC a partir d'informacions catalogades amb una repercussió negativa. D'acord amb això, més del 87% de les notícies sobre la CatDem publicades en aquesta capçalera presenten una valoració negativa. Finalment, també apareixen de manera testimonial durant el període no electoral les fundacions del PSC i ERC (tres impactes mediàtics positius la Fundació Campalans i un de negatiu la Fundació Irla).

Com s'ha indicat en el capítol cinquè, el sistema mediàtic espanyol —emmarcat en el que Hallin i Mancini⁶³⁴ anomenen sistema pluralista polaritzat— es caracteritza per la integració dels mitjans de comunicació en la política de partits. D'acord amb aquests

⁶³⁴ HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*. Barcelona: Editorial Hacer, S.L., 2008.

autors, els continguts dels mitjans espanyols estan polititzats, implicats en un procés horitzontal de debat i negociació entre les distintes faccions de les elits polítiques, presenten poca pluralitat interna i incrementen la representació ideològica més enllà de l'actuació dels partits polítics.⁶³⁵ En aquest context, s'explica la dinàmica de desgast polític d'*El País* i *El Periódico* respecte a CDC: ambdós diaris utilitzen els escàndols referents a la Fundació CatDem per corroir políticament Convergència.

EL PERIÓDICO

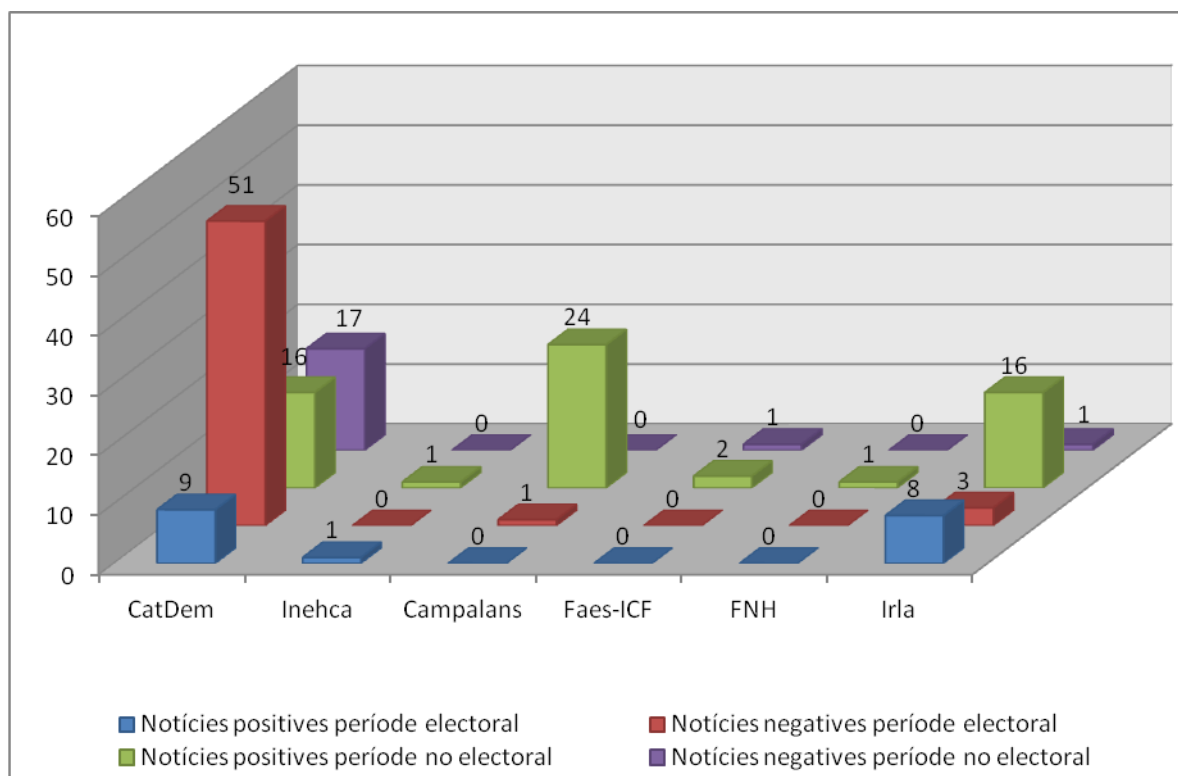
Figura 48. Nombre d'aparicions de les fundacions a *El Periódico*. (Font: Elaboració pròpia).

Si s'analitzen amb deteniment els registres de les respectives fundacions ens adonem que més impactes mediàtics no és sinònim d'una política comunicativa més eficient. D'acord amb això, una major exposició mediàtica —sobretot en el cas de la CatDem— correspon a la narració a la premsa de l'escàndol polític.⁶³⁶ Pel que fa a les notícies de les fundacions dels partits polítics classificades com a positives, la gran majoria

⁶³⁵ CASALS CARRO, M.J. “La opinión en la prensa: retrato de España en el primer año del siglo XXI”. *Estudios sobre el mensaje periodístico* (2004), núm. 10, p. 9-66.

⁶³⁶ Per saber més sobre premsa i escàndols polítics vegeu CANEL, M.J.; SANDERS, K. “El poder de los medios en los escándalos políticos: la fuerza simbólica de la noticia icono”. *Anàlisi* (2005), núm. 32, p. 163-178.

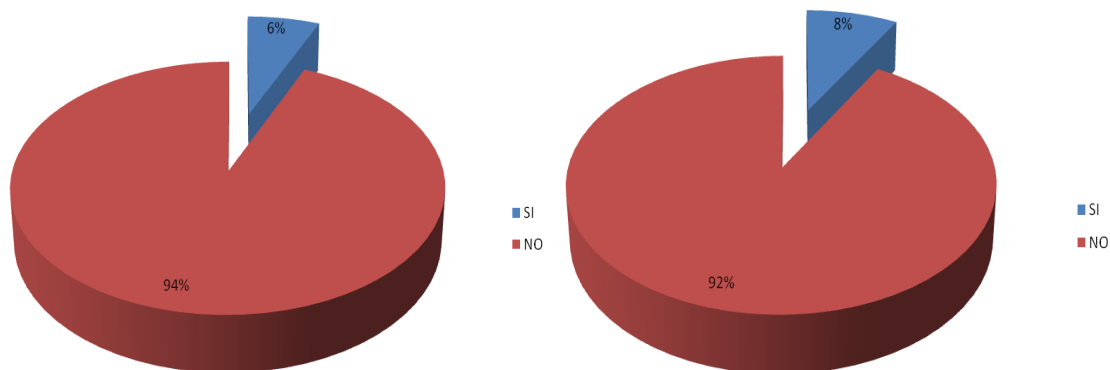
d'aquestes són mencions secundàries que no deriven d'una comunicació estratègica de la fundació. En aquest context, la Fundació Irla és la que presenta la millor proporció entre impactes generats i valoració positiva. Certament, la fundació republicana genera pocs impactes mediàtics, però la gran majoria d'aquests són positius.

Figura 49. Valoració de les notícies de les fundacions durant ambdós períodes. (Font: Elaboració pròpia).

Convé assenyalar que els impactes mediàtics generats per les fundacions no són d'una gran qualitat. Per exemple, si s'analitza el percentatge d'aparició del nom de la fundació en el titular de la notícia del total d'impactes mediàtics ens adonem que és molt baix. De tots els impactes generats durant el període electoral (segon semestre del 2010), les fundacions només apareixen en el titular en el 6%, mentre que durant el període de legislatura (primer semestre del 2012) el percentatge creix lleugerament, fins al 8%. Aquestes dades demostren la poca visibilitat pública, el mínim protagonisme en les notícies i l'escàs coneixement entre la ciutadania que tenen les fundacions de les formacions polítiques.

Figura 50. Presència de les fundacions en els titulars de la premsa seleccionada durant el període electoral (esquerra) i el període de legislatura (dreta). (Font: Elaboració pròpia).

Entre un 55 i un 60% dels impactes mediàtics de les fundacions contenen fotos, però només en un 15% d'aquestes apareixen les fundacions dels partits polítics, ja sigui un dirigent o un dels seus actes.

11.2 – Tipus d'impactes mediàtics

Com s'ha apuntat, la presència mediàtica de les fundacions dels partits polítics és escassa. Això no seria un gran problema si els impactes mediàtics que generessin fossin d'una gran qualitat, és a dir, si s'identifiqués la fundació amb la producció d'idees i debats, amb la transcendència dels actes i les activitats que realitzen i la seva capacitat per formar opinió pública. Però la gran majoria d'impactes mediàtics de les fundacions responen a mencions. S'ha considerat una *menció* la citació d'una fundació en una notícia sense que aquesta aparegui com a protagonista.

Fundació	CatDem	Inehca	Campalans	FAES-ICF	FNH	Irla
Menció	56	1	1	0	0	9
Protagonista	4	0	0	0	0	2

Figura 51. Tipus d'impacte de les fundacions durant el període electoral. (Font: Elaboració pròpia).

Com es pot apreciar en el quadre, la CatDem és la fundació que obté —amb gran diferència— més impactes mediàtics (56 mencions i 4 aparicions com a protagonista) durant el període electoral. No obstant això, les quatre notícies en què apareix com a protagonista presenten una valoració negativa; d'aquestes, 3 corresponen a *El Periódico* i 1 a *El País*. De la mateixa manera, 46 de les 56 mencions són negatives, però en aquest cas està més repartit: 8 de *La Vanguardia*, 6 d'*El Punt Avui*, 1 de l'*Ara*, 10 d'*El País* i 21 d'*El Periódico*. La destacada presència negativa de la CatDem s'emmarca en l'esclat del “cas Palau” i la constitució de la comissió d'investigació parlamentària sobre aquest afer el juny del 2010.⁶³⁷

Més enllà de les particularitats de cada cas, es pot afirmar que, en general, la permissivitat de la legislació sobre el control de les fundacions dels partits polítics ha cobert amb un tel de dubte la gestió i la missió d'aquestes institucions, i això s'ha traslladat a l'àmbit comunicatiu, on un gran nombre d'impactes mediàtics generats per les fundacions tenen a veure amb episodis polèmics de gestió econòmica. Tot i que la CatDem és la fundació que genera més impactes negatius amb gran diferència, no es pot dir que aquests només afectin la fundació de CDC. Altres fundacions, com la Campalans, la Irla⁶³⁸ o d'altres vinculades a UDC⁶³⁹ també s'han vist afectades per polèmiques. I si a més hi afegim la poca capacitat efectiva de les fundacions per comunicar les seves activitats —actes, debats, llibres, estudis...— obtenim una política comunicativa de baixa intensitat i reputació negativa.

Pel que fa a la presència mediàtica de les fundacions durant el segon període —època sense comicis—, és interessant remarcar que disminueix la tensió en les notícies publicades. Això, en gran mesura, es deu a la pèrdua d'actualitat del “cas Palau”, malgrat que *El País*⁶⁴⁰ i *El Periódico*⁶⁴¹ segueixen —tot i que amb menys intensitat—

---

⁶³⁷ PARLAMENT DE CATALUNYA. *Constituïda la comissió d'investigació sobre el 'cas Palau'*. [En línia] <http://www.parlament.cat/web/actualitat/noticies?p_id=50702272> [Consulta: 14 setembre 2012]

⁶³⁸ PIULACHS, M.; FLORES, J.M. “La fiscalia investiga la Fundació Irla per lloguer de locals a Esquerra”. *El Punt Avui* [Barcelona] (17 setembre 2010), p. 5.

⁶³⁹ ALBALAT, J.G. “Imputada una fundació d'Unió per presumpte finançament il·legal”. *El Periódico* [Barcelona] (28 setembre 2010), p. 18.

⁶⁴⁰ Vegeu ROGER, M. “El Congreso pone coto a la vía que usó el Palau para financiar a CDC”. *El País* [Edició digital] (29 junio 2012) <http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/06/28/catalunya/1340920055_668881.html> [Consulta: 1 juliol 2012]

amb el desgast contra la fundació convergent. En aquest context, les notícies classificades amb valoració positiva augmenten considerablement respecte al període electoral i passen de 18 a 60. La Fundació Rafael Campalans i la CatDem són les principals beneficiades i passen de 0 a 24 i de 9 a 16 notícies positives, respectivament. Convé recordar que la categorització de notícies de valoració positiva també incorpora les mencions per raó de càrrec d'algun dels dirigents de la fundació. Per tant, aquest increment no es tradueix automàticament en una millora de la percepció de les fundacions dels partits en tant que institucions de promoció de debats i idees.

Fundació	CatDem	Inehca	Campalans	FAES-ICF	Nous Horitzons	Irla
Menció	31	1	23	2	1	15
Protagonista	2	0	0	1	0	2

Figura 52. Tipus d'impacte de les fundacions durant el període no electoral. (Font: Elaboració pròpia).

Com passava en el període electoral, les mencions són els impactes mediàtics més freqüents de les fundacions dels partits. Només tres fundacions (CatDem, Irla i FAES-ICF) han estat protagonistes d'una notícia. En el cas de la fundació del PP, va ser notícia puntual a causa de la presentació de Col·labora, la nova fundació del PPC, que conviurà amb la ja existent.⁶⁴² No obstant això, la FAES-ICF, l'Inehca i la Fundació Nous Horitzons continuen mostrant una passivitat comunicativa important que evidencia que no han estat capaces de crear i desenvolupar una política de comunicació eficient.

El registre d'impactes mediàtics on les fundacions dels partits són les protagonistes de la notícia és pràcticament irrellevant. Per aquesta raó, em centro a analitzar les característiques de les mencions.

⁶⁴¹ Vegeu ALBALAT, J.G. "La policia confirma que Ferrovial va pagar a CDC a través de Millet" *El Periódico* [Barcelona] (2 juny 2012), p. 20.

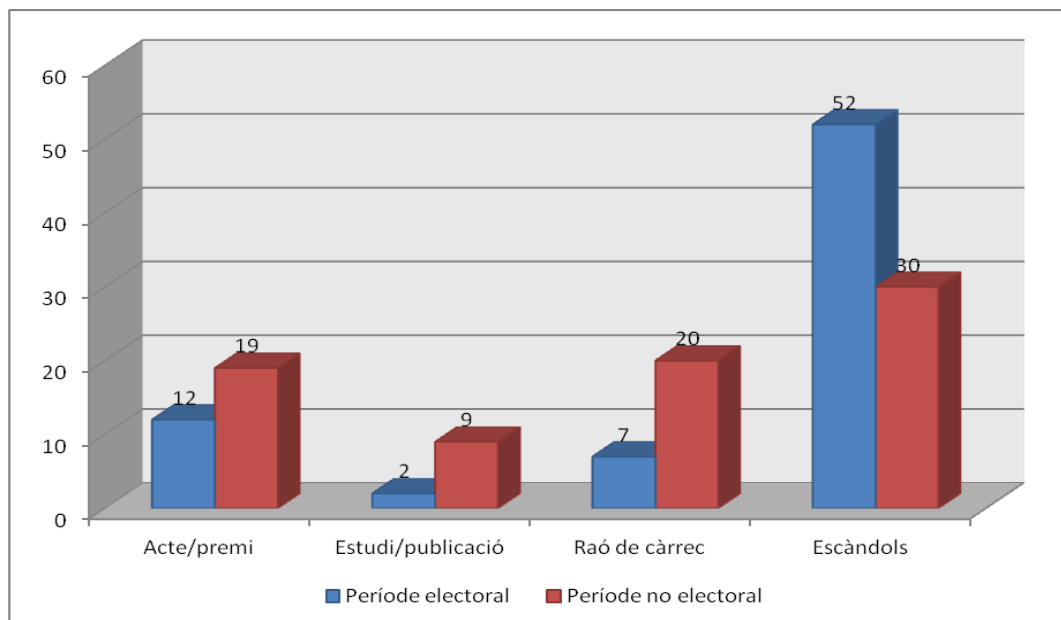
⁶⁴² Vegeu "Col·labora frente a Faes". *La Vanguardia* [Barcelona] (6 mayo 2012), núm. 46.905, p. 2.

Tot i que existeixen impactes mediàtics relatius a estudis o a actes de les fundacions, en termes generals la gran majoria corresponen a la categoria d'“escàndols”, que recull tots els registres relacionats amb presumptes casos de corrupció i finançament irregular dels partits mitjançant les respectives fundacions. Com s'ha vist amb anterioritat, la vaguetat de la legislació espanyola sobre el control de les fundacions ha tenyit d'ombres la gestió i el paper d'aquest tipus d'institucions.⁶⁴³ En aquest sentit, els mitjans de comunicació no han estat aliens a aquestes polèmiques i han contribuït a difuminar la reputació dels laboratoris d'idees dels partits.

Amb relació al tipus d'impacte, es percep un increment de la categoria “raó de càrrec” respecte a la mostra del segon semestre del 2010. Això bàsicament respon a la designació de Miquel Iceta com a president de la Fundació Campalans i a l'augment de les citacions dels dirigents de les fundacions —en major mesura de la CatDem i en menor mesura de la Irla. Pel que fa al nomenament d'Iceta al capdavant de la Campalans, la seva àmplia trajectòria parlamentària i els càrrecs que ha desenvolupat en el si del PSC han beneficiat les mencions de la fundació socialista en un context d'instabilitat interna com a conseqüència del relleu a la direcció del partit. De la mateixa manera, s'aprecia un augment tímid de les citacions dels dirigents de les fundacions, sobretot els que són més actius a les xarxes socials. En aquest sentit, el diari *Ara* ha contribuït a aquest increment mitjançant l'apartat ‘L'actualitat en 10 tuits’, on es fa ressò dels comentaris a Twitter de diverses personalitats de l'esfera pública, entre els quals destaquen Agustí Colomines (director de la CatDem) i Josep Huguet (president de la Fundació Irla).

---

⁶⁴³ Vegeu GRECO. *Compliance Report on Spain. Incrimination (ETS 173 and 191, GPC 2). Transparency of Party Funding*. Strasbourg: Group of States against Corruption, 2011.

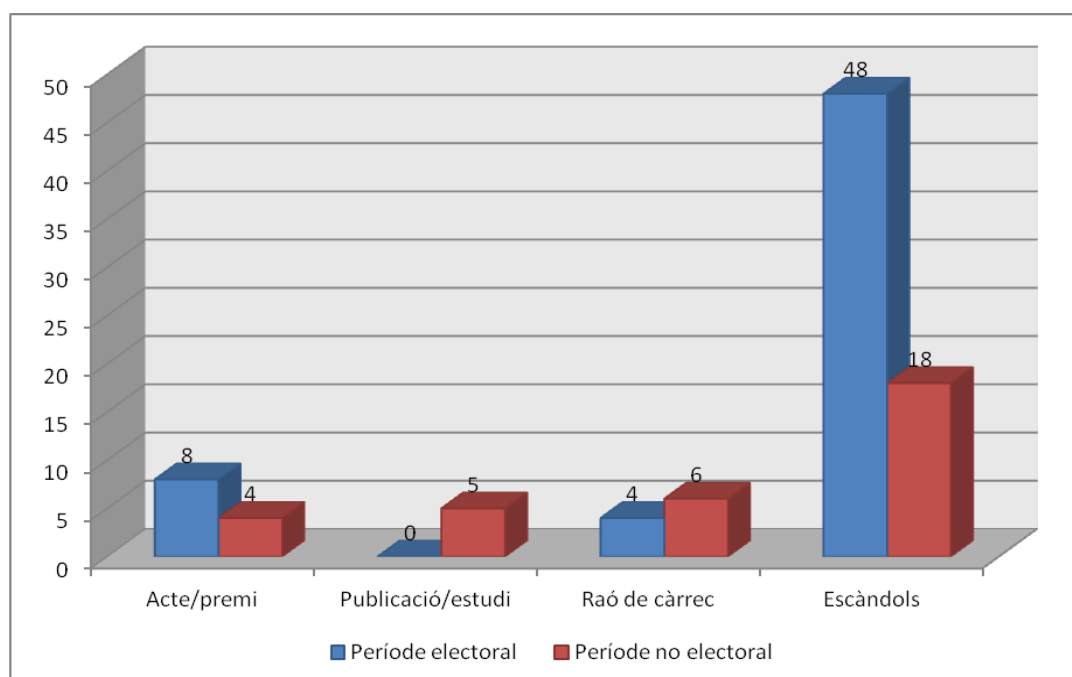
Figura 53. Comparació mencions de les fundacions durant ambdós períodes. (Font: Elaboració pròpia).

Amb relació a la figura 53, és interessant comparar els resultats generals amb el cas particular de la CatDem (figura 54), ja que gran part de les mencions durant els períodes corresponen a aquesta fundació. D'acord amb això, la majoria d'impactes mediàtics de la fundació de CDC tenen a veure amb els presumptes casos de finançament irregular,⁶⁴⁴ mentre que durant el període electoral no es comptabilitza cap registre derivat de les seves publicacions o estudis. Com s'ha apuntat amb anterioritat, durant el període no electoral disminueixen les mencions catalogades amb valoració negativa. Més enllà d'una interrupció del desgast polític produïda per la llunyania dels comicis electorals, aquesta davallada s'emmarca en la pèrdua d'actualitat del "cas Palau". Aquesta afirmació se sosté en la consolidació de l'anomenada "campanya permanent"⁶⁴⁵ en les societats modernes, per la qual quan parlem de campanya no només ens referim a la campanya electoral explícita.

⁶⁴⁴ Vegeu PELLICER, L.; BLANCHAR, C. "El caso Palau le estalla a Convergència". *El País* [Madrid] (3 novembre 2010), núm. 12.189, p.1 (Edición Cataluina).

⁶⁴⁵ Vegeu STEGER, W. P. "The Permanent Campaign: Marketing From the Hill", p. 661-683. A: NEWMAN, B. I. (dir.). *Handbook of political Marketing*. London: Sage Publications, 1999.

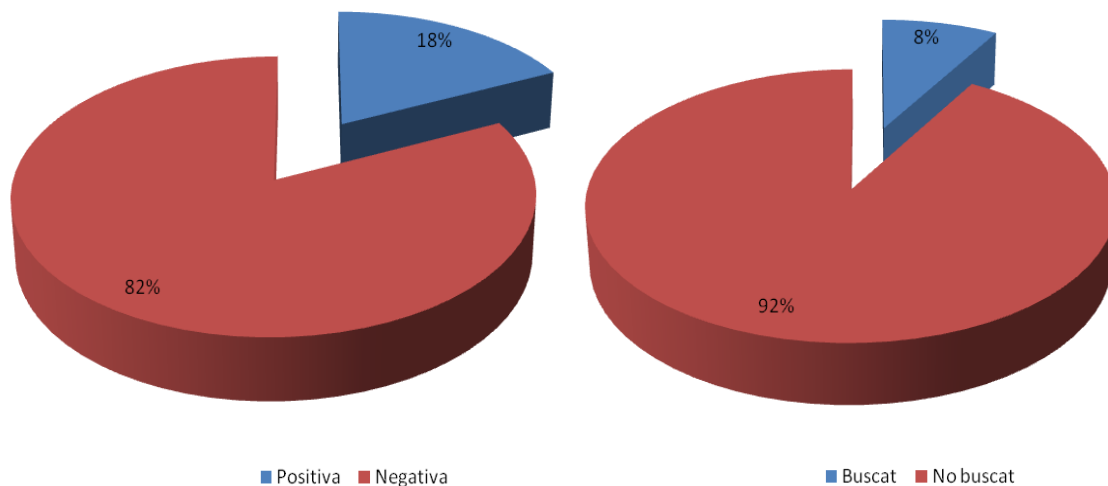
CATDEM

Figura 54. Tipus de mencions de la CatDem durant ambdós períodes. (Font: Elaboració pròpia).

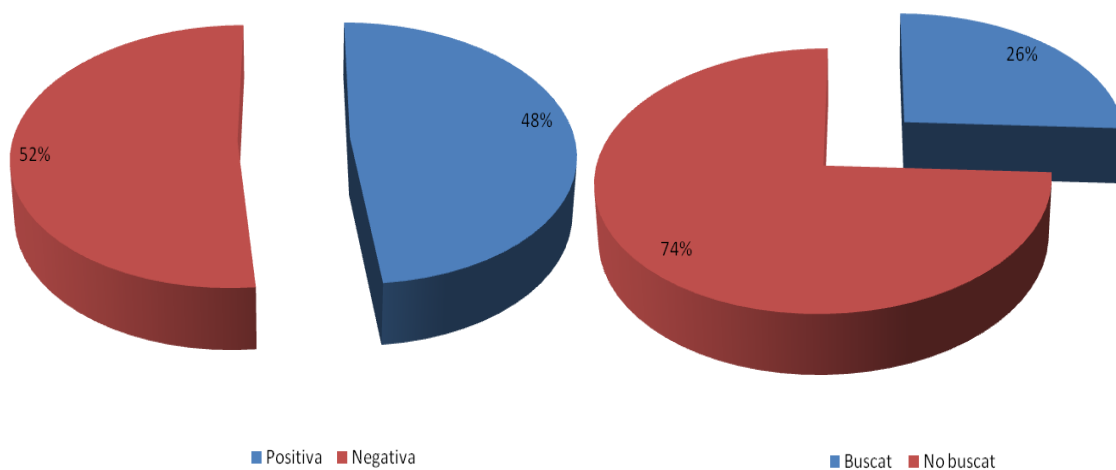
En període no electoral s'observa un lleuger marge de millora en la naturalesa dels impactes mediàtics generats. D'acord amb això, la proporció de la categoria "escàndols" baixa i creixen les mencions referents als actes organitzats per la CatDem.

Complementant les característiques de les mencions de la fundació de CDC, convé assenyalar que més del 70% de les mencions són negatives i el 85% són impactes no buscats. Això indica que, tot i que la CatDem és la fundació que més apareix a la premsa, els impactes que genera són majoritàriament involuntaris i negatius.

Figura 55. Valoració de les mencions de la CatDem i percentatge d'impactes buscats durant el període electoral. (Font: Elaboració pròpia).

Com ja s'ha vist, la comissió d'investigació sobre les irregularitats detectades en la gestió del Palau de la Música creada pel Parlament de Catalunya l'any 2010 i en la qual van comparèixer Joaquim Ferrer, president de la CatDem; Antoni Vives, exdirector; Agustí Colomines, l'actual; Daniel Osàcar, administrador, i d'altres, van situar la fundació convergent al bell mig de l'atenció mediàtica.⁶⁴⁶

Figura 56. Valoració de les mencions de la CatDem i percentatge d'impactes buscats durant el període no electoral. (Font: Elaboració pròpia).

⁶⁴⁶ Vegeu ETXEARTE, O.A.; MORELL, C. "El cas Millet entra en campanya". *El Punt Avui* [Barcelona] (4 novembre 2010), p. 4.

Tanmateix, la Fundació CatDem experimenta una millora notable en el percentatge de mencions positives, i passa d'un 18% durant el període electoral a un 48% durant el període no electoral. De la mateixa manera, també es percep una disminució important dels impactes no desitjats. Així, doncs, si durant el període electoral els impactes mediàtics no buscats superaven el 90%, durant el període de legislatura se situen en un 74%. El desenvolupament d'estratègies comunicatives —butlletins electrònics, organització d'actes i premis— han contribuït a revertir aquesta situació i han generat impactes mediàtics positius.

11.3 – Bones pràctiques comunicatives

A continuació es detallen algunes estratègies comunicatives que a priori poden ajudar a millorar la visibilitat de les fundacions a la premsa. Les recomanacions que es fan sorgeixen de l'anàlisi dels impactes positius apareguts en els cinc diaris seleccionats. D'acord amb això, es pot considerar que un reforç d'aquestes estratègies afavorirà la major presència mediàtica de les fundacions.

- *Superar les divisions partidistes i apostar per les relacions amb persones d'altres partits o ideologies diferents.* La Fundació CatDem és la que millor ha sabut explotar aquesta vessant. Prova d'això són les aproximacions que va fer amb l'exregidor socialista a l'Ajuntament de Barcelona i actual conseller de Cultura del Govern de CiU, Ferran Mascarell, o la presència del filòsof Xavier Rubert de Ventós, persona de confiança de l'expresident Pasqual Maragall, en el premi de la fundació convergent.⁶⁴⁷ Aquestes pràctiques, per exòtiques i poc habituals, acostumen a tenir una bona recepció mediàtica.
- *Opinar de manera independent.* Quan els dirigents de les fundacions realitzen declaracions sobre l'actualitat trencant els argumentaris i la disciplina de partit, sovint són recollides pels mitjans de comunicació. Un

---

⁶⁴⁷ Vegeu BOU, Ll. “Rubert de Ventós serà el convidat de CDC abans del 28-N”. *El Punt Avui* [Barcelona] (28 setembre 2010), p. 5.

exemple d'això són les declaracions del director de la CatDem, Agustí Colomines, a favor que CiU trenqués la política de pactes amb el PPC.⁶⁴⁸

- *Elaborar estudis i argumentaris sobre temes d'actualitat.* La publicació d'estudis és una bona via per assolir repercussió mediàtica, sobretot si estan relacionats amb les problemàtiques o els temes de debat del moment. Prova d'això és l'estudi publicat per la Fundació Irla sobre els avantatges de ser un estat petit, que va tenir ressò tant a la premsa⁶⁴⁹ com entre alguns articulistes.⁶⁵⁰ De la mateixa manera, els argumentaris polítics a favor o en contra d'alguna proposta tenen bona acollida entre els mitjans perquè aporten nous arguments a debats candents. Serveixi d'exemple l'argumentari que la CatDem va elaborar a favor de la instal·lació d'Eurovegas a Catalunya i que, entre altres mitjans, el diari *El País* va recollir en una de les seves notícies.⁶⁵¹
- *Organització d'actes amb la presència de polítics o expolítics de primer nivell.* Aquest tipus d'actes acostumen a tenir cabuda entre els mitjans de comunicació per l'al·licient que suposa la presència d'un polític de renom. Un bon exemple d'aquesta pràctica és l'acte que va organitzar la Fundació Rafael Campalans en què va assistir el president de Parlament Europeu, Martin Schulz, que va generar diversos impactes mediàtics.⁶⁵²
- *Premis, homenatges i reconeixements.* El lliurament d'un premi a una personalitat coneguda és sinònim de repercussió mediàtica. Entre les fundacions dels partits polítics catalans, els premis més cèlebres són el Premi

---

⁶⁴⁸ NOGUER, M. "Dirigentes de CiU piden a Mas que rompa su dependencia del PP". *El País* [Edició digital] (22 enero 2012) <http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/01/22/catalunya/1327247180_724896.html> [Consulta: 1 març 2012]

⁶⁴⁹ Vegeu COLOMER, M. "Els avantatges de ser un país petit". *Ara* [Edició digital] (12 de maig del 2012) <http://www.ara.cat/politica/Avantatges-pais-petit_0_698330366.html> [Consulta: 1 juny 2012]

⁶⁵⁰ Vegeu PALUZIÉ, E. "Small is beautiful". *El Punt Avui* [Barcelona] (12 maig 2012), p. 21.

⁶⁵¹ Vegeu "Mas asegura que los casinos serían solo el 2-4% del complejo Eurovegas". *El País* [Edición digital] (23 febrero 2012) <http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/02/23/catalunya/1330004543_258614.html> [Consulta: 1 març 2012]

⁶⁵² Vegeu MARTÍ, P. "El president del Parlament europeu adverteix que per primera vegada la UE pot fracassar". *Ara* [Edició digital] (2 maig 2012) <http://www.ara.cat/politica/SHULZ-PARLAMENT-EUROPEU-CRISI-EURO_0_692930881.html> [Consulta: 1 juny 2012]

Trias Fargas concedit per la CatDem i el Premi Irla d'Assaig Breu que concedeix la fundació d'ERC. Diversos mitjans es fan fer ressò del premi que la fundació d'ERC va concedir en el 2012 a Mònica Terribas, periodista i exdirectora de TVC.⁶⁵³ En relació amb això, els homenatges nacionals i reconeixements a militants i dirigents històrics també gaudeixen de repercussió.

- *Presència activa dels dirigents de les fundacions a les xarxes socials.* La capacitat de crear opinió i debat a les xarxes socials —sobretot a Twitter— i a través d'un blog electrònic es tradueix en mencions en diversos mitjans. En aquest sentit, cada cop més els mitjans de comunicació recorren al Twitter dels polítics com a font informativa a causa de la seva immediatesa. El diari *Ara*, fins i tot, conté una secció de recull de tuits on acostumen a aparèixer el director de la CatDem, Agustí Colomines, i el president de la Fundació Irla, Josep Huguet.
- *Continguts d'interès en els diferents suports comunicatius de les fundacions.* L'elaboració de continguts interessants (entrevistes, reportatges, articles...) recollits en els diferents suports comunicatius (butlletins electrònics, revistes, blogs...) poden arribar a ser citats en els mitjans de comunicació. Un bon exemple és l'entrevista que la CatDem va realitzar al periodista i empresari Miquel Calçada en el seu butlletí "L'antena de la CatDem". L'entrevista va ser recollida pel diari *Ara*.⁶⁵⁴

---

⁶⁵³ Vegeu "La Fundació Irla premia Terribas per haver consolidat el lideratge de TV3". *El Punt Avui* [Barcelona] (14 març 2012), p. 6.

⁶⁵⁴ "Miquel Calçada: El Parlament ha de declarar unilateralment la independència". *Ara* [Barcelona] (24 maig 2012), p.15.

12- CONCLUSIONS

Els anomenats *think tanks* s'han convertit en nous actors polítics i socials que tenen per objectiu donar resposta a les necessitats canviants de les nostres societats. En un context de globalització i de gran complexitat política, l'expertesa d'aquest tipus d'organitzacions orientades a la investigació té un valor estratègic molt important. Per aquest motiu, el desenvolupament dels *think tanks* ha anat associat a una democratització gradual de les societats. D'acord amb això, actualment al món existeixen 6.603 *think tanks* i, d'aquests, 55 es localitzen a l'Estat espanyol.

La darrera meitat del segle XX va ser el període de màxima eclosió dels laboratoris d'idees. Mentre als Estats Units i a Europa continuava la concentració d'aquestes organitzacions, factors com la democratització, la globalització, la complexitat de les problemàtiques polítiques o l'evolució tecnològica van propiciar l'expansió dels *think tanks* arreu del planeta.

La fragmentació del sistema governamental, l'absència de partits forts, els problemes governamentals de la superpotència mundial, l'individualisme i la tradició filantròpica privada són algunes de les singularitats principals que expliquen l'èxit dels laboratoris d'idees als Estats Units.

En contraposició als *think tanks* nord-americans, les organitzacions europees estan més endarrerides perquè disposen de pressupostos i *staffs* més reduïts, són poc visibles en els mitjans de comunicació, tenen una vinculació directa amb els partits polítics, treballen amb una perspectiva política a llarg termini, depenen del finançament públic, posen l'accent en l'orientació acadèmica i presenten un nivell baix de transparència. Aquesta realitat suposa un fre al desenvolupament efectiu de la indústria de les idees. D'acord amb això, la poca preponderància general de les organitzacions productores de coneixement independent es percep com una mancança important, sobretot en el context d'una gran crisi econòmica mundial que necessita noves idees i propostes per superar l'atzucac actual.

El model espanyol de *think tanks*: preeminència de les fundacions dels partits

Els laboratoris d'idees espanyols han assolit un grau de desenvolupament molt baix en comparació amb els seus homòlegs nord-americans i britànics. Actualment, a l'Estat espanyol s'està produint el que va succeir als Estats Units i al Regne Unit entre els anys setanta i vuitanta del segle passat: un creixement notable d'aquestes organitzacions i un esforç d'aquestes per adquirir notorietat pública. Es poden identificar dues etapes diferenciades de sorgiment de laboratoris d'idees a l'Estat espanyol. La primera, entre la dècada dels vuitanta i finals del segle XX, es caracteritza per l'aparició d'un nombre reduït de centres d'investigació amb una influència limitada sobre els àmbits polític i econòmic i té l'objectiu de contribuir a adaptar l'economia espanyola al sistema de la Unió Europea. La segona coincideix amb l'inici del segle XXI i sorgeixen organitzacions amb un coneixement més precís de la realitat i amb una missió més específica dels *think tanks*.

No obstant això, els organismes existents tenen una influència limitada i són desconeguts pels líders polítics, econòmics i socials del país. Aquesta situació es deu, sobretot, a la posició contrària de la dictadura franquista a aquest tipus d'institucions. Això va significar que la incorporació dels catalitzadors d'idees al joc polític espanyol fos tardana i lenta.

La tímida presència de laboratoris a l'Estat espanyol —i sobretot la seva poca transcendència pública i mediàtica— s'explica per l'impacte dels gairebé quaranta anys de dictadura franquista. Per una banda, el franquisme va significar una interrupció dràstica dels intents d'institucionalitzar el pensament amb la finalitat de millorar l'educació científica i promoure investigacions en benefici del progrés. La *Junta para la Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas* (JAE), a l'Estat espanyol, i l'Escola d'Administració Pública de Catalunya o l'Institut d'Estudis Catalans, a Catalunya, són exemples d'institucions creades per organitzar i fomentar la recerca que van veure interrompuda la seva activitat per culpa del franquisme.

Per altra banda, el restabliment de les institucions democràtiques després de la mort de Franco es va realitzar mitjançant un pacte entre les elits polítiques, que van gaudir d'un ampli marge per a la negociació, afavorit per una societat políticament desmobilitzada que va acceptar de manera acrítica les bases democràtiques de la Transició. Com a

conseqüència d'això, el sistema polític espanyol forjat durant la Transició s'ha caracteritzat per un blindatge i un ampli finançament públic dels partits polítics amb l'objectiu de revitalitzar l'entramat democràtic després del franquisme. En aquest context, els partits polítics han esdevingut peces preeminentes de la democràcia espanyola, fins al punt que alguns autors l'han qualificat de “democràcia de partits”. Això ha comportat que la responsabilitat de proposar noves formes d'aplicació de les activitats governamentals —que en els països de cultura anglosaxona protagonitzen els *think tanks*— recaigui de manera pràcticament exclusiva sobre els partits polítics. Això comporta riscos importants, com, per exemple, que les formacions polítiques acaben esdevenint *establishment* i adopten mesures estructurals per defensar els seus interessos i concessions.

En aquest context, l'evolució dels partits polítics ha donat lloc a la “cartelització” de la política. Entre altres aspectes, es basa en la professionalització i el reforçament dels aparells directius dels partits polítics i en el predomini de fons públics en el seu finançament. Així, doncs, els partits polítics estan plenament assentats en les institucions i presenten una clara dependència dels ingressos públics.

L'extensió dels *party tanks* s'emmarca en aquesta “cartelització” d'uns partits polítics espanyols amb un nombre d'afiliats molt baix i una organització molt centralitzada. En aquest sentit, diferents administracions públiques van crear ajudes específiques per a les fundacions vinculades als partits polítics per contribuir a la difusió de la cultura democràtica. A la pràctica, aquestes ajudes van provocar un “efecte creador”, és a dir, que tots els partits que no disposaven de fundació creessin la seva per gaudir de finançament extra.

D'acord amb això, una de les vies de finançament públic dels partits polítics són les línies de subvencions de les diferents administracions destinades específicament a les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics. En el cas estatal, aquestes subvencions es van crear l'any 1994, en el període que el PSOE governava en minoria parlamentària amb el suport de CiU.

A l'hora de justificar aquestes subvencions s'utilitza el concepte "foment de la cultura democràtica" entre la ciutadania. D'entrada, aquesta expressió pressuposa que només els partits polítics poden fer promoció de la cultura democràtica, excloent altres associacions polítiques no vinculades a un partit amb representació institucional. Però, a la pràctica, aquestes subvencions específiques representen un element més de la "cartelització", perquè el foment de la democràcia únicament se subscriu a la perpetuació d'una manera d'entendre la política basada en l'entronització dels partits polítics consolidats. En aquest sentit, l'Estat espanyol ha repartit des de la creació d'aquesta subvenció més de 63 milions d'euros per aprofundir aquesta via d'impuls democràtic, sense resultats aparents.

Al marge de les ajudes estatals, la Generalitat de Catalunya també va crear les seves subvencions específiques per a fundacions dels partits polítics catalans l'any 1996. Coincidint amb l'arribada d'aquestes subvencions, la majoria de partits polítics van crear la seva entitat. És el cas de Nous Horitzons (ICV), que es va fundar el 1994, o de la Trias Fargas, que va aparèixer poc després que s'atorguessin les primeres ajudes. Fins al 1994, a Catalunya només n'existien dues: la Rafael Campalans (1979) i l'Inehca (1992).

Aquestes ajudes exclusives no han estat exemptes de crítiques. En primer lloc, representen un tracte de privilegi per als partits polítics —només les seves fundacions poden concórrer a les subvencions. És evident que les formacions polítiques desenvolupen un rol molt important de foment i difusió de la cultura democràtica, però no són les úniques institucions que poden efectuar aquest mandat. D'aquesta manera, es bandegen altres organitzacions (*think tanks*, associacions, grups d'influència, moviments socials...) del joc polític. Aquesta posició de privilegi es mostra molt evident en l'àmbit de la cooperació. Les fundacions dels partits polítics gaudeixen d'unes ajudes específiques per part del Ministeri d'Afers Exteriors per desenvolupar activitats de cooperació internacional. Des de l'any 1995, s'han repartit gairebé 25 milions d'euros per aquest concepte. Aquest fet va en detriment de les ONG —fins i tot es podria considerar competència deslleial— que es dediquen específicament a la cooperació i el desenvolupament.

En segon lloc, la concessió de subvencions generalment va en funció dels resultats electorals obtinguts i no de la qualitat i la idoneïtat dels projectes que es volen dur a terme. Per aquest motiu, és necessària la introducció d'altres indicadors —com l'interès general, l'originalitat de la proposta o l'adequació amb les problemàtiques polítiques i socials actuals, entre d'altres— per garantir una correcta i eficient distribució d'aquests fons.

Finalment, també s'han interpretat aquestes ajudes com una manera supletòria de comanditar uns partits polítics sobrefinançats. En aquest context, un informe del Grup d'Estats contra la Corrupció (GRECO), pertanyent al Consell d'Europa, va traslladar el 2009 una sèrie de recomanacions a l'Estat espanyol amb relació a la poca transparència de les finances dels partits polítics. Els préstecs dels bancs en condicions favorables, la cancel·lació de crèdits sense justificació, l'opacitat dels comptes de les agrupacions locals o l'absència d'informació sobre les fundacions dels partits polítics i els seus deutes amb les entitats de crèdit eren alguns dels punts foscos denunciats per l'organisme europeu. Dos anys després, els mateixos experts van concloure en una nova anàlisi que cap de les seves recomanacions s'havia complert satisfactòriament.⁶⁵⁵ En el cas de les fundacions vinculades als partits polítics, el GRECO afirma no haver trobat cap evidència d'una major transparència en aquest àmbit.⁶⁵⁶

De la mateixa manera, el Tribunal de Comptes s'ha queixat reiteradament de rebre dades parcials sobre els ingressos procedents de les fundacions dels partits polítics i de no poder creuar dades amb el Banc d'Espanya. Aquesta inactuació i desreglamentació ha afavorit que presumptes casos de finançament il·lícit i corrupció dels partits polítics a través de les seves fundacions sortissin a la palestra. L'exemple que més ressò mediàtic ha generat ha estat el “cas Palau”. Així, doncs, es fa necessari un control més estricte per part de l'Administració per evitar que nous dubtes sobre la gestió de les fundacions dels partits planegin en l'esfera pública i segueixin perjudicant la seva reputació institucional.

---

⁶⁵⁵ GÓMEZ, L. “El Consejo de Europa suspende a España por la oscura financiación de los partidos”. *El País* [Madrid] (25 d'abril del 2011), núm. 12.539, p. 16.

⁶⁵⁶ GRECO. *Compliance Report on Spain. Incrimination (ETS 173 and 191, GPC 2). Transparency of Party Funding*. Strasbourg: Group of States against Corruption, 2011.

Per tot plegat, cal un replantejament general sobre la concessió d'aquestes ajudes públiques que eviti que es converteixin en un ingrés fix de les fundacions sense cap tipus d'utilitat i benefici per a la ciutadania. Fins i tot s'hauria de valorar l'opció d'eliminar-les, atenent a l'ampli finançament que gaudeixen els partits polítics.

L'origen de la prevalença de les fundacions dels partits polítics es pot situar en el paper que les fundacions dels partits alemanys van jugar durant la transició espanyola. L'any 1976, la *Friedrich Ebert Stiftung* (FES), la fundació del Partit Socialdemòcrata d'Alemanya (SPD), va establir una delegació a Espanya amb l'objectiu de consolidar la democràcia i l'estat de dret. Des d'aquesta oficina, va contribuir al procés d'organització i estructuració del sistema polític espanyol donant suport a la creació d'associacions i fundacions i va col·laborar amb la comissió parlamentària encarregada de redactar la Constitució espanyola. Per la seva part, la *Konrad Adenauer Stiftung*, vinculada a la Unió Democratacristiana (CDU), i la *Hanns-Seidel Stiftung*, propera als conservadors de la Unió Social Cristiana (CSU), van donar suport a la democràcia cristiana espanyola i a *Alianza Popular*, respectivament.

La contribució de les fundacions alemanyes durant aquest període va significar que a l'hora de dissenyar el sistema polític espanyol es tinguessin en compte algunes de les característiques d'Alemanya. En aquest sentit, les fundacions dels partits polítics espanyols segueixen les pautes del model germànic de fundacions, basat en el finançament per part de l'Estat. A Alemanya, aquest sistema es va originar com a conseqüència de la gran controvèrsia jurídica suscitada per la declaració d'inconstitucionalitat, l'any 1966, del finançament públic permanent dels partits polítics. Per aquesta raó, les fundacions dels partits es van convertir en un canal constitucionalment acceptat per continuar transferint recursos governamentals cap als partits polítics. El suport de les fundacions dels partits polítics a les transicions democràtiques és una pràctica habitual. D'acord amb això, diversos *think tanks* van participar activament en les "primaveres àrabs" per crear un clima d'opinió favorable a la democràcia i el diàleg.⁶⁵⁷

---

⁶⁵⁷ Per a més informació sobre el rol dels think tanks durant les "primaveres àrabs" vegeu MORILLAS, P. "Walking a Thin Line: The Role of Think Tanks in Aran Transitions And Foreign Support". *Euromesco* (2013) Brief núm. 51 .

Tot això ens permet afirmar que existeix un model espanyol de *think tanks* en què predominen, per raons de cultura política, les fundacions dels partits polítics. D'aquesta manera, es confirma la hipòtesi general plantejada en la introducció d'aquest treball. Ara és el torn de l'específica. Per confirmar-la cal entrar en detall sobre determinats aspectes de les fundacions.

Anatomia de les fundacions dels partits polítics: plantilla, pressupost i influència

Com he apuntat, una de les principals diferències entre els *think tanks* europeus i els nord-americans és l'estructura. Les organitzacions europees presenten *staffs* i plantilles més reduïdes. En el cas de les fundacions dels partits polítics catalans analitzades, el personal laboral presenta una sèrie de característiques.

En primer lloc, si s'analitzen les titulacions dels membres de les plantilles, el gran gruix de treballadors són llicenciats o diplomats. No obstant això, sorprèn el baix percentatge general d'estudis de tercer cicle —doctorats, màsters i postgraus— amb relació al treball d'investigació estratègica que —en teoria— han de realitzar els laboratoris d'idees en benefici de l'estratègia electoral del partit. Aquest percentatge és molt baix si es compara amb el perfil dels analistes dels *think tanks* nord-americans, molt formats i amb la consideració d'*experts*.

Les fundacions dels partits no promocionen els seus investigadors i analistes —ja siguin interns o externs—, sinó que promocionen els dirigents polítics. La socialització en un partit és un pas previ a l'hora de fer carrera política a l'Administració. Es prioritza més la lleialtat a la cúpula del partit que l'expertesa i el coneixement. Així, la meritocràcia resideix en la disciplina i l'obediència.

En segon lloc, la confecció de les plantilles de les fundacions es realitza en funció de si el partit mare té responsabilitats governamentals o no. En el cas de formar part del govern, se sobredimensionen les plantilles com a conseqüència dels ingressos provinents de les quotes que els càrrecs governamentals paguen a les fundacions dels partits. Si, en canvi, no formen part del govern —o a causa de l'impacte de la crisi econòmica—, han d'ajustar el nombre de treballadors. Aquest és el cas de la Fundació

Irla, que condiciona gran part del seu pressupost a les aportacions dels càrrecs governamentals o de confiança del partit. Aquesta pràctica implica una vulnerabilitat pressupostària important, alhora que no permet consolidar equips de treball a mitjà i llarg termini.

Com a conseqüència d'això, el ventall d'activitats realitzat per les fundacions és variable i amb resultats heterogenis. En general, les accions impulsades per les fundacions dels partits polítics tenen una influència pública molt limitada. Tot i tenir un calendari periòdic d'actes i activitats, aquests no tenen repercussió social. La CatDem, amb l'edificació simbòlica de la Casa Gran del Catalanisme, va ser l'única fundació que va assolir un cert grau de mobilització. No obstant això, l'esclat del "cas Palau" va tallar de soca-rel aquesta evolució.

Pel que fa a la influència d'aquestes organitzacions, cal concloure que és molt limitada. Primerament, l'activitat parlamentària no reconeix les fundacions dels partits com a organitzacions vàlides per proporcionar coneixement a tenir en compte a l'hora d'elaborar legislació. Al contrari, són percebudes com a meres extensions dels partits. Per això, en ocasions comptades els *party tanks* han estat cridats a comparèixer en una comissió parlamentària sobre un projecte de llei.

Segonament, els estudis i les publicacions de les fundacions dels partits tenen una escassa repercussió pública i mediàtica. En aquest sentit, es prioritzen els continguts de caire històric, ideològic i propagandístic per sobre de les propostes d'estratègia política i electoral.

Tercerament, s'apunta una tímida tendència a la intensificació de l'ús de les xarxes socials (sobretot Facebook i Twitter). Però en nombre de seguidors encara estan molt lluny dels grans *think tanks*.

En aquest context, totes les fundacions tenen pàgina web, però en fan una utilització molt dispar. L'única que ha treballat amb profunditat la internacionalització (web i publicacions en altres idiomes) és la CatDem. Pel que fa a la informació relativa a l'activitat econòmica, es percep una gran opacitat. La Fundació Campalans és l'única que té disponible en línia les memòries econòmiques anuals. I tot i que la formació és una de les tasques importants de les fundacions dels partits, cap no disposa d'un apartat web específic sobre aquesta matèria.

Repercussió mediàtica basada en el desgast polític

El sistema mediàtic espanyol forma part del model *pluralista polaritzat*, que, entre altres aspectes, es caracteritza per la integració dels mitjans de comunicació en la política de partits. D'acord amb això, la premsa representa diferents tendències polítiques i opta pel negativisme i l'atac al rival com a manera específica d'expressar el seu partidisme.

Les fundacions dels partits polítics són utilitzades com a elements de desgast polític, és a dir, com una eina per perjudicar els interessos del partit polític corresponent. Per aquesta raó, les fundacions polítiques acostumen a aparèixer en els mitjans de comunicació oposats a la ideologia del seu partit d'una manera pejorativa —sobretot per casos de presumpta corrupció o finançament il·legal.

La permissivitat de la legislació sobre el control de les fundacions dels partits polítics ha cobert amb un tel de dubte la gestió i la missió d'aquestes institucions, i això s'ha traslladat a l'àmbit comunicatiu, on la majoria d'impactes mediàtics generats per les fundacions tenen a veure amb episodis polèmics de gestió econòmica. Això suposa que aquestes informacions desplacin a un segon pla residual el treball global que desenvolupen. En aquest sentit, els *party tanks* acostumen a ser notícia més per aquests casos esporàdics de presumpta corrupció que per les activitats que organitzen periòdicament.

En època electoral s'intensifica la negativitat dels impactes mediàtics generats i la gestió de les fundacions dels partits es converteix en una arma de desgast polític destinada a malmetre les opcions electorals de l'adversari.

Les fundacions dels partits tenen un important problema de visibilitat, i per a la societat són molt desconegudes. Malauradament, les que assoleixen un cert grau de reconeixement acostuma a ser per notícies i episodis negatius. Per pal·liar aquesta mancança es poden dur a terme diverses accions i desenvolupar tècniques de comunicació i relacions públiques per obrir-se a la ciutadania. El que no queda clar és que les formacions polítiques considerin tal obertura una prioritat. La instrumentalització que han fet de les fundacions —mecanisme per rebre subvencions,

via de finançament extra, espai de retir per a polítics...— avala aquesta afirmació. Ras i curt: els partits prioritzen l'ús domèstic de les fundacions per damunt de qualsevol intent de convertir-les en veritables laboratoris d'idees.

En aquest context, s'identifiquen tres tipus de polítiques comunicatives en les fundacions dels partits polítics catalans: la invisibilitat mediàtica (Inehca, FAES-ICF i Nous Horitzons); l'espòròdica (Campalans i Irla), que es caracteritza per tenir pocs impactes mediàtics però efectius, i la volàtil (CatDem), que no es basa en una estratègia planificada sinó que va a remolc de l'actualitat.

Els impactes mediàtics generats per les fundacions són de poca qualitat. Per exemple, si s'analitza el percentatge d'aparició del nom de la fundació en el titular, aquest és molt baix. De tots els impactes generats durant el segon semestre del 2010 (període electoral), només apareixen les fundacions en un 6% dels titulars, mentre que durant el primer semestre del 2012 (període no electoral) el percentatge creix lleugerament, fins assolir el 8%. Aquestes dades demostren la poca visibilitat pública i mediàtica que tenen les fundacions.

Així, doncs, es fa palesa la necessitat d'articular una política de comunicació eficient que permeti situar les propostes i les reflexions dels *party tanks* a l'agenda pública i política. Tanmateix, aquesta pràctica resultarà estèril si no va acompanyada d'una major definició i concreció dels continguts i activitats desenvolupats per les fundacions dels partits, és a dir, de propostes i reflexions profundes, innovadores i d'un gran valor afegit.

En aquest context, es poden identificar una sèrie de consideracions amb relació al comportament de les fundacions que afavoreixen la recepció mediàtica. Una d'elles consisteix a evitar el sectarisme i obrir les fronteres dels partits per acollir gent d'altres ideologies. D'acord amb això, els mitjans de comunicació es fan ressò dels actes de reflexió en què participen polítics d'ideologia diferent. Un exemple d'això és la presència del socialista Miquel Iceta i del filòsof Xavier Rubert de Ventós, persona molt propera a l'expresident Maragall, en actes de la CatDem.

Una altra qüestió molt ben valorada pels mitjans de comunicació és la superació dels argumentaris polítics i l'opinió independent i fonamentada. Lamentablement, el joc polític utilitza retòriques partidistes molt difuses per evitar posicionar-se públicament

sobre determinats temes. Sovint, els equilibris discursius són intel·ligibles i poques vegades excedeixen els límits dels argumentaris polítics elaborats per la cuina dels partits. Per aquest motiu, quan un representant polític o el membre d'un *party tank* fa unes manifestacions clares i rigoroses prescindint de les consignes polítiques té garantit un mínim de ressò mediàtic. En el cas de les fundacions dels partits, aquesta hauria de ser una praxi habitual, en el sentit que sobre el paper la seva missió consisteix en l'elaboració de discurs estratègic a mitjà i llarg termini.

Per tant, aquesta empresa no hauria de cenyir-se als argumentaris ni al tacticisme i hauria de tendir cap a una mirada lúcida i serena sobre la política. Però aquesta assertió és incompatible amb l'actual funcionament dels partits polítics, que es caracteritzen per ser estructures hermètiques d'ordre i jerarquia. De la mateixa manera, el sistema mediàtic espanyol tampoc no afavoreix una comunicació positiva de les fundacions dels partits polítics perquè les situa en una espiral de negociació i desgast polític. Per trencar aquesta dinàmica negativa s'haurien de potenciar aspectes com una ordenació transparent de les fundacions, una orientació estratègica a mitjà i llarg termini de les seves produccions i un esforç per desenvolupar polítiques de comunicació no supeditades al dia a dia dels partits polítics.

Es poden considerar *think tanks*?

La hipòtesi específica plantejava que una gran majoria de partits polítics utilitzen la figura de les fundacions com un instrument de captació de finançament, més que no pas com un laboratori d'idees o un recurs per influir a través dels mitjans de comunicació. Arribats a aquest punt estic en condicions d'afirmar que aquest supòsit era correcte i, per tant, puc afirmar que en realitat aquestes organitzacions no actuen com a *think tanks* basant-me en les següents consideracions:

Primer. La principal condició a l'hora de rebre finançament públic són els resultats electorals i no la naturalesa de la investigació o de l'activitat. Per tant, únicament es premia haver obtingut representació institucional i no la capacitat de generar debat d'idees i propostes polítiques.

Segon. Instrumentalització de les fundacions per part dels partits polítics. Les fundacions han esdevingut un mecanisme per contribuir al finançament de les formacions polítiques, més que no pas un generador de coneixement estratègic i especialitzat.

Tercer. Invisibilitat pública i mediàtica. Les fundacions dels partits polítics són molt desconegudes per la ciutadania perquè no actuen com a veritables productores de coneixement. D'acord amb això, la presència mediàtica de les fundacions sovint respon a intents de desprestigiar el partit polític al qual estan vinculades i no a estratègies d'influència i de transmissió d'idees.

Quart. Influència molt limitada dels seus estudis i publicacions. Les produccions de les fundacions dels partits polítics no aconsegueixen participar en l'agenda política i mediàtica i no assoleixen repercussió pública.

Cinquè. A les plantilles de les fundacions no existeix el perfil de l'investigador o analista, figura molt estesa en els *think tanks* nord-americans, sinó que els membres acostumen a ser militants del partit centrats en les tasques administratives.

Sisè. Inexistència de la "porta giratòria". Les fundacions dels partits han esdevingut un lloc de retir digne per a persones que han gaudit de responsabilitats governamentals.

Amb tot el que s'ha exposat, les fundacions dels partits polítics, tal com funcionen avui dia, no es poden considerar *think tanks*. Atribuir-los aquesta etiqueta o condició és desmesurat. Això no vol dir que en el futur no puguin actuar com a veritables laboratoris d'idees, però perquè això pugui passar han de canviar moltes coses, com per exemple el rol que els confereixen els partits polítics, la incorporació d'analistes en detriment de càrrecs de partit, la relació merament financera entre fundació i formació política, o la seva reputació.

Els *think tanks* a casa nostra presenten una sèrie de reptes de futur que cal abordar per millorar la seva incidència pública. D'acord amb això, han d'assolir:

- Un major grau de transparència en la gestió (sobretot econòmica).
- Una estructura més sòlida i professional amb una orientació pràctica (no tan acadèmica).

- Accés a fonts alternatives de finançament (desenvolupament de la filantropia privada).
- Influència pública a través d'una major presència en els mitjans de comunicació.

La situació política actual està marcada per una gran crisi econòmica que ha sacsejat brutalment els fonaments del nostre sistema polític. Aquest fet ha posat de manifest que calen nous mecanismes per enfortir la capacitat de resposta dels governs. O, dit d'una altra manera, cal una forma de fer política més àgil, eficient i rigorosa. I en aquest context, les fundacions dels partits polítics tenen un llarg camí a recórrer per justificar la seva existència.

13 – ANNEXOS

Llistat de figures

- Figura 1.** Fundacions dels partits polítics catalans incloses en aquest estudi
- Figura 2.** Característiques dels diaris seleccionats per a l'anàlisi de continguts de premsa
- Figura 3.** Rànquing de *think tanks* per països
- Figura 4.** Identificació ideològica i tipologies de think tanks. Font: Elaboració pròpia
- Figura 5.** Selecció de *think tanks* nord-americans en ordre cronològic
- Figura 6.** Principals diferències entre els laboratoris d'idees europeus i nord-americans
- Figura 7.** Evolució del nombre de *think tanks* per any al món, Europa i Espanya
- Figura 8.** Any de creació dels laboratoris d'idees espanyols
- Figura 9.** Tipologia dels *think tanks* catalans
- Figura 10.** Especialització dels *think tanks* catalans
- Figura 11.** Tipus de finançament dels *think tanks* catalans
- Figura 12.** Període de creació de laboratoris d'idees a Catalunya
- Figura 13.** Principals centres de pensament catalans
- Figura 14.** Comparativa de les fundacions dels partits polítics a Europa
- Figura 15.** Principals diferències entre els *advocacy tanks* nord-americans i les fundacions dels partits polítics espanyols
- Figura 16.** Any de creació de les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics
- Figura 17.** Subvenció anual de l'Estat i la Generalitat de Catalunya a les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics
- Figura 18.** Any de creació de les fundacions amb dependència orgànica dels partits polítics catalans
- Figura 19.** El director és membre de la direcció del partit?
- Figura 20.** Nombre de treballadors i col·laboradors externs de les fundacions dels partits
- Figura 21.** Divisió per titulacions de les plantilles de les fundacions dels partits
- Figura 22.** Pertinença de les fundacions dels partits catalans a xarxes internacionals de *think tanks*
- Figura 23.** Relació de les fundacions dels partits catalans amb altres think tanks
- Figura 24.** Aportacions econòmiques als partits dels càrrecs electes i designats
- Figura 25.** Subvencions (€) del Ministeri de Cultura a les diferents fundacions de partits polítics

Figura 26. Subvencions (€) del Ministeri d'Afers Exteriors a les diferents fundacions de partits polítics

Figura 27. Subvencions (€) del Departament de Justícia a les diferents fundacions de partits polítics

Figura 28. Pressupost anual de les diferents fundacions de partits polítics

Figura 29. Quadre resum masses patrimonials de la CatDem 2002-2008

Figura 30. Nombre d'actes que organitzen les fundacions durant l'any

Figura 31. Revistes publicades per les fundacions dels partits polítics

Figura 32. Nombre de llibres que publiquen les fundacions durant l'any

Figura 33. Periodicitat i destinataris dels *newsletters* de les fundacions

Figura 34. Xarxes socials utilitzades per les fundacions dels partits

Figura 35. Nombre d'amics al Facebook de les fundacions dels partits en data 09/08/2012

Figura 36. Nombre de seguidors al Twitter de les fundacions dels partits en data 09/08/2012

Figura 37. Quadre resum dels continguts web de les fundacions dels partits catalans

Figura 38. Nombre total d'impactes mediàtics de les fundacions dels partits obtinguts

Figura 39. Distribució d'aparicions de les fundacions per mesos

Figura 40. Nombre total d'aparicions de les fundacions per períodes

Figura 41. Total mencions de les fundacions per diaris durant els dos períodes de la mostra

Figura 42. Percentatge d'aparició de les fundacions en les diferents seccions dels diaris (2n semestre 2010)

Figura 43. Percentatge d'aparició de les fundacions en les diferents seccions dels diaris (1r semestre 2012)

Figura 44. Nombre d'aparicions de les fundacions a *La Vanguardia*

Figura 45. Nombre d'aparicions de les fundacions a *El Punt Avui*

Figura 46. Nombre d'aparicions de les fundacions a l'*Ara*

Figura 47. Nombre d'aparicions de les fundacions a *El País*

Figura 48. Nombre d'aparicions de les fundacions a *El Periódico*

Figura 49. Valoració de les notícies de les fundacions durant ambdós períodes

Figura 50. Presència de les fundacions en els titulars de la premsa seleccionada durant el període electoral i el període de legislatura

Figura 51. Tipus d'impacte de les fundacions durant el període electoral

Figura 52. Tipus d'impacte de les fundacions durant el període no electoral

Figura 53. Comparació mencions de les fundacions durant ambdós períodes

Figura 54. Tipus de mencions de la CatDem durant ambdós períodes

Figura 55. Valoració de les mencions de la CatDem i percentatge d'impactes buscats durant el període electoral

Figura 56. Valoració de les mencions de la CatDem i percentatge d'impactes buscats durant el període no electoral

Qüestionaris contestats per les fundacions dels partits polítics

Inehca

Fundació Rafael Campalans

Fundació Nous Horitzons

Fundació Josep Irla

INEHCA (UDC)

Bloc general:

Nom de la Fundació: INEHCA

Adreça de contacte: Nàpols, 35, Barcelona

Telèfon: 93 486 97 54

Adreça c/e: secretaria@inehca.cat

Any de creació: 1992

Nom del director: Francesc de Paula Gambús Millet

La Fundació forma part d'alguna xarxa internacional de think tanks? En cas afirmatiu, quina?

Center For European Studies

Bloc d'estructura i organització:

Nombre de treballadors en plantilla: 10

Nombre de col·laboradors externs: 24

Formació dels treballadors en plantilla:

Diplomats/llicenciats. Quants? 2

Formació de tercer cicle. Quants? 2

Administratius. Quants? 3

Altres. Quants? 3

Bloc econòmic:

Tipus de finançament: ( ) Públic ( ) Privat (x) Mixt

Pressupost 2011: 672.056,37

Pressupost 2010: 526.646

Pressupost 2009: 515.388,18

Pressupost 2008: 1.444.082,39

Pressupost 2007: 370.522,26

Pressupost 2006: 196.080,46

Pressupost 2005: 158.121,56

Pressupost 2004: 143.712,43

Pressupost 2003: 193.100,56

Pressupost 2002: 226.703,68

Pressupost 2001: 150.683,05

Pressupost 2000: 103.321,81

Bloc d'activitats i publicacions:

Nombre d'activitats que es realitzen durant l'any: entre 30 i 40

Tipus d'activitats: conferències, seminaris, sopars col·loqui, revistes

Nombre de publicacions periòdiques: 1

Quines? Revista de Pensament "Diàlegs"

Nombre de llibres que es publiquen a l'any: entre 2 i 3

La Fundació disposa de newsletter? No

A quants destinataris s'envia?

La Fundació organitza algun premi? No

Quin?

Bloc de relacions institucionals

Com es relaciona la fundació amb el partit?

El director és membre de la direcció del partit? No té perquè

Els treballadors són militants del partit? No té perquè

La Fundació col·labora amb el partit en l'elaboració dels programes electorals? A petició

I en l'estratègia política del dia a dia? A petició

La Fundació es relaciona amb altres think tanks? Sí

Quins? Center For European Studies

FUNDACIÓ RAFAEL CAMPALANS (PSC)

Bloc general:

Nom de la Fundació: FUNDACIÓ RAFAEL CAMPALANS

Adreça de contacte: Trafalgar, 12, entresòl 1a

Telèfon: 93 319 54 12

Adreça c/e: fundacio@fcampalans.cat

Any de creació: 1979

Nom del director: Albert Aixalà

La Fundació forma part d'alguna xarxa internacional de think tanks? En cas afirmatiu, quina?

La Fundació és membre de la Fundació Europea d'Estudis Progressistes (FEPS), vinculada al Partit Socialista Europeu, i forma part de la IALHI (International Association of Labour History Institutions).

Bloc d'estructura i organització:

Nombre de treballadors en plantilla: 8

Nombre de col·laboradors externs: 50-100

Formació dels treballadors en plantilla:

Diplomats/licenciats. Quants?	5
Formació de tercer cicle. Quants?	1
Administratius. Quants?	1
Altres. Quants?	1

Bloc econòmic:

Tipus de finançament: Públic Privat Mixt

Pressupost 2011: 617.647

Pressupost 2010: 983.417

Pressupost 2009: 1.043.677

Pressupost 2008: 907.205

Pressupost 2007: 869.756

Pressupost 2006:	777.527
Pressupost 2005:	683.166
Pressupost 2004:	328.431
Pressupost 2003:	585.714
Pressupost 2002:	371.002
Pressupost 2001:	252.090
Pressupost 2000:	262.382

Bloc d'activitats i publicacions:

Nombre d'activitats que es realitzen durant l'any: 50

Tipus d'activitats: seminaris i grups de treball tancats, conferències i jornades de debat obertes, i presentacions de llibres

Nombre de publicacions periòdiques: 2

Quines? La revista "frc" i la revista "En construcción".

Nombre de llibres que es publiquen a l'any: 5-7. Aquestes publicacions formen part de diferents col·leccions (frc llibres, Col. Informes, Col. Memòria, Col. Formació...)

La Fundació disposa de newsletter? Un newsletter setmanal

A quants destinataris s'envia? A més de 1.800

La Fundació organitza algun premi? No, tot i que fins al 2008 va organitzar els Premis Primer de Maig amb la Fundació Josep Comaposada.

Quin?

Bloc de relacions institucionals

Com es relaciona la Fundació amb el partit? La Comissió Executiva del partit nomena el Patronat de la Fundació.

El director és membre de la direcció del partit? No.

Els treballadors són militants del partit? Alguns sí i d'altres no.

La Fundació col·labora amb el partit en l'elaboració dels programes electorals? Sí

I en l'estratègia política del dia a dia? No

La Fundació es relaciona amb altres think tanks? Sí

Quins? Fundació CIDOB, Friedrich Ebert Stiftung (delegació a Espanya), Fundación IDEAS, FEPS (Foundation for European Progressive Studies), Fundación Alternativas, Fondation Jean Jaurès, Policy Network, Fundació Catalunya Europa.

FUNDACIÓ NOUS HORIZONS (ICV)

Bloc general:

Nom de la Fundació: Fundació Nous Horitzons

Adreça de contacte: Passatge del Rellotge, 3

Telèfon: 93 301 06 12

Adreça c/e: fundacio@noushoritzons.cat

Any de creació: 1992

Nom del director: Marc Rius

La Fundació forma part d'alguna xarxa internacional de think tanks? En cas afirmatiu, quina?
GEF- Green European Foundation- i l'ENOP – European Network of Political Foundation

Bloc d'estructura i organització:

Nombre de treballadors en plantilla: 4

Nombre de col·laboradors externs: 75

Formació dels treballadors en plantilla:

Diplomats/licenciats. Quants? 2

Formació de tercer cicle. Quants?

Administratius. Quants? 2

Altres. Quants?

Bloc econòmic:

Tipus de finançament: Públic Privat Mixt

Pressupost any 2010: 1.374.670

Pressupost any 2009: 1.438.410

Pressupost 2008: 1.435.116

Pressupost 2007:

Pressupost 2006:

Pressupost 2005:

Pressupost 2004:

Pressupost 2003:

Pressupost 2002:

Pressupost 2001:

Pressupost 2000:

Bloc d'activitats i publicacions:

Nombre d'activitats que es realitzen durant l'any: 15-20

Tipus d'activitats: debats, presentacions actes, seminaris, etc.

Nombre de publicacions periòdiques: 2

Quines? *Revista Nous Horitzons* i *El Pensament i l'Acció*

Nombre de llibres que es publiquen a l'any: 4 números de la *Revista Nous Horitzons*, i entre 4 i 6 números de la col·lecció *El Pensament i l'Acció*. Normalment també s'edita algun llibre, mitjana d'un a l'any, que no forma part de cap d'aquestes dues col·leccions.

La Fundació disposa de newsletter? Butlletí de la Fundació *Nous Horitzons* que s'envia a principis de cada mes.

A quants destinataris s'envia? A totes les persones que s'inscriuen gratuïtament a través de la web, en aquest moment tenim un total de 230 persones inscrites.

La Fundació organitza algun premi? Si

Quin? El Premi *Carme Casas*, adreçat a treballs de recerca d'alumnes d'ESO.

Bloc de relacions institucionals

Com es relaciona la Fundació amb el partit? La relació de la Fundació amb el partit és a través del seu president, *Jaume Bosch*, i del seu director, *Marc Rius*.

El director és membre de la direcció del partit? Si

Els treballadors són militants del partit? No

La Fundació col·labora amb el partit en l'elaboració dels programes electorals? Si

I en l'estratègia política del dia a dia? No, però sí en les línies estratègiques a mitjà i llarg termini.

La Fundació es relaciona amb altres think tanks? Si

Quins? Fundació *Heinrich Böll*, *GEF* (Green European Foundation), *CADESYC* de Llatinoamèrica, *IGOP*, *ENOP*.

FUNDACIÓ JOSEP IRLA (ERC)

Bloc general:

Nom de la Fundació: Fundació Josep Irla

Adreça de contacte: Calàbria, 166, entresòl 08015 Barcelona

Telèfon: 93 567 78 63

Adreça c/e: info@irla.cat

Any de creació: 1997

Nom del director: Josep Vall

La Fundació forma part d'alguna xarxa internacional de think tanks? En cas afirmatiu, quina?
Centre Maurits Coppieters (CMC)
cmc-foundation.eu

Bloc d'estructura i organització:

Nombre de treballadors en plantilla: 12

Nombre de col·laboradors externs: 150 persones anuals

Formació dels treballadors en plantilla:

Diplomats/licenciats. Quants? 11

Formació de tercer cicle. Quants? 0

Administratius. Quants? 0

Altres. Quants? 1

Bloc econòmic:

Tipus de finançament: Públic Privat Mixt

Pressupost any 2010: 2.156.234,80 €

Pressupost any 2009: 2.601.656,37 €

Pressupost 2008: 2.165.380,37 €

Pressupost 2007: 1.930.868,56 €

Pressupost 2006: 1.923.868,78 €

Pressupost 2005: 1.502.200 €

Pressupost 2004: 1.200.000 €

Pressupost 2003: 612.300 €

Pressupost 2002: 453.866,31€

Pressupost 2001: 367.398,70 €

Pressupost 2000: 279.338,41€

Bloc d'activitats i publicacions:

Nombre d'activitats que es realitzen durant l'any:

Tipus d'activitats:

Nit Irla: lliurament del Memorial Francesc Macià, del Memorial Lluís Companys i del Premi d'Assaig Breu IRLA

Jornades d'Economia

Presentacions de llibres d'història

Presentacions d'estudis i llibres sociopolítics

Conferències

Presentacions de la revista *EINES*

Beques d'Estudi Natividad Yarza i Beca d'Estudi President Irla

Nombre de publicacions periòdiques: 1

Quines? Eines per a l'esquerra nacional

Nombre de llibres que es publiquen a l'any: Entre 12 i 15, aproximadament

La Fundació disposa de newsletter? No

A quants destinataris s'envia? No

La Fundació organitza algun premi? Sí

Quin? Premi d'Assaig Breu Irla 2011

Bloc de relacions institucionals

Com es relaciona la Fundació amb el partit? No hi ha uns paràmetres formals de relació, més enllà de que el Patronat de la Fundació és escollit per l'Executiva Nacional d'Esquerra, i aquest (el Patronat) aprova el pla de treball i el pressupost de la Fundació.

El director és membre de la direcció del partit? No, però la majoria de membres del patronat sí.

Els treballadors són militants del partit? No és un criteri emparat per seleccionar els treballadors. N'hi ha que són militants del partit i d'altres que no.

La Fundació col·labora amb el partit en l'elaboració dels programes electorals? No directament.

I en l'estratègia política del dia a dia? No directament.

La Fundació es relaciona amb altres think tanks? Sí

Quins?

A nivell europeu, amb els representats a la CMC i amb d'altres, com la Friedrich Ebert Stiftung.

A nivell català, manté relacions esporàdiques amb la resta de fundacions dels partits polítics catalans amb representació parlamentària.

Cal destacar la participació conjunta amb la Fundació Rafael Campalans i la Fundació Nous Horitzons en la Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya.

Plantilles d'anàlisi de les pàgines web de les fundacions

CatDem

Inehca

Campalans

Nous Horitzons

Irla

Fundació Catalanista i Demòcrata CatDem

Pàgina web: www.catdem.org

Partit al qual pertany: CDC

I. BLOC INSTITUCIONAL

Ideari polític, objectius i organització	SÍ	NO
Conté una presentació de la fundació?	X	
Explicita quins són els seus objectius fundacionals?	X	
Explica quines són les seves línies de recerca?	X	
Conté una breu història de la fundació?		X
Explicita els òrgans de govern?	X	
Detalla els membres del Patronat?	X	
Compta amb un consell assessor?		X
Té informació del partit polític al qual està adherit?		X
Explica quina és la relació amb el partit?		X
Disposa d'alguna càtedra?	X	
Conté algun apunt biogràfic de la persona que dóna nom a la fundació?		X

II. BLOC INTERNACIONAL

Internacionalització	SÍ	NO
Conté un apartat d'internacional?	X	
Col·labora amb altres fundacions internacionals?	X	
Conté enllaços d'altres fundacions internacionals?	X	
Disposa d'un butlletí en anglès?	X	
Fa tasques de cooperació internacional?	X	

III. BLOC DE CONTINGUTS

Publicacions, recursos i activitats	SÍ	NO
Conté articles, documents i informes?	X	
Conté les memòries d'activitats?		X
Conté els llibres en PDF?		X
Conté un llistat dels llibres publicats?		X
Publiquen una revista?		X
Es pot consultar la revista en PDF?		X
Escriuen un editorial periòdic sobre l'actualitat?	X	
Elaboren biografies sobre personatges històrics vinculats al partit?		X
Utilitzen xarxes socials (Facebook, Twitter, YouTube...)?	X	
Tenen blogs dels dirigents de la fundació?	X	
Elaboren butlletins electrònics?	X	
Tenen recull de premsa?		X
Tenen apartat de vídeo?	X	
Tenen apartat d'opinió?	X	
Tenen enllaços d'interès?	X	
Tenen un apartat d'efemèrides polítiques?		X
Disposen d'una agenda d'actes?	X	
Organitzen algun premi o certamen?	X	
Organitzen seminaris i conferències?	X	
Realitzen activitats de formació?		X
Desenvolupen la memòria històrica?		X

IV. BLOC DE NAVEGABILITAT WEB

Navegabilitat de la web	SÍ	NO
Conté RSS de subscripció?	X	
Té apartat de contactar?	X	
Disposa de compra en línia?		X
Disposa de traducció en altres idiomes?	X	
Té cercador web?	X	
Té mapa web?	X	

Institut Humanístic Miquel Coll i Alentorn (INEHCA)

Pàgina web: www.inehca.org

Partit al qual pertany: UDC

I. BLOC INSTITUCIONAL

Ideari polític, objectius i organització	SÍ	NO
Conté una presentació de la fundació?	X	
Explicita quins són els seus objectius fundacionals?	X	
Explica quines són les seves línies de recerca?	X	
Conté una breu història de la fundació?		X
Explicita els òrgans de govern?	X	
Detalla els membres del Patronat?	X	
Compta amb un consell assessor?	X	
Té informació del partit polític al qual està adherit?		X
Explica quina és la relació amb el partit?		X
Disposa d'alguna càtedra?		X
Conté algun apunt biogràfic de la persona que dóna nom a la fundació?	X	

II. BLOC INTERNACIONAL

Internacionalització	SÍ	NO
Conté un apartat d'internacional?		X
Col·labora amb altres fundacions internacionals?		X
Conté enllaços d'altres fundacions internacionals?		X
Disposa d'un butlletí en anglès?		X
Fa tasques de cooperació internacional?		X

III. BLOC DE CONTINGUTS

Publicacions, recursos i activitats	SÍ	NO
Conté articles, documents i informes?		X
Conté les memòries d'activitats?		X
Conté els llibres en PDF?		X
Conté un llistat dels llibres publicats?		X
Publiquen una revista?	X	
Es pot consultar la revista en PDF?	X	
Escriuen un editorial periòdic sobre l'actualitat?		X
Elaboren biografies sobre personatges històrics vinculats al partit?		X
Utilitzen xarxes socials (Facebook, Twitter...)?		X
Tenen blogs dels dirigents de la fundació?	X	
Elaboren butlletins electrònics?	X	
Tenen recull de premsa?		X
Tenen apartat de vídeo?	X	
Tenen apartat d'opinió?		X
Tenen enllaços d'interès?		X
Tenen un apartat d'efemèrides polítiques?		X
Disposen d'una agenda d'actes?		X
Organitzen algun premi o certamen?		X
Organitzen seminaris i conferències?	X	
Realitzen activitats de formació?		X
Desenvolupen la memòria històrica?	X	

IV. BLOC DE NAVEGABILITAT WEB

Navegabilitat de la web	SÍ	NO
Conté RSS de subscripció?		X
Té apartat de contactar?	X	
Disposa de compra en línia?	X	
Disposa de traducció en altres idiomes?		X
Té cercador web?	X	
Té mapa web?	X	

Fundació Rafael Campalans

Pàgina web: www.fcampalans.cat

Partit al qual pertany: PSC

I. BLOC INSTITUCIONAL

Ideari polític, objectius i organització	SÍ	NO
Conté una presentació de la fundació?	X	
Explicita quins són els seus objectius fundacionals?		X
Explica quines són les seves línies de recerca?	X	
Conté una breu història de la fundació?		X
Explicita els òrgans de govern?	X	
Detalla els membres del Patronat?	X	
Compta amb un consell assessor?		X
Té informació del partit polític al qual està adherit?		X
Explica quina és la relació amb el partit?		X
Disposa d'alguna càtedra?		X
Conté algun apunt biogràfic de la persona que dóna nom a la fundació?	X	

II. BLOC INTERNACIONAL

Internacionalització	SÍ	NO
Conté un apartat d'internacional?		X
Col·labora amb altres fundacions internacionals?	X	
Conté enllaços d'altres fundacions internacionals?	X	
Disposa d'un butlletí en anglès?		X
Fa tasques de cooperació internacional?	X	

III. BLOC DE CONTINGUTS

Publicacions, recursos i activitats	SÍ	NO
Conté articles, documents i informes?	X	
Conté les memòries d'activitats?	X	
Conté els llibres en PDF?		X
Conté un llistat dels llibres publicats?	X	
Publiquen una revista?	X	
Es pot consultar la revista en PDF?	X	
Escriuen un editorial periòdic sobre l'actualitat?		X
Elaboren biografies sobre personatges històrics vinculats al partit?	X	
Utilitzen xarxes socials (Facebook, Twitter...)?	X	
Tenen blogs dels dirigents de la fundació?	X	
Elaboren butlletins electrònics?	X	
Tenen recull de premsa?	X	
Tenen apartat de vídeo?		X
Tenen apartat d'opinió?	X	
Tenen enllaços d'interès?	X	
Tenen un apartat d'efemèrides polítiques?	X	
Disposen d'una agenda d'actes?	X	
Organitzen algun premi o certamen?		X
Organitzen seminaris i conferències?	X	
Realitzen activitats de formació?		X
Desenvolupen la memòria històrica?		X

IV. BLOC DE NAVEGABILITAT WEB

Navegabilitat de la web	SÍ	NO
Conté RSS de subscripció?	X	
Té apartat de contactar?	X	
Disposa de compra en línia?		X
Disposa de traducció en altres idiomes?		X
Té cercador web?	X	
Té mapa web?		X

Fundació Nous Horitzons

Pàgina web: www.noushoritzons.cat

Partit al qual pertany: ICV

I. BLOC INSTITUCIONAL

Ideari polític, objectius i organització	SÍ	NO
Conté una presentació de la fundació?		X
Explicita quins són els seus objectius fundacionals?	X	
Explica quines són les seves línies de recerca?	X	
Conté una breu història de la fundació?		X
Explicita els òrgans de govern?	X	
Detalla els membres del Patronat?	X	
Compta amb un consell assessor?	X	
Té informació del partit polític al qual està adherit?		X
Explica quina és la relació amb el partit?		X
Disposa d'alguna càtedra?		X
Conté algun apunt biogràfic de la persona que dóna nom a la fundació?		X

II. BLOC INTERNACIONAL

Internacionalització	SÍ	NO
Conté un apartat d'internacional?	X	
Col·labora amb altres fundacions internacionals?	X	
Conté enllaços d'altres fundacions internacionals?	X	
Disposa d'un butlletí en anglès?		X
Fa tasques de cooperació internacional?	X	

III. BLOC DE CONTINGUTS

Publicacions, recursos i activitats	SÍ	NO
Conté articles, documents i informes?	X	
Conté les memòries d'activitats?		X
Conté els llibres en PDF?	X	
Conté un llistat dels llibres publicats?	X	
Publiquen una revista?	X	
Es pot consultar la revista en PDF?	X	
Escriuen un editorial periòdic sobre l'actualitat?		X
Elaboren biografies sobre personatges històrics vinculats al partit?		X
Utilitzen xarxes socials (Facebook, Twitter...)?		X
Tenen blogs dels dirigents de la fundació?		X
Elaboren butlletins electrònics?	X	
Tenen recull de premsa?		X
Tenen apartat de vídeo?		X
Tenen apartat d'opinió?	X	
Tenen enllaços d'interès?	X	
Tenen un apartat d'efemèrides polítiques?		X
Disposen d'una agenda d'actes?	X	
Organitzen algun premi o certamen?	X	
Organitzen seminaris i conferències?	X	
Realitzen activitats de formació?		X
Desenvolupen la memòria històrica?	X	

IV. BLOC DE NAVEGABILITAT WEB

Navegabilitat de la web	SÍ	NO
Conté RSS de subscripció?	X	
Té apartat de contactar?	X	
Disposa de compra en línia?		X
Disposa de traducció en altres idiomes?		X
Té cercador web?	X	
Té mapa web?	X	

Fundació Josep Irla

Pàgina web: www.irla.cat

Partit al qual pertany: ERC

I. BLOC INSTITUCIONAL

Ideari polític, objectius i organització	SÍ	NO
Conté una presentació de la fundació?	X	
Explicita quins són els seus objectius fundacionals?	X	
Explica quines són les seves línies de recerca?		X
Conté una breu història de la fundació?		X
Explicita els òrgans de govern?	X	
Detalla els membres del Patronat?	X	
Compta amb un consell assessor?		X
Té informació del partit polític al qual està adherit?		X
Explica quina és la relació amb el partit?		X
Disposa d'alguna càtedra?		X
Conté algun apunt biogràfic de la persona que dóna nom a la fundació?	X	

II. BLOC INTERNACIONAL

Internacionalització	SÍ	NO
Conté un apartat d'internacional?		X
Col·labora amb altres fundacions internacionals?	X	
Conté enllaços d'altres fundacions internacionals?		X
Disposa d'un butlletí en anglès?		X
Fa tasques de cooperació internacional?	X	

III. BLOC DE CONTINGUTS

Publicacions, recursos i activitats	SÍ	NO
Conté articles, documents i informes?	X	
Conté les memòries d'activitats?		X
Conté els llibres en PDF?	X	
Conté un llistat dels llibres publicats?	X	
Publiquen una revista?	X	
Es pot consultar la revista en PDF?	X	
Escriuen un editorial periòdic sobre l'actualitat?		X
Elaboren biografies sobre personatges històrics vinculats al partit?	X	
Utilitzen xarxes socials (Facebook, Twitter...)?		X
Tenen blogs dels dirigents de la fundació?		X
Elaboren butlletins electrònics?		X
Tenen recull de premsa?		X
Tenen apartat de vídeo?		X
Tenen apartat d'opinió?		X
Tenen enllaços d'interès?		X
Tenen un apartat d'efemèrides polítiques?		X
Disposen d'una agenda d'actes?	X	
Organitzen algun premi o certamen?	X	
Organitzen seminaris i conferències?	X	
Realitzen activitats de formació?	X	
Desenvolupen la memòria històrica?	X	

IV. BLOC DE NAVEGABILITAT WEB

Navegabilitat de la web	SÍ	NO
Conté RSS de subscripció?	X	
Té apartat de contactar?	X	
Disposa de compra en línia?		X
Disposa de traducció en altres idiomes?		X
Té cercador web?		X
Té mapa web?		X

13- BIBLIOGRAFIA

Obres de referència

A l'encalç de... Vint-i-cinc anys d'acció socio-cultural 1969-1994. Barcelona: FUS, Grup de Fundacions, 1994.

ABELSON, D. *Do Think Tanks Matter? Assessing the Impact of Public Policy Institutes*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2002.

—, *American Think Tanks and their Role in U.S. Foreign Policy*. London and New York: Macmillan and St. Martin's Press, 1996.

—, *A Capitol Idea. Think Tanks & US Foreign Policy*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2006.

ACEMOGLU, D. ROBINSON, J. *Why Nations Fail. The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. New York: Crown Publishers, 2012.

ADONIS, A.; HAMES, T. (ed.). *A conservative revolution? The Thatcher-Reagan decade in perspective*. Manchester: Manchester University Press, 1994.

AIRA, T. *Màrqueting polític: l'art de guanyar eleccions*. Barcelona: Trípod, 2008.

ALCÁNTARA, M.; MARTÍNEZ, A. (ed.). *Política y gobierno en España*. València: Tirant lo Blanch, 1997.

ALCOVER, N.; SIMÓN, M.T. *La trama oculta de la gran prensa española*. Barcelona: Cristianisme i Justícia, 1998.

ARENDT, H. *¿Qué es la política?*. Barcelona: Paidós, 2006.

ARIÑO ORTIZ, G. *La Financiación de los Partidos Políticos*. Madrid: Foro de la Sociedad Civil, 2009.

AULADELL, J. *El dir i el fer. Una aproximació a la història d'UDC*. Barcelona: Fundació Inehca, 2011.

BALCELLS, A.; PUJOL, E.; SABATER, J. *La Mancomunitat de Catalunya i l'autonomia*. Barcelona: Proa, 1996.

BALLADUR, É. *Maquiavel en democracia*. Barcelona: L'arquer, 2007.

BARBERÀ, P.; ARREGUI, J. *Naturaleza e influencia de los think tanks en el proceso político en España*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2011. (WP 292).

BARBERÀ, O.; BARRIO, A.; RODRÍGUEZ, J. *Cambios políticos y evolución de los partidos en Cataluña (1955-2007)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2009, p.29 (WP.277).

BARDIN, L. *Análisis de contenido*. Madrid: Akal, 1996.

BARRERA, C. *Sin mordaza: Veinte años de prensa en democracia*. Madrid: Temas de Hoy, 1995.

- BASSOLS, M. *El llenguatge dels polítics. Anàlisi del cas català*. Vic: Eumo Editorial, 2007.
- BELL, D. *El fin de las ideologías*. Madrid: Tecnos, 1964.
- BENSON, R.D. *Shaping the Public Sphere: Journalistic Fields and Immigration Debates in the United States and France, 1973-1974*. Berkeley: University of California, 2000.
- BERRIO, J.; SAPERAS, E. *Els intel·lectuals, avui*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1993.
- BLAKSTONE, T.; PLOWDEN, W. *Inside the think tanks: Advising the Cabinet 1971-1983*. London: Heineman, 1988.
- BLAS GUERRERO, A. [et al.]. *Sistema político español*. Madrid: Uned, 2010.
- BOFILL, J.; CASASSAS, J. *Prat de la Riba i la cultura catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1979.
- BORRAT, H. *El periódico, actor político*. Barcelona: Gustavo Gili, 1989.
- BOTTOMORE, T. *Élites y sociedad*. Madrid: Talasa, 1993.
- BRAML, J. *Think tanks versus "Denkfabriken"?: U.S. and German policy research institutes' coping with and influencing their environments*. Baden-Baden: Nomos, 2004.
- BOUCHER, S. ; ROYO, M. *Les think tanks: Cerveaux de la guerre des idées*. París: Editions du Felin, 2006.
- BOUCHER, S. [et al.]. *Europe and its think tanks; a promise to be fulfilled. An analysis of think tanks specialised in European policy issues in the enlarged European Union*. Paris: Notre Europe, 2004.
- BOURDIEU, P. *Sobre la televisión*. Barcelona: Editorial Anagrama, 2007.
- BUENO, G. *Zapatero y el pensamiento Alicia. Un presidente en el país de las maravillas*. Madrid: Ediciones Temas de Hoy, 2006.
- BULMER, M. *Social Science Research and Government*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
- CALERO, A. *Partidos políticos y democracia*. Barcelona: Salvat Editores, S.A., 1982.
- CANALETA, P. *L'estratègia electoral*. Barcelona: Editorial UOC, 2010.
- CANO, F.; RODON, A. *La informació al Parlament de Catalunya. Vies d'accés a la informació dels diputats i diputades: premsa, ràdio, televisió i mitjans digitals*. Barcelona: Fundació CatDem, 2012.
- CANOSA, F. *Entre el sabre i la bomba. Memòries d'un partit i d'un país: Unió Democràtica de Catalunya (1931-1980)*. Barcelona: Acontravent, 2012.
- CARBONELL, J. *Manual per a unes eleccions. Textos antics per a un fet actual*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1996.
- CARMONA, P.; GARCIA, B.; SÁNCHEZ, A. *Spanish Neocon. La revuelta neoconservadora en la derecha española*. Madrid: Traficantes de sueños, 2012.

- CASASSAS, J. *La fàbrica de les idees. Política i cultura a la Catalunya del segle xx*. Barcelona: Editorial Afers, 2009.
- CASTELLS, M. (ed.). *La sociedad red: una visión global*. Madrid: Alianza editorial, 2006.
- , *Comunicación y poder*. Madrid: Alianza editorial, 2009.
- CASTILLO, A. *Los grupos de presión ante la sociedad de la comunicación*. Málaga: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Málaga, 2001.
- CENTER FOR ECONOMIC AND POLICY RESEARCH. *Cost Effectiveness of the Most Widely Cited Think Tanks in 2011*. Washington: CEPR, 2012.
- CHILDS, H. *Public opinion: Nature, Formation and Role*. Toronto/Nova York/Londres/Princeton: D. van Nostrand, 1965.
- CHOMSKY, N.; HERMAN, E. *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon, 1988.
- CLAUDÍN, F. (ed.). *¿Crisis de los partidos políticos?* Madrid: Dédalo, 1980.
- COCKETT, R. *Thinking the unthinkable: Think-tanks and the economic counter-revolution, 1931-1983*. London: Fontana Press, 1994.
- COLL, J.M. *Miquel Coll i Alentorn i la formació humana*. Barcelona: Fundació Inehca, 1995.
- COLOMER, J. (dir.) *La política en Europa. Introducción a las instituciones de quince países*. Barcelona: Ariel, 1995.
- , *El arte de la manipulación política*. Barcelona: Anagrama, 1990.
- COTARELO, R. (comp.). *Transición política y consolidación democrática. España (1975-1986)*. Madrid: CIS, 1992.
- CORTÉS, P. *Com es financen els partits polítics*. Vic: Eumo editorial, 2008.
- COVINGTON, S. *Moving a Public Policy Agenda, the Strategic Philanthropy of Conservative Foundations*. Washington: National Committee for Responsive Philanthropy, 1997.
- CRITCHLOW, D. *The Brookings Institution, 1916-52: Expertise and the Public Interest in a Democratic Society*. DeKalb, IL: Northern Illinois University Press, 1985.
- DAHL, R. *Democracy and its critics*. New Haven: Yale University Press, 1989.
- DAY, A.J. *Think Tanks: An International Directory*. Essex: Longmand Group, 1993.
- DE ANDREA SANCHEZ, F. *Los partidos políticos. Su marco teórico-jurídico y las finanzas de la política*. México D.F.: Universidad Nacional Autónoma de México, 2002.
- DEL REY MORATÓ, J. *Comunicación política, Internet y campañas electorales. De la teledemocracia a la ciberdemocracia*. Madrid: Tecnos, 2007.
- DENHAM, A. *Think-Tanks of the New Right*. Aldershot: Dartmouth, 1996.

- DENHAM, A.; GARNETT, M. *British think-tanks and the climate of opinion*. London: UCL Press, 1998.
- DÍAZ NOSTY, B. *El déficit mediático. Donde España no converge con Europa*. Barcelona: Bosch, 2005.
- DICKSON, P. *Think Tanks*. New York: Atheneum, 1971.
- DIJK, T.A. *News and Discourse*. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1988.
- DOMHOFF, G.W. *Who Really Rules? New Haven and Community Power Reexamined*. New Brunswick: NJ, Transaction Books, 1978.
- , *The Power Elite and the State: How Policy is Made in America*. New York: Aldine de Gruyter, 1990.
- , *Who Rules America? Power, Politics and Social Change*. New York: McGraw-Hill, 2006.
- DUVERGER, M. *Los partidos políticos*. México: FCE, 1957.
- DYE, T. *Who's running America? The Bush Restoration*. New Jersey: Prentice Hall, 2002.
- ECHIVARRIA, J. *Los Señores del aire: Telépolis y el Tercer Entorno*. Barcelona: ediciones Destino, 1999.
- EDWARDS, L. *The Power of IDEAS: The Heritage Foundation at 25 Years*. Ottawa: Jameson Books, 1997.
- FERNÁNDEZ, I.; SANTANA, F. *Estado y medios de comunicación en la España democrática*. Madrid: Alianza editorial, 2000.
- FISCHER, F. *Tecnocracy and the Politics of Expertise*. Newbury Park: Sage Publications, 1990.
- FOSDICK, R. *Chronicle of Generation*. New York: Harper & Bros, 1958.
- FRIEDMANN, J. *Planning in the public domain: from knowledge to action*. Princeton: Princeton University Press, 1987.
- FRIEDRICH NAUMANN STIFTUNG. *Für Die Freiheit*. Potsdam-Babelsberg: Friedrich Naumann Stiftung, 2012.
- GAITÁN, J.A.; PIÑUEL, J.L. *Técnicas de investigación en comunicación social. Elaboración y registro de datos*. Madrid: Editorial Síntesis, 1998.
- GALLEGO, F. *El mito de la transición. La crisis del franquismo y los orígenes de la democracia (1973-1977)*. Barcelona: Crítica, S.L., 2008.
- GALLEGO, F.; MORENTE VALERO, F. (coord.). *Rebeldes y reaccionarios. Intelectuales, fascismo y derecha radical en Europa*. Barcelona: El Viejo Topo, 2011.
- GARCÉ, A. UÑA, G. (coord.) *Think tanks y políticas públicas en Latinoamérica*. Buenos Aires: Prometeo Libros, 2006.
- GARCÍA PELAYO, M. *El Estado de partidos*. Madrid: Alianza, 1986.
- GARCIA PICAZO, P. *La idea de Europa: Historia, Política y Cultura*. Madrid: Tecnos, 2008.

- GAZIEL. *Història de La Vanguardia (1881-1936) i nou articles sobre periodisme*. Barcelona: Empúries, 1994.
- GELLNER, W. *Ideenagenturen für Politik und Öffentlichkeit. Think Tanks in den USA und in Deutschland*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1995.
- GEORGE, S. *El pensamiento secuestrado. Cómo la derecha laica y religiosa se ha apoderado de Estados Unidos*. Barcelona: Icaria Editorial, 2007.
- GIBSON, R.K.; NIXON, P.; WARD, J. (ed.). *Political parties and the Internet. Net gain?* Londres: Routledge, 2003.
- GIFREU, J.; PALLARÈS, F. (ed.). *La campanya més disputada. Mitjans, partits i ciutadans a les eleccions catalanes del 1999*. Barcelona: Pòrtic, 2001.
- GIRALT, N. *Cercle d'Economia 1958-1983. Una trajectòria de modernització i convivència*. Barcelona: L'Avenç, S.A., 1983.
- GOLDENBERG, E. *Making the papers, the Acces of Resource-Poor Groups to the Metropolitan Press*. Lexington: L.Books, 1975.
- GOMÀ, R.; SUBIRATS, J. (ed.) *Políticas Públicas en España*. Barcelona: Ariel, 1998.
- GÓMEZ, A.; CANALES SERRRANO, A. *Ciencia y fascismo*. Barcelona: Laertes, 2009.
- GORDILLO, S. *Les barbaritats de Fèlix Millet*. Barcelona: Ara llibres, 2009.
- GRECO. *Compliance Report on Spain. Incrimination (ETS 173 and 191, GPC 2). Transparency of Party Funding*. Strasbourg: Group of States against Corruption, 2011.
- GUALLAR, J. *Las hemerotecas de la prensa digital. Análisis de diarios españoles*. Tesis doctoral, UB, Departament de Biblioteconomia i Documentació, 2012.
- GUBRIUM, J.F.; HOLSTEIN, J.A. (ed.) *Handbook of interview research*. London: Sage, 2002.
- GUNTHER, R., DIAMANDOUROS, N., PUHLE, H. (ed.). *The politics of Democratic Consolidation: Southern Europe in Comparative Perspective*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995.
- GUNTHER, R.; MUGHAN, A. (ed.). *Democracy and the Media: A Comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- HABER, S. *Efficiency and Uplift: Scientific Management in the Progressive Era, 1890-1920*. Chicago: University of Chicago Press, 1964.
- HALLIN, D., MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*. Barcelona: Editorial Hacer, S.L., 2008.
- HAMMACK, D. (ed.) *The Russell Sage Foundation: Social Research and Social Action in America, 1907-1947*. Frederick: UPA Academic Editions, 1988.
- HAMPSHER-MONK, I. (ed.): *Defending Politics: Bernard Crick and Pluralism*. London: Bristish Academic Press, 1993.
- HART, B. (comp.). *The Third Generation: Young Conservative Leaders Look to the Future*. Washington, D.C.: Heritage Foundation, 1987.

- HERZ, J.H. *From Dictatorship to Democracy. Coping with the Legacies of Authoritarianism to Totalitarianism*. Westport, CT: Greenwood Press, 1982.
- HILL, C.; BESHOFF, P. *Two worlds of Internacional Relations. Academics, practitioners, and the trade in IDEAS*. London: Routledge, 1994.
- HUNEEUS, C. *La Unión de Centro Democrático y la Transición a la Democracia en España*. Madrid: CIS, 1985.
- IMBERT, G.; VIDAL BENEYTO, J. (coord.). *El País o la referencia dominante*. Barcelona: Mitre, 1986.
- JASANOFF, S. *The fifth branch, Science Advisers as Policymakers*. Massachusetts: Harvard University Press, 1994.
- JENSEN, K.B.; JANKOWSKI, N.W. (ed.). *Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*. Barcelona: Bosch Casa Editorial, S.A., 1993.
- JESSOP, B. *The future of the Capitalist State*. Cambridge: Polity, 2002.
- KANDIAH, M.; SELDON, A. (ed.). *IDEAS and Think Tanks in Contemporary Britain*. London: Frank Cass, 1996.
- KAPLAN, F. *The Wizards of Armageddon*. New York: Simon and Shuster, 1985.
- KATZ, R.; MAIR, P. (ed.) *How Parties Organize. Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies*. London: Sage, 1994.
- KENNAMER, J.D. (ed.). *Public opinion, the Press, and the Public Policy*. Westport: Praeger, 1992.
- KING, A. (ed.) *The New American Political System*. Washington, DC: The American Enterprise Institute, 1978.
- KINGDON, J. *Agendas, alternatives and public policies*. Boston: Brown, 1984.
- KLINGEHMANN, H.; HOFFERBERTT, R.; BUDGE, I. *Parties, policies and democracy*. Colorado: Westriew Press, 1994.
- KONIECKI, D. *Fundación Friedrich Ebert. 30 años en España*. Madrid: Fundación Friedrich Ebert, 2006.
- KONRAD ADENAUER STIFTUNG. *Mission: Democracy! The Konrad Adenauer Stiftung*. Berlin: KAS, 2009.
- KOOIMAN, J. (ed.) *Modern Governance: Government-Society Interactions*. London: Sage, 1993.
- KREHBIEL, K. *Information and legislative organization*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1992.
- KRIPPENDORFF, K. *Metodología de análisis de contenido. Teoría y Práctica*. Barcelona: Paidós Comunicación, 1990.
- LAPALOMBARA, J.; MYRON, W. (ed.). *Political Parties and Political Development*. Princeton: Princeton University Press, 1966.

- LASWELL, H. *Language of politics*. Massachusetts, MIT Press, 1965.
- LEHMANN, W. *Political Foundations in selected Member States of the European Union: Structures, Budgets and Activities*. Brussels: European Parliament, 2007.
- LEVENSON, E. (ed.) *Fabian Thinkers: 120 years of progressive thought*. London: Fabian Society, 2004.
- LINDBLOM, C. *Politics and Markets*. Nova York: Basic Books, 1977.
- LINZ, J.; STEPAN, A. *Problems of democratic consolidation. Southern Europe, South America, and post-Communist Europe*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1996.
- LIJPHART, A. *Las democracias contemporáneas*. Barcelona: Ariel, 1987.
- LIPPMANN, W. *La opinión pública*. Madrid: Langre S.L., 2003.
- LÓPEZ PINTOR, R. *La opinión pública española: Del Franquismo a la Democracia*. Madrid: CIS, 1982.
- LYND, R. *Knowledge for What? The Place of Social Science in American Culture*. Princeton: Princeton University Press, 1939.
- MADÍ, D. *Democràcia a sang freda. Les interioritats de la política catalana*. Barcelona: L'arquer, 2007.
- MADISON, J. *República y libertad: escritos políticos y constitucionales*. Madrid: Centro de estudios políticos y constitucionales, 2005.
- MAJONE, G. *Evidence, Argument and Persuasion in the Policy Process*. New Haven: Yale University Press, 1989.
- MAQUIAVEL. *El príncep*. Barcelona: Edicions 62, 1996.
- MALTESE, J.A. *Spin Control. The White House Office of Communications and the Management of Presidential News*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1994.
- MARAVALL, J.M. *La política de la transición*. Madrid: Editorial Taurus, 1981.
- MARCO, J.M. *La nueva revolución americana. Por qué la derecha crece en Estados Unidos y por qué los europeos no lo entienden*. Madrid: Ciudadela Libros, 2007.
- McBRIAR, A.M. *Fabian Socialism and English Politics, 1884–1918*. Cambridge: Cambridge University Press, 1962.
- McCOMBS, M. *Estableciendo la agenda. El impacto de los medios en la opinión pública y el conocimiento*. Barcelona: Paidós Comunicación, 2006.
- McGANN, J.; WEAVER, R.K. *Think Tanks & Civil Societies: Catalysts for IDEAS and action*. New Brunswick: Transaction, 2000.
- McGANN, J. *Think Tanks and Policy Advice in the United States. Academics, advisors and advocates*. New York: Routledge Research in American Politics, 2007.

- , *Think Tanks and Policy Advice in the US*. Philadelphia: Foreign Policy Research Institute, 2005.
- , 2008. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.
- , 2009. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2010.
- , 2010. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2011.
- , 2011. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2012.
- , 2012. *The global Go To Think Tanks. The Leading Public Policy Research Organizations in the World*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2013.
- , *European Think Tanks: Regional and Trans-Atlantic Trends*. Philadelphia: University of Pennsylvania, 2009.
- MEADOW, R. *Politics as Communication*. Nova Jersey: Ablex Publishing Corporation, 1980.
- MEDINA, I. *¿Cómo medir la influencia de los grupos de interés? (Propuestas desde el pluralismo, el elitismo y el nuevo institucionalismo)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2009, p. 33 (WP 279).
- MENDIZABAL, E.; SAMPLE, K. (ed.). *Dime a quién escuchas... Think tanks y partidos políticos en América Latina*. Lima: Idea Internacional, 2009.
- MICHELS, R. *Los partidos políticos. Un estudio sociológico de las tendencias oligárquicas de la democracia moderna*. Buenos Aires: Amorrortu Editores, 2008.
- MIRÓ, S. *Zeta, el imperio del zorro. Escándalos internos de un grupo escandaloso*. Madrid: Ediciones Vosa, 1997.
- MISSIROLI, A.; LOANNIDES, I. (ed.). *European Think Tanks and the EU*. Brussels: Bureau of European Policy Advisers, 2012.
- MOLAS, I.; BARTOMEUS, O. *Estructura de la competencia política a Catalunya*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1998. (WP 138).
- MONTORBIO, M. *La geopolítica del pensamiento. Think tanks y política exterior*. Barcelona: CIDOB edicions, 2013.
- MORODO, R. (comp.). *Los partidos políticos en España*. Barcelona: Labor, 1979.
- MUJAL-LEÓN, E. *European Socialism and the Conflict in Central America*. Washington: The Washington Papers, 1989.
- NACHIAPPAN, K.; MENDIZABAL, E.; DATTA, A. *Think tanks in East and Southeast Asia*. London: Overseas Development Institute, 2010.
- NEWMAN, B. I. (dir.). *Handbook of political Marketing*. London: Sage Publications, 1999.

- NIELSEN, W.A. *The Golden Donors: A New Anatomy of the Great Foundations*. New York: Dutton, 1989.
- NIETO, A. *El desgobierno de lo público*. Barcelona: Ariel, 2008.
- NOELLE-NEUMANN, E. *La espiral del silencio. Opinión pública: nuestra piel social*. Barcelona: Paidós Comunicación, 2003.
- NUTLEY, S.; WALTER, I.; DAVIES, H. *Using evidence: how research can inform public services*. Bristol: The Policy Press, 2007.
- ORTUÑO ANAYA, P. *Los socialistas europeos y la transición española*. Madrid: Marcial Pons, 2005.
- OTERO, L. E. *La destrucción de la ciencia en España*. Madrid: Editorial Complutense, 2006.
- PANEBIANCO, A. *Modelos de partido: Organización y Poder en los Partidos Políticos*. Madrid: Alianza, 1990.
- PESCHEK, J. *Policy Planning Organizations: Elite Agendas and America's Rightward Turn*. Philadelphia: Temple University Press, 1987.
- PETERS, G. *Institutional Theory in Political Science. The 'New Institutionalism'*. London: Pinter, 1999.
- PINTO- DUSCHINSKY, M. "Foreign Political Aid: The German Political Foundations and Their US Counterparts". *International Affairs* Vol. 67 (1991), núm. 1, p. 33-63.
- PIRIE, M. *Micropolitics: The Creation of Successful Policy*. Aldershot: Wildwood House, 1988.
- PONSA, F.; XIFRA, J. *Guia de think tanks a Catalunya*. Barcelona: Sehen, 2012.
- PUIG, V. (coord.). *El fraude del buenismo*. Madrid: FAES, 2005.
- PYE, L.; VERBA, S. *Political Culture and Political Development*. Princeton: Princeton University Press, 1969.
- RAMÍREZ, M. [et al.] *Las fuentes ideológicas de un régimen (España, 1939-1945)*. Zaragoza: Libros Pórtico, 1978.
- Reforma laboral y crisis: efectos sobre la economía española*. Madrid: Fundación IDEAS, 2012.
- REVENTÓS, J. [et al.] *Vint anys d'història del PSC*. Barcelona, Fundació Rafael Campalans, 1998
- REQUEJO, F. (dir.) [et al.]. *Els Think tanks a Catalunya*. Barcelona: Departament de Ciències Polítiques i Socials de la UPF, 1999.
- RICCI, D.M. *The Transformation of American Politics: The New Washington and the Rise of Think Tanks*. New Haven: Yale University Press, 1993.
- RICH, A. *Perceptions of think Tanks in American Politics: A Survey of Congressional Staff and Journalists*. Burson-Marsteller Worldwide Report, 1997.

- , *Think tanks, public policy, and the politics of expertise*. New York: Cambridge University Press, 2004.
- RICH, A.; WEAVER, K. *Think Tanks, the Media and the Policy Process*. Washington DC: American Political Science Association, 1997.
- RODRÍGUEZ IBÁÑEZ, J. *Después de una Dictadura: Cultura Autoritaria y Transición Política en España*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 1987.
- RODRÍGUEZ TERUEL, J. *Reclutamiento y carrera ministerial de los ministros en España (1976-2005)*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2009. (WP 273).
- ROMERO DE PABLOS, A.; SANTESMASES, M.J. (ed.). *Cien años de política científica en España*. Madrid: Fundación BBVA, 2008.
- ROSE, R. *The Postmodern President. The White House Meets the World*. Chatham: Chatham House, 1988.
- SÁDABA, T. *Framing: el encuadre de las noticias. El binomio terrorismo-medios*. Buenos Aires: La Crujía, 2007.
- SALMON, C. *Storytelling. La máquina de fabricar historias y formatear las mentes*. Barcelona: Ediciones Península, 2008.
- SALOMA, J. *Ominous Politics: The New Conservative Labyrinth*. New York: Hill and Wang, 1984.
- SANDERS, K. *Communicating politics in the twenty-first century*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.
- SÁNCHEZ RON, J.M. (ed.) [et al.]. *El laboratorio de España. La Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas (1907-1939)*. Madrid: Sociedad Estatal de Commemoraciones/Amigos de la Residencia de Estudiantes, 2007.
- SANZ MENÉNDEZ, L. *Estado, ciencia y tecnología en España: 1939-1997*. Madrid: Alianza Universidad, 1997.
- SARRIÓ, J. *Història de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya (1912-1939)*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1983.
- SAUSSEZ, T. *Le Style réinvente la politique*. París: Editions de la Renaissance, 2004.
- SENNET, R. *La cultura del nuevo capitalismo*. Barcelona, editorial Anagrama, 2006.
- SEIDLE, L. (ed.). *Comparative issues in party and election finance*. Toronto: Dundurn Press, 1991.
- SERRANO, P. *Traficantes de información. La historia oculta de los grupos de comunicación españoles*. Madrid: Ediciones Akal, S.A., 2010.
- SHÖN, D.A. *The Reflective Practitioner*. New York: Basic Books, 1983.
- SIEBERT, F., PETERSON, T., SCHRAMM, W. *Four Theories of the Press*. Urbana: University of Illinois Press, 1956.

SINDICATURA DE COMPTES DE CATALUNYA. *Informe 12/2007. Subvencions rebudes per les fundacions vinculades a les formacions polítiques catalanes amb representació parlamentària. Exercici 2004.*

SMITH, B. *The Rand Corporation: Case Study of a Nonprofit Advisory Corporation.* Cambridge: Harvard University Press, 1966.

SMITH, J. *Intermediarios de IDEAS. Los “grupos de expertos” (Think Tanks) y el surgimiento de la nueva elite política.* Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano, 1994.

SMITH, B. *The Rand Corporation: Case Study of a Nonprofit Advisory Corporation.* Cambridge: Harvard University Press, 1966.

SOLÉ, C. (comp.) *Corporativismo y Diferenciación regional.* Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, 1987.

SOLÉ SABATÉ, J.M. *La repressió franquista a Catalunya 1938-1953.* Barcelona: Edicions 62, 1985.

STEFANIC, J.; DELGADO, R. *No mercy: How conservative think tanks and foundations changed the American social agenda.* Philadelphia: Temple University Press, 1996.

STONE, D. *Capturing the Political Imagination: Think Tanks and the Policy Process.* London: Frank Cass, 1996.

STONE, D.; DENHAM, A.; GARNETT, M. (ed.) *Think Tanks across nations.* Manchester: Manchester University Press, 1998.

STONE, D.; DENHAM, A. (ed.) *Think tanks tradition. Policy research and the politics of IDEAS.* Manchester: Manchester University Press, 2004.

STRUYK, R. “Management of Transnational Think Tank Networks”. *International Journal of Politics, Culture, and Society* Vol. 15 (2002), núm. 4, p. 625-638.

TAYLOR, F. *The Principles of Scientific Management.* New York: Harper & Row, 1947.

TANNENBAUM, E.R. *La experiencia fascista.* Madrid: Alianza, 1975.

TELGARSKY, M. (ed.) *Think Tanks in a Democratic Society: An Alternative Voice.* Washington DC: Urban Inst., 1996.

TELLO BENEITEZ, M. *Guía de Think tanks en España.* Madrid: Fundación Ciudadanía y Valores, 2008.

TERRICABRAS, J.M.; XIFRA, J. (ed.) *Retòrica, màrqueting d'idees i legitimació política.* Girona: Documenta Universitaria, 2010.

TEZANOS, J.F.; COTARELO, R.; DE BLAS, A. (ed.) *La Transición Democrática Española.* Madrid: Sistema, 1986.

TIJERAS, R. *Lobbies. Como funcionan los grupos de presión españoles.* Madrid: Temas de hoy, 2000.

TORREGROSSA, J.R.; CRESPO, E. *Estudios básicos de la psicología social.* Barcelona, Hora: 1988.

TRALLERO, M. *Música celestial. Del mal anomenat Cas Millet o Cas Palau*. Barcelona: Rosa dels Vents, 2012.

TRUMAN, D. *The Governmental Process; political interests and public opinion*. New York: Knopf, 1951.

TUSELL, X. *La oposición democrática al franquismo*. Barcelona: Planeta, 1977.

Un nuevo modelo energético para España. Madrid: Fundación Ideas , 2009.

UNDP. *Regional Bureau for Europe and the Commonwealth of Independent States*. Bratislava: United Nations Development Programme, 2003.

VALLÈS, J.M. *Constitució i cultura democràtica*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 1999. (WP 157).

VIDAL BENEYTO, J. *Del franquismo a una democracia de clase*. Madrid: Akal, 1977.

WAGNER, P. [et al.]. *Social Sciences and Modern States*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.

WEAVER, R. *Las IDEAS tienen consecuencias*. Madrid: Ciudadela libros, 2008.

WEIDENBAUM, M. *The Competition of IDEAS. The World of the Washington Think Tanks*. New Brunswick: Transaction Publishers, 2009.

WEISS, C.H. *Organizations for Policy Analysis: Helping Government Think*. Newbury Park, CA: Sage Publications, 1992.

XIFRA, J. *Lobbying. Cómo influir eficazmente en las decisiones de las Instituciones Públicas*. Barcelona: Ediciones Gestión 2000, 1998.

—, *Els think tanks*. Barcelona: Editorial UOC, 2008.

XIFRA, J.; PONSÀ, F. *El marketing de las IDEAS. Los 'think tanks' en España y en el mundo*. Barcelona: Niberta, 2009.

ZHU, X. *The Rise of Think Tanks in China*. New York: Routledge, 2012.

Articles

ABELSON, D.; CARBERRY, C. "Policy Experts in Presidential Campaigns: A Model of Think Tank Recruitment". *Presidential Studies Quarterly* Vol. 27 (1997), núm. 4, p. 679-697.

AIRA, T. "El protagonisme dels *spin doctors*. La política com a procés comunicacional". *Anàlisi* (2010), núm. 40, p. 15-27.

ALMANSA, A. "Estudio sobre el uso de las nuevas tecnologías en comunicación institucional". *Icono 14. Revista de Comunicación y nuevas tecnologías* (2008), núm. 11, p. 1-14.

ÀLVARO, F.M. "Els fills fronterers de Montaigne". *Trípodos* (2005), núm. 17, p. 75-80.

- ARRAZOLA, H. “La Fundación Francisco Largo Caballero”. *Estudios de la historia social* (1984), núm. 31, p. 363-377.
- BAIER, G. BAKVIS, H. “Think tanks and political parties: competitors or collaborators?” *ISUMA, Canadian Journal of Policy Research*, vol. 2 (2001), núm. 1.
- BERRIO, J. “La ciència i els científics en l’espai públic”. *Trípodos* Vol. 1 (2005), núm. 17, p. 117-130.
- BORRULL, A. “El centre de documentació i la biblioteca de la Fundació CIDOB”. *Revista de biblioteconomia i documentació* (1993), núm. 12, p. 163-167.
- BOSCH, J. “La Fundació Nous Horitzons: eina de reflexió de l’esquerra verda nacional”. *Nous Horitzons* Vol. 49 (2010), núm. 198, p. 49-54.
- BOTELLA, J. “Les fundacions i els partits polítics”. *Nous Horitzons* Vol. 49 (2010), núm. 198, p. 44-48.
- BRAML, J. “U.S. and German Think Tanks in Comparative Perspective”. *Policy Studies* Vol.3 (2006), núm. 2, p. 222-267.
- BUSQUETS, J.; RISQUETE, J. “Del filòsof com a intel·lectual a l’intel·lectual mediàtic”. *Trípodos*. Vol. 1, núm. 17. Barcelona 2005. p. 9-58.
- CANEL, M.J.; SÁNCHEZ-ARANDA, J.J. “La influencia de las actitudes profesionales del periodista español en las noticias” *Anàlisi* (1999), núm. 23, p. 151-170.
- CANEL, M.J.; SANDERS, K. “El poder de los medios en los escándalos políticos: la fuerza simbólica de la noticia icono”. *Anàlisi* (2005), núm. 32, p. 163-178.
- CASTILLO, A. “La comunicación de los lobbies en Internet. El ciberactivismo de los Think tanks”. *Icono 14. Revista de Comunicación y nuevas tecnologías* (2009), núm. 15, p. 193-206.
- CAPARRÓS, R. “Robert Michels y las teorías elitistas-competitivas de la democracia”. *Entelequia* (2008), núm. 6, p. 207-242.
- CAPDEVILA, A. “La comunicació persuasiva en la democràcia mediàtica”. *Eines* (2008), núm. 5, p. 77-89.
- CASALS CARRO, M.J. “La opinión en la prensa: retrato de España en el primer año del siglo XXI”. *Estudios sobre el mensaje periodístico* (2004), núm. 10, p. 9-66.
- CODINA, L. “Evaluación de recursos digitales en línea: conceptos, indicadores y métodos”. *Revista española de documentación científica* Vol. 23 (2000) núm. 1, p. 9-44.
- CORTINA GARCÍA, F. “Las actuaciones del INE en el campo de la Sociedad de la Información”. *Economía Industrial* (2002), núm. 343, p. 33-44.
- DÍAZ LÓPEZ, C.E. “El problema de la estructuración político-territorial de España: una aproximación histórico-politológica”. *Revista de Política Comparada* (1980-81), núm. 3, p. 137-161.
- DROR, Y. “Required Breakthroughs in Think Tanks”. *Policy Sciences* (1984), núm. 16, p. 199-225.

- DUFFEK, K. “L’Institut Dr. Karl Renner, agent modernitzador del pensament socialdemòcrata”. *FRC* (2004), núm. 9, p. 244-248.
- FERNÁNDEZ, M.J. “El Panel de Previsiones de la economía española y Previsiones Funcas”. *Índice: revista de estadística y sociedad* (2009), núm. 32, p. 12-13.
- FINCHENSTEIN, G. “Autorepresentació d’un think tank”. *FRC* (2004), núm. 8, p. 172-177.
- FISCHER, F. “American Think Tanks: Policy Elites and the Politicization of Expertise”. *Governance* Vol. 4 (1991), num. 3, p. 332-353.
- FISHER, J.; DENVER, D.; HANDS, G. “The Relative Electoral Impact of Central Party Coordination and Size of Party Membership at Constituency Level”. *Electoral Studies* (2005), núm. 26, p. 664-676.
- GAFFNEY, J. “Political think tanks in the UK and ministerial “Cabinets” in France”. *West European Politics* Vol. 14 (1991), núm. 1, p. 1-17.
- GARCÍA PAZ, B. “Fundación Pablo Iglesias. Documentación sobre la represión franquista”. *Hispania Nova: Revista de historia contemporánea* (2006), núm. 6.
- GEWESSLER, L. “La fundació verda europea”. *Nous Horitzons* Vol. 49 (2010), núm. 198, p. 56-59.
- GIFREU, J. “Mèdia i eleccions a Catalunya: un escenari escindit?” *VIA* (2008), núm. 12, p. 115-125.
- GIRO, X. “Periódicos y construcción nacional”. *Zer-Revista de Estudios de Comunicación* Vol. 7 (2002), núm. 12, p. 79-97.
- GONZÁLEZ CAMPAÑÁ, N. “Los think tanks, a examen”. *Papeles FAES* (2009), núm. 91.
- GUALLAR, J.; ABADAL FALGUERAS, E. Evaluación de hemerotecas de prensa digital. Indicadores y ejemplos de buenas prácticas. *El profesional de la información* Vol. 18 (2009), núm. 3, p. 255-269.
- GUALLAR, J.; GRAU MORACHO, J. “My News, la hemeroteca digital de la prensa española”. *El profesional de la información* Vol. 13 (2004), núm. 6, p. 466-476.
- HAAS, P. “Do regimes matter? Epistemic communities and the Mediterranean pollution control”. *International Organization* Vol. 3. (1989), núm. 43.
- , “Introduction: Epistemic Communities and International Policy Organisation”. *International Organization* (1992), núm. 46, p. 187-224.
- HAAS, R. “Think Tanks and the U.S. Foreign Policy: A Policy Maker’s perspective”. *U.S. Foreign Agenda* Vol. 7 (2002), núm. 3, p. 5-8.
- HART, P.; VROMEN, A. “A New Era for Think Tanks in Public Policy? International Trends, Australian Realities”. *The Australian Journal of Public Administration* Vol. 67 (2008), núm. 2, p. 135-148.
- HARVEY, A. “Els propers 120 anys per a la Fabian Society”. *FRC* (2005), núm. 10, **P.xx**
- HEYWOOD, P. “Power Diffusion or Concentration? In Search of the Spanish Policy Process”. *West European Politics* (1998), núm. 21, p. 103-123.

- JAMES, S. "The Idea Brokers: The Impact of think Tanks on British Government". *Public Administration* Vol. 71 (1993), p. 491-506.
- JONES, D. E. "Pujol y la construcción de un espacio catalán de comunicación. Interacciones entre instituciones políticas y empresas mediáticas (1980-2003)". *Ámbitos* (2007), núm. 16, p. 499-524.
- , "Democràcia, comunicació i negoci: el creixement desmesurat de la concentració econòmica" *Trípodos* (2001), núm. 10, p. 85-103.
- JOSA LLORCA J. "Medio siglo del CSIC en Cataluña". *Arbor* Vol.149 (1994), núm. 588, p. 49-62.
- LAFUENTE, M.; VECINO, M.R. "Políticas mediáticas y estrategias comunicativas. Estructura del sistema de medios en España". *Sphera publica* (2005), núm. 5, p. 9-18.
- LANDERS, R. "Think-Tanks: The New Partisans?". *Congressional Quarterly* Vol. 1 (1986), núm. 23, p. 455-472.
- LINDQUIST, E. "Think Tanks or Clubs? Assessing the Influence and Roles of Canadian Policy Institutes". *Canadian Public Administration* Vol. 36 (1993), núm. 4, p. 547-579.
- LINZ, J. "Transiciones a la Democracia". *REIS* (1990), núm. 50, p. 7-33.
- MALET, A. "El papel político de la delegación del CSIC en Cataluña (1941-1956)". *Arbor* Vol. 160 (1998), p. 413-439.
- MARCET, J. "CDC: de la "casa gran" al sobiranisme". *FRC* (2008), núm.17, p. 33-37.
- MCCOMBS, M.; SHAW, D. "The agenda-setting function of mass media". *Public Opinion Quarterly* (1972), núm. 36, p. 176-187.
- McGANN, J. "Chinese Think Tanks, Policy Advice and Global Governance". *Research Center for Chinese Politics & Business* (2012), Working Paper, núm. 21.
- MELLA POLANCO, J.M. "Contribución, filantropía y think tanks en Estados Unidos: influencias sobre la agenda pública y la toma de decisiones en política exterior. *Enfoques* (2003), núm. 1, p. 77-114.
- MOLINA, D.; IGLESIAS, M. "Poder e IDEAS: el papel de los think tanks en el diseño y ejecución de la política exterior estadounidense". *Revista Electrónica de Estudios Internacionales* (2005).
- MORENTE, F. "La universidad en los regímenes fascistas: la depuración del profesorado en Alemania, España e Italia". *Historia Social* (2006), núm. 54.
- MORILLAS, P. "Walking a Thin Line: The Role of Think Tanks in Aran Transitions And Foreign Support". *Euromesco* (2013) Brief núm. 51 .
- MUÑOZ SÁNCHEZ, A. "La Fundación Ebert y el socialismo español de la dictadura a la democracia". *Cuadernos de Historia Contemporánea* Vol. 29 (2007), p. 257-278.
- PADRÓ-SOLANET, A.; CARDENAL, A.S. "Partidos y política en Internet: Un análisis de los websites de los partidos políticos". *IDP Revista d'Internet, Dret i Política* (2008), núm.6.

- PÉREZ-DÍAZ, V.; LOPEZ NOVO, P.J. “El reto de las élites filantrópicas en España”. *Revista Española del Tercer Sector* (2008), núm. 10, p. 51-68.
- PÉREZ FRANCESCH, J.L. “La financiación de los partidos políticos en España. Consideraciones a partir de los informes del Tribunal de Cuentas y de la nueva Ley Orgánica 8/2007, de 4 de julio”. *Papers* (2009), núm. 92, p. 249-271.
- POLSBY, N. “Tanks but no Tanks”. *Public Opinion* (1983), núm. 14, p. 58.
- PONSA, F. “Els *think tanks*. Una aproximació històrica i terminològica”. *Eines* (2009), núm. 9, p. 29-40.
- , “Els *think tanks* i l’assalt a l’agenda pública”. *Capçalera* (2010), núm. 147, p. 86-91.
- , “Els *think tanks*: els demiürgs dels discursos polítics”. *Diàlegs* (2010), núm. 48, p. 23-38.
- , “Repensar el municipalisme. Els *think tanks* del món local”. *ACM* (2010), núm. 309, p. 14-15.
- , “Els *think tanks*. Fàbriques d’idees per canviar el món”. *VIA* (2011), núm. 15, p. 52-65.
- , “Laboratoris d’idees i aparells”. *Avui* [Barcelona] (18 novembre 2010), núm. 11.928, p. 5.
- , “És l’hora dels *think tanks*”. *Espai de llibertat* (2012), núm. 64, p. 3-4.
- PORTA, J. “La Fundació Jaume Bofill. Crònica breu de vint anys”. *Revista de Catalunya* (1990), núm. 40, nova etapa, p. 61-68.
- POWELL, C.T. “La dimensión exterior de la transición española”. *Revista CIDOB d’Afers Internacionals*, núm. 26, p. 37-64.
- PRESTON, P. “Los orígenes de la Transición: Dictadura, Terrorismo y Cambio Social”. *Sistema* (1985), núm. 68-69, p. 131-140.
- RENES AYALA, V. “La experiencia de Cáritas y de la Fundación FOESSA en el análisis de la pobreza en España”. *Panorama social* (2010), núm. 12, p. 41-55.
- REQUEJO, F. [et al.]. “Els *think tanks* a Catalunya”. *Idees* (2000), núm. 7, p. 42-61.
- RICH, A. “The Politics of Expertise in Congress and the News Media”. *Social Science Quarterly* Vol. 82 (2001), núm. 3, p. 583-601.
- RICH, A.; WEAVER, K. “Think Tanks and the U.S. Media”. *The Harvard International Journal of Press/Politics* Vol. 5 (2000), núm. 4, p. 81-103.
- RIQUER, B. (coord.) “La burgesia catalana durant el franquisme”. *L’Avenç* (1979), núm. 12, p. 18-48.
- RHODES, R.A.W. “The new governance: governing without government”. *Political Studies* (1996), núm. 44, p. 652-667.
- RODRÍGUEZ, J. “Europa sense polítics professionals? Els partits polítics i el seu finançament”. *Pensem Europa* Vol. 1 (2009), núm. 1, p. 26-37.

SANTILLÁN BUELNA, J.R. “Think Tanks y sus estrategias comunicativas”. *Redmarka* Vol. 1 (2012), núm. 8, p. 201-222.

SANZ, S.; SILLUÉ, C. “La Fundació Jaume Bofill: evolució història i aproximació als estudis territorials a Catalunya”. *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* (Vol. XII), núm. 45.

SASTRE GARCÍA, C. “La Transición política en España: una sociedad desmovilizada”. *REIS* (1997), núm. 80, p. 33-68.

SCOTT, J. “Transnationalizing democracy promotion: The role of Western political foundations and Think Tanks”. *Democratization* Vol. 6 (1999), núm. 3, p. 146-170.

SESMA LANDRIN, N. “Propaganda en la alta manera e influencia fascista. El Instituto de Estudios Políticos (1939-1943)”. *Ayer* (2004), núm. 53, p. 155-178.

STONE, D. “Recycling bins, garbage cans or think tanks? Three myths regarding policy analysis institute. *Public Administration* Vol. 85 (2007), núm. 2, p. 259-278.

—, “Think Tanks Transnationalisation and Non-profit Analysis, Advice and Advocacy”. *Global Society* Vol. 14 (2000), núm. 2, p. 153-172.

VALLÈS, J.M. “Ciudadania i partits polítics: Una relació problemàtica”. *Via* (2011), núm. 12, p. 124-135.

VALLVERDÚ, M. “Els primers anys d’Òmnium Cultural”. *L’Avenç* (2012), núm. 375, p. 44-51.

VOGT, A. “Gasolineres de carburant intel·lectual”: les fundacions polítiques alemanyes com a mitjanceres en un món sense fronteres. El cas de la Fundació Friedrich Ebert”. *FRC* (2002), núm. 5, p. 204-210.

WALKER, J.L. “A critique of the Elitist Theory of Democracy”. *American Political Science Review* (1996), núm. 60, p. 285-295.

WEAVER, R.K. “The Changing World of Think tanks”. *Political Science and Politics* Vol. 22 (1989), núm. 3, p. 563-578.

WIARDA, H. J. “The New Powerhouses: Think Tanks and Foreign Policy”. *American Foreign Policy Interests* Vol. 30 (2008), núm. 98, p. 96-117.

XIFRA, J. “Los *think tanks* y *advocacy tanks* como actores de la comunicación política”. *Anàlisi* (2005), núm. 32, p. 73-91.

“Think-tanks en España: nuevos actores en el mercado de las IDEAS políticas”. *Perspectivas del mundo de la comunicación* (2006), núm. 32, p. 2-3.

Notícies

AGULLÓ, E. “La Casa Gran de CDC fitxa un crític d’UDC i estén la xarxa al PSC i ERC”. *El Punt* [Girona] (24 setembre 2008), p. 16.

- ALBALAT, J.G.; SABRIÀ. S. “Els convenis de la Fundació Trias Fargas són breus i poc concrets”. *El Periódico* [Barcelona] (22 octubre 2009), p. 5.
- ALBALAT, J.G. “Imputada una fundació d’Unió per presumpte finançament il·legal”. *El Periódico* [Barcelona] (28 setembre 2010), p. 18.
- , “La policia confirma que Ferrovial va pagar a CDC a través de Millet” *El Periódico* [Barcelona] (2 juny 2012), p. 20.
- “Àngel Colom va rebre 72.000 euros del Palau per pagar deutes del PI” *Avui* [Edició digital] (1 octubre 2009) <<http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/2-societat/5-societat/261728--angel-colom-va-rebre-72000-euros-del-palau-per-pagar-deutes-del-pi-.html>> [Consulta: 1 maig 2010]
- ANSOLA, E. “El reglament de primàries del PSC, a la tardor”. *El Punt Avui* [Barcelona], (8 maig 2012), p. 6.
- ARENAS, S. “El receptari de la Casa Gran del Catalanisme”. *Avui* [Barcelona] (12 març 2010), p. 6.
- , “Mas demana que més partits rebin la feina de la Casa Gran”. *Avui* [Barcelona] (14 març 2010), p. 8.
- BARBETA, J. “Los expertos señalan el camino liberal como única salida a la crisis”. *La Vanguardia* [Barcelona] (24 abril 2011) núm. 46.530, p. 16.
- BASSETS, M. “La Casa Blanca bis”. *La Vanguardia* [Barcelona] (11 noviembre 2009), núm.46.007, p.9.
- , “La industria de las IDEAS”. *La Vanguardia* [Barcelona] (6 setiembre 2010), núm. 46.303, p. 26-27.
- BATLLE, E. [Entrevista a Jordi Xifra] “El ‘think tank’ és un líder d’opinió”. *El Punt* (16 juliol 2009), p. 16.
- BOU, L. “La fundació de Convergència es convertirà en el ‘think tank’ de la casa gran del catalanisme”. *Avui* [Barcelona] (6 novembre 2007), p. 10.
- , “La Casa Gran del Catalanisme incorpora 170 intel·lectuals”. *Avui* [Barcelona] (23 de setembre 2008), p. 9.
- , “Mas obre el catalanisme de la Casa Gran als immigrants”. *Avui* (4 desembre 2008), p. 8.
- , “Converpakistanesos”. *Avui* [Barcelona] (8 febrer 2009), p. 12.
- BRACERO, F. “La fiscalía abre diligencias a ERC por presunta coacción y mobbing”. *La Vanguardia* [Barcelona] (30 marzo 2006), núm. 44.695, p. 16.
- BRUNET, J.M. “Almunia impulsa un banco de IDEAS para renovar la izquierda”. *La Vanguardia* [Barcelona] (7 marzo 2002), núm. 42.225, p. 18.
- “CiU força una comissió d’investigació pel foc d’Horta al Parlament”. *Avui* [Barcelona] (28 gener 2010), p. 22.
- “Col·labora frente a Faes”. *La Vanguardia* [Barcelona] (6 mayo 2012), núm. 46.905, p. 2.

- COLOM, À. “El congrés de la Casa Gran”. *Avui* [Barcelona] (26 juny 2008), p. 9.
- COLOMER, M. “Els avantatges de ser un país petit”. *Ara* [Edició digital] (12 de maig del 2012) <http://www.ara.cat/politica/Avantatges-pais-petit_0_698330366.html> [Consulta: 1 juny 2012]
- COMPANY, E. “Lo que define una política de izquierdas es el valor en que se basa”. [Entrevista a Enric Gomà] *El País* [Madrid] (20 abril 2002), núm. 9.094, p.6 (Edición Cataluña).
- CUÉ, C. “Horas difíciles para la Monarquía”. *El País* [Edició digital] (22 abril 2012) <http://politica.elpais.com/politica/2012/04/21/actualidad/1335024118_962877.html> [Consulta: 1 juny 2012]
- DE LA HOZ, C. “Aznar entregará al Rey el primer «Premio FAES de la Libertad»”. *ABC* [Madrid] (18 noviembre 2009), p.52.
- , “Caldera mira a FAES y propone a la fundación de Aznar debates conjuntos”. *ABC* [Madrid] (28 enero 2010), p. 24.
- DEL RIEGO, C. “El PP asume la propuesta de la FAES sobre el recorte del Estado autonómico”. *La Vanguardia* [Barcelona] (27 febrero 2011), núm. 46.475, p. 24.
- , “Aznar carga contra las autonomías y pide un PP con mayoría absoluta”. *La Vanguardia* [Barcelona] (15 gener 2011), núm. 46.432, p. 14.
- DÍEZ, A. “La Fundación de Caldera se estrena con recetas para la crisis”. *El País* [Madrid] (12 diciembre 2008), p.18.
- DIARI DE GIRONA. *Cultura subvenciona amb 990.000 euros un diari que encara no té data de sortida* [En línia] Girona: Diari de Girona, 2010. <<http://www.diaridegirona.cat/catalunya/2010/08/22/cultura-subvenciona-990000-euros-diari-que-encara-no-data-sortida/427217.html>> [Data consulta: 10 gener 2013]
- DÍAZ, P. “La fundación que preside Aznar difunde un vídeo crítico con la actividad del PSOE del 11-M al 14-M”. *El Mundo* [Edición digital] (30 marzo 2005). <<http://www.elmundo.es/elmundo/2005/03/30/espana/1112188834.html>> [Consulta: 11 abril 2012].
- “El PSOE achaca a un ‘problema de liquidez’ un retraso en nóminas de Ideas”. *El Mundo* [Madrid] (13 marzo 2012), p.14.
- “ERC defiende que empleados de confianza de la Generalitat paguen cuotas al partido”. *La Vanguardia* [Barcelona] (26 marzo 2006), núm. 44.691, p. 23.
- ESPADA, F. “Bonisme, un mite inventat per la dreta”. *El Punt Barcelona* [Barcelona] (17 maig 2011), p. 3.
- ETXEARTE, O.A.; MORELL, C. “El cas Millet entra en campanya”. *El Punt Avui* [Barcelona] (4 novembre 2010), p. 4.
- “Faes denuncia que el socialismo “avale” una reforma que se basa en “la aceptación de la nación catalana”. *Europa Press* (23 julio 2009).
- FERNÁNDEZ, M. “La Campalans vol”. *Avui* [Barcelona] (9 octubre 2009), p. 8.

GENERALITAT DE CATALUNYA. *El Govern acorda la creació del Consell Assessor per a la Reactivació Econòmica i el Creixement* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2011. <http://premsa.gencat.cat/pres_fsyp/AppJava/acordgovernidioma/detall.do?id=1281&idiom..> [Consulta: 13 abril 2011]

GISBERT, J. “La contribución a la causa”. *La Vanguardia* [Barcelona] (1 abril 2006), núm. 44.697, p. 22.

GÓMEZ, L. “El Consejo de Europa suspende a España por la oscura financiación de los partidos”. *El País* [Madrid] (25 abril 2011), núm. 12359, p. 16.

GUTIÉRREZ, A. “FAES, de fábrica de IDEAS conservadoras a gabinete de provocaciones”. *Público* [Madrid] (6 enero 2009), núm. 454, p. 10.

HERNÁNDEZ, E. “En qué piensan los think tank”. *La Vanguardia* [Barcelona] (12 noviembre 2006), núm. 44.921, p. 8-9. (Suplemento).

JIMÉNEZ VILLAREJO, C. “Wert subvenciona a CiU y Esquerra”. *El País* [Madrid] (2 enero 2013), p.4. (Edición Cataluñá).

“L’Avui’ i ‘El Punt’ unificaran capçaleres el 31 de juliol”. *Ara* [Edició digital] (7 de juliol del 2011) <http://www.ara.cat/media/Avui-El_Punt-capcaleres-31_de_juliol_0_512949347.html> [Consulta: 11 abril 2012]

“La FAES afirma que prescindieron de Fèlix Millet por su nula implicación”. *El País* [Edición digital] (20 d’octubre del 2009). <http://elpais.com/elpais/2009/10/20/actualidad/1256026627_850215.html> [Consulta: 11 abril 2012]

“La fundació del PP s’inicia amb el pacte fiscal”. *El Punt Avui* [Barcelona] (1 maig 2012), p.6.

“La Fundació Irla premia Terribas per haver consolidat el lideratge de TV3”. *El Punt Avui* [Barcelona] (14 març 2012), p. 6.

“La Fundación Ebert envió 400 millones de pesetas al PSOE y al PS portugués”. *El País* [Madrid] (28 de maig del 1990), p.21.

“Margaret Thatcher, Premio FAES de la Libertad”. *ABC* [Madrid] (17 junio del 2011), p.10.

MARIRRODRIGA, J. “Que el político no decida por mi a ciegas”. *El País* [Madrid] (25 agosto 2011), núm. 12.481, p.28-29.

MARTÍ, P. “El president del Parlament europeu adverteix que per primera vegada la UE pot fracassar”. *Ara* [Edició digital] (2 maig 2012) <http://www.ara.cat/politica/SHULZ-PARLAMENT EUROPEU-CRISI-EURO_0_692930881.html> [Consulta: 1 juny 2012]

MARTIN FERRAND, M. “Tras la masacre”. *ABC* [Edición digital] (1 abril 2005). <http://www.abc.es/hemeroteca/historico-01-04-2005/abc/Opinion/tras-la-masacre_201535010128.html> [Consulta: 11 abril 2012].

“Mas propone que la fundación de CDC deje de llamarse Trias Fargas para no ensuciar la figura del político”. *El Periódico* [Edición digital] (2 noviembre 2009). <<http://www.elperiodico.com/es/noticias/politica/20091102/mas-propone-que-fundacion-cdc-deje-llamarse-trias-fargas-para-ensuciar-figura-del-politico/print-97653.shtml>> [consulta: 11 abril 2012]

MERINO, J.C. “El ‘dream team’ mundial de Zapatero”. *La Vanguardia* [Barcelona] (14 noviembre 2007), p.18.

“Miquel Calçada: El Parlament ha de declarar unilateralment la independència”. *Ara* [Barcelona] (24 maig 2012), p.15.

NOGUER, M. “Las fundaciones se convierten en la pesadilla de CiU”. *El País* [Madrid] (15 marzo 2010), núm. 11.957, p. 18.

—, “Dirigentes de CiU piden a Mas que rompa su dependencia del PP”. *El País* [Edició digital] (22 enero 2012) <http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/01/22/catalunya/1327247180_724896.html> [Consulta: 1 març 2012]

PALUZIÉ, E. “Small is beautiful”. *El Punt Avui* [Barcelona] (12 maig 2012), p. 21.

PANYELLA, J. “Ni Millet, ni Urdangarin, ni la crisi desactiven les fundacions”. *El Punt Avui* [Barcelona] (8 juny 2012), p. 23.

PARLAMENT DE CATALUNYA. *Constituïda la comissió d’investigació sobre el ‘cas Palau’*. [En línia] <http://www.parlament.cat/web/actualitat/noticies?p_id=50702272> [Consulta: 14 setembre 2012]

PAZ, R. “González dirigirá una fundación y no aclara si será otra vez candidato”. *La Vanguardia* [Barcelona] (23 junio 1997), núm. 41.521, p. 13.

PELLICER, L.; BLANCHAR, C. “El caso Palau le estalla a Convergència”. *El País* [Madrid] (3 noviembre 2010), núm. 12.189, p.1 (Edición Cataluña).

PI, J. “Disciplina de partido: ¿pobreza democrática o mal necesario?”. *La Vanguardia digital* [En línia] <<http://www.lavanguardia.com/politica/20120809/54335779053/index.html>> [Consulta: 9 agost 2012]

PUJOL, I. “Alemany s’inspira en ‘think tanks’ europeus per ajudar Mas”. *Ara* [Barcelona] (16 gener 2011), p. 30.

RIBA, T.; BOU, L. “La idea de Casa Gran pot arribar a tenir traducció electoral [entrevista a Artur Mas]”. *Avui* [Barcelona] (23 abril 2008), p. 6.

RICO, J. “‘Fundraiser’ Portabella”. *El Periódico* [Barcelona] (24 abril 2011), p. 23

RODRÍGUEZ, J. “La FAES, Fort Apache de Aznar”. *El País* [Madrid] (22 mayo 2005), núm. 10.213, p. 14.

ROGER, M. “El Congreso pone coto a la vía que usó el Palau para financiar a CDC”. *El País* [Edició digital] (29 junio 2012) <http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/06/28/catalunya/1340920055_668881.html> [Consulta: 1 juliol 2012]

RUSIÑOL, P. “Piqué lanza su fundación para romper “tabúes” en Cataluña”. *El País* [Madrid] (5 junio 2003), núm. 9.502, p.5.

SÁEZ, F. “El pla F”. *Ara* [Barcelona] (24 octubre 2012), p. 23.

SERRANO, A.; ETXEARTE, O.A. “Ombres en els comptes dels partits”. *El Punt Avui* [Barcelona] (11 febrer 2012), p. 4.

SINGER, P. “Factories to Call Our Own” [En línia]. *The Washingtonian*. 13 d’agost de 2010. <<http://www.washingtonian.com/articles/people/16506.html>> [Consulta: 29 setembre 2010]

SOLER, T. “Cuentos de buenos y malos”. *La Vanguardia* [Barcelona] (17 enero 2010), núm. 46.072, p. 25.

SUÁREZ PERTIERRA, G. “Elogio del think tank”. *El País* [Madrid] (29 marzo 2012), p.17.

TOMÀS, N.; RICO, J. “La Trias Fargas apel·la al catalanisme per justificar el seu vincle amb Millet”. *El Periódico* [Barcelona] (6 juny 2010), p. 16.

TORQUEMADA, B. “La FAES de Aznar. IDEAS sin complejos”. *ABC* [Madrid] (29 diciembre 2011), p. 8.

“Un traje hecho a la medida de Mas”. *El Mundo* [Madrid] (24 abril 2011), p. 25.

“Una vida dedicada a la política (y solo a la política)”. *ABC* [Edición digital] (22 enero 2013) <<http://www.abc.es/espana/20130120/abci-politicos-trabajo-201301181306.html>> [Consulta: 7 abril 2013]

Documents en línia

CANOSA, F.; YESTE, E. “Comunicar el pasado. La memoria histórica digitalizada en los think tanks de los partidos políticos españoles”. [En línia] <<http://www.aeic2010malaga.org/upload/ok/368.PDF>> [Consulta: 18 març 2012]

CASTILLO, A. “Relaciones Públicas y “Think Tanks” en América Latina. Estudio sobre su implantación y acción”. *Razón y Palabra* [En línia] <http://www.razonypalabra.org.mx/N/N70/Castillo_revisado2.PDF> [Consulta: 14 abril 2011]

CERCLE D’ECONOMIA. “El finançament dels partits polítics”. Barcelona: Cercle d’Economia, 1999. [En línia] <http://www.circuloeconomia.com/opiniones_documentos/68.PDF> [Consulta: 24 març 2011]

DOCE, A. *Les fundacions dels partits catalans. Un cas de think tanks?* [En línia] Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2009. <http://www.upf.edu/politiques/PDF/Treballs_IV_Premi_Ernest_Lluch/Les_fundacions_dels_partits_catalans_un_cas_de_Think_Tanks.PDF> [Consulta: 25 abril 2010]

PARREÑO, M. *El nou periodisme integrat i multiplataforma. El cas del diari ARA*. Barcelona: UOC, Treball de màster, 2011. [En línia] <<http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/6461/1/mparrenorTFM0111.PDF>> [Consulta: 10 gener 2013]

PONSA, F. “El papel de los think tanks en el cambio político español y en el escenario postelectoral”. [En línia] París: Observatoire Française des Think Tanks, 2012. <<http://www.oftt.eu/opinions/tribunes-libres/article/el-papel-de-los-think-tanks-en-el>> [Consulta: 10 març 2012]

—, “Los embriones de los think tanks en España”. [En línea] París: Observatoire Français des Think Tanks, 2012. <<http://www.offt.eu/thematiques/europe/article/los-embriones-de-los-think-tanks-en-espana>> [Consulta: 20 juny 2012]

PULZER, P. “El financiamiento político en Alemania”. [En línea] [s.l]: Estudios Públicos, núm. 77. <<http://132.248.9.1:8991/hevila/EstudiospublicosSantiago/2000/no77/8.PDF>> [Consulta: 16 abril 2012]

PUJOL, J. *Pensar el país, pensar el món*. [Vídeo] Barcelona: Centre d'Estudis Jordi Pujol, 2012. Accessible a: <<http://www.jordipujol.cat/ca/butllet/monografic/220>> [Consulta: 22 març 2012]

STONE, D. “Think Tanks and Policy Advice in Countries in Transition” A: Asian Development Bank Institute Symposium: “How to Strengthen Policy-Oriented Research and Training in Vietnam” (31 agost 2005) [En línea] <<http://www.adbi.org/files/2005.09.dp36.think.tanks.jfppt.PDF>> [Consulta: 8 gener 2010]

